

Od čítania k zážitku v druhom jazyku II

Metodické portfólio výučby slovenčiny ako druhého jazyka

Petra Kaizerová – Silvia Lauková – Martina Taneski



Od čítania k zážitku v druhom jazyku II

Metodické portfólio výučby slovenčiny ako druhého jazyka

Petra Kaizerová – Silvia Lauková – Martina Taneski

Nitra 2026

Publikácia bola podporená Ministerstvom školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky v rámci projektu *Príprava budúcich učiteľov slovenského jazyka a slovenskej literatúry do edukačnej praxe na školách s vyučovacím jazykom maďarským* (06R02-20-V01-00002). Projekt bol financovaný Európskou úniou NextGenerationEU.

Autorky:

© PhDr. Petra Kaizerová, PhD.

© doc. PhDr. Silvia Lauková, PhD.

© PhDr. Martina Taneski, PhD.

Recenzenti:

PhDr. Marcel Olšiak, PhD.

PhDr. Dominik Vančo, PhD.

Grafická úprava: PaedDr. Peter Horváth

Obálka: PaedDr. Peter Horváth

OBSAH

Úvod	4
1. Literárny text v procese vyučovania slovenčiny ako druhého jazyka	6
2. Metodika výučby druhého jazyka prostredníctvom literárneho textu	11
3. Metodické portfólio	15
BÁSNICKÉ TEXTY	16
PROZAICKÉ TEXTY	133
Literatúra	225

ÚVOD

Predkladaná vysokoškolská učebnica *Od čítania k zážitku II* (2026) predstavuje integrálny pilier odborovo-didaktickej prípravy budúcich pedagógov, a zároveň inšpiratívny praktický manuál pre učiteľov pôsobiach v školách s vyučovacím jazykom maďarským. Jej primárnym cieľom je preklenúť priepasť medzi teoretickými konceptmi literárnej vedy a ich reálnym, tvorivým uplatnením na hodinách slovenskej literatúry v špecifickom kontexte národnostného školstva. Modelové prípravy vyučovacích hodín, ktoré v tejto knihe čitateľ nájde, priamo zhmotňujú, rozvíjajú a do praktickej podoby transformujú tvorivé a zážitkové princípy detailne opísané v teoretických kapitolách vysokoškolskej učebnice *Od čítania k zážitku I* (2026), na ktorú toto metodické portfólio organicky nadväzuje.

Pri prvom čítaní sa môže rozsah a detailnosť jednotlivých metodických scenárov javiť ako predimenzovaný, no takýto prístup je zámerný, pretože chceme poskytnúť budúcim, ako aj súčasným učiteľom slovenského jazyka a literatúry v menšinovom prostredí čo najširšiu paletu vyučovacích ciest, detailných opisov aktivít a možných scenárov práce s literárnym textom. V špecifických podmienkach škôl národnostných menšín sa učiteľ bežne stretáva s jazykovo a kognitívne nehomogénnymi triedami, kde slovenský text vstupuje do priameho kontaktu s materinským jazykom žiakov. Práve prirodzený bilingvизmus detí v tomto prostredí chápeme ako obrovský kognitívny a osobnostný benefit, no zároveň si uvedomujeme, že súčasne sú kladené vysoké nároky na rozvíjanie dvoch paralelných jazykových systémov. Detailné rozpracovanie príprav preto funguje ako flexibilný zásobník možností, z ktorého si pedagógovia môžu vyberať konkrétne vyučovacie metódy – od kooperatívneho vyučovania cez dramatisáciu až po arteterapeutické a tvorivé aktivity. Rovnako im toto spracovanie umožní pružne prispôbovať stupeň náročnosti úloh podľa referenčných jazykových a kognitívnych úrovní v triede, a to od úplných začiatok (A1/A2), cez stredne pokročilých (B1/B2) až po pokročilých žiakov (C1/C2). Metodické portfólio v tejto publikácii učí budúcich aj aktívnych pedagógov didaktickej flexibilitě a vnútornej diferenciacii vyučovania, čo sú kľúčové kompetencie učiteľa pri rozvíjaní čitateľskej, komunikačnej a interkultúrnej kompetencie žiakov v bilingválnom prostredí.

Inováciou tohto učebného materiálu je bohatá databáza modelových vyučovacích hodín postavených na poetických a prozaických textoch súčasných slovenských autorov, akými sú Daniel Hevier, Erik Jakub Groch, Valentín Šefčík, Katarína Kerekesová a ďalší. Tento výber slúži ako most k živej, modernej slovenčine a podnecuje bilingválne myslenie prostredníctvom objavovania nových sémantických odtieňov.

Veríme, že vysokoškolská učebnica *Od čítania k zážitku II* sa stane nielen spoľahlivým sprievodcom pri príprave budúcich učiteľov slovenského jazyka a slovenskej literatúry do edukačnej praxe na školách s vyučovacím jazykom maďarským, ale aj súčasťou každodennej pedagogickej práce v školách národnostných menšín. Je koncipovaná tak, aby otvárala nové prístupy a podnecovala hľadanie vlastných ciest k modernému, zážitkovému a pútavému vyučovaniu literatúry. Želáme všetkým študentom i učiteľom, aby pre nich a ich žiakov bolo objavovanie skrytých významov v textoch

súčasných slovenských autorov zdrojom obojstranného kultúrneho obohatenia, vzájomného dialogického učenia sa a neutíchajúcej čitateľskej radosti.

Autorky

1. LITERÁRNY TEXT V PROCESSE VYUČOVANIA SLOVENČINY AKO DRUHÉHO JAZYKA

Na základných školách s vyučovacím jazykom maďarským má slovenský jazyk špecifické postavenie. Pre žiakov je dôležitý nie len z hľadiska výchovno-vzdelávacieho procesu, ale predovšetkým z hľadiska ich budúceho uplatnenia v spoločnosti, ktorá sa ešte stále vyznačuje nízkou mierou inklúzie. Zvládnutie slovenčiny na dobrej úrovni žiakom otvára širšie spektrum príležitostí a najmä možností vlastnej sebarealizácie v dospelosti. Jednou z priorít v rámci spoločenských záujmov by preto mala byť snaha vytvárať motivujúce podmienky a podnetné prostredie pre osvojovanie si slovenčiny ako druhého jazyka.

Aby úroveň ovládania slovenského jazyka mohla u žiakov dosahovať čo možno najvyššie referenčné pásmo v zmysle *Spoločného európskeho referenčného rámca* (2017), musíme metodicky čo najlepšie ukotviť také výchovno-vzdelávacie postupy, ktoré presahujú limity tzv. *školského bilingvizmu*¹. Inými slovami, musíme sa väčšmi sústrediť na proces *osvojovania jazyka* než na proces jeho učenia/vyučovania. Za najprirodzenejší nástroj, ktorý má učiteľ slovenčiny k dispozícii, a ktorý v intenciách školského prostredia spĺňa uvedenú požiadavku (osvojovania jazyka a kultúry súčasne), je vhodne zvolený literárny text disponujúci celou plejádou estetických výrazových kvalít. Tými najdôležitejšími kvalitami v procese osvojovania si slovenčiny sú *jazyková aktuálnosť* a priebežne motivujúca *zážitkovosť umeleckého textu*, ktorú môže učiteľ akcentovať využitím nadväzujúcich zážitkových úloh a cvičení.

Kľúčovým momentom v načrtnutom prístupe je správny výber literárnych textov, s ktorými možno efektívne pracovať na viacerých referenčných úrovniach. Učiteľ by mal pri jeho výbere zohľadniť taktiež kritérium *vekovej primeranosti*. Vo všeobecnosti môžeme vychádzať z konvencie vekového a s tým súvisiaceho žánrového členenia literatúry pre deti a mládež, ktorý je vyprofilovaný v spojitosti s premenlivosťou detského subjektu v závislosti od jeho ontogenetického a psychosociálneho vývinu. V slovenskej literárnej vede je dodnes rešpektovaný. Predstavuje čitateľské fázy s dominantnými žánrami v čítaní detí a mládeže, sústredíme sa na vekové obdobia, ktoré sú v centre našej pozornosti:

- **mladší školský vek (6. – 10. rok)** – poézia (verše pre deti s dôrazom na rytmickú pravidelnosť, členenosť epických a lyrických útvarov; porekadlá, hádanky); ľudové a autorské rozprávky, povesti a báje, poviedky zo súčasného života detí, z histórie a z prírody; literatúra faktu, umelecko-poznávacia próza, reportáže a albumy, detské encyklopédie, knihy s gramofónovými platňami, drobné dramatické útvary, ľudové a bábkové hry;
- **starší školský vek (11. – 15. rok – pubescentné obdobie)** – nastáva odklon od poézie, od rozprávky, príklon k povesti, k historickej

¹ Terminológiu k súvisiacej problematike bilingvizmu podrobne rozpracúvame v publikácii *Od čítania k zážitku v druhom jazyku I. Didaktické aspekty výučby slovenskej literatúry v bilingválnom prostredí* (2026).

a k umelecko-životopisnej próze, k príbehovej próze (poviedkam, novellám a románom) zo súčasného života detí a mládeže, s hrdinami chlapcami a dievčatami, k dobrodružnej a vedecko-fantastickej literatúre, k cestopisom, reportážam, k literatúre faktu (albumy a encyklopédie z rozličných odborov ľudskej činnosti, z rozličných odvetví vedy a techniky);

(Kopál, 1985, s. 21).

Na nižšom sekundárnom vzdelávaní sa nachádzame na prelome čitateľských období, ktoré komplikuje súčasné posúvanie sa pubertálneho obdobia (prevažne u dievčat) do skoršieho veku, čo neznamená, že urýchlenie dospievania na fyziologickej úrovni korešponduje so psychosociálnym. Preto napriek možným miernym vekovým posunom v súvislosti výberovosti literárnych druhov a žánrov, môžeme rešpektovať uvedenú klasifikáciu a zároveň reflektovať, že na hornej hranici vekového ohraničenia môžu čitatelia siahať po beletrii pre dospelých.

Nemožno ignorovať ani postoje mládeže k samotnému aktu čítania beletrie (aj iných druhov textov). Pubescenti vo veku 10 až 14 rokov si viac ako doteraz uvedomujú a všimajú spoločenský tlak na čítanie (vplyv čítajúceho okolia). Reflektujú **spoločenský status čítania** a konfrontujú ho so svojou predstavou životného programu. V čitateľskom vývoji ide o osobitne citlivé miesto, často poznačené oslabením aktívneho čítania umeleckej literatúry a apatiou k rozsiahlym čitateľským aktivitám vo voľnom čase. Prevažne komfortný životný štýl, pôsobenie digitalizácie a ľahká dostupnosť informácií z množstva rôznych médií odsúva knihu z jej privilegovaného postu aj z dôvodu ťažšej a namáhavejšej dostupnosti. Neraz konfrontácia pohodlnosti a nutnej mobilizácie vôľového úsilia, ktoré čítanie vyžaduje, ústi do alarmujúceho nárastu nechuti čítať najmä v čase mimo vyučovania a z vlastnej vôle. (Hrašková a kol., 2021, s. 16 – 20).

Uvedené premisy platia všeobecne, ale pri čítaní v druhom jazyku vstupuje do situácie mladého čitateľa „bariéra jazyková“. Celkové oslabenie čitateľských kompetencií žiakov zachytávajú mnohé publikácie, kde sa potvrdzuje, že problém je spôsobený aj tlakom **predimenzovanosti** učiva, ktorý sa prenáša do domácich učebných povinností a úloh, takže žiaci v obmedzenom voľnom strácajú záujem o čítanie beletrie. Navyše nedostatočnou znalosťou techniky čítania sa pre mnohých stáva čítanie neprimerane náročnou činnosťou už na úrovni základného pochopenia textu. K ambivalentnému prístupu vedú aj tzv. **čitateľské krízy**. Prvá sa ukazuje už nástupom dieťaťa do školy, kedy sa literatúra stáva pre žiaka povinnosťou, vyučovacím predmetom a vplyvom technickej zameranosti na text mu uniká význam a zmysel prečítaného. Podľa Oberta (1998) v období 7 – 8 roku sa navyše demaskujú aj poruchy učenia (napr. dyslexia), ktoré môžu výrazne prehĺbiť krízu čítania alebo aj viesť k trvalému nečitateľstvu umeleckej literatúry. Druhá kríza nastupuje práve v období pubescencie, približne v 13 – 15 roku života. Tým, že sa školská literárna výchova začína orientovať na výchovu dospelého čitateľa v žánrovo-tematickom osnovaní ukážok, aj **prílišná intelektuálizácia učiva tlmí záujmový vzťah k čítaniu**. Tretia kríza je spojená s nastupujúcou dospelosťou a vyhranenými postojmi, ktoré sa môžu polarizovať do dvoch polôh, a to rezignácie na čitateľstvo alebo pretrvávajúci záujem o čítanie umeleckej literatúry. Podľa L. Lederbuchovej (2004) sa tretia čitateľská kríza vplyvom rýchlejšej akcelerácie dospievania u mladých ľudí dostavuje už skôr, v čase končiacej pubescencie, ale nie v adolescencii.

Nemalý vplyv na rozporuplnosť pubertálneho obdobia má rozvinutá schopnosť dedukcie, analýzy a sebaanalýzy, vrátane pubertálneho „egocentrizmu“. Zvyšuje sa citlivosť dospievajúceho na kvalitu sociálnej interakcie s okolím a prehľbuje sa aj jeho pohľad na seba. Pubescent ešte síce nevlastní vysokú dávku sociálnej zrelosti, zato však disponuje snahou po zmenách voči reflektovanej podobe sociálnych vzťahov, rolí a etických spoločenských noriem. Vo väčšej miere ako v predošlom období detstva túži po samostatnosti a vyhraňuje si názor voči dospelým. Tieto skutočnosti tvoria platformu pre vyhrotenejšiu konfliktnosť v realite i v potenciálne očakávanom epickom zobrazení v umeleckej literatúre pre daný vek. (Hrašková a kol, 2021, s. 16 – 20).

Čítanie má už v tomto období výraznejší výberový charakter. Keďže dospievajúci mladý človek hľadá v literatúre predovšetkým odpoveď na životné otázky, snaží sa zorientovať **interpersonálne** a **intrapersonálne**. Je mu bližšia beletria, ktorá sa opiera o epickú obraznosť rôznych životných vzorcov, prípadne mu svet fikcie pomáha uniknúť z ťaživej reality. Atraktívnou súčasťou knižnej produkcie pre mladých sú aj rôzne formáty umelecko-náučnej literatúry a non-fiction literatúra. Beletriu, ktorá má výsadné postavenie v tejto ontogenetickej perióde čitateľského vývoja, tvoria texty s aspektom mladých a s dospievajúcimi protagonistami, vo vyšších ročníkoch (8. a 9. ročník) ju pokrýva vzrastajúci trend obľuby tzv. **young adult literature, new adult fiction**². U chlapcov je zvýšený záujem o diela v oblasti techniky, športu, vesmíru, prírody, science-fiction. Do úzadia sa dostávajú už aj predchádzajúcimi generáciami obľúbené mayovky, westerny, indiánky a pod. Ich čítanie supluje fantasy literatúra, ktorá dominuje v čítaní u oboch pohlaví. Kvalita uvedeného žánru často nespĺňa náročnejšie umelecké kritéria. Jej pozitívom je azda fakt, že rozsahovo ide o veľkoplošné diela naratívnej prózy. Je potrebné posunúť takto orientovaného čitateľa schopného prečítať nadpriemerný rozsah k čitateľovi evidujúcemu kvalitu nielen v kontexte daného žánru, ale ponúknuť mu z pozície učiteľa motivujúcim spôsobom alternatívu v skutočne esteticky hodnotnom texte. V čítaní mládeže zohráva stále dôležité postavenie spoločenská próza s dievčenskou hrdinkou, dievčenské romány, denníky a pod. Rovnako ako pri ostatných populárnych žánroch i tu badať v oblasti kvality značné rozdiely. Zjavne ide o tendenciu nadbiehania vkusu čitateľom.

Osobitú skupinu predstavujú diela, ktoré reflektujú pre mládež aktuálne témy, napríklad vzťahy s rovesníkmi, rozpor s autoritami, hľadanie vlastnej identity, vyrovnanie sa s odlišnosťou, problematika látkových a nelátkových závislostí (drogy, alkohol, gamblerstvo, počítačové hry), rôzne tabuizované témy, smrť, choroba (mentálna, fyzická), násilie, šikana, hendikepy, rozvod, outsidersťstvo, bezdomovectvo a pod. Premietajú sa nielen do sociálnych próz, ale viac či menej aj do iných žánrov. Ide o dievčenský román, dobrodružnú literatúru, ktorá si zachováva istý potenciál čitateľskej obľúbenosti, rovnako ako detektívna literatúra, historická literatúra. Aj vo fantasy literatúre, dystopickej literatúre a možno prekvapujúco v komiksoch, hororoch a pod. sa dané témy objavujú. Často ich umiestnenie mimo bežnej reality relativizuje ich závažnosť a umožňuje čitateľom vyrovnávať sa aj s vlastnými podobnými problémami

² Termíny majú pôvod v angloamerickom literárnom prostredí. Napriek viacerým snahám ukotviť pojmovú rozptýlenosť, doposiaľ všeobecne jednotná definícia neexistuje. O úspešnosť tohto rozsiahleho literárneho segmentu sa pričiňuje predovšetkým narastajúci status demografickej skupiny vekového obdobia mládeže ako významnej životnej fázy. Dominantné postavenie v tejto žánrovo diverzifikovanej oblasti má v naratívnej próze dospievajúci protagonista so všetkými atribútmi charakteristickými pre daný vek.

a dekompenzáciou spôsobenou súčasnými masovo-komunikačnými prostriedkami (Hrašková a kol., 2021, s. 16 – 20).

Pubescenti prirodzene **uprednostňujú dejovosť** (požadujú dynamickosť, napínavosť a pútavosť). Zaujímajú ich aj charaktery hrdinov (obvykle hľadajú stotožňujúci akcent), prostredie a prvýkrát (v čitateľskom ponímaní) sa podstatnejšie začínajú zaujímať aj o autora a jeho spôsob písania. Čo sa týka osvojovania si literárnovednej stránky literárneho diela žiakmi staršieho školského veku, v pubescencii ide o začiatok uvedomovania si a hodnotenia skutočnosti zobrazenej v umeleckom diele, začiatok hlbšieho zamýšľania sa nad umeleckými prostriedkami a ich osobitosťami, ktoré spolu vytvárajú dojem z diela. Pri výchove a vzdelávaní „pubescentného čtenáre, je kľúčovou činnosťou kritická diskuse o četbe, kedy hlavné ťžišče spočíva v konfrontácii žákovského čtenářského sebezpojetí a učitelského vnímání žáků jako čtenářů“ (Homolová, 2008, s. 153).

J. Vala (2013) uvádza, že **poézia má vo výučbe komplikovanú pozíciu**, pretože postoj žiakov k poézii je často neistý a sprevádzaný pochybnosťami či textu rozumejú správne, dokonca sa neraz snažia svojimi odpoveďami viac vyhovieť učiteľovi, ako prezentovať svoje pocity, názory a autentické presvedčenie o básni. O. Hník (2017, s. 67 – 68) vymedzuje niektoré hlavné faktory brzdiace vzťah k poézii na základných školách. Téma býva v poézii mnohознаčnejšia ako pri próze. V prípade lyrickej poézie sa recipient konfrontuje predovšetkým s citmi, náladami a emóciami, ktoré sa neraz priečia jednoznačným kategóriám. Poézia má veľmi zhustenú tému, vyberá si často iba výsek skutočnosti, ktorý pokladá za relevantný, zaujímavý, hodný reflexie. Porozumenie lyrickej skratke vyžaduje oveľa väčšie úsilie ako porozumenie próze, epickej šírke. Moderná doba stráca cit pre metafory, symboly, alegórie. Mnohé typy obraznosti sú navyše typické pre tzv. archaické myslenie (staré eposy a mýty, ezoterický jazyk a pod.).

Práca učiteľa s literárnou ukážkou poézie si preto vyžaduje invenčné postupy, ktoré by žiakov zbavili potencionálneho stresu nielen z čítania v druhom jazyku, ale aj so samotného literárneho druhu. Nejde o neriešiteľnú úlohu, ak učiteľ dokáže reagovať na požiadavky samotného textu a jeho tlmočenia žiakom. Doterajšie výskumy vzťahu žiakov k poézii zároveň ukázali, že žiaci sú na primeranej úrovni schopní čítať poéziu, reflektovať ju a interpretovať. V prípade zmysluplnej výučby môžu učitelia ich vzťah k poézii ďalej rozvíjať.

Práve čitateľské fázy s literárno-druhovým vyhranením orientujú tvorcov učebníc či čítaniek literárnej výchovy vo výbere textov. Lenže **v bilingválnom prostredí dochádza k disonanciám v otázkach čitateľskej a jazykovej zrelosti**. Žiak má potenciál (intelektuálny, psychologický a pod.), aby čítal zložitejší text a pochopil ho, ale jeho jazykové predpoklady v druhom jazyku mu neumožňujú ho čítať v plnom rozsahu. Tento fakt musíme mať na pamäti pri výbere literárnych ukážok v slovenskom jazyku. Pedagóg by mal ponúkať žiakom texty, ktoré by boli schopní **dekódovať na úrovni jazyka**, ale následne by mali potenciál **rozvíjať ich jazykové a literárne kompetencie**.

Prostredníctvom čitateľských (estetických) zážitkov príjemca získava skúsenosť podnecujúcu schopnosť estetických súdov a ich prostredníctvom k estetickému hodnoteniu. Hodnotenie sa podieľa na vytváraní vkusu a estetického vzťahu k skutočnosti, ktorého stálou zložkou je opätovná potreba estetických zážitkov, k čomu prispieva aj literárna kompetencia. Možno ju veľmi stručne charakterizovať ako pripravenosť vnímať, zažiť, interpretovať, hodnotiť a využiť skúsenosť s umeleckým textom vo vlastnej čitateľskej i pisateľskej aktivite. Základným predpokladom literárnej kompetencie je

jednoznačne čítanie s porozumením ako najvyššia čitateľská kvalita a rovnako zmysluplný interaktívny proces stretnutia čitateľa s umeleckým textom (Pršová, 2015, s. 51).

Pedagogická prax v bilingválnom prostredí kladie na učiteľa slovenského jazyka a slovenskej literatúry vysoké nároky pri výbere literárnych ukážok, preto v tretej kapitole tejto publikácie ponúkame bohatý diapazón vhodných literárnych textov pre vzdelávanie žiakov na nižšom sekundárnom vzdelávaní.

Otázky, úlohy a námety na premýšľanie

1. Čo je kľúčovým aspektom pri výbere literárnych textov pri výučbe slovenčiny ako druhého jazyka?
2. Čo rozumiete pod pojmom *spoločenský status čítania*?
3. Ktoré literárne druhy a žánre prirodzene preferujú žiaci v období puberty?
4. Prečo v bilingválnom prostredí dochádza k *disonanciám* v otázkach čitateľskej a jazykovej zrelosti?

2. METODIKA VÝUČBY DRUHÉHO JAZYKA PROSTREDNÍCTVOM LITERÁRNEHO TEXTU

Metodika výučby druhého jazyka prostredníctvom literárneho textu je založená na dvoch základných princípoch:

1. rešpektovanie *individuálnej referenčnej úrovne* osvojenia si slovenčiny u žiakov/skupín žiakov v rámci triedy/ročníka;
2. dôraz na *zážitkovosť edukačného procesu* (umelecký text ako ikonický zdroj zážitku a zážitkovosť ako dôležitý aspekt v rámci práce s textom).

Za predpokladu, že učiteľ pozná **individuálnu referenčnú úroveň** osvojenia slovenčiny každého žiaka v triede, dokáže proces osvojovania druhého jazyka v rámci vyučovacieho procesu reálne zefektívniť. Druhou dôležitou zložkou efektívneho procesu osvojovania si slovenčiny je **zážitkovosť**, ktorú v rámci navrhovanej metodiky vnímate na dvoch úrovniach. Jednak vychádzame zo samotnej *zážitkovej podstaty literárneho diela*, a rovnako tak z potreby využívať *zážitkové aktivizujúce metódy* pri výučbe slovenského jazyka a slovenskej literatúry. Prostredníctvom práce s vhodne zvolenými literárnymi textami preto v tretej kapitole koncipujeme mnohé príklady realizácie vyučovacích hodín rešpektujúc viaceré **referenčné úrovne** súčasne.

V navrhovanej metodike zohľadňujeme aj časové hľadisko. Zohľadňujeme, že vyučovacia hodina má presne stanovený časový limit, do ktorého je potrebné zakomponovať všetky jej fázy, a zároveň prideliť žiakom všetkých referenčných úrovní primerane náročné úlohy a cvičenia. Takýto postup kladie veľké nároky na prípravu učiteľa, pretože musí vybrať **vhodný umelecký text**, ktorý je pre všetkých žiakov rovnaký, no cvičenia a úlohy koncipované pre ďalšiu prácu s ním sa už svojou náročnosťou musia odlišovať. Cieľom je, aby každá skupina danej referenčnej úrovne pracovala na cvičeniach a úlohách náležiacich primeranej náročnosti. Takto koncipované prípravy hodín majú svoje opodstatnenie aj v prípade, že celá trieda je (čisto hypoteticky) na rovnakej referenčnej úrovni, no táto nezodpovedá obsahovým štandardom dostupných učebníc určených pre daný ročník. Ak má byť dodržaná **zásada primeranosti** učebných foriem a obsahu, je žiaduce, aby mal učiteľ k dispozícii také metodické a podporné materiály, v rámci ktorých (podľa potrieb žiakov) môže sám zvoliť variabilnú úroveň náročnosti jednotlivých úloh a cvičení.

Inovatívnosť prístupu, ktorý predstavujeme, nespočíva výlučne v rešpektovaní referenčných úrovní slovenčiny u jednotlivých žiakov, ale ako sme už naznačili, taktiež v snahe pristúpiť k **osvojovaniu jazyka** prostredníctvom **ikonickosti a zážitkovosti umeleckých textov**. Podmienkou úspešnosti tejto metódy je vhodný výber literárneho textu (prozaického/básnického, resp. obľúbeného samostatného žánru komiksu), ktorý žiaci čítajú spoločne. Pri neporozumení problematických častí žiaci v kooperácii

s učiteľom pracujú na ich ozrejmnení napríklad pomocou práce so slovníkmi, prekladáčmi, umelou inteligenciou a ideálne s uplatnením **monolingválnej sémantizácie**. V ďalšom bode učiteľ overuje porozumenie významu textu, pričom s **využitím komunikatívnej metódy** dochádza primárne k jeho obsahovému a ideovému zhrnutiu, resp. k analytickým a interpretačným vstupom. Vyučujúci následne zadáva individuálne alebo skupinové aktivity (cvičenia/úlohy) na prácu so zvoleným textom tak, aby rešpektovali referenčné úrovne jednotlivých žiakov. Je dôležité, aby pri zadávaní úloh nešpecifikoval ich náročnosť. Za predpokladu, že žiakov rozdelí napríklad do troch skupín a prideliť im vopred dobre premyslené úlohy, môže zdôrazniť, že v triede budú paralelne pracovať na troch rôznych úlohách, no z dôvodu udržania motivácie žiakov, by nemal špecifikovať, ktorá z nich je viac či menej náročná. Isteže, niektorí žiaci si môžu rôznu náročnosť úloh uvedomovať, no učiteľ by mal formálne trvať iba na odlišnosti/inakosti týchto úloh.

Ak je naším cieľom **veta a jej produkcia v slovenskom jazyku**, motiváciou k jej tvorbe môže byť práve fantáziu prebúdajúci umelecký text a s ním súvisiace kreatívne a zážitkové úlohy. S ich prípravou môže učiteľovi pomôcť umelá inteligencia, ktorá má k dispozícii online zdrojový dokument *Spoločného európskeho referenčného rámca* (2017), avšak jej návrhy je potrebné odborne konfrontovať, vyhodnotiť a zväziť ich správne použitie. Taktiež 3. kapitola tejto učebnice spolu s online publikáciou *Od čítania k zážitku I* (2026) prinášajú teoretické základy a široké portfólio kreatívnych moderných metód spolu s konkrétnymi ukážkami príprav vyučovacích hodín, ako aj súbor vytipovaných literárnych textov, ktoré majú potenciál osloviť súčasného detského čitateľa.

Spravidla sa metódy výučby druhého (cudzieho) jazyka pre žiakov mladšieho veku do istej miery líšia od metód pri vzdelávaní starších žiakov. Metodický princíp, ktorý navrhujeme, túto požiadavku prirodzene spĺňa a vo vhodnej kombinácii s ďalšími metódami a postupmi môže byť uplatnený v rámci všetkých cyklov základnej školy. **Chronológiu inovatívneho metodického postupu** môžeme zhrnúť do niekoľkých nasledujúcich jedenástich bodov, ktoré reflektujú aktivity učiteľa a žiakov.

1. Učiteľ si (už v rámci vysokoškolského štúdia) musí osvojiť **metodické zásady** vo vyučovaní slovenčiny ako druhého jazyka s dôrazom na **aktivizujúce zážitkové metódy** a didaktické postupy (podrobne v podkapitolách 1.1 a 1.2 online publikácie *Od čítania k zážitku I*).
2. Učiteľ si osvojí **základy bilingvizmu** – problematiky úzko súvisiacej s výučbou slovenčiny ako druhého jazyka na školách s vyučovacím jazykom maďarským (podrobne v podkapitole 1.3 publikácie *Od čítania k zážitku I*).
3. Učiteľ si naštuduje jednotlivé **referenčné úrovne** *Spoločného európskeho referenčného rámca* (2017) určené pre súčasnú výučbu a testovanie jazykov v rámci Európskej únie (podrobne v podkapitole 2.1 publikácie *Od čítania k zážitku I*).
4. Učiteľ si naštuduje podstatu **metodiky výučby druhého jazyka prostredníctvom zážitkovosti umeleckého textu** (podrobne v 3. kapitole publikácie

Od čítania k zážitku v druhom jazyku I) a jej chronológiu na základe aktivít učiteľa a žiakov, ktorú stručne predstavuje táto kapitola.

5. V intenciách **inkluzívneho učiteľského pôsobenia** učiteľ formálne vypracuje individuálnu **tabuľku jazykových a komunikačných kompetencií** pre každého žiaka, a tak zmapuje jazykovú situáciu danej triedy (podrobne v podkapitolách 2.3 a 2.4 publikácie *Od čítania k zážitku I*).
6. S ohľadom na potrebu cieleného rozvíjania **čitateľskej gramotnosti**³ učiteľ vyberie vhodný umelecký text charakteristický **zážitkovosťou výrazu** a v rámci možností aj **jazykovou aktuálnosťou**, ktorý je zároveň **vekovo primeraný** (podrobne v 3. kapitole publikácie *Od čítania k zážitku v druhom jazyku I*). Priamou inšpiráciou môže byť portfólio básnických textov a príprav spracovaných v nasledujúcej kapitole.
7. K zvolenému textu učiteľ **vypracuje aktivizujúce zážitkové úlohy**, ktoré rešpektujú referenčné úrovne osvojenia si slovenského jazyka v rámci triedy (napríklad pre úrovne A2+, B1 a B1+). S tvorbou úloh môže pri online reflektovaní *Spoločného európskeho referenčného rámca* (2017) účinne napomôcť umelá inteligencia, ako aj portfólio kreatívnych moderných metód a ukážok príprav vyučovacích hodín spolu s vytipovanými textami (pozri kapitolu č. 3).
8. **Aplikácia metódy počas vyučovania** zohľadňuje časový limit hodiny. Vhodne zvolený text čítajú žiaci spoločne, následne učiteľ overuje porozumenie textu, pričom dochádza primárne k jeho obsahovému a ideovému zhrnutiu (v závislosti od referenčnej úrovne žiakov aj k analytickým a interpretačným presahom). Pri neporozumení problematických častí žiaci spoločne pracujú na ich ozrejmnení pomocou dostupných nástrojov (prekladač, slovníky, umelá inteligencia atď.) a s uplatnením **monolingválnej sémantizácie**. Vyučujúci prideli individuálne alebo skupinové aktivity na prácu s umeleckým textom, rešpektujúc referenčné úrovne jednotlivých žiakov. Nevyjadruje sa k náročnosti úloh, trvá výlučne na ich odlišnosti/inakosti.
9. Žiaci individuálne alebo skupinovo vypracúvajú pridelené úlohy, pričom na úrovni svojich individuálnych jazykových kompetencií **monolingválne komunikujú** kľúčové aspekty textu.
10. Učiteľ **spravodlivo a motivačne hodnotí** úspešnosť vypracovania úloh, ako aj aktivitu a snahu žiakov, a zároveň podporuje ich vlastné **sebahodnotenie**.
11. Učiteľ **reflexívne hodnotí efektivitu úloh a prácu s textom** opätovne po uplynutí vyučovacej hodiny. Prehodnocuje a vylepšuje zadania úloh, prípadne výber textu a pod. Naďalej sa zdokonaľuje v metodike a do vyučovacieho procesu kreatívne zapracúva čo najširšie spektrum aktivizujúcich metód (početné aktivizujúce metódy dlhodobého a krátkodobého horizontu prináša 4. kapitola online publikácie *Od čítania k zážitku v druhom jazyku I*).

3 Pre potreby rozšírenia poznatkov o čitateľskej gramotnosti odporúčame dôsledne naštudovať najnovšiu metodickú príručku od Národného inštitútu vzdelávania a mládeže (NIVAM) s názvom *Čitateľská gramotnosť. Metodická príručka* (2026).

Tak ako je zdrojom zážitku samotný umelecký text, tak by ním mali byť úlohy pre prácu s týmto textom. Pri tvorbe vlastných úloh a cvičení sa môže učiteľ inšpirovať aj tzv. príkladmi dobrej praxe vytipovanými portálom www.vzdelavanie21.sk, ktorý tiež reflektuje aktuálne zmeny vo vzdelávaní (nový štátny vzdelávací program z r. 2023) a odkazuje na ďalšie užitočné zdroje (o. i. aj na metodický portál www.ucime.vzdelavanie21.sk) poskytujúce učiteľom metodickú a materiálovú oporu.

Otázky, úlohy a námety na premýšľanie

1. Opíšte inovatívnu metodiku výučby druhého jazyka prostredníctvom umeleckého textu. Aké sú jej dva hlavné princípy?
2. Prečo je dôležité, aby učiteľ slovenského jazyka a slovenskej literatúry na školách s vyučovacím jazykom maďarským na úvod svojho pôsobenia zmapoval jazykovú situáciu v triede?
3. Prečo je dôležité, aby učiteľ slovenčiny ako druhého jazyka využíval pri svojej výučbe početné aktivizujúce metódy a často ich obmieňal?

3. METODICKÉ PORTFÓLIO

BÁSNICKÉ TEXTY

1. Daniel Hevier : Drzý chalan
2. Daniel Hevier: Dospeláci
3. Daniel Hevier: Balada o deravej ponožke
4. Ivona Ďuričová: Povolania
5. Marta Lehetová: Budem slávny?
6. Ivona Ďuričová: Vesmír a pehy
7. Valentín Šefčík: Strom

PROZAICKÉ TEXTY

8. Erik Jakub Groch: Tuláčik a Klára - Domov
9. Erik Jakub Groch : Tuláčik a Klára - Margita.
10. Valéria Durecová: Taký obyčajný deň
11. Terézia Kontová: Archibald
12. Ladislav Mihalík: Elenka a škriatok Florián
13. Ján Žolnaj Prstene zo Saturna

BÁSNICKÉ TEXTY



Ukážka uplatnenia metodického materiálu vo vyučovaní slovenskej literatúry č. 1

Literárna ukážka: **Drzý chalan**
Daniel Hevier :

Ten chalan je ozaj čertov kvietok
kde sa zjaví hneď vypukne zmätok
anjelovi spravil perom fúzy
taký malý a už taký drzý

Fantáziu má naozaj veľkú
tak napríklad pani učiteľku
nechal visieť pol dňa na haluzi
taký malý a už taký drzý

Drzý chalan
neumrie od dobroty
Drzý chalan
sympatický ako ty
Drzý chalan
s ním sú samé trampoty
sympatický ako ty

To je ozaj neskutočný chalan
školskej kostre dal do huby banán
keď je vonku skáče do kaluží
taký malý a už taký drzý

Kvôli nemu je vraj školstvo v kríze
kuchárkam vysypal vrece ryže
po dievčatách ryžu z rúrky páli
taký drzý a už taký malý

(Hevier, D.: tak také básne pre deti píše hevier. TRIO publishing :
Bratislava, 2019, s. 12. ISBN 978-80-8170-069-9)

Časť	Obsah a metodický postup
Téma	Súčasná slovenská poézia v školskej interpretácii Daniel Hevier: Drzý chalan Huncútstva, rebélia a humor v detskom svete
Trvanie	90/120 min. (časový limit je nastavený s rezervou vzhľadom na náročnosť výtvarnej/technickej aktivity a bohatú ponuku úloh)
Ciele	Psychologický: Intrapersonálna komunikácia, reflexia vlastného správania, rozvoj emočnej inteligencie, kooperatívne učenie, búranie stereotypov o „dobrých“ a „zlých“ žiakoch, rozvoj zdravého sebavedomia. Jazykový a literárny: Čítanie s porozumením a hĺbková interpretácia básnického textu na úrovni explicitných a implicitných významov; identifikácia a opakovanie pojmov: poézia, verš, rým, rytmus, strofa, hyperbola (zveličenie), metafora, básnická otázka a refrén.
Organizačné formy	Kooperatívne vyučovanie, skupinové vyučovanie, individuálna samostatná práca.
Materiálová báza	Interaktívna tabuľa, slovenský frazeologický slovník, Slovník synonym, výtvarné a kreatívne pomôcky (veľké baliace papiere, fixky, temperové farby, makety ľudskej kostry, rekvizity pre dramatizáciu).
Postup	A. Prípravná fáza (Expozícia) Učiteľ na úvod vytvorí dynamickú a uvoľnenú atmosféru. Využije energickú, mierne rebelantskú inštrumentálnu hudbu (napr. údernú rockovú alebo energickú orchestrálnu skladbu, napr. časť z Letu čmeliaka od Rimského-Korsakova v modernej úprave), ktorá evokuje pohyb, zmätok a aktivitu. Nasleduje riadený rozhovor: Aké pocity vo vás táto hudba vyvolala? Spája sa vám skôr s pokojným sedením alebo s nejakým huncútstvom? Učiteľ navedie žiakov na prepojenie hudobného tempa s rytmom ľudského temperamentu a správania. V druhej fáze sa učiteľ pýta na význam slova „drzý“ a „sympatický“. Môže byť niekto drzý a zároveň sympatický? Žiaci diskutujú o hraniciach medzi nevinným huncútstvom a skutočnou drzosťou.

B. Fáza realizácie (Uvedomenie)

Čítanie textu: Hlasné prednesové čítanie básne Daniela Heviera „Drzý chalan“ učiteľom alebo vybraným žiakom. Text je distribuovaný v tlačenej podobe a premietaný na interaktívnej tabuli. Po ňom nasleduje tiché, analytické čítanie, pri ktorom žiaci ceruzkou označujú jednotlivé huncútstva, ktoré chalan v básni vyviedol.

Zadanie problémových úloh:

Všetky referenčné rámce (A1, A2, B1, B2, C1, C2):

- **Úloha 1:** Nakresli na papier dve masky alebo smajlíkov. Jeden nech znázorňuje, ako chalana vníma pani učiteľka či kuchárka, a druhý, ako ho vníma jeho kamarát (čitateľ). Svoju voľbu zdôvodni na základe veršov z básne.
- **Úloha 2:** V básni sa píše, že kvôli chalanova je „školsko v kríze“. Skúste na základe kontextu vysvetliť, či ide o vážne obvinenie, alebo o autorov humor a zveličenie (hyperbolu).
- **Úloha 3:** Vyhľadajte vo frazeologickom slovníku alebo vysvetlite vlastnými slovami význam spojenia „byť čertov kvietok“ a „neumrieť od dobroty“. Ako tieto vlastnosti formujú osobnosť hlavného hrdinu?
- **Úloha 4 (Implicitný význam):** Autor v refréne dvakrát opakuje: „sympatický ako ty“. Prečo podľa vás autor oslovuje priamo čitateľa? Chce tým povedať, že každý z nás má v sebe kúsok takého „drzého chalana“?

Začiatok (A1 – A2):

- **Úloha 1:** Nájdite v básni všetky slová, ktoré sa rýmujú (napr. kvietok – zmätok, fúzy – drzý). Určite, či ide o rým združený (aabb), striedavý (abab) alebo iný, a vysvetlite, ako rým pomáha rýchlemu tempu básne.
- **Úloha 2:** Spočítajte strofy v básni a zistite, ktorá časť sa opakuje ako refrén.
- **Úloha 3:** Vytvorte zoznam všetkých podstatných mien, ktoré v básni označujú osoby (napr. chalan, anjel, učiteľka, kuchárka, dievčatá).

- **Úloha 4:** Preložte alebo nahradte inými slovami hovorový výraz „dať do huby banán“ tak, aby bol spisovný.
- **Úloha 5:** Vyhľadajte v texte antonymum (opačné slovo) k slovu „malý“ a k slovu „dobrota“.

Stredne pokročilý (B1 – B2):

- **Úloha 1:** Vyberte si jednu z postáv (pani učiteľku, kuchárku alebo školského anjela) a napíšte krátku sťažnosť riaditeľovi školy na to, čo im drzý chalan vyviedol. Použite informácie z textu.
- **Úloha 2:** Transformujte text: Skúste zmeniť „Drzého chalana“ na „Slušného chalana“. Ako by vyzerala prvá strofa, keby namiesto robenia fúzov anjelovi robil niečo vzorné? Zachovajte rytmus a rým.
- **Úloha 3:** Pripravte v dvojiciach krátku scénu bez slov (pantomímu), kde jeden predvedie jedno huncútstvo z básne (napr. skákanie do kaluží, sypanie ryže) a druhý žiak musí uhádnuť, o ktorú strofu ide.
- **Úloha 4:** Nájdite v básni verše, ktoré opisujú veľkú fantáziu chalana. Vymyslite ďalšie tri neškodné príklady, čo by chalan s takou fantáziou mohol v škole vyviesť.
- **Úloha 5:** Diskutujte v skupine: Kde je hranica medzi „sympatickým huncútstvom“ a „ubližovaním“? Prekročil chalan v niektorej strofe túto hranicu?

Pokročilý (C1 – C2):

- **Úloha 1:** Dopíšte do básne jednu úplne novú strofu. Musíte presne dodržať Hevierov štýl, rytmus, rým a schému, pričom zakomponujte moderné huncútstvo (napr. spojené s mobilom, počítačom alebo sociálnymi sieťami).
- **Úloha 2:** Napíšte humorný fejtón alebo novinový článok s názvom: „Mimoriadny stav v školskej jedálni: Vreco ryže na zemi!“. Vžite sa do role investigatívneho reportéra.
- **Úloha 3:** Literárno-kritická analýza: Napíšte krátku esej (150 slov) na tému „Rebélia ako prirodzená súčasť detstva“. Využite báseň ako primárny zdroj a zamyslite sa, prečo sú podobné postavy v detskej literatúre obľúbené.

	• Úloha 4: Vytvorte „Obhajobnú reč“ pre drzého chalana na pedagogickú radu. Predstavte ho ako kreatívneho génia, ktorého škola nedokáže pochopiť, a navrhните alternatívne riešenie jeho „katalizácie“ energie. • Úloha 5: Analyzujte zvukovou stránku básne (aliterácie, asonancie). Ako autor využíva hromadenie spoluhlások na vyjadrenie „zmätku“ a dynamiky? C. Záverečná fáza a fáza vyhodnotenia (Reflexia) Skupinové vyučovanie / Kreatívna aktivita: Žiaci sa rozdelia do skupín a na veľký baliaci papier dostanú za úlohu nakresliť plagát s názvom „Kniha huncútstiev drzého chalana“. Ich úlohou je vizuálne zobrazíť postavu chalana obklopeného jeho nápadmi. Metódou voľného písania (free writing) následne každý žiak napíše na papierovú maketu „kaluže“ alebo „ryžového zrnka“ krátke priznanie o svojom vlastnom malom huncútstve z detstva, prípadne vymyslí pozitívny odkaz pre všetkých, ktorí majú niekedy príliš veľa energie. Tieto makety sa nalepia na spoločný plagát. Učiteľ slovne zhodnotí prácu skupín, vyzdvihne originalitu, humor a mieru empatie pri plnení úloh. Výtvarné realizácie sa vyvesia v triede na nástenku pod názvom „Sympatickí huncúti“, čo zabezpečí doznievanie a estetickú fixáciu prebratého učiva.
--	---

Metodická poznámka pre učiteľa

Pri tomto texte je skvelé využiť aj **hudobnú zložku** <https://www.youtube.com/watch?v=cM6Zvn4ldVo>

Ďalšie odporúčané aktivity (podľa referenčného rámca)

ÚROVEŇ A1 – A2

1. Kto robí zmätok v triede? (Pexeso na tabuli)

Úlohou žiakov je spárovať slovenskú postavu alebo vec z textu s jej typickou činnosťou, čím si fixujú podstatné mená a slovesá.

- *Páry na kartičkách:*
 - *Drzý chalan* → skáče do kaluží
 - *Pani učiteľka* → visí na haluzi
 - *Anjel* → má na tvári fúzy
 - *Školská kostra* → má v hube banán
 - *Pani kuchárky* → zbierajú vrece ryže

2. Ako vyzerá školský anjel? (Pozorovanie ilustrácie)

Učiteľ ukáže žiakom vtipný obrázok, kde chlapec s fixkou v ruke dokresľuje fúzy sadrovému anjelovi, na chodbe stojí kostra s banánom v ústach a kuchárky sa hnevajú

na rozsypanú ryžu. Žiaci hľadajú a nahlas hovoria slovenské slová: *chalan, fixka, pero, fúzy, kostra, banán, ryža, škola*.

3. Čertov kvietok v akcii (Poprehadzované vety)

Žiaci v dvojiciach dostanú rozstrihané pásiky zjednodušeného deja. Ich úlohou je poukladať ich za sebou tak, ako ide text básne, a po prečítaní si overiť správnosť:

- [] Tento chalan je čertov kvietok a robí v škole veľký zmätok.
- [] Na chodbe zobral pero a anjelovi nakreslil veľké fúzy.
- [] Má veľkú fantáziu a pani učiteľku nechal visieť na haluzi.
- [] Školskej kostre dal rýchlo do úst žltý banán a vonku skáče do kaluží.
- [] V kuchyni rozsypal vrece ryže a strieľa ju z rúrky po dievčatách.

4. Pravda o uličníkovi (Áno/nie)

Žiaci vpisujú názory do tabuľky a po samostatnom prečítaní hľadajú priamy rým alebo dôkaz v básni.

- *Tvrdenie 1:* Chalan dal školskej kostre do úst jablko. (NIE. Dôkaz: „školskej kostre dal do huby banán“)
- *Tvrdenie 2:* Keď je chalan vonku, skáče rovno do kaluží. (ÁNO. Dôkaz: „keď je vonku skáče do kaluží“)

5. Zelené svetlo pre nezbednosti (Semafor porozumenia)

Žiaci čítajú text. Učiteľ sleduje, či žiaci s VJM rozumejú slovám. Ak učiteľ prečíta výraz, ktorý žiak nepozná (očakáva sa: *čertov kvietok, zmätok, haluzi, trampoty, kaluží, kríze, rúrky*), žiak zdvihne červenú kartu. Učiteľ sa zastaví a spoločne nájdú význam v slovensko-maďarskom slovníku.

6. Vízitka drzého chalana (Pracovné listy)

Žiaci samostatne vyplnia polia v pripravenom pracovnom liste. Autor: *Daniel Hevier*, Názov: *Drzý chalan*. Doplňte chýbajúce rýmy z básne: *Drzý chalan neumrie od _____ (dobroty), drzý chalan sympatický ako _____ (ty)*.

7. Slovná zásoba (Kreatívne priradovanie):

V texte sa nachádza veľa slovies, ktoré vyjadrujú pohyb alebo činnosť. Spoj čiarou sloveso s obrázkom alebo s jeho významom (učiteľ si pripraví jednoduché piktogramy/obrázky):

- *skáče* → do kaluží
- *páli* → ryžu z rúrky
- *visí* → na haluzi
- *kreslí* → fúzy perom

8. Čítanie s porozumením (Áno / Nie):

Žiaci si prečítajú text a rozhodnú, či je veta pravdivá (**ÁNO**) alebo nepravdivá (**NIE**):

- Chalan je dobrý a tichý chlapec. (NIE)
- Chalan skáče do kaluží, keď je vonku. (ÁNO)
- Pani učiteľka visí na strome (na haluzi). (ÁNO)
- Chalan dal kostre do úst jablko. (NIE - dal banán)

9. Literárna zložka (Hra s rytmom – Akustika):

Aktivita „Rytmickeý orchester“: Hevierov text je vysoko rytmickeý. Žiaci čítajú text nahlas spolu s učiteľom a na rýmy (*kvietok – zmätok, fúzy – drzý*) zatlieskajú alebo klepnú ceruzkou o lavicu. Pomáha to fixovať dĺžne a prirodzenú melódiu slovenskej vety, čo je pre maďarsky hovoriacich žiakov dôležité (keďže maďarčina prízvukuje vždy prvú slabiku, ale dĺžku vníma inak).

10. Gramatika v kontexte (Hľadači rýmov):

Cieľ: Uvedomenie si zvukovej podoby slovenčiny a princípu rýmu (koncovky slov).

Úloha: Pozri sa na zvýraznené slová a nájdi v básničke ich „dvojičky“, ktoré znejú na konci rovnako. Spoj ich farbičkami:

- *kvietok* — (*zmätok*)
- *fúzy* — (*drzý*)
- *haluzi* — (*drzý*)
- *kríze* — (*ryže*)

Tip pre učiteľa: Upozornite žiakov, že v slovenčine sa rýmuje mäkké **i/í** s tvrdým **y/ý** (*fúzy – drzý*). V maďarčine takýto rozdiel neexistuje, preto je to skvelý moment na precvičenie pravopisu cez zvuk.

11. Jazyková hra (Farby a kreslenie podľa diktátu):

Cieľ: Fixácia základných farieb, predmetov a predložiek (*na, v, do*).

Úloha: Predstav si, ako vyzerá chalanova trieda. Učiteľ číta zadanie a ty kreslíš do zošita:

- Nakresli **bielu** kostru. Do úst jej nakresli **žltý** banán.
- Nakresli **zelenú** vetvu (*haluz*). Na *haluzi* visí pani učiteľka.
- Nakresli anjela. Má **čierne** fúzy.

12. Výslovnosť a artikulácia (Jazykolamy s chalanom):

Cieľ: Precvičenie typických slovenských hlások, ktoré robia maďarským žiakom problémy (najmä *v, z, ž, dz, dž*).

Úloha: Opakujte po učiteľovi rýchlo a správne tieto mikrovety inšpirované básňou:

- „*Drzý chalan skáče cez kaluže.*“
- „*Vezmi vrece ryže, chalan!*“
- „*Pani učiteľka visí na visutej haluzi.*“

13. Čo všetko sa môže stať v škole? (Metóda K-W-L / Viem-Chcem vedieť-Naučil som sa)

- **Stĺpec K (Viem):** Aké zlé alebo vtipné veci občas robia žiaci cez prestávky? (*Behajú, kričia, schovávajú kriedu, píšú na tabuľu*).
- **Stĺpec W (Chcem vedieť):** Prečo autor hovorí, že kvôli tomuto jednému chlapcovi je „školsťvo v kríze“?
- **Stĺpec L (Naučil som sa):** Žiaci zapíšu hyperbolu textu – že chlapec preháňa, strieľa ryžou z rúrky a robí bláznivé kúsky, ale napriek tomu je autorovi a čitateľovi sympatickeý.

14. Triedenie chlapcových hriechov (T-schéma kontrastov)

Žiaci si rozdelia stranu v zošite na dva stĺpce a triedia situácie z básne podľa toho, kde sa odohrávajú:

- *Ľavý stĺpec (Vnútri v budove školy):* Anjelovi spravil perom fúzy, kostre dal do huby banán, kuchárkam vysypal vrece ryže.
- *Pravý stĺpec (Vonku v prírode/na ulici):* Pani učiteľku nechal visieť na haluzi, skáče do kaluží, po dievčatách ryžu z rúrky páli.

15. Mapa uličníka (Clustering / Zhlukovanie)

Žiaci v malých skupinách kreslia na papier A3 postavu roztopašného chlapca. Okolo neho ťahajú vetvy a vypisujú z textu hovorené, expresívne a obrazné slovenské spojenia a priradujú k nim maďarský ekvivalent: *čertov kvietok, vypukne zmätok, neumrie od dobroty, samé trampoty, dať do huby, ryžu páli*.

16. Je to sympatický chalan? (Uvažuj - obráť sa k spolužiakovi – vymeňte si názory)

Učiteľ položí žiakom otázku: „*Hevier v refréne spieva: „Drzý chalan sympatický ako ty! Je chlapec, ktorý rozsype ryžu, strieľa do dievčat a ničí školský majetok, naozaj sympatický? Chceli by ste mať takého spolužiaka v lavici?”* Žiaci minútu potichu uvažujú a potom v dvojiciach konverzujú po slovensky.

17. Hodnotenie uličníckych kúskov (Semafor - komunikačný)

Učiteľ nahlas číta výroky o chlapcovi. Žiaci dvíhajú karty na lavici: zelená = súhlas, červená = nesúhlas, oranžová = preháňanie (hyperbola).

- „*Chalan naozaj fyzicky zobral pani učiteľku a priviazal ju na strom, kde visela dvanásť hodín.*“ (Oranžová/Červená – žiaci vysvetľujú, že je to len básnická fantázia).
- „*Tento chalan nikdy neumrie od dobroty, pretože s ním rodičia a učitelia majú samé trampoty.*“ (Zelená – podľa textu).

18. Päť uzlov školského zmätku (Pravidlo 5 slov)

Žiaci po prečítaní básne vyberú z textu presne 5 slov, ktoré tvoria kostru príbehu. Rozdelia ich do farebných kategórií na tabuli: hlavná téma (červená: *Chalan/Drzosť*), prostredie (oranžová: *Škola/Kostra*), emócia (zelená: *Sympatia*).

19. Slovná zásoba (Frazeologizmy a synonymá):

Úloha: V texte sú slovné spojenia, ktoré neznamenajú presne to, čo vidíme na prvý pohľad. Skús ich spojiť s ich skutočným významom:

- *čertov kvietok* → neposlušné, živé dieťa / huncút
- *neumrie od dobroty* → robí zle, nie je to poslušný anjelik
- *sú s ním samé trampoty* → spôsobuje starosti, problémy

Kreatívna mini-úloha: Nakresli doslovne „čertov kvietok“ (kvet, ktorý má rožky) a vedľa neho napíš 3 veci, ktoré robíš doma alebo v škole ty, keď nepočúvaš.

20. Čítanie s porozumením (Doplňovačka):

Úloha: Doplň chýbajúce slová do viet na základe básničky bez toho, aby si sa do nej pozeral:

- Tam, kde sa chalan objaví, hneď vznikne _____ (zmätok).
- Kuchárkam v školskej jedálni vysypal vrece _____ (ryže).
- Dievčatá v škole nebijú, ale chalan na ne páli _____ (ryžu z rúrky).

21. Pochopenie literárneho textu (Charakteristika postavy):

Úloha: Je tento chalan podľa teba zlý človek? Prečo autor v refréne spieva, že je „sympatický ako ty“? Napíš dve vetami, prečo ho majú deti radi, aj keď robí zle. (Učiteľ pomáha so štruktúrou: *Chalan je sympatický, lebo... / Deti ho majú rady, pretože...*).

22. Kreatívna gramatika (Čo robí chalan a čo robíme my?):

Cieľ: Precvičovanie časovania sloves v prítomnom čase (1. a 3. osoba jednotného a množného čísla).

Úloha: Transformuj vety z básničky podľa vzoru.

- Vzor: (On) skáče do kaluží. → (Ja) *skáčem* do kaluží. → (My) *skáčeme* do kaluží.
- (On) sype vrece ryže. → (Ja) _____ → (My) _____
- (On) kreslí anjelovi fúzy. → (Ja) _____ → (My) _____
- (On) páli ryžu z rúrky. → (Ja) _____ → (My) _____

23. Interaktívna rolová hra (Rozhovor s chalanom):

Cieľ: Reagovať na jednoduché otázky a obhájiť svoje správanie v simulovanej situácii.

Úloha (Práca v dvojiciach): Jeden zo žiakov je pani učiteľka (alebo kuchárka) a druhý je „drzý chalan“. Učiteľka sa pýta, chalan odpovedá (môže použiť pomôcku z textu):

- *Učiteľka:* „Prečo visím na tej haluzi?“
- *Chalan:* „Pretože mám veľkú fantáziu!“
- *Kuchárka:* „Prečo si vysypal to vrece ryže?“
- *Chalan:* „Potreboval som náboje do rúrky na dievčatá.“

24. Pojmová mapa (Aké vlastnosti má chalan?):

Cieľ: Priradovanie prídavných mien k postave a pochopenie kontrastu v refréne.

Úloha: Do stredu papiera nakresli postavičku chalana. Okolo neho napíš len tie vlastnosti z ponuky, ktoré naňho sedia podľa básničky. Slová, ktoré nehodia, prečiarkni:

- *Ponuka:* drzý, poslušný, vynaliezavý, tichý, sympatický, nudný, malý, divoký, čistotný, kreatívny.
- *Otázka na zamyslenie:* Ktoré z týchto slov sú pozitívne a ktoré negatívne? Prečo ich má autor v jednej básni spolu?

ÚROVEŇ B1 – B2

1. Päťriadková báseň o Uličníkovi (Cinquian / päťlístok)

Žiaci zhrnú charakteristiku postavy do pevnej päťriadkovej štruktúry:

1. riadok (Téma): **Chalan**
2. riadok (2 prídavné mená): **Drzý, sympatický**
3. riadok (3 slovesá): **Skáče, strieľa, vymýšľa**
4. riadok (Názor - 4 slová): **Robí v škole zmätok.** (Presne 4 slová)
5. riadok (Synonymum): **Uličník**

2. Čítanie s kritickou ceruzkou (INSERT)

Žiaci samostatne čítajú báseň a na okraj vpisujú štyri symboly:

✓ – tento fakt alebo slovo poznám (*vrece, ryža, kuchárka*)

! – tento obraz ma pobavil/prekvapil (*školskej kostre dal do huby banán*)

? – tento slovný obrat mi nedáva zmysel (*kvôli nemu je školstvo v kríze, neumrie od dobroty*). V reflexii učiteľ vysvetľuje prenesený význam týchto fráz.

3. Rozhlasová správa o zmätku na chodbe (Párové čítanie s rolou spravodajcu)

Žiaci pracujú vo dvojiciach. Text si rozdelia na dve polovice. Žiak A prečíta prvé tri slohy a tichým šepotom (hlasom 1) referuje Žiakovi B, aké kúsky chalan vyviedol anjelovi a učiteľke. Žiak B pozorne počúva a kladie mu otázky: „Čo urobil anjelovi? Ako dlho visela učiteľka na haluzi?“ Pri druhej polovici textu (ryža, kostra) si roly vymenia.

4. Interview s poškodenou kuchárkou (Čítanie s otázkami)

Jeden žiak prevezme rolu školského reportéra a druhý žiak hrá nahnevanú pani kuchárku, ktorej drzý chalan práve vysypal vrece ryže a strieľa ju cez rúrku. Reportér kladie otázky v troch rovinách:

- *Otázka v texte (Faktická):* Pani kuchárka, čo presne urobil chalan s vašim vrecom ryže?
- *Otázka medzi riadkami (Analytická):* Prečo podľa vás strieľa tú ryžu práve po dievčatách? Čo tým chce dosiahnuť?
- *Otázka za textom (Hodnotová):* Mal by takýto chalan dostať prísny trest, alebo sú takéto trampoty v školskom veku normálne?

5. Bzučanie v riaditeľni (Buzz Groups / bzučiace skupiny)

Učiteľ stopne prácu po dočítaní verša: „*kvôli nemu je vraj školstvo v kríze*“. Vyhlási 3-minútové bzučanie v trojiciach. Zadanie: „*Predstavte si, že ste komisia v riaditeľni školy. Skúste vymyslieť tri kreatívne a vtipné tresty pre tohto chlapca (nie zlé známky, ale niečo výchovné) – napríklad, koľko dní musí pomáhať kuchárkam zbierať ryžu alebo čistiť kaluže.*“ Žiaci rýchlo debatujú po slovensky.

6. List ospravedlnenia pani učiteľke (List postave literatúry)

Žiaci majú za úlohu napísať krátky list pani učiteľke v mene drzého chalana. V liste sa jej musí po slovensky ospravedlniť za to, že ju nechal „visieť pol dňa na haluzi“, vysvetliť, že má jednoducho príliš veľkú fantáziu, a sľúbiť, že nabudúce radšej pomôže kuchárkam v jedálni.

7. Rozvoj slovnej zásoby (Školský slang vs. spisovný jazyk):

Úloha: V texte nájdeme výrazy ako *chalan, huby, fúzy perom*.

- Nájdí spisovné alebo formálnejšie synonymá k slovám: *chalan* (chlapec, mladík), *huba* (ústa, ústna dutina), *trampoty* (starosti, nepríjemnosti, opletačky).
- Vytvorte v dvojiciach krátky dialóg medzi pani učiteľkou a riaditeľom školy o tomto chlapcovi, ale použite **striktne spisovný, úradný jazyk** (napr. „*Menovaný žiak opätovne narušil priebeh vyučovacieho procesu...*“).

8. Čítanie s porozumením (Implicitný význam a kultúrny kontext):

Úloha: Analyzuj verš: „Kvôli nemu je vraj školstvo v kríze.“

- Myslí to autor vážne? Čo je to za literárny prostriedok? (Žiaci pracujú s pojmom **nadsádzka / hyperbola**).
- Ako reagujú kuchárky, ako reagujú dievčatá a ako pani učiteľka na jeho kúscky? Vypíšte z textu ich predpokladané emócie (kuchárky – hnev/zúfalstvo, dievčatá – krik/smiech, učiteľka – šok).

9. Kreatívna aktivita (Pokračovanie príbehu):

Úloha: Daniel Hevier napísal štyri slohy o chalanových kúskoch. Napíš piatu slohu (môže byť ako básnička s rýmom, alebo ako krátky text), kde vymyslíš **jedno nové huncútstvo**, ktoré chalan urobil (napr. v telocvični, na školskom dvore alebo školníkov). Dodržuj refrén: „*taký malý a už taký drzý*“.

10. Práca s textom (Učiteľský záznam / Transformácia žánru):

Cieľ: Transformácia umeleckého textu na vecný, administratívny štýl (oficiálna poznámka).

Úloha: Predstav si, že si triedny učiteľ tohto chalana. Musíš napísať jeho rodičom oficiálnu poznámku do žiackej knižky/EduPage o tom, čo v ten deň vyviedol. Pretransformuj poetické opisy do vecného jazyka.

- *Príklad transformácie verša: „školskej kostre dal do huby banán“ → Vážený rodičia, Váš syn dnes na hodine biológie znehodnotil učebnú pomôcku (skelet človeka) umiestnením potraviny do jej ústnej dutiny.*
- *Tvoja úloha:* Pretransformuj takto verše o kuchárkach a vreci ryže alebo o kreslení fúzov anjelovi.

11. Jazykové laboratórium (Slovotvorba a expanzia slovnej zásoby):

Cieľ: Pochopenie slovotvorných predpôn a prípon v slovenčine (hravé slová).

Úloha: V texte je slovo „*huncútstvo/lotrovina*“ vyjadrené opisom. Hevier používa slovo „*trampoty*“ a „*zmätok*“.

- Vytvorte rodinu slov od slova **DRZÝ** (drzosť, drzák, drzo, drzáň).
- Skúste nájsť maďarské ekvivalenty k slovám *čertov kvietok* (napr. *ördögfióka*) a porovnajte, či majú v oboch jazykoch rovnakú emóciu (Je to nadávka, alebo milé pomenovanie?).

12. Diskusný klub (Hranice humoru):

Cieľ: Rozvoj argumentačných schopností v cieľovom jazyku a vyjadrenie vlastného názoru.

Úloha: Diskutujte v skupinách o dvoch otázkach:

1. Kde sa končí nevinná detská fantázia a kde sa začína skutočná drzosť alebo šikana? (Je nechať učiteľku visieť na haluzi alebo strieľať ryžu do dievčat stále len „sympatické huncútstvo“?).
2. Ako by ste reagovali vy, keby vám spolužiak urobil to, čo robí tento chalan v básni?

13. Analýza školstva v kríze zo šiestich strán (Metóda Šesť mysliacich klobúkov)

Trieda sa rozdelí do skupín podľa farieb klobúkov a analyzuje ústrednú tézu básne: „Ten chalan je ozaj čertov kvietok / kde sa zjaví, hneď vypukne zmätok.“

- *Biely klobúk (Fakty)*: Zhromaždíte čisté fakty z textu. Aké konkrétne činy chalan urobil? (Fúzy anjelovi, banán kostre, rozsypaná ryža, skákanie do kaluží).
- *Červený klobúk (Pocity)*: Aké emócie prežíva autor, keď hovorí, že chalan je „sympatický ako ty“, a čo prežívajú dievčatá, keď po nich strieľa ryžu?
- *Čierny klobúk (Kritik)*: Zhodnoťte negatíva. Prečo ľudia hovoria, že kvôli nemu je školstvo v kríze? Kde sú hranice medzi nevinnou fantáziou a skutočnou drzosťou, ktorá ničí vyučovanie?
- *Žltý klobúk (Optimista)*: Nájdite pozitívnu hodnotu chlapcovho správania. Text hovorí, že „fantáziu má naozaj veľkú“. Nie je práve takáto veľká predstavivosť a odvaha základom pre budúcich kreatívnych umelcov alebo vedcov?

14. Kognitívna kocka drzosti (Cubing / hádzanie kocky)

Žiaci v skupinách hádžu kockou a plnia náročné úlohy premietnuté na tabuli k motívu **VEĽKÁ FANTÁZIA ALEBO DRZOSŤ**:

1. *OPÍŠ*: Opíš premeny refrénu na konci básne. V čom sa líši posledná sloha („taký drzý a už taký malý“) od tých predchádzajúcich?
2. *POROVNAJ*: Porovnaj reakciu dospelých v texte (kuchárky, ľudia hovoriaci o kríze školstva) s reakciou autora, ktorý chlapca označuje za sympatického.
3. *ASOCIUJ*: Aké konkrétne zážitky, príbehy alebo trampoty z vašej vlastnej triedy vám napadnú pri slove „zmätok v škole“?
4. *ANALYZUJ*: Rozoberte rytmus, rýmy a refrén básne. Ako autor využíva opakovanie veršov na to, aby vytvoril veselú pesničkovú atmosféru?
5. *APLIKUJ*: Ako by mohla moderná škola využiť obrovskú energiu a fantáziu tohto chlapca, aby namiesto strieľania ryže a kreslenia fúzov robil niečo užitočné?
6. *ARGUMENTUJ*: Vyjadrite názor a podporte ho textom. Je pravda, že „drzý chalan neumrie od dobroty“, alebo má v hĺbke srdca dobré úmysly, len sa nudí?

15. Inšpektor podáva správu o stave školy (Metóda RAFT)

Žiaci pracujú na samostatnej tvorivej štylistickej úlohe v slovenčine podľa tabuľky RAFT:

- *R – Rola*: Prísny štátny školský inšpektor, ktorý prišiel skontrolovať triedu.
- *A – Auditórium*: Ministerstvo školstva a rada rodičov.
- *F – Forma*: Oficiálny tajný protokol z inšpekcie.
- *T – Téma*: Správa o mimoriadnej situácii v škole. Text musí obsahovať odborný opis incidentov (anomálie s kostrou a banánom, sabotáž v kuchyni s ryžou, ohrozenie pedagogického zboru na haluzi), s finálnym záverom, či je školstvo naozaj v kríze kvôli jednému žiakovi s veľkou fantáziou.

16. Skladačka školských expertov (Skladačka II)

Žiaci v domovských skupinách čítajú celý text, pričom každý člen dostane iný expertný hárok. Po porade s expertmi z iných skupín sa vrátia naučiť svoj tím:

- *Expert 1 (Rovina pedagogicko-psychologická):* Analyzujte chlapcovu fantáziu. Ktoré činy sú čistým prejavom kreativity a ktoré už prekračujú morálne hranice správania v škole?
- *Expert 2 (Rovina sociálna - refrén):* Preskúmajte autorov refrén a oslovenie čitateľa („sympatický ako ty“). Prečo básnik prirovnáva drzého chlapca k samotnému čitateľovi/žiakovi? Čo tým chce dosiahnuť?
- *Expert 3 (Rovina jazykovo-štylistická):* Preskúmajte frazeologizmy a expresívne zvraty v texte (*čertov kvietok, neumrie od dobroty, dať do huby, v kríze*). Ako tieto slová pomáhajú budovať humor a nadhľad?

17. Snehová búrka v kaluži (Snowballing)

Učiteľ napíše na tabuľu provokatívnu otázku: *„Hevier píše: ‚Drzý chalan / neumrie od dobroty... sympatický ako ty‘. Prečo máme v literatúre aj v živote často radšej uličníkov a rebelov s veľkou fantáziou než dokonale poslušné deti, ktoré nikdy neurobia žiadny zmätok?“* Žiaci napíšu odpoveď anonymne na papier, pokrčia ho do gule, hodia krížom cez triedu, zdvihnú cudzí papier a pripíšu pod názor spolužiaka svoj komentár. Lístky slúžia ako otvárač pre záverečnú veľkú debatu.

18. Súdny proces: Je školstvo naozaj v kríze? (Referát v kolotoči)

Pred začiatkom učiteľ použije **komunikačný semafor** na zistenie názorov k výroku: *„Moderné školstvo je v kríze preto, lebo nedokáže zvládnuť a pochopiť deti s veľkou fantáziou a energiou. Chlapci ako ten z básne nie sú drzí, len reagujú na nudný a zastaraný systém vyučovania.“* Žiaci sa rozsadia do dvoch kruhov – vnútorný kruh školu ostro kritizuje a obhajuje chlapca, vonkajší kruh chlapcovo správanie odsudzuje a hovorí, že poriadok a rešpekt voči kuchárkam a učiteľom sú prvoradé. Každé 2 minúty sa vonkajší kruh posunie doprava, čím žiaci rýchlo menia komunikačných partnerov a precvičujú argumentáciu.

19. Slovná zásoba a štylistika (Expresívny systém textu):

Úloha: Text využíva hravý kontrast medzi sakrálnym/vznešeným svetom a absolútnou profánnosťou (každodennosťou).

- Nájdí v texte tieto kontrasty (napr. *anjel* vs. *fúzy perom*; *školská kostra* [vážna pomôcka] vs. *banán*).
- Diskutujte: Ako tieto kontrasty budujú komický účinok textu? Ako autor pracuje s expresívnymi slovami?

20. Čítanie s porozumením (Komparácia a recepcia):

Úloha: Zamerajte sa na záver básne, kde autor mení poradie slov: *„taký drzý a už taký malý“*.

- Sformulujte písomne (rozsah 60-80 slov) mikro-esej o tom, ako sa zmenil význam tejto vety oproti pôvodnému *„taký malý a už taký drzý“*. Čo nám tým autor hovorí o raste dieťaťa a o hraniciach drzosti?

21. Kreatívna a interpretačná transformácia (Metakomunikačný transfer):

Aktivita „Súdny proces s chalanom“ (Simulácia/Rola):

- Rozdeľte triedu do troch skupín: **Žalobcovia** (učiteľka, kuchárky), **Obhajcovia** (spolužiaci, autor básne Daniel Hevier) a **Porota** (neutrálni pozorovatelia).
- Žalobcovia musia na základe textu zostaviť oficiálnu žalobu na „chalana“ za vandalizmus a narušanie morálky. Obhajcovia musia použiť Hevierove argumenty (fantázia, sympatickosť, detská hravosť) na jeho obranu.
- Podmienka pre obe strany: Každý rečník musí použiť aspoň dve frazeologické novotvary alebo metafory z textu. Porota na záver vynesie verdikt v slovenčine.

22. Štylistická pitva (Analýza rytmu a metrika textu):

Cieľ: Pochopenie daktylotrochejského impulzu v slovenskej poézii a porovnanie s maďarskou metrikou.

Úloha: Pozrite sa na rytmickú štruktúru veršov:

- „*Ten-cha-lan-je | o-zaj-čer-tov | kvie-tok*“ (Spočítajte slabiky a vyznačte prízvuky).
- Ako vplýva pravidelný rytmus a rým na to, že báseň vnímame ako ľahkú a vtipnú, hoci opisuje v podstate priestupky proti školskému poriadku?
- Porovnajte tento typ rýmovania s maďarskou poéziou pre mládež (napr. Sándor Weöre alebo János Lackfi– hľadajte paralely v práci s ľudovým/hovorovým jazykom).

23. Kreatívne písanie (Zmena perspektívy / Monológ kostry):

Cieľ: Psychologizácia postáv, rozvoj vysokého stupňa štylistickej flexibility.

Úloha: Vyberte si jednu z vedľajších, „pasívnych“ postáv básne (školská kostra, pani učiteľka visiaca na haluzi, alebo jedna z obetí strielania ryže). Napíšte ich **vnútorný monológ** v rozsahu 120-150 slov.

- *Zameranie:* Ako situáciu prežíva samotná školská kostra, do ktorej niekto strčil banán? Použite ironický, humorný alebo patetický štýl.

24. Mediálny transfer (Marketingová kampaň na knihu):

Cieľ: Prepojenie literatúry s modernou komunikáciou, projektové vyučovanie.

Úloha: Predstavte si, že vydavateľstvo opäť vydáva zbierku Daniela Heviera a táto báseň má byť hlavným lákadlom pre dnešných teenagerov.

- Vytvorte koncept pre sociálne siete (TikTok video script alebo Instagram post).
- Navrhňte **moderný vizuálny claim** (slogan), ktorý vysvetlí dnešnej generácii, prečo je tento „drzý chalan“ z roku 1986 stále aktuálny. Slogan musí obsahovať slovnú hru založenú na záverečnom paradoxe („*taký drzý a už taký malý*“).

Iné kreatívne aktivity uplatňujúce zážitkové vyučovanie literatúry

ÚROVEŇ A1 – A2:

1. „Školský zmätok v krabici“ (Vizuálno-materiálová hra)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ prinesie do triedy veľkú škatuľu. Sú v nej reálne predmety z textu: hračkársky banán, balíček ryže, plastová rúrka (slamka), fixka/pero a maketa listu/konára (haluz).

Úloha pre žiakov: Žiaci chodia po jednom dopredu, vytiahnu zo škatule vec a musia bleskovo urobiť to, čo chalan v básni, a nahlas povedať jednoduchú slovenskú vetu.

Konkrétne pre učiteľa: Cvičíme prepájanie podstatného mena, slovesa a smerovej predložky:

- Žiak vytiahne banán a beží ku kresbe kostry: „Dám banán do úst.“
- Žiak vytiahne fixku a naznačí kreslenie spolužiakovi: „Robím fúzy perom.“
- Žiak vytiahne rúrku a fúkne do nej: „Pálím ryžu z rúrky.“

2. Zmyslová arteterapia a vizuálne gagy

„Kostra v pop-arte“ – Kreatívne pretváranie reálií: Chalan dal „školskej kostre do huby banán“ a „anjelovi spravil perom fúzy“. Učiteľ vytlačí na veľké hárky papiera A3 klasické, nudné čiernobiele obrázky (napr. anatomickú kostru človeka, historickú sochu alebo slávny obraz). Žiaci dostanú za úlohu vžiť sa do roly tohto chalana a pomocou farebných fixiek, nálepiek a koláže zmeniť tieto nudné predmety na vtipné moderné umenie. Počas kreslenia po slovensky obhajujú svoje vizuálne gagy: „*Moja kostra nemá rada banán, dala som jej do ruky veľkú lízanku.*“ / „*Môj anjel má modré okuliare a červenú čiapku.*“ Aktivita fantasticky buduje odvahu experimentovať s jazykom.

„Ryžové laboratórium“ – Zmyslové preosievanie slov: Chalan „kuchárkam vysypal vrece ryže“. Učiteľ prinesie do triedy nízky plastový box naplnený surovou ryžou. V ryži sú zakopané malé papierové ústrižky, na ktorých sú napísané podstatné mená alebo slovesá z básne. Žiaci rukami prehrabávajú ryžu (hmatový zážitok), hľadajú skryté slová a po ich vytiahnutí musia bleskovo vymyslieť vetu v slovenčine. Hmatový vnem spojený s ryžou fixuje slovnú zásobu hlboko do pamäte.

3. „Prekážková dráha s kalužami“ (Zážitkovo-pohybová simulácia)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ rozloží po dlážke triedy modré papieri vystrihnuté do tvaru kaluží. Na konci dráhy sedí druhá skupina žiakov (dievčatá).

Úloha pre žiakov: Žiaci (chlapci) musia skákať z papiera na papier a hovoriť: „*Keď som vonku, skáčem do kaluží!*“ Keď doskočia na koniec, vezmú papierovú rúrku, dajú do nej papierovú guľôčku (ryžu) a jemne ju fúknu smerom k dievčatám s výkrikom: „*Pálím ryžu!*“ Dievčatá reagujú replikou: „*Ty si ale drzý chalan!*“

Konkrétne pre učiteľa: Pohybom fixujeme slovenské priestorové predložky (*do kaluže, z rúrky, po dievčatách*), ktoré maďarským žiakom kvôli absencii predložiek v ich materinskom jazyku často robia problémy.

ÚROVEŇ B1 – B2:

1. „Televízna reportáž: Školskej kostre dali banán!“ (Improvizované mini-divadlo)

Ako to vyzerá v realite: Dvaja žiaci predstúpia pred triedu. Jeden drží v ruke maketu mikrofónu a hrá šokovaného televízneho reportéra, druhý hrá prísneho pána riaditeľa alebo upratovačku, ktorá incident objavila.

Úloha pre žiakov: Vytvorte krátky, vtipný rozhovor (8 – 10 replík) priamo z miesta činu na školskej chodbe. Reportér sa pýta na detaily zmätku a riaditeľ opisuje, čo ten „čertov kvietok“ zase vyviedol.

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci trénujú pohotovú konverzáciu, prácu s humorom a využívajú hovorovú slovnú zásobu:

- *Reportér:* „Vážení diváci, stojíme na chodbe. Vidím školskú kosť a tá má v ústach... neuveríte, žltý banán! Pán riaditeľ, ako sa to stalo?“
- *Riaditeľ:* „Je to neskutočný chalan! Kde sa zjaví, hneď vypukne zmätok. Naše školstvo je kvôli nemu v kríze!“

2. „List zo zborovne“ (Tvorivé písanie / Zmena perspektívy)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci sa pozrú na príbeh z opačnej strany – očami nešťastnej pani učiteľky, ktorú chalan „nechal visieť pol dňa na haluzi“.

Úloha pre žiakov: Napíšte krátky, zúfalý odkaz (40 – 50 slov), ktorý pani učiteľka napísala na papierik a poslala po žiakovi chlapcovým rodičom. Opíšte v ňom, čo jej syn vyviedol a prečo s ním má škola samé trampoty.

Konkrétne pre učiteľa (Čo aktivita precvičuje): Žiaci si upevňujú slovenské frazeologizmy a vyjadrenie sťažnosti v minulom čase:

- *Očakávaný obsah od žiaka:* „Vážení pán a pani. Váš syn je ozaj čertov kvietok. Dnes ma nechal visieť pol dňa na haluzi! Okrem toho rozsypal kuchárkam vrece ryže a anjelovi spravil perom fúzy. Tento chalan naozaj neumrie od dobroty. Prosím, pridajte zajtra do školy.“

3. „TikTok kampan: Sme sympatickí ako ty?“ (Digitálno-publicistický projekt)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci pracujú s prepojením moderných médií a literárnej paródie. Vytvárajú scenár alebo krátke video (napr. na tabletoch) v slovenčine.

Úloha pre žiakov: Heavier hovorí, že drzý chalan je „sympatický ako ty“. Vytvorte krátke video-rely, kde žiaci s prehnanou vážnosťou obhajujú tie najbláznivejšie nápady z textu ako „nové edukačné trendy“. Navrhните vizuál a napíšte trefné slovenské texty s vtipnými hashtagmi (#ŠkolstvoVKríze #BanánPreKostu #ČertovKvietok #HaluzDňa).

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci precvičujú spájanie vizuálneho humoru s rýchlym, úderným hovoreným prejavom v slovenčine a svoje nahrávky/scenáre prezentujú pred triedou.

4. „Filozofické sympóziu: Kedy drzosť zachraňuje svet?“ (Argumentačná debata)

Ako to vyzerá v realite: Trieda sa zmení na akademickú diskusnú miestnosť. Analyzuje sa hlboký spoločenský paradox básne.

Úloha pre žiakov: Rozdeľte sa na dva tábory a vedzte odbornú debatu v slovenčine nad vetou: „Drzý chalan / fantáziu má naozaj veľkú... sympatický ako ty.“

- *Tábor A (Tradičná škola):* Tvrdia, že správanie chlapca je čistý vandalizmus a drzosť. Sabotovať prácu kuchárov, ničiť školské pomôcky (kostru) a zosmiešňovať authority (fúzy anjelovi) nie je prejavom fantázie, ale nevychovanosti. Takéto správanie školstvo naozaj ničí.
- *Tábor B (Kreatívni rebeli):* Tvrdia, že chlapec je génus. Moderný svet potrebuje ľudí, ktorí búrajú pravidlá a majú obrovskú predstavivosť. Dať kostre banán je vtipný umelecký koncept (pop-art). Škola, ktorá nevie spracovať jeho energiu, je tá, ktorá je v kríze – nie chlapec.

Konkrétne pre učiteľa: Táto aktivita posúva žiakov s VJM k plynulému, akademickému vyjadrovaniu zložitých sociálnych postojov v slovenčine. Učiteľ dozerá na správne používanie pokročilých fráz: „Dovoľte mi oponovať...“, „Ak sa na to pozrieme cez prizmu kreativity...“, „Z môjho hľadiska musíme striktne odlíšiť...“

5. Akustická scénografia a komiksový strip

Audio-foley projekt: „Ruchy školského zmätku“: Text je plný zvukov, ktoré signalizujú, že „hneď vypukne zmätok“. Žiaci majú za úlohu vytvoriť zvukovú nahrávku k básni iba pomocou predmetov, ktoré nájdu v školskej lavici alebo taške. Jeden žiak recituje Hevierove verše a ostatní robia ruchy v reálnom čase: *písanie perom na anjela* (rytmické cvakanie vrchnáka pera), *nechal visieť učiteľku na haluzi* (vŕzganie stoličky), *skákanie do kaluží* (pleskanie dlaňami o stehná), *vysypanie vreca ryže* (rýchle sypanie sponiek alebo malých kamienkov na stôl). Aktivita učí žiakov vnímať rytmus slovenskej reči a intonáciu.

„Uličnícky strip“ – Práca s hyperbolou: Žiaci pracujú s literárnym prehánaním (hyperbolou). Vytvoria krátky trojokienkový kreslený komiks, kde zhmotnia tú najšialenejšiu predstavu z básne – pani učiteľku visiacu na konári stromu. Do komiksových bublín musia napísať dialóg medzi visiacu učiteľkou a chalanom, ktorý stojí pod stromom s taškou na chrbte. Žiaci tak precvičujú humornú konverzáciu v slovenčine („Pani učiteľka, kedy nám dáte tie domáce úlohy?“ / „Zlož ma okamžite dole, ty čertov kvietok!“).

6. Digitálne a sociálno-kritické projekty

„Školský parlament naživo“ – Riešenie krízy: Keďže „kvôli nemu je vraj školstvo v kríze“, trieda sa premení na zasadnutie žiackeho školského parlamentu alebo rady rodičov. Žiaci dostanú roly: jeden je nešťastná vedúca školskej jedálne (ktorá zachraňuje rozsypanú ryžu), druhý je predseda parlamentu a tretí je samotný drzý chalan. Naživo pred triedou vedú debatu o tom, ako vyriešiť jeho trampoty. Trénuje sa tým pohotová reakcia, vyjednávanie a používanie pokročilejších slovenských fráz („Chcel by som poukázať na fakt...“, „Musíme nájsť kompromis...“, „Moje správanie nebolo úmyselné...“).

Kampaň: „Sympatický rebel“ – Sociálny plagát: Žiaci analyzujú verš „Drzý chalan / sympatický ako ty“. V grafickom programe (napr. Canva) navrhnu plagát alebo infografiku, ktorá sa zaoberá psychológiou školských rebelov. Na plagát píšú silné slovenské slogany a heslá, ktoré vysvetľujú, prečo sú deti s veľkou fantáziou často vnímané ako problémové a ako by im moderná škola mohla vytvoriť priestor namiesto zákazov. Žiaci tak prepájajú Hevierov hravý text s reálnym sociálnym prostredím, v ktorom sami žijú, a upevňujú si pokročilú slovenskú publicistickú lexiku

Ukážka uplatnenia metodického materiálu vo vyučovaní slovenskej literatúry č. 2

Literárna ukážka: **Dospeláci**

Daniel Hevier:

Sú ľudia rôzni a nervózni
sú ľudia smiešni a seriózni
Tí čo k vážnosti dospeli
nazývajú sa dospelí

Dospelí sú priam úbohí
majú tiež svoje úlohy
Dospelý musí napríklad
peniaze slušne zarábať

občas aj decká prefackať
Nie je to žiadna prechádzka
Pred svojim šéfom krčiť sa
a makať ako mulica

Chová sa ozaj príkladne
čo môže všetko ukradne
Prevracia v jednom kuse dom
hnevá sa s každým susedom

nadáva doma pri telke
na dane čo sú priveľké
na parlament i na vládu
a problémov má hromadu

Hovoria naši dospelí
že je to všetko v prhlave
Voláme preto na decká
vážite si mamku otecka

(In Hevier, D.: tak také básne pre deti píše hevier.
TRIO publishing : Bratislava, 2019, s. 78. ISBN 978-80-8170-069-9)

Časť	Obsah a metodický postup
Téma	Súčasná slovenská poézia v školskej interpretácii Daniel Hevier: <i>Dospeláci</i> Svet dospelých očami detí, humor, satira a rodinné hodnoty
Trvanie	90/120 min. (časový limit je nastavený s rezervou vzhľadom na náročnosť výtvarnej/technickej aktivity a bohatú ponuku úloh)
Ciele	Psychologický: Intrapersonálna komunikácia, reflexia rodinných vzťahov, rozvoj empatie voči rodičom a dospelým, kooperatívne učenie, kritické myslenie (odlíšenie satiry od reality). Jazykový a literárny: Čítanie s porozumením a hĺbková interpretácia básnického textu na úrovni explicitných a implicitných významov; identifikácia literárnych pojmov: poézia, verš, rým, rytmus, strofa, satira, irónia, hyperbola a kontrast.
Organizačné formy	Kooperatívne vyučovanie, skupinové vyučovanie, samostatná práca.
Materiálová báza	Interaktívna tabuľa, slovenský frazeologický slovník, Slovník synonym, výtvarné a kreatívne pomôcky (veľké baliace papiere, fixky, farebné papiere, staré noviny/časopisy na koláž, nožnice, lepidlo).
Postup	A. Prípravná fáza (Expozícia) Učiteľ na úvod vytvorí kontrastnú atmosféru. Využije hudobnú ukážku, ktorá začína veľmi vážne, upäto a monotónne (napr. mechanický tikot hodín spojený s vážnou pochodovou hudbou), no postupne prechádza do uvoľnenej a hravej detskej melódie. Nasleduje riadený rozhovor: Aké pocity vo vás táto hudba vyvolala? Ktorá časť podľa vás viac vystihuje život dospelých a ktorá život detí? Učiteľ navedie žiakov na tému vážnosti, starostí a stereotypov spojených s dospelosťou. V druhej fáze sa pýta: Čo je podľa vás najťažšie na tom byť dospelým? V čom majú dospelí výhodu a v čom nevýhodu? B. Fáza realizácie (Uvedomenie) Čítanie textu: Hlasné prednesové čítanie básne Daniela Heviera „Dospeláci“ učiteľom alebo vybraným žiakom. Text je distribuovaný v tlačenej podobe a premietaný na interaktívnej tabuli. Po ňom nasleduje tiché, analytické čítanie, pri ktorom žiaci ceruzkou podčiarkujú povinnosti a správanie dospelých, ktoré autor v básni opisuje.

	Zadanie problémových úloh: Všetky referenčné rámce (A1, A2, B1, B2, C1, C2): • Úloha 1: Nakresli na papier dvoch smajlíkov. Jeden nech vyjadruje náladu dospelého „pri telke“ a druhý náladu dieťaťa na konci básne, keď zvolá „vážite si mamku otecka“. Svoju voľbu zdôvodni pomocou konkrétnych veršov. • Úloha 2: Autor v básni hovorí, že dospelí sú „priam úbohí“. Na základe textu vysvetli, prečo ich takto nazýva. Ide o skutočnú ľútosť, alebo o autorovu iróniu a zveličenie (hyperbolu)? • Úloha 3: Vyhľadajte vo frazeologickom slovníku alebo vysvetlite vlastnými slovami význam spojenia „makať ako mulica“ a „je to všetko v prhľave“. • Úloha 4 (Implicitný význam): Hoci autor väčšinu básne dospelých kritizuje a paroduje ich chyby (krčenie sa pred šéfom, nadávanie, kradnutie), v záverečnej strofe vyzýva deti: „vážite si mamku otecka“. Ako spolu súvisí táto kritika a záverečné vyznanie? Čo chcel autor čitateľovi skutočne odkázať? Začiatokník (A1 – A2): • Úloha 1: Nájdite v básni dvojice slov, ktoré sa rýmujú na konci veršov (napr. nervózni – seriózni, dospelí – dospelí). Určite typ rýmu a všimnite si, či sa schéma rýmovania v priebehu básne mení. • Úloha 2: Spočítajte, koľko strof (slôh) má táto báseň a z koľkých veršov sa skladá každá strofa. • Úloha 3: Vypíšte z básne 3 prídavné mená, ktoré opisujú vlastnosti ľudí (napr. nervózni, smiešni, seriózni). • Úloha 4: Nájdite v texte slová, ktoré pomenúvajú inštitúcie spojené s riadením štátu a schvaľovaním zákonov (parlament, vláda). • Úloha 5: Vyhľadajte v texte antonymum (opačné slovo) k slovu „vážnosť“ a k slovu „dospelí“. Stredne pokročilý (B1 – B2): • Úloha 1: Vžite sa do úlohy jedného z rodičov, ktorý sa vrátil unavený z práce domov. Napíšte krátky monológ (sťažnosť), v ktorom použijete aspoň tri témy z básne (šéf, dane, únava, peniaze).
--	---

	• Úloha 2: Transformujte text: Skúste zmeniť tretiu a štvrtú strofu tak, aby opisovali „Ideálneho dospeláka“, ktorý má skvelú prácu, príkladné správanie a dobré vzťahy so susedmi. Zachovajte rytmus a rým. • Úloha 3: Pripravte v dvojiciach krátku scénu (dramatizáciu) na tému „Ocko/mamka nadáva pri telke“. Jeden žiak bude hrať dospelého podľa popisu v básni a druhý dieťa, ktoré ho upokojuje. • Úloha 4: Nájdite v básni verše, ktoré hovoria o tom, že život dospelých „nie je žiadna prechádzka“. Vymyslite a napíšte tri ďalšie reálne povinnosti dospelých, ktoré v básni nespomínajú, ale prinášajú im starosti. • Úloha 5: Diskutujte v skupine: Prečo dospelí niekedy strácajú trpezlivosť a sú nervózni? Ako im môžu deti pomôcť, aby mali doma menej problémov? Pokročilí (C1 – C2): • Úloha 1: Dopíšte do básne jednu úplne novú strofu. Musíte presne dodržať Hevierov štýl, rytmus a združený rým (aabb), privatizujúc iný moderný problém dospelých (napr. hypotéky, neustále pozeranie do smartfónov alebo zápchy na cestách). • Úloha 2: Napíšte humorný, satirický fejtón alebo krátku úvahu s názvom: „Príručka prežitia v svete dospelých: Prečo radšej ostať dieťaťom“. • Úloha 3: Literárno-kritická analýza: Napíšte esej (150-200 slov) na tému „Satira a karikatúra v poézii pre deti“. Analyzujte, ako Hevier využíva kritické zobrazenie chýb dospelých na to, aby v deťoch prebudil porozumenie a rešpekt voči rodičom. • Úloha 4: Vytvorte „Manifest detí za lepšie podmienky pre dospelých“. Navrhnite v ňom kreatívne a vtipné riešenia na ich každodenné starosti (napr. zákaz šéfov po 16:00, čokoláda namiesto platenia daní a pod.). • Úloha 5: Analyzujte rytmickejšiu štruktúru básne. Ako autor dosahuje to, že napriek vážnym a negatívnym témam (kradnutie, facky, hnev) znie celá báseň ľahko, melodicky a detsky hravo?
--	--

	C. Záverečná fáza a fáza vyhodnotenia (Reflexia) Skupinové vyučovanie / Kreatívna aktivita: Žiaci sa rozdelia do skupín. Na veľký baliaci papier nakreslia obrys dvoch postáv – „Dospeláka zo začiatku básne“ (plného starostí a nervozity) a „Dospeláka z konca básne“ (milovaného mamku/otecka). Do vnútra postáv vlepujú formou koláže slová a obrázky vystrihnuté zo starých novín a časopisov, ktoré symbolizujú ich svet. Metódou voľného písania následne každý žiak napíše na papierové srdiečko úprimný odkaz alebo poďakovanie pre svojich rodičov („Prečo si vážim mamku a otecka“), ktoré nalepia na spoločný plagát. Učiteľ slovne zhodnotí prácu skupín, vyzdvihne hĺbku porozumenia textu, empatiu a originalitu. Plagáty sa vyvesia v triede na nástenku pod názvom „Svet dospelých našimi očami“, čo zabezpečí doznievanie, vizuálnu fixáciu učiva a emocionálny rozvoj žiakov.
--	--

Ďalšie odporúčané aktivity (podľa referenčného rámca)

ÚROVEŇ A1 – A2: Čo robí mamka a otecko?

1. Kto patrí do rodiny? (Asociačné pexeso)

Didaktický zámer: Priradovanie príbuzných slovenských pojmov k obrázkom na koberci pred čítaním textu, s cieľom vybudovať základnú lexiku rodiny a emócií.

Realizácia pre učiteľa: Žiaci hľadajú dvojice kartičiek:

- *Mamka a otecko* → (obrázok rodičov)
- *Dospelí* → (obrázok vážnych ľudí v obleku)
- *Decká* → (obrázok hrajúcich sa detí)
- *Nervózny človek* → (obrázok nahnevanej tváre)
- *Dom a telka* → (obrázok obývačky)

2. Keď otec kričí pri telke (Pozorovanie ilustrácie)

Didaktický zámer: Využitie vizuálneho podnetu na navodenie témy básne a opis základných dejov v slovenčine.

Realizácia pre učiteľa: Učiteľ ukáže obrázok rozhádzanej obývačky, kde otec nahnevane ukazuje na televízor a mama unavená počíta peniaze. Žiaci hľadajú objekty a hovoria po slovensky: *otec, mama, peniaze, televízor, dom, nahnevaný, kričať*.

3. Deň unaveného dospeláka (Poprehadzované vety)

Didaktický zámer: Usporiadanie zjednodušených dejových línií básne pred čítaním textu na rozvoj časovej následnosti.

Realizácia pre učiteľa: Žiaci v dvojiciach ukladajú pásiky papiera za sebou, čítaním básne si overujú správnosť:

- [] Na svete sú rôzni ľudia: jedni sú smiešni, iní sú nervózni.
- [] Dospelí ľudia musia každý deň slušne zarábať peniaze.
- [] V práci sa dospelý musí krčiť pred svojím šéfom.
- [] Doma otec nadáva pri telke na vládu a veľké dane.
- [] Preto na konci voláme na decká: „Vážte si mamku a otecka!“

4. Pravda o dospelých (Áno/nie s textovým dôkazom)

Didaktický zámer: Práca s tabuľkou tvrdení po samostatnom čítaní s cieľom nájsť presný rým alebo vetu v texte.

Realizácia pre učiteľa: Žiaci posúdia výroky:

- *Tvrdenie 1:* Zarábať peniaze je pre dospelých ľahká prechádzka. (NIE. Dôkaz: „Nie je to žiadna prechádzka... peniaze slušne zarábať“)
- *Tvrdenie 2:* Dospelý človek sa hnevá s každým susedom. (ÁNO. Dôkaz: „hnevá sa s každým susedom“)

5. Červená pre nervózných ľudí (Semafor porozumenia)

Didaktický zámer: Signalizácia porozumenia alebo neporozumenia kľúčových slov počas hlasného čítania textu.

Realizácia pre učiteľa: Žiaci čítajú slohy. Pri slovách typických pre text (očakáva sa: *seriózni, dospelí, úbohí, krčiť sa, mulica, príhľave*) zdvihnú červenú kartu. Učiteľ im slovo zjednodušene vysvetlí alebo použijú slovensko-maďarský slovník.

6. Moja dospelácka vizitka (Pracovné listy)

Didaktický zámer: Fixácia textu prostredníctvom dopisovania rýmov a základných informácií o diele.

Realizácia pre učiteľa: Žiaci do pracovného listu vpíšu: Autor: *Daniel Hevier*, Názov: *Dospeláci*. Doplňte rým z básne: *Nadáva doma pri _____ (telke) na dane, čo sú _____ (priveľké).*

7. Slovná zásoba (Hľadáme protiklady – Antonymá):

Úloha: V úvode básne autor opisuje rôznych ľudí. Spoj slová z textu s ich opačným významom (antonymom):

- nervózni* → pokojní
- smiešni* → vážni
- dospelí* → deti (decká)
- priveľké (dane)* → malé / nízke

8. Čítanie s porozumením (Kto čo robí?):

Úloha: Na základe básničky rozhodni, ktoré činnosti robia dospelí. Daj vedľa vety fajku ✓ ak to dospelý v básni robí, alebo krížik +, ak to tam nie je:

- [] Zarába peniaze.
- [] Hrá sa s hračkami v izbe.
- [] Hnevá sa so susedom.
- [] Nadáva doma pri televízore.

9. Gramatický postreh (Rýmovačka s chybou):

Úloha: Učiteľ prečíta dvojveršie z básne, ale na konci zámerne zmení rýmujúce sa slovo. Žiaci zakričia „STOP!“ a opravia ho podľa textu.

- Učiteľ: „Pred svojim šéfom krčiť sa / a makať ako... **mačka!**“
- Žiaci: „STOP! Ako **mulica!**“

10. Rozvoj hovorenia (Asociačné slnko):

Úloha: Učiteľ nakreslí na tabuľu slnko a do stredu napíše **DOSPELÝ**. Žiaci chodia k tabuli a píšu (alebo hovoria) jedno slovenské slovo, ktoré im napadne – osobu z ich okolia, ktorá je dospelá (napr. *mamka, otecko, učiteľka, ujko, teta, babka, dedko*).

11. Kinetická aktivita (Zrkadlo emócií):

Úloha: Ukáž bez slov (pantomímou), ako vyzerá dospelý človek z básne, keď je:

- a) *nervózny* (podupkáva nohou, pozerá na hodinky)
- b) *seriózny* (narovná sa, upraví si sako)
- c) keď *nadáva pri telke* (máva rukou, mračí sa)

12. Výslovnosť a rytmus (Chlapci vs. Dievčatá):

Úloha: Text má rýchly, úderný rytmus. Dievčatá čítajú jeden verš, chlapci druhý. Musia nadviazať presne na slabiku bez prerušenia rytmu (napr. D: *Sú ľudia rôzni a nervózni* → CH: *sú ľudia smiešni a seriózni*). Sleduje sa správna výslovnosť hlások S, Z, Ž.

13. Čo robia dospelí celý deň? (Metóda K-W-L / Viem-Chcem vedieť-Naučil som sa)

Didaktický zámer: Aktivácia predvedomostí o živote rodičov a ich konfrontácia s básňou.

Realizácia pre učiteľa:

- *Stĺpec K (Viem):* Žiaci napíšu, čo robia rodičia (chodia do práce, varia, nakupujú, čistia dom).
- *Stĺpec W (Chcem vedieť):* Prečo Hevier hovorí, že dospelí sú „priam úbohí“?
- *Stĺpec L (Naučil som sa):* Na konci hodiny zapíšu, že dospelí majú veľa problémov (šéf, dane, vláda, susedia), a preto ich deti musia chápať a vážiť si ich.

14. Dom versus Práca (T-schéma kontrastov)

Didaktický zámer: Grafické triedenie textových reálií a činností dospelých podľa miesta, kde sa odohrávajú.

Realizácia pre učiteľa: Žiaci rozdelia stranu zošita a vypisujú slovenské slovné spojenia z básne:

- *Ľavý stĺpec (Čo robí dospelý v práci):* Peniaze zarábať, pred šéfom krčiť sa, makať ako mulica.
- *Pravý stĺpec (Čo robí dospelý doma):* Prevracia dom, hnevá sa so susedom, nadáva pri telke na dane a vládu.

15. Prečo sa dospelí hnevajú? (Zhlukovanie / Clustering)

Didaktický zámer: Nelineárne mapovanie asociácií a rozvoj slovnej zásoby okolo ústredného pojmu na veľkom hárku papiera v bzučiacich skupinách.

Realizácia pre učiteľa: V strede papiera je napísané **PROBLÉMY DOSPELÝCH**. Žiaci kreslia čiary a dopisujú slovenské dôvody z textu: *peniaze* → *málo*; *práca* → *šéf* → *ma-kať ako mulica*; *štát* → *veľké dane* → *parlament* → *vláda*; *vzťahy* → *sused* → *hnevá sa*.

16. Je práca naozaj ťažká? (Uvažuj - obráť sa k spolužiakovi – vymeňte si názory)

Didaktický zámer: Rovesnícka konverzačná výmena názorov v dvojiciach nad citátom z básne.

Realizácia pre učiteľa: Učiteľ položí otázku: „*Hevier píše, že život dospelých, nie je žiadna prechádzka a domov chodia unavení. Hovorí to aj vaši rodičia? Sťažujú sa niekedy na prácu alebo na susedov?*“ Žiaci minútu rozmýšľajú, potom v dvojiciach diskutujú po slovensky.

17. Pravidlá pre dospelých (Semafor - komunikačný)

Didaktický zámer: Vyjadrenie postoja a overenie pochopenia ironického podtextu básne cez farebné karty.

Realizácia pre učiteľa (Výroky na čítanie):

- „*Básnik v texte hovorí, že každý dobrý dospelý človek musí doma ukradnúť všetko, čo môže.*“ (Žiaci by mali dať červenú/oranžovú kartu a vysvetliť, že autor si robí srandu a kritizuje zlé správanie niektorých ľudí: „*čo môže, všetko ukradne*“).
- „*Dospelí hovoria, že všetko je v príhlave, čo znamená, že majú veľa starostí.*“ (Zelená – súhlas).

18. Päť kľúčov k svetu dospelých (Pravidlo 5 slov)

Didaktický zámer: Selekcia a kondenzácia obsahu textu do piatich najdôležitejších podstatných mien.

Realizácia pre učiteľa: Žiaci vyberú 5 slov a umiestnia ich na pojmový semafor na tabuli (napr. *Peniaze, Práca, Dane, Starosti, Rodičia*).

19. Slovná zásoba (Zvieracie prirovnania):

Úloha: V texte sa píše, že dospelý musí „*mať ako mulica*“.

- Čo je to *mulica*? (Učiteľ ukáže obrázok kríženca oslíka a koňa – zvieratá, ktoré ťažko pracuje).
- Aké iné zvieratá používame v slovenčine na vyjadrenie ťažkej práce? Dopln zvieratá do slovenských prirovnaní: *Makať ako* _____ (včela / kôň / somár).

20. Čítanie a logika (Pravda / Nepravda s opravou):

Úloha: Prečítaj si tieto tvrdenia. Ak je veta nepravdivá, oprav ju podľa básne tak, aby bola správne:

- *Veta:* Dospelí majú veľmi malé dane. → *Oprava:* Nie, dospelí nadávajú na dane, lebo sú **priveľké**.
- *Veta:* Život dospelých je ľahká prechádzka. → *Oprava:* Nie, v básni sa píše, že to **nie je žiadna prechádzka**.

21. Kultúrno-jazykový most (Kde je prhlava?):

Úloha: Na konci básne dospelí hovoria, že „je to všetko v prhlave“.

- Čo je to *prhlava*? (žihlava / csalán).
- Čo to znamená prenesene? (Že veci sú zlé, pokazené, zničené, „v háji“).
Nájdí s pomocou učiteľa podobné vyjadrenie v maďarčine (napr. „*benne van a csávában*“ alebo „*romokban van*“).

22. Interaktívny prieskum (Čo robia tvoji rodičia?):

Úloha: Urobte v triede mini-anketu. Spýtaj sa 3 spolužiakov v slovenčine: „Na čo najčastejšie nadáva tvoj otecko alebo mamka?“ (Možnosti: *na prácu, na politiku, na ceny v obchode, na neporiadok v izbe*). Výsledky zapíšete do jednoduchkej tabuľky na tabuľu.

23. Kreatívne písanie (Zoznam úloh dospelého):

Úloha: Predstav si, že dospelý človek si píše do diára zoznam úloh na pondelok („To-Do List“). Napíš 4 body na základe básne, čo všetko musí v ten deň stihnúť (Použi infinitívy: *zarobiť peniaze, krčiť sa pred šéfom*...).

24. Dramatická miniatúra (Pred šéfom):

Úloha: Zahrajte v dvojiciach scénu (bez slov, len rečou tela a citoslovcami), ktorá vystihuje verš: „*Pred svojim šéfom krčiť sa a makať ako mulica*.“ Jeden žiak je sebavedomý, prísny šéf, druhý je ustráchaný dospelý pracovník.

ÚROVEŇ B1 – B2: Všetko je v prhlave

1. Profil dospeláka v piatich riadkoch (Cinquian / päťlístok)

Didaktický zámer: Syntetická básnická štruktúra na upevnenie gramatických kategórií (podstatné meno, prídavné meno, sloveso).

Realizácia pre učiteľa (Očakávaný zápis žiaka s VJM):

1. riadok (Téma): **Dospelý**
2. riadok (2 prídavné mená): **Nervózný, seriózný**
3. riadok (3 slovesá): **Zarába, nadáva, maká**
4. riadok (Názor - 4 slová): **Život nie je prechádzka.** (Presne 4 slová)
5. riadok (Synonymum): **Rodič**

2. Čítanie s kritickou ceruzkou (INSERT)

Didaktický zámer: Interaktívny poznámkový systém, ktorý mení pasívne vnímanie textu na aktívny dialóg so slovnou zásobou.

Realizácia pre učiteľa: Žiaci samostatne čítajú text a na okraj píšú symboly:

- ✓ – toto slovo/fakt poznám (*vláda, dom, peniaze*)
- ! – táto ironická časť ma prekvapila (*čo môže, všetko ukradne, decká prefackať*)
- ? – tejto hovorovej fráze nerozumiem (*makať ako mulica, všetko je v prhlave*). V reflexii učiteľ vysvetlí tieto slovenské idiomy.

3. Televízne noviny zo sveta dospelých (Párové čítanie s rolou spravodajcu)

Didaktický zámer: Kooperatívne rovesnícke učenie, kde jeden žiak transformuje básnický text do prozaického zhrnutia.

Realizácia pre učiteľa: Žiaci v dvojiciach si rozdelia text na polovicu. Žiak A prečíta prvé tri slohy a tichým šepotom (hlasom 1) referuje Žiakovi B, ako vyzerá pracovný deň dospelého človeka. Žiak B počúva a kladie otázky: „Pred kým sa musí dospelý krčiť? Ako musí makat?“ Pri druhej časti (dane, telka, záver) si roly vymenia.

4. Rozhovor s unaveným oteckom (Čítanie s otázkami)

Didaktický zámer: Simulované rovesnícke interview na precvičenie kladenia otázok v troch rôznych kognitívnych rovinách.

Realizácia pre učiteľa: Jeden žiak hrá zvedavé dieťa a druhý hrá unaveného otecka, ktorý práve sedí pri televízore. Dieťa kladie vopred pripravené otázky:

- *Otázka priamo v texte (Faktická):* Otecko, na čo všetko doma nadávaš, keď svieti telka? (Odpoveď: na dane, na parlament i na vládu).
- *Otázka medzi riadkami (Analytická):* Čo to znamená, keď hovoríš, že všetko je v prhlave? Prečo si vybral práve prhlavu (žihľavu)?
- *Otázka za textom (Hodnotová):* Myslíš si, že my deti naozaj vidíme a chápeme všetky tvoje starosti v práci, alebo sme príliš hravé?

5. Bzučanie nad prhlavou (Buzz Groups / bzučiace skupiny)

Didaktický zámer: Krátka 3-minútová stopka uprostred hodiny na vyhlásenie intenzívnej tímovej debaty nad spoločenským problémom.

Realizácia pre učiteľa: Učiteľ stopne čítanie po slove: „že je to všetko v prhlave“. Pokyn pre bzučiace skupiny: „Máte 3 minúty na to, aby ste v trojiciach vymysleli, čo presne znamená táto metafora. Ako by ste vetu ‚všetko je v prhlave‘ preložili alebo vysvetlili človeku, ktorý sa učí po slovensky a myslí si, že dospelí spadli do skutočnej rastliny?“

6. List unavenému oteckovi (List postave literatúry)

Didaktický zámer: Rozvoj empatie a štylistického vyjadrovania prostredníctvom písania listu literárnemu hrdinovi.

Realizácia pre učiteľa: Žiaci napíšu krátky, úprimný list svojmu oteckovi alebo mamke inšpirovaný posledným veršom básne („vážte si mamku otecka“). V liste musia po slovensky napísať, že už chápu, že ich práca nie je prechádzka, že vedia o problémoch s veľkými daňami a šéfom, a poďakovať im za to, ako napriek hromade problémov držia rodinu pohromade.

7. Slovná zásoba (Expresívne slovesá a hovorový štýl):

Úloha: Autor používa slová ako *makat*, *krčiť sa*, *prefackat*, *ukradnúť*.

- Rozdeľ tieto slová do dvoch stĺpcov: **Neutrálne/Spisovné** vs. **Hovorové/Expresívne**.
- Nahraď hovorové slovo *makat* tromi spisovnými synonymami (napr. *tvrdlo*, *pracovať*, *lopotiť*, *namáhať sa*).

8. Čítanie s porozumením (Hľadanie irónie):

Úloha: V texte sa píše: „Chová sa ozaj príkladne / čo môže všetko ukradnúť“.

- Vysvetli, v čom spočíva humor a **irónia** tohto dvojveršia. Môže byť človek, ktorý kradne, „príkladný“? Čo nám tým básnik hovorí o svete dospelých?

9. Literárna výchova (Kto je rozprávač?):

Úloha: Kto je rozprávačom (lyrickým hrdinom) tejto básne? Sú to dospelí, alebo sú to deti? Svoju odpoveď dokáž konkrétnym veršom z textu (Pomôcka: Všímaj si záver textu: „*Voláme preto na decká...*“).

10. Tvorivé písanie (List dospelákom):

Úloha: Napíš v mene detí krátky odkaz alebo list dospelým (rozsah 50-70 slov). Využi motívy z básne. Začni vetou: „*Milí dospelí, vidíme, že váš život nie je žiadna prechádzka, ale prosíme vás, aby ste...*“ (napr. *menej nadávali pri telke, nekrčili sa pred šéfom*).

11. Diskusný stôl (Prefackať – áno alebo nie?):

Úloha: Autor spomína, že dospelý musí „*občas aj decká prefackať*“.

- Diskutujte v skupinách: Je fyzický trest správny výchovný prostriedok?
- Sformulujte v slovenčine 2 argumenty PREČO NIE a navrhните, ako by mali rodičia riešiť problémy s deťmi radšej slovne.

12. Pojmová koláž (Kolobeh dospelosti):

Úloha: Vytvorte plagát. Na jednu stranu nalepte/nakreslite symboly sveta detí (pohoda, voľnosť, smiech) a na druhú stranu symboly sveta dospelých z Hevierovej básne (peniaze, šéf, televízor, dane, parlament). Navrhните slovenský nadpis pre tento plagát.

13. Šesť pohľadov na život pod vládou daňového zaťaženia (Metóda Šesť myslia-cích klobúkov)

Didaktický zámer: Hlboký, paralelný rozbor literárnej satiry z rôznych zorných uhlov a postojov.

Realizácia pre učiteľa: Žiaci analyzujú život dospelých opísaný Hevierom:

- *Biely klobúk (Fakty):* Zhromaždíte čisté fakty a socio-ekonomické reálie z textu (zarabanie peňazí, hierarchia v práci so šéfom, platenie daní, existencia parlamentu a vlády).
- *Červený klobúk (Pocity):* Pomenujte emócie, ktoré báseň vyvoláva. Prečo sú ľudia „nervózni“ a prečo dieťa vníma dospelých ako „priam úbohých“?
- *Čierny klobúk (Kritik):* Zvážte negatívne a stereotypné správanie dospelých, ktoré autor kritizuje. Je správne, že dospelý doma „nadáva pri telke“, „hnevá sa so susedom“ alebo „čo môže, všetko ukradne“? Čo tým básnik paroduje?
- *Žltý klobúk (Optimista):* Nájdite pozitívny odkaz záveru básne. Prečo autor končí výzvou, aby si deti vážili rodičov? Ako to vyvažuje predchádzajúcu tvrdú kritiku?

14. Hádzanie kognitívnej kocky dospelosti (Cubing / hádzanie kocky)

Didaktický zámer: Herný rozbor literárneho fenoménu (motív **STEREOTYP DOSPELÉHO ČLOVEKA**) zo šiestich kognitívnych úrovní.

Realizácia pre učiteľa: Žiaci v tímoch hádžu kockou a plnia inštrukciu premietnutú na tabuli:

- 1. *OPÍŠ:* Opíš, ako sa mení správanie dospelého človeka na pracovisku (pred šéfom) v porovnaní s jeho správaním doma (pri telke).
- 2. *POROVNAJ:* Porovnaj svet detí, ktoré sa v básni iba prizerajú a hodnotia, so svetom dospelých, ktorí majú na pleciah „hromadu problémov“.

- 3. *ASOCIUJ*: Aké scény z filmov, správ alebo reality vám napadnú, keď sa povie, že niekto „nadáva na parlament i na vládu“? Je to bežný stereotyp v strednej Európe?
- 4. *ANALYZUJ*: Rozoberte ironickú štruktúru textu. Ktoré verše sú myslené ako vážna realita a ktoré sú hyperbolou (zveličením) na vyvolanie smiechu?
- 5. *APLIKUJ*: Ako môžeme poučenie z tejto básne (pochoopenie stresu a starostí dospelých) využiť na zlepšenie atmosféry a komunikácie vo vašej vlastnej rodine?
- 6. *ARGUMENTUJ*: Zaujmite stanovisko a podporte ho textom. Je pravda, že dospelí sú „priam úbohí“, alebo je ich život plný úloh prirodzený a prináša im aj radosť, o ktorej deti v tejto básni nevedia?

15. Správa sociológa o svete za dverami obývačky (Metóda RAFT)

Didaktický zámer: Tvorivé písanie v publicisticko-odbornom štýle s jasne stanovenou sociálnou rolou a adresátom.

Realizácia pre učiteľa: Žiaci vypracujú písomnú prácu podľa zadania z tabuľky:

- *R – Rola*: Nezávislý detský psychológ alebo sociológ, ktorý pozoruje správanie dospelých v meste.
- *A – Auditórium*: Časopis pre dospelievajúcu mládež a školská rada.
- *F – Forma*: Odborno-populárny článok alebo analytická správa.
- *T – Téma*: Prečo sú naši dospelí stále nervózni? Text musí analyzovať syndróm vyhorenie dospelých na základe Hevierových indícií (stres pred šéfom, tlak daňového systému, politická frustrácia pri televízii, konflikty so susedmi) s finálnym vysvetlením pre deti, prečo by mali mať pre svojich rodičov viac pochopenia.

16. Skladačka sociálnych expertov (Skladačka II)

Didaktický zámer: Kooperatívna metóda s využitím expertných hárkov na hĺbkovú analýzu troch rovín textu.

Realizácia pre učiteľa: Žiaci v domovských skupinách čítajú text, každý člen sa stáva expertom na jednu pridelenú oblasť. Po porade expertov učia svoj domovský tím:

- *Expert 1 (Rovina ekonomicko-pracovná)*: Analyzujte verše o práci (*makať ako mulica, pred šéfom krčiť sa, dane*). Aký obraz moderného zamestnania autor vykresľuje a prečo to vyvoláva frustráciu?
- *Expert 2 (Rovina morálno-spoločenská)*: Preskúmajte verše o negatívnom správaní dospelých (*čo môže ukradne, prevracia dom, hnevá sa so susedom*). Prečo dospelí ľudia, ktorí majú byť príkladom, často zlyhávajú v morálke?
- *Expert 3 (Rovina rodinná a pedagogická)*: Rozoberte záver básne a refrén (*všetko je v príhlave, vážte si mamku otecka*). Ako sa mení tón básne v poslednej slohe a aká je jej finálna výchovná funkcia?

17. Snehová guľa plná daňových priznaní (Snowballing)

Didaktický zámer: Anonymná, inkluzívna výmena názorov s pohybovým prvkom, ktorá búra strach z hovoreného prejavu u introvertov.

Realizácia pre učiteľa: Učiteľ napíše na tabuľu otázku: „*Hevier píše: „Tí čo k vážnosti dospeli / nazývajú sa dospelí. Musí byť dospelý človek naozaj stále len vážny, nervózny*

a seriózny? Stráca sa dospelosťou schopnosť hrať sa, smiať sa a mať čistú detskú radosť zo života?“ Žiaci zapíšu odpoveď anonymne po slovensky na papier, pokrčia ho, hodia krížom cez triedu. Zdvihnú cudzí lístok, pripíšu pod názor spolužiaka svoju reakciu a papier slúži ako podklad pre triednu debatu.

18. Súdny proces: Je politická debata pri telke hriechom? (Referát v kolotoči)

Didaktický zámer: Diskusná metóda dvoch kruhov zameraná na analýzu morálnych a komunikačných stereotypov v rodine.

Realizácia pre učiteľa: Pred začiatkom učiteľ otestuje postoje triedy **komunikačným semaforom** k výroku: „Rodičia robia obrovskú chybu, keď pred svojimi deťmi doma hlasno nadávajú na parlament, vládu, šéfa alebo susedov. Týmto správaním prenášajú svoj vlastný dospelácky stres a politickú frustráciu na deti, kazia im detstvo a učia ich len negativizmu.“ Žiaci sa rozsadia do kolotoča (vnútorný kruh rodičov prísne odsudzuje a žiada ochranu detského sveta, vonkajší kruh rodičov obhajuje – domov je miesto, kde človek môže vypustiť paru a emócie a hovoriť pravdu). Každé 2 minúty sa kruh posunie.

19. Slovná zásoba (Sémantické polia spoločenskej krízy):

Úloha: Vypíšte z textu slová, ktoré patria do sémantického poľa „Spoločnosť a štát“ (napr. peniaze, šéf, dane, parlament, vláda).

- Vytvorte s týmito slovami krátky fiktívny novinový titulok o problémoch súčasného sveta (napr. „Vláda a parlament zvyšujú dane, dospelí opäť nadávajú pri televízii“).

20. Komparatívna frazeológia (Slovensko-maďarský slovník idiémov):

Úloha: Analyzujte slovné spojenie „Nie je to žiadna prechádzka“ (v zmysle: je to ťažké).

- Ako znie presný ekvivalent tohto idiómu v maďarčine? („Nem fenékgig tejfel“ / „Nem sétagalopp“).
- Porovnajete, aké metaforické obrazy (mlieko/smotana, chôdza, prechádzka) využívajú oba jazyky na vyjadrenie náročnosti života.

21. Literárna kritika (Kritika spoločnosti alebo paródia?):

Úloha: Napíšte krátku literárnu reflexiu (80-100 slov) na tému: **Stereotypy v Hevierovej básni.**

- Naozaj každý dospelý ukradne, čo môže, a krčí sa pred šéfom? Prečo autor zo všeobecňuje a kreslí svet dospelých takto čiernobielo? Akú funkciu má táto karikatúra?

22. Štylistická transformácia (Z poézie do drámy):

Úloha: Pretransformujte pasáž od verša „Prevracia v jednom kuse dom...“ po „...na parlament i na vládu“ do podoby krátkeho **dramatického dialógu (scenáru)** medzi unaveným otcom a matkou, ktorí práve prišli z práce a sadli si k večerným správam. Použite repliky s jasnými scénickými poznámkami (napr. Otec [búcha päťou do stola]: Už zasa hovoria o daniach!...).

23. Simulačná hra (Tlačová konferencia detí):

Úloha: Usporiadajte v triede „tlačovú konferenciu“.

- Traja žiaci sú „zástupcovia detí“, ktorí prečítali túto báseň a rozhodli sa vyhlásiť štrajk proti tomu, aby takto dospeli.
- Ostatní žiaci sú novinári (zo slovenských aj maďarských médií) a kladú im otázky typu: „Čo plánujete urobiť, aby ste nedopadli ako vaši rodičia?“, „Ako chcete zarábať peniaze bez toho, aby ste sa krčili pred šéfom?“.

24. Vizuálna poézia (Kaligram „Dospelý“):

Úloha: Vytvorte kaligram. Nakreslite siluetu skloneného, unaveného dospelého človeka (alebo postavy krčiacej sa pred šéfom) a celú túto siluetu „vypíšte“ len textom Hevierovej básne. Vybrané slová (*dane, šéf, príhlava*) môžete zvýrazniť červenou farbou.

Iné kreatívne aktivity uplatňujúce zážitkové vyučovanie literatúry

ÚROVEŇ A1 – A2

1. „Divadlo grimás: Smiešni a nervózni“ (Pohybovo-emočná simulácia)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ premení triedu na zrkadlo nálad. Žiaci reagujú na slovenské prídavné mená z prvej slohy básne pomocou pohybu, mimiky a prehnaných grimás.

Úloha pre žiakov: Učiteľ hovorí verše a ukazuje karty s výrazmi tváre. Žiaci musia bleskovo zamrznúť v danej póze a nahlas opakovať slovenskú vetu.

Konkrétne pre učiteľa: Fixujeme protiklady a základné stavy človeka:

- Učiteľ: „Sú ľudia nervózni!“ → Žiaci sa zamračia, dupnú nohou a kričia: „Ja som nervózny dospelák!“
- Učiteľ: „Sú ľudia smiešni!“ → Žiaci robia opičie grimasy a hovoria: „Ja som smiešny dospelák!“
- Učiteľ: „Sú ľudia seriózni!“ → Žiaci si napravia imaginárnu kravatu, narovnajú sa a vážne povedia: „Ja som seriózny dospelák.“

2. „V príhlave (žihlave)“ (Zmyslovo-vizuálna hra na asociácie)

Ako to vyzerá v realite: Text hovorí, že pre dospelých je „všetko v príhlave“ (v problémoch/popálené). Učiteľ prinesie do triedy reálny list žihlavy (v rukaviciach) alebo jeho vernú maketu/fotku, aby evokoval vnem popálenia a nepríjemnosti.

Úloha pre žiakov: Predstav si, že príhlava predstavuje starosti dospelých. Žiaci dostanú zelené papierové listy žihlavy, na ktoré fixkou dopíšu v slovenčine veci, ktoré ich rodičov najviac „pália“ alebo hnevajú podľa textu (*veľké dane, prísny šéf, zlé správy v telke, hlučný sused*). Listy potom nalepia na tabuľu okolo postavy unaveného otecka.

Konkrétne pre učiteľa: Aktivita vizuálne prepája metaforu „všetko je v príhlave“ s konkrétnou slovenskou slovnou zásobou rodinných problémov.

3. Materiálová arteterapia a vizuálne gagy

„Vrecia s problémami“ – Hmatovo-záťažová simulácia: Dospelí majú v básni „problémov hromadu“ a ich život „nie je žiadna prechádzka“. Učiteľ prinesie do triedy malé látkové vrecúška naplnené ťažšími predmetmi (kamienkami alebo pieskom). Na každom

vrecúšku je po slovensky napísaný jeden dospelácky problém z textu (*DANE, ŠÉF, VLÁDA, PENIAZE, SUSED*). Žiaci si vrecúška nakladajú na plecيا alebo ich držia v rukách, fyzicky cítia ich váhu a učia sa v slovenčine sťažovať: „Uff, toto vrece s daňami je veľmi ťažké.“ / „Mám na plecياch prísneho šéfa, nevládzem.“ Táto zážitková kinestetická aktivita zanecháva hlbokú stopu v pamäti.

„Karikatúra ublíženého dospeláka“ – Pop-artová koláž: Žiaci pracujú s hyperbolou (preháňaním). Učiteľ im rozdá veľké výkresy a ústrižky z novín, starých letákov či časopisov (obrázky peňazí, televízorov, grafov, nahnevaných politikov). Úlohou žiakov je vytvoriť koláž — karikatúru unaveného otecka alebo mamky. Dokresľujú im prehnane veľké uši (aby počuli susedov), obrovské unavené oči z televízora a ruky plné účtov. Počas tvorby opisujú postavu: „Môj otecko má veľkú hlavu, lebo myslí na parlament.“ / „Moja mamka má v rukách peniaze.“

ÚROVEŇ B1 – B2

1. „Televízne noviny: Otec nadáva pri telke“ (Dramatizácia a paródia)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci premenia roh triedy na obývačku. Jeden žiak sedí v kresle, drží v ruke ovládač od televízora a hrá unaveného otecka po práci. Druhá skupina žiakov (za papierovým rámom ako v televízii) hrá večerné správy – hovoria o parlamente, vláde a nových vysokých daniach.

Úloha pre žiakov: Zahrajte miniatúru z básne. Keď „televízia“ hlási zlé správy, otecko musí s humorom a preháňaním reagovať presne podľa Hevierových veršov.

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci si v praxi drilujú hovorovú slovenskú syntax a paródiu rodinných stereotypov:

- *Televízia:* „Dobrý večer. Parlament a vláda dnes schválili nové, priveľké dane pre všetkých dospelých!“
- *Otec (vyskočí z kresla):* „Ach, môj Bože! Zas sú tie dane priveľké! Táto vláda ma zoderie z kože, v robote musím makať ako mulica!“

2. „Inzerát: Hľadá sa ideálny šéf“ (Tvorivé písanie / Pracovná lexika)

Ako to vyzerá v realite: V básni sa píše, že dospelý sa musí „pred svojím šéfom krčiť a makať ako mulica“. Žiaci sa zahrajú na unavených dospelákov, ktorí sa rozhodli zmeniť prácu a píšú inzerát na novú pozíciu.

Úloha pre žiakov: Napíšte vtipný slovenský inzerát do novín s názvom „Hľadáme nového šéfa“. Definujte v ňom podmienky, ako sa k vám šéf nesmie správať a čo od neho očakávate, aby ste sa už v práci nemuseli krčiť.

Konkrétne pre učiteľa (Čo inzerát precvičuje): Žiaci upevňujú rozkazovací spôsob, záporu a profesijnú lexiku:

- *Očakávaný výstup:* „Hľadáme dobrého šéfa! Nesmieš od nás chcieť, aby sme makali ako mulice. Nechceme sa pred tebou krčiť. Ponúkame slušné zarábanie peňazí a prácu, ktorá bude ako ľahká prechádzka!“

3. „Projekt: Karikatúra dospelosti“ (Grafický a publicistický dizajn)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci pracujú na veľkých hárkoch papiera alebo v grafických programoch (napr. Canva) a vytvárajú plagát, ktorý paroduje stereotypný deň priemerného dospelého človeka na základe Hevierovej básne.

Úloha pre žiakov: Nakreslite alebo navrhните „Koleso nešťastného dospeláka“. Rozdeľte ho na sektory podľa textu: *Ranný stres zo šéfa, Poobedné zarábanie peňazí, Večerné nadávanie pri telke na parlament, Nočná hádka so susedom*. Ku každému sektoru vymyslíte trefný ironický slogan alebo komentár v slovenčine.

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci trénujú prepájanie vizuálnej satiry s úderným publicistickým štýlom v slovenčine a svoje diela následne pred triedou po slovensky obhajujú.

4. „Okrúhly stôl: Sú dospelí naozaj úbohí?“ (Argumentačný klub)

Ako to vyzerá v realite: Trieda sa premení na diskusnú reláciu, kde sa rieši filozoficko-spoločenský pohľad na dospelosť z Hevierovho textu.

Úloha pre žiakov: Rozdeľte sa na dva tábory a vedzte odbornú debatu v slovenčine nad autorovou tézou: *„Dospelí sú priam úbohí... ich život nie je žiadna prechádzka.“*

- *Tábor A (Kritické deti):* Obhajujú text básne. Tvrdia, že dospelí si za svoju „úbohosť“ môžu sami – namiesto toho, aby sa radovali zo života, riešia len peniaze, krčia sa pred šéfom, hádajú sa so susedmi a prenášajú zlú náladu domov k televízoru.
- *Tábor B (Chápaví obrancovia rodičov):* Tvrdia, že dospelí nie sú úbohí, ale hrdinskí. Platíť veľké dane, znášať tlak šéfa a zarábať peniaze pre celú rodinu vyžaduje obrovskú silu. Preto báseň končí pravdivo: *„Vážte si mamku otecka.“*

Konkrétne pre učiteľa: Táto aktivita posúva žiakov na úrovni B2 k plynulému vyjadrovaniu náročných spoločenských hodnôt. Učiteľ kontroluje používanie pokročilých argumentačných fráz: *„Chcel by som zdôrazniť fakt, že...“*, *„Z dlhodobého hľadiska je postoj rodičov opodstatnený...“*, *„Tento text musíme vnímať cez filter irónie, pretože...“*

5. Akustická scénografia a komiksová realita

Audio-foley projekt: „Zvuky večernej obývačky“: Text je postavený na domácom ruchu (*„prevracia v jednom kuse dom, nadáva doma pri telke“*). Žiaci majú za úlohu vytvoriť na mobilný telefón čistú zvukovú stopu (soundscape), ktorá bez slov vyjadrí atmosféru Hevierovej básne. Používajú predmety v triede: *nadávanie pri telke* (rytmické búchanie knihy o stôl ako nervózne prepínanie ovládača), *makať ako mulica* (ťažké dychčanie a šúchanie nohami po dlážke), *hnev so susedom* (búchanie na dvere triedy). Jeden žiak následne recituje text a skupina ho naživo akusticky podfarbuje. Trénuje sa tým rytmus a intonácia slovenskej reči.

„Komiksový strip o susedskom spore“: Žiaci pracujú s veršom *„hnevá sa s každým susedom“*. Vytvoria krátky trojokienkový kreslený komiks, ktorý zachytáva vtipný susedský konflikt (napr. kvôli príliš hlasnej televízii alebo psovi). Do komiksových bublín musia napísať dialóg medzi dvoma nahnevanými susedmi v slovenčine. Žiaci tak precvičujú hovorovú konverzáciu, vyjadrenie emócií a sťažností v cieľovom jazyku (*„Pán Kováč, stíšate si ten parlament v telke, nedá sa spať!“* / *„A vy mi nechodievajte na môj trávnik, sused!“*).

6. Digitálne a sociálno-kritické projekty

„Tlačová konferencia po prhlave“ – Simulované video-interview: Žiaci pracujú so smartfónmi v trojiciach. Predstavujú si, že svet dospelých dosiahol bod krízy a zástupca rodičov zvolal oficiálnu tlačovú konferenciu pre „decká“. Jeden žiak hrá unaveného, seriózneho hovorcu rodičov (otecka), ostatní sú zvedaví detskí novinári. Nahrajú 2-minútové video. Novinári kladú trefné otázky: „*Pán otecko, prečo sa pred šéfom tak krčíte? Nie je lepšie nekradnúť a radšej s nami prežiť peknú prechádzku?*“ Hovorca musí pohotovo v slovenčine obhajovať dospelácky svet. Video následne analyzujú z hľadiska plynulosti reči.

„Kampaň: Vážte si dospelákov“ – Motivačný posterový dizajn: Žiaci analyzujú hlbokú pravdu a zvrät v závere básne — hoci autor dospelých ostro paroduje, končí výzvou k úcte („*vážte si mamku otecka*“). V grafickom programe (napr. Canva) navrhnu sociálny plagát alebo infografiku pre moderné dospievajúce deti. Na plagát píšú silné slovenské heslá a slogany, ktoré vysvetľujú, prečo by deti mali odpustiť rodičom ich občasnú nervozitu pri televízii (napr. „*Za každým nervóznym ockom je hromada zaplatených daní.*“ / „*Ich život nie je prechádzka, urobme im domov krajším.*“). Žiaci tak prepájajú paródiu s reálnou sociálnou empatiou a fixujú si pokročilú slovenskú publicistickú lexiku.

Metodické odporúčanie pre učiteľa:

Táto báseň má skvelú gradáciu. Kým úvod pôsobí ako opis, stredná časť je ostrou kritikou malomeštiactva a záver prináša prekvapivý zvrät („*vážte si mamku otecka*“), ktorý celú predošlú kritiku zjemňuje a mení na láskavý humor. Pri práci so žiakmi s VJM na úrovni B1/B2 je dôležité upriamiť pozornosť práve na tento záver – prečo máme rodičov radi a vážime si ich aj napriek tomu, že občas nadávajú pri televízii a majú hromadu problémov. Žiaci sa tak učia vidieť v slovenskom texte nielen slovíčka, ale aj hlboký ľudský rozmer.

Ukážka uplatnenia metodického materiálu vo vyučovaní slovenskej literatúry č. 3

Literárna ukážka: **Balada o deravej ponožke**

Daniel Hevier:

Z ponožky deravej
vyšiel mi palec
Skoro som zmeravel
Riekol Čau starec

Nechcem žiť v takej tme
Tu sa už nudím
Odchádzam na turné
Von medzi ľudí

Dieru v tej ponožke
zaštopkať musím
čo ak ujst' po troške
ďalší prst skúsi

Ostanem na zemi
bez všetkých prstov
To by mi vážení
bolo dosť pusto

Povedal mi vlastný palec
aký má on názor na vec
Cíti v sebe iné vlohy
než byť palcom mojej nohy

(In Hevier, D.: tak také básne pre deti píše hevier.
TRIO publishing : Bratislava, 2019, s. 104. ISBN 978-80-8170-069-9)

Časť	Obsah a metodický postup
Téma	Súčasná slovenská poézia v školskej interpretácii Daniel Hevier: <i>Balada o deravej ponožke</i> Personifikácia každodennosti, humor, túžba po slobode a hľadanie vlastnej identity
Trvanie	90/120 min. (časový limit je nastavený s rezervou vzhľadom na náročnosť výtvarnej/technickej aktivity a bohatú ponuku úloh)
Ciele	Psychologický: Intrapersonálna komunikácia, reflexia vlastných túžob a talentov (vlohy), kooperatívne učenie, kritické myslenie (pochopenie absurdity a humoru). Jazykový a literárny: Čítanie s porozumením a hĺbková interpretácia básnického textu na úrovni explicitných a implicitných významov; identifikácia literárnych pojmov: poézia, balada (v humorom kontexte), verš, rým, rytmus, strofa, personifikácia, hovorové slová a pointa.
Organizačné formy	Kooperatívne vyučovanie, skupinové vyučovanie, samostatná práca.
Materiálová báza	Interaktívna tabuľa, slovenský frazeologický slovník, Slovník synonym, výtvarné a kreatívne pomôcky (staré ponožky – biele/jednofarebné, fixky na textil, gombíky, vlna, ihly a nite na štopkanie, lepidlo, nožnice).
Postup	A. Prípravná fáza (Expozícia) Učiteľ na úvod vytvorí prekvapivú a humornú atmosféru. Využije veselú, pochodovú inštrumentálnu hudbu, ktorá pripomína klaunské vystúpenie alebo cirkusové turné. Nasleduje riadený rozhovor: Aké pocity vo vás táto hudba vyvolala? Predstavte si, že by ste mali vyraziť na veľké svetové turné. Čo by ste chceli svetu ukázať? Učiteľ navedie žiakov na tému cestovania a vystupovania na verejnosti. V druhej fáze učiteľ ukáže žiakom reálnu deravú ponožku, z ktorej vykukuje prst. Čo si myslíte, že by tento prst povedal, keby vedel rozprávať? B. Fáza realizácie (Uvedomenie) Čítanie textu: Hlasné prednesové čítanie básne Daniela Heviera „Balada o deravej ponožke“ učiteľom alebo vybraným žiakom. Text je distribuovaný v tlačenej podobe a premietaný na interaktívnej tabuli. Po ňom nasleduje tiché, analytické čítanie, pri ktorom žiaci ceruzkou označujú dialóg medzi človekom a jeho palcom.

	Zadanie problémových úloh: Všetky referenčné rámce (A1, A2, B1, B2, C1, C2): • Úloha 1: Nakresli na papier dvoch smajlíkov. Jeden nech vyjadruje emóciu rozprávača, keď „skoro zmeravel“, a druhý náladu palca, ktorý nadšene odchádza „na turné medzi ľuďí“. Svoju voľbu zdôvodni pomocou konkrétnych veršov. • Úloha 2: Báseň má v názve slovo „balada“. Klasická balada býva smutná, pochmúrna a končí sa tragicky. Vysvetli, v čom je táto Hevierova balada iná a prečo v autorovom podaní pôsobí smiešne. V čom vidí rozprávač svoju „tragédiu“ (štvrtá strofa)? • Úloha 3: Vyhľadajte v Slovníku synonym alebo vysvetlite vlastnými slovami význam slov: <i>turné, zmeravieť, stopkať, vlohy</i>. • Úloha 4 (Implicitný význam): Palec v závere básne hovorí, že „cíti v sebe iné vlohy, než byť palcom mojej nohy“. Čo tento odchod palca z ponožky symbolizuje v ľudskom živote? Môže to byť túžba človeka osamostatniť sa, odísť z nudného prostredia za svojím snom a rozvíjať svoj talent? Začiatok (A1 – A2): • Úloha 1: Nájdite v básni slová, ktoré sa rýmujú na konci veršov v prvej a druhej strofe (ponožky – palec, zmeravel – starec; tme – nudím, turné – ľudí). Určite typ rýmu. • Úloha 2: Vyhľadajte v texte hovorové výrazy (slang), ktoré palec používa pri pozdrave rozprávača („Čau starec“). • Úloha 3: Vypíšte z básne 4 slová, ktoré pomenúvajú časti ľudského tela (palec, prst, prstov, nohy). • Úloha 4: Nájdite v texte gramatický protiklad: Vyhľadajte slovo v jednotnom čísle (singulár) a zmeňte ho na množné číslo (plurál) pre slová <i>ponožka</i> a <i>palec</i>. • Úloha 5: Spočítajte strofy v básni a zistite, ktorá strofa sa odlišuje od ostatných počtom veršov (posledná strofa má 4 rýmované verše aabb, zatiaľ čo ostatné majú striedavý rytmus). Stredne pokročilý (B1 – B2): • Úloha 1: Vžite sa do úlohy utečeného palca na nohe. Napíšte krátku pohľadnicu (odkaz), ktorú pošlete svojmu pôvodnému majiteľovi z vášho prvého úspešného koncertu na turné. Použite informácie z básne.
--	---

	• Úloha 2: Transformujte text: Skúste zmeniť tretiu strofu tak, aby opisovala, ako sa rozprávač rozhodol dieru nezaštopkať, ale naopak – uvoľniť aj ostatné prsty, aby mohli ísť s palcom. Zachovajte rytmus a rým. • Úloha 3: Pripravte si v dvojiciach krátky dramatizovaný rozhovor (scénku) medzi rozprávačom a palcom z prvej strofy. Jeden žiak hrá prekvapeného človeka a druhý sebavedomého, drzého palca. Využite gestá a zmenu hlasu. • Úloha 4: Nájdite v básni hlavný umelecký prostriedok – personifikáciu (keď neživé veci alebo časti tela konajú ako ľudia). Vypíšte verše, kde palec hovorí a vyjadruje svoje pocity. Vymyslite, čo by mohla povedať napríklad <i>deravá päta</i> na ponožke. • Úloha 5: Diskutujte v skupine: Čo všetko by sa mohlo stať človeku, keby naozaj ostal „bez všetkých prstov“, ako sa obáva v štvrtej strofe? Ako by sa mu chodilo alebo športovalo? Pokročilí (C1 – C2): • Úloha 1: Dopíšte do básne dve úplne nové strofy (vložené medzi 4. a 5. strofu). Opíšte v nich, ako dopadlo turné palca medzi ľuďmi a či sa mu nakoniec v tom veľkom svete nezacnelo po teplej tme ponožky. Dodržte rytmus a rýmovú schému básne. • Úloha 2: Napíšte humornú reportáž alebo fejtón s názvom: „Škandál na turné: Slávny palec odmieta poslušnosť svojej nohe!“. • Úloha 3 Literárno-kritická analýza: Napíšte úvahu (150-200 slov) na tému „Metafora deravej ponožky ako symbolu osobnej slobody“. Analyzujte, ako Daniel Hevier dokáže z banálneho a smiešneho domáceho problému (diera na ponožke) vytvoriť filozofickú tému o napĺňaní vlastných životných cieľov a prekonávaní stereotypov. • Úloha 4: Vytvorte „Zmluvu o spolupráci a spolužití“ medzi človekom a jeho desiatimi prstami. Navrhnite v nej vtipné podmienky (napr. koľko hodín denne môžu vetrať mimo ponožky, aké kvalitné šampóny vyžadujú a pod.), aby prsty už nikdy nepomýšľali na útek.
--	---

	• Úloha 5: Analyzujte rytmický rozmer básne (krátke, rálne troj-slabičné a štvorslabičné verše). Ako tento rýchly spád veršov pomáha vyjadriť prekvapenie rozprávača a dynamický odchod palca do sveta? C. Záverečná fáza a fáza vyhodnotenia (Reflexia) Skupinové vyučovanie / Kreatívna aktivita: Žiaci pracujú v skupinách na tvorbe maňušiek. Každý žiak dostane čistú ponožku, na ktorú fixkami nakreslí tvár svojho „palca s veľkými vlohami“ (môže prísť gombíky ako oči, urobiť vlasy z vlny). Následne na boku ponožky prestrihnú malú dierku pre skutočný palec na ruke, ktorý bude reprezentovať utečenca. Metódou voľného písania každý žiak napíše na papierovú visačku pripevnenú k ponožke jednu vec, v ktorej on sám vyniká alebo aké má „skryté vlohy“ (talent). Učiteľ slovne vyhodnotí aktivitu, ocení humor, originalitu dizajnu maňušiek a hĺbku sebareflexie žiakov pri hľadaní vlastných vloh. Ponožkové maňušky sa vystavia na špagát s kolíkmi v triede pod názvom „Naše talenty vykukujú z ponožky“, čo zabezpečí vtipné doznievanie a vizuálnu fixáciu prebratého učiva.
--	--

Ďalšie odporúčané aktivity (podľa referenčného rámca)

ÚROVEŇ A1 – A2: Palec von z ponožky (Základná lexika, oblečenie a telo)

1. Čo sa skrýva v topánke? (Obrázkové pexeso naživo)

Aplikácia metódy: Priradovanie kľúčových slov príbehu k vizuálnym podnetom v komunitnom kruhu pred čítaním textu.

Konkrétna realizácia: Žiaci hľadajú na koberci dvojice kariet (Slovenské slovo → Obrázok):

- *Ponožka* → (obrázok farebnej ponožky)
- *Diera* → (obrázok ponožky s veľkou dierou)
- *Palec* → (obrázok detailu palca na nohe)
- *Tma* → (obrázok čiernej nočnej izby)
- *Ľudia* → (obrázok skupiny veselých ľudí)

2. Pozor, palec uteká! (Pozorovanie ilustrácie a opis)

Aplikácia metódy: Využitie vtipnej ilustrácie vo fáze evokácie na vizuálne zafixovanie nových slovenských pomenovaní.

Konkrétna realizácia: Učiteľ ukáže obrázok, kde z unavenej ponožky trčí veľký palec, ktorý má na sebe namaľovanú tváričku, máva rukou a hovorí do mikrofónu. Žiaci hľadajú objekty a hovoria po slovensky: *ponožka, diera, prst, palec, noha, hovoriť*.

3. Ako palec riekol: „Čau starec!“ (Poprehadzované vety)

Aplikácia metódy: Usporiadanie 5 zjednodušených dejových línií básne pred čítaním na podporu časovej následnosti.

Konkrétna realizácia: Žiaci dostanú rozstrihané pásiky papiera. Poukladajú ich podľa logiky deja a po vypočutí básne skontrolujú správnosť:

- [] Chlapec uvidel, že z deravej ponožky mu zrazu vyšiel von veľký palec.
- [] Palec pozrel na chlapca a veselo mu riekol: „Čau starec!“
- [] Povedal, že nechce žiť v tmavej topánke, lebo sa tam veľmi nudí.
- [] Palec chce odísť preč z nohy na veľké turné von medzi ľudí.
- [] Chlapec musí diery rýchlo zaštopkať, aby mu neutiekli aj ďalšie prsty.

4. Pravda o rebelujúcom prste (Áno/nie s dôkazom)

Aplikácia metódy: Overovanie faktov po čítaní príbehu s hľadaním priameho textového rýmu v čítanke.

Konkrétna realizácia: Žiaci dostanú tabuľku s tvrdeniami a po prečítaní ukážu v texte vetu, ktorá to potvrdzuje:

- *Tvrdenie 1:* Palec odchádza na turné, lebo sa v ponožke nudí. (ÁNO. Dôkaz: „*Tu sa už nudím. Odchádzam na turné...*“)
- *Tvrdenie 2:* Chlapec nechce zaštopkať diery v ponožke. (NIE. Dôkaz: „*Dieru v tej ponožke zaštopkať musím...*“)

5. Zastavenie na turné (Semafor neznámych slov)

Aplikácia metódy: Riadené čítanie so signalizáciou porozumenia pomocou farebných kariet.

Konkrétna realizácia: Žiaci čítajú slohy nahlas. Pri náročných výrazoch pre úroveň A1 (napr. *balada, zmeravel, riekol, turné, zaštopkať, pusto, vlohy*) zdvihnú červenú kartu („Stoj!“). Učiteľ slovo vysvetlí pohybom alebo kontextom a zapíše si ho.

6. Moja prvá deravá ponožka (Pracovné listy)

Aplikácia metódy: Podporný formát na fixáciu základných literárnych reálií (autor, názov) s rýmovou doplnovačkou.

Konkrétna realizácia: Žiaci vyplnia pracovný list: Autor: *Daniel Hevier*, Postavy: *chlapec, palec*. Doplňte chýbajúce rýmy priamo z básne: *Z ponožky deravej vyšiel mi _____ (palec). Skoro som zmeravel, riekol Čau _____ (starec).*

7. Slovná zásoba (Časti tela a oblečenie):

Úloha: V texte sa hovorí o dvoch veciach – o časti tela a o oblečení.

- Ukáž na svojej ruke a nohe: *palec* a *prsty*. Koľko ich máš? (Počítame: jeden palec, dva prsty...).
- Povedzte s učiteľom, čo si dávame na nohy predtým, ako si obujeme topánky: (ponožka, ponožky).

8. Jazykový rébus (Poskladaj slovíčka):

Úloha: Chalan v básničke skoro *zmeravel* (zostal prekvapený ako socha), keď uvidel dieru. Písmenká v dôležitých slovách sa nám popletie. Poskladaj ich správne podľa básničky:

A L E C P → (PALEC)

Ž O K A N O P → (PONOŽKA)

R A D I E → (DIERA)

9. Čítanie s porozumením (Čo hovorí palec?):

Úloha: Palec v básničke rozpráva. Prečítaj si druhú slohu a podčiarkni slovo, ktoré vysvetľuje, prečo palec odchádza von:

- *Možnosti:* a) pracuje, b) nudí sa, c) spí.
- *Správna odpoveď:* Nudí sa („Tu sa už nudím“).

10. Gramatika v akcii (Predložky smeru - Kam? Odkiaľ?):

Úloha: Palec sa hýbe. Dopln do viet správnu predložku z básne (**Z** alebo **V** alebo **VON**):

- Palec žil v tme, hlboko _____ ponožke.
- Zrazu vykukol _____ deravej ponožky.
- Teraz chce ísť _____ medzi ľuďi.

11. Komunikačná rozcvička (Ako sa zdraví palec?):

Úloha: Keď palec vyšiel von, riekol: „Čau starec!“.

- Komu to povedal? (Svojmu majiteľovi/chlapcovi).
- Ako sa zdravíš ty so svojím najlepším kamarátom? Vyber správne pozdravy pre kamaráta: *Ahoj!* / *Dobrý deň!* / *Čau!* / *Nazdar!* / *Dovidenia!*

12. Rýmové domino (Kartičky pre sluchovú pamäť):

Úloha: Učiteľ rozdá žiakom kartičky. Na jednej je slovo z básne, na druhej rým. Žiaci hľadajú v triede svoju dvojicu:

- *palec* → *starec*
- *tme* → *turné*
- *nudím* → *ľuďi*
- *musím* → *skúsi*

13. Výtvarná reflexia (Palec s tvárou):

Úloha: Predstav si, že tvoj palec na nohe ožil. Obkresli si na papier svoju ruku alebo nohu, na palec nakresli oči, ústa a usmievavú tvár. Do bubliny mu napíš jeho prvú slovenskú vetu: „Čau starec!“.

14. Čo robia naše prsty v topánkach? (Metóda K-W-L / Viem-Chcem vedieť-Naučil som sa)

Aplikácia metódy: Aktivácia predvedomostí a reálneho života žiakov s prepojením na humornú pointu básne.

Konkrétna realizácia:

- *Stĺpec K (Viem):* Žiaci napíšu, na čo slúžia prsty na nohe (na chodenie, na behanie, nosíme na nich ponožky).

- *Stĺpec W (Chcem vedieť)*: Prečo sa palec v Hevierovej básni rozhodol pre rebelia a útek?
- *Stĺpec L (Naučil som sa)*: Žiaci po čítaní zapíšu, že palec sa v tme nudil, chcel ísť medzi ľudí na turné, lebo cíti, že má „iné vlohy“ (talent) než byť len obyčajným palcom na nohe.

15. Život v ponožke verzus Život na turné (T-schéma kontrastov)

Aplikácia metódy: Bipartitné grafické triedenie dvoch realít a túžob postavy opísaných v texte.

Konkrétna realizácia: Žiaci rozdelia stranu zošita na dva stĺpce a vypisujú slovenské verše z textu:

- *Ľavý stĺpec (Život v ponožke – tma a nuda)*: Žiť v takej tme, tu sa už nudím, palcom mojej nohy.
- *Pravý stĺpec (Život na turné – sloboda a ľudia)*: Odchádza na turné, von medzi ľudí, cíti v sebe iné vlohy.

16. Mapa palcových plánov (Clustering / Zhlukovanie)

Aplikácia metódy: Nelineárne mapovanie asociácií a rozvoj slovnej zásob okolo ústredného pojmu na veľkom hárku papiera.

Konkrétna realizácia: Žiaci pracujú v malých bzučiacich skupinách. Do stredu papiera nakreslia bosú nohu s nápisom **REBELUJÚCI PALEC**. Okolo nej pripájajú vetvy so slovenskými pojmami z textu: *problém chlapca* → *diera v ponožke* → *musím zaštopkať; riziko* → *ujst' po troške* → *ďalší prst* → *ostanem bez prstov* → *bolo by pusto; palcov svet* → *má názor na vec* → *cíti iné vlohy*.

17. Mali by sme zaštopkať diery? (Uvažuj - obráť sa k spolužiakovi – vymeňte si názory)

Aplikácia metódy: Think-Pair-Share, kde žiaci po položení otázky učiteľom samostatne premýšľajú a následne v dvojiciach konverzujú v slovenčine.

Konkrétna realizácia: Otázka učiteľa: „*Chlapec hovorí, že diery musí rýchlo zaštopkať, lebo bez prstov by mu bolo na zemi pusto. Palec však chce slobodu. Čo je správne? Pomáhate rodičom šiť a opravovať oblečenie, alebo deravé ponožky hneď vyhadzujete?*“ Žiaci minútu premýšľajú, potom v dvojiciach diskutujú.

18. Súhlasí chlapec s palcom? (Komunikačný semafor)

Aplikácia metódy: Overovanie pochopenia preneseného významu humoru cez vyloženie farebných kariet na lavicu.

Konkrétna realizácia (Tvrdenia pre učiteľa):

- „*Chlapec zmeravel (veľmi sa zľakol/prekvapil), keď k nemu prehovoril jeho vlastný palec z deravej ponožky.*“ (Zelená – súhlas podľa textu).
- „*Palec si myslí, že jeho jedinou úlohou v živote je ticho sedieť v topánke a čakať na tmu.*“ (Červená – nesúhlas, palec má „iné vlohy“).

19. Päť slov unaveného chodidla (Pravidlo 5 slov)

Aplikácia metódy: Kondenzácia podstatného významu básne do presne piatich slov a ich hierarchické usporiadanie.

Konkrétna realizácia: Žiaci po dočítaní vyberú 5 kľúčových slov, ktoré umiestnia na tabuľu do uzlov dôležitosti (napr. *Ponožka, Diera, Palec, Turné, Zaštopkať*).

20. Slovná zásoba (Záchranná akcia v domácnosti):

Úloha: Keď máme v ponožke diery, musíme urobiť to, čo autor: „zaštopkať musím“.

- Čo potrebujeme na štopkanie a šitie? Spoj slovenské slovo s maďarským prekladom:
 - *ihla* → tű
 - *niť* → cérna
 - *zaštopkať / zašit* → megstoppol / megvarr
- Vytvor jednoduchú vetu: *Ja šijem ihlou a niťou.*

21. Lexikálna reťazovka (Všetko, čo je deravé):

Úloha: Ponožka môže byť deravá. Čo všetko ešte môže byť v našom živote deravé? Hľadajte slová (učiteľ môže pomáhať indíciami):

- *deravý* _____ (zub, sveter, hrniec, cesta, pamäť).

22. Čítanie s porozumením (Hľadáme motív strachu):

Úloha: Prečítaj si tretiu a štvrtú slohu. Prečo autor tak rýchlo hľadá ihlu a niť? Čoho sa bojí? Napíš odpoveď jednou vetou.

- *Pomôcka pre odpoveď:* Bojí sa, že z ponožky utečú aj _____ (ďalšie prsty) a on zostane _____ (bez prstov / na zemi).

23. Kontextový preklad (Názor na vec):

Úloha: V poslednej slohe sa píše: „Povedal mi vlastný palec, aký má on názor na vec.“

- Čo znamená mať „názor na vec“? Vyber správny význam: a) vidieť vec na stole, b) mať svoj vlastný úsudok/myslieť si niečo o tom.
- Povedz učiteľovi po slovensky, aký máš názor na nosenie deravých ponožiek. Je to hanba alebo móda?

24. Gramatický trenažér (Množné číslo prstov):

Úloha: V básni sa spomína jeden *palec* a jeden *prst*. Daj tieto slová do množného čísla (viac kusov) podľa vzoru:

- Vzor: Jedna ponožka → Dve ponožky
- Jeden palec → Dva _____ (palce)
- Jeden prst → Tri _____ (prsty)
- Jedna diera → Štyri _____ (diery)

25. Tvorivá mini-básnička (Doplň rým):

Úloha: Skús doplniť chýbajúce rýmujúce sa slovo do tejto novej básničky o ponožke:

- *Moja milá ponožka,*
- *vliezla na mňa* _____ (*božtek / stonožka*).
- *Urobila veľkú diery,*
- *stratil som už celú* _____ (*mieru / vieru*).

26. Komunitný kruh (Kam cestuje palec?):

Úloha: Palec hovorí, že odchádza na „turné von medzi ľuďmi“. Predstav si, že si ten palec. Kam by si chcel ísť na výlet na Slovensku, keby vyskočíš z topánky? (Žiaci hovoria miestami: *do kina, do Bratislavy, na kúpalisko, do Tatier*).

ÚROVEŇ B1 – B2: Názor na vec (Analýza personifikácie a slangu)

1. Charakteristika hovoriaceho prsta (Cinquian / päťlístok)

Aplikácia metódy: Päťriadková syntetická básnická štruktúra na zhrnutie vlastností postavy a precvičenie slovných druhov.

Konkrétna realizácia (Očakávaný zápis od žiaka s VJM):

1. riadok (Téma): **Palec**
2. riadok (2 prídavné mená): **Drzý, talentovaný**
3. riadok (3 slovesá): **Hovorí, uteká, spieva**
4. riadok (Názor - 4 slová): **Odchádza na veľké turné.** (Striktne 4 slová)
5. riadok (Synonymum): **Rebel**

2. Ako čítať baladu s ceruzkou (INSERT)

Aplikácia metódy: Interaktívny poznámkový systém pre efektívne čítanie a hlboký dialóg s textom pomocou symbolov.

Konkrétna realizácia: Žiaci samostatne čítajú text a na okraj vpisujú značky:

- ✓ – toto slovo/fakt poznám (*diera, tma, ľudia, prst*)
- ! – tento bláznivý obraz/slang ma prekvapil (*riekol Čau starec, odchádzam na turné*)
- ? – tomuto výrazu alebo prenesenému významu celkom nerozumiem (*skoro som zmeravel, cíti v sebe iné vlohy*). V reflexii učiteľ so žiakmi prediskutuje stĺpec s otáznikmi.

3. Reportáž z deravej ponožky (Párové čítanie s rolou spravodajcu)

Aplikácia metódy: Kooperatívne rovesnícke učenie, kde si žiaci rozdelia text a jeden transformuje poéziu do vlastného prerozprávania.

Konkrétna realizácia: Žiaci pracujú v dvojiciach. Text rozdelia na dve polovice (1. časť: rozhovor palca a chlapca; 2. časť: chlapcov strach z pustej nohy a palcov finálny názor). Žiak A prečíta prvú časť a tichým šepotom (hlasom 1) zreferuje Žiakovi B, prečo palec vykukol von a čo zakričal. Žiak B počúva a kladie otázky: „Čo presne palec riekol chlapcovi? Kam odchádza?“ Pri druhej časti si úlohy vymenia.

4. Tlačová konferencia s prstom na úteku (Čítanie s otázkami)

Aplikácia metódy: Rovesnícke interview s využitím troch kategórií otázok (priamo v texte, medzi riadkami, za textom) na rozvoj dialógu.

Konkrétna realizácia: Jeden zo žiakov sa stane novinárom z bulvárneho časopisu a druhý hrá postavu palca, ktorý už napoly trčí z diery. Novinár kladie otázky:

- *Otázka priamo v texte:* Palec, prečo hovoríš, že život v ponožke je pre teba tma a nuda?
- *Otázka medzi riadkami:* Čo to znamená, že cítiš v sebe „iné vlohy, než byť palcom mojej nohy“? Aký talent v sebe skrývaš? Chceš byť spevák alebo tanečník?

- *Otázka za textom:* Čo robíš ty, keď máš pocit, že sa niekde nudíš a tvoj talent nikto nevidí – utečieš ako tento palec, alebo o tom otvorene povieš?

5. Bzučiaca stopka nad pustou zemou (Buzz Groups / bzučiace skupiny)

Aplikácia metódy: Krátka 3-minútová stopka uprostred čítania napínavej alebo prekvapivej pasáže na intenzívnu diskusiu v trojiciach.

Konkrétna realizácia: Učiteľ stopne čítanie po štvrtej slohe („*Ostanem na zemi bez všetkých prstov... bolo dosť pusto*“). Inštrukcia pre bzučiace skupiny: „*Máte 3 minúty na to, aby ste v trojiciach vymysleli, ako bude chlapec chodiť, behať alebo skákať na telesnej výchove, ak ho palec naozaj neposlúchne, urobí si názor na vec a odíde von medzi ľudí. Aké problémy bez prstov zažije? Diskutujte po slovensky!*“

6. List na rozlúčku pre môjho človeka (List postave literatúry)

Aplikácia metódy: Štylistická transformácia literárnych hodnôt prostredníctvom písania listu z netradičnej perspektívy.

Konkrétna realizácia: Žiaci napíšu krátky, vtipný list na rozlúčku, ktorý palec napísal chlapcovi a nechal ho položený na nočnom stolíku vedľa topánky. V liste musí palec po slovensky zopakovať svoje dôvody (nuda, tma, diera v ponožke ako šanca na útek) a opísať, na aké mestá sa chystá počas svojho koncertného turné, pričom popraje chlapcovi úspešné zaštopkávanie ponožky.

7. Slovná zásoba (Čo sú to vlohy?):

Úloha: Palec tvrdí: „*Cíti v sebe iné vlohy, než byť palcom mojej nohy.*“

- Čo znamená slovo **vlohy**? (Talent, nadanie, schopnosti na niečo).
- Aké vlohy máš ty? Dokonči vety: *Ja mám vlohy na _____* (kreslenie, šport, matematiku, jazyky). Aké vlohy má podľa teba palec, ktorý chce ísť na turné? (Asi vie spievať alebo tancovať).

8. Literárna detektívka (Poludštenie – Personifikácia):

Úloha: Daniel Hevier vdýchol palcu život. Hovoríme tomu **personifikácia**.

- Nájdite v texte všetky ľudské činnosti a vlastnosti, ktoré tento palec robí alebo má (napr. *hovorí/riekol, nudí sa, odchádza na turné, má názor, cíti vlohy*).

9. Čítanie a transformácia (Interview s utečencom):

Úloha: Predstav si, že si novinár a robíš rozhovor s palcom, ktorý práve utiekol z deravej ponožky. Napíš 3 otázky pre palec a 3 odpovede, ktoré by palec mohol povedať na základe básne.

- *Príklad:* Novinár: Prečo ste utiekli z ponožky? / Palec: Pretože tam bola strašná tma a ja som sa nudil!

10. Synonymický lov (Pusto a zmeravel):

Úloha: Autor hovorí, že bez prstov by mu bolo „*dosť pusto*“.

- Nájdí synonymá (slová s podobným významom) k slovu **pusto** v tomto kontexte: (smutno, osamelosť, prázdno).
- Ako by si iným slovom opísal sloveso **zmeravel**? (skamenel od šoku, stuhol, prekvapil sa).

11. Zmyslové vnímanie textu (Život v tme):

Úloha: Palec hovorí: „Nechcem žiť v takej tme“. Zavrite na 30 sekúnd oči.

- Predstavte si, že ste zatvorení v topánke. Aké zvuky, vône alebo pocity zažíva palec v ponožke počas celého dňa? Opíšte to piatimi slovenskými vetami (napr. *Počuje kroky. Cíti teplo. Je tam tesno.*).

12. Gramatická pádová skladačka (Práca s genitívom):

Úloha: V texte je verš: „Ostanem na zemi bez všetkých prstov.“ Predložka **BEZ** sa viaže s genitívom (2. pádom). Doplň správne koncovky:

- Nôž je bez (ostrie) _____.
- Ponožka je bez (palec) _____.
- Topánka je bez (šnúrky) _____.
- Odišiel som z domu bez (peniaze) _____.

13. Tvorivé písanie (Palcov denník):

Úloha: Napíš krátky záznam do denníka (50-60 slov) z pohľadu palca po jeho prvom dni na „turné medzi ľuďmi“. Čo videl vonku, čo sa mu páčilo a či mu náhodou nezačala chýbať jeho stará ponožka.

14. Šesť farieb palcovej revolúcie (Metóda Šesť mysliacich klobúkov)

Aplikácia metódy: Systematický a hlboký rozbor konania postáv a autorovho štýlu z viacerých prísnych perspektív.

Konkrétna realizácia: Trieda analyzuje palcovo rozhodnutie opustiť nohu kvôli „iným vlohám“:

- *Biely klobúk (Fakty):* Zhromaždite čisté fakty z textu. Aký je stav ponožky? Čo palec urobil, ako chlapec reagoval a čo presne palec chystá?
- *Červený klobúk (Pocity):* Pomenujte emócie. Čo cíti chlapec, keď „skoro zmeravel“? Aký pocit osamelosti vyjadruje slovo „pusto“?
- *Čierny klobúk (Kritik):* Zvážte riziká a logické chyby palcovho plánu. Ako môže palec reálne prežiť vo vonkajšom svete sám, bez celého tela a bez nohy? Nestúpi naňho niekto? Nie je jeho túžba ísť na turné medzi ľuďmi čisté šialenstvo a naivita?
- *Žltý klobúk (Optimista):* Sústreďte sa na pozitíva a metaforu slobody. Prečo je pekné, že autor dáva hlas aj malému prstu? Nezobrazuje táto báseň túžbu každého mladého človeka vyjsť von z tmy, osamostatniť sa, ukázať svetu svoj skrytý talent a urobiť si vlastný „názor na vec“?

15. Kocka plná talentov (Cubing / hádzanie kocky)

Aplikácia metódy: Rozbor ústredného literárneho fenoménu (motív **TÚŽBA PO SPREVÁDZANÍ VLASTNÝCH VLÔH**) zo šiestich kognitívnych rovín pomocou hernej kocky.

Konkrétna realizácia: Žiaci v skupinách hádžu kockou a plnia inštrukciu premietnutú učiteľom na tabuli:

- 1. *OPÍŠ:* Opíš, akým tónom a akými slovami komunikuje palec so svojím majiteľom. Je slušný, alebo skôr drzý a sebavedomý?

- 2. *POROVNAJ*: Porovnaj žáner klasickej tragickej balady (ktorá býva smutná a končí sa smrťou) s touto Hevierovou „baladou“ o ponožke. V čom spočíva autorov humor a paródia?
- 3. *ASOCIUJ*: Aké pocity alebo situácie z reálneho života vám pripomína chlapcov strach, že ak nezaštopká jednu dieru, „ujst’ po troške ďalší prst skúsi“? Kedy v živote musíme rýchlo vyriešiť malý problém, aby nevznikol oveľa väčší?
- 4. *ANALYZUJ*: Preskúmajte štruktúru veršov a rýmov (*ponožky/ponožke – po troške, palec – starec*). Ako autor využíva krátke, úderné trojslovné verše na vytvorenie rýchleho a vtipného dialógu?
- 5. *APLIKUJ*: Predstavte si, že by ste mali urobiť kampaň pre mladých ľudí s názvom „Mám názor na vec“. Ako by ste použili postavu tohto odhodlaného palca ako symbol odvahy ukázať svoje schopnosti?
- 6. *ARGUMENTUJ*: Zaujmite stanovisko a podporte ho textom. Má chlapec právo držať palec nasilu v tme a zaštopkať ho, alebo by mal rešpektovať jeho rozhodnutie, že „cíti v sebe iné vlohy“ a nechať ho ísť von medzi ľuďmi?

16. Manažér palcového turné podáva správu (Metóda RAFT)

Aplikácia metódy: Rozvoj pokročilého kreatívneho písania a štylistiky s presne zadefinovanou Rolou, Auditóriom, Formou a Témou.

Konkrétna realizácia: Žiaci vypracujú text v záverečnej fáze hodiny podľa pokynov z tabuľky:

- *R – Rola*: Profesionálny umelecký manažér, ktorý organizuje svetové turné pre talentované prsty.
- *A – Auditórium*: Chlapec (majiteľ nohy) a rada pre ochranu ponožiek.
- *F – Forma*: Oficiálne oznámenie o začiatku turné / Zmluva o prenájme prsta.
- *T – Téma*: Oznámenie, že palec pravej nohy bol oficiálne prijatý do umeleckého súboru, pretože úspešne preukázal svoje vlohy. Správa musí obsahovať uistenie, že o palec bude na turné dobre postarané (nebude v tme a nikto ho nezaštopká), harmonogram koncertov vonku medzi ľuďmi a žiadosť, aby chlapec zatiaľ udržiaval zvyšné štyri prsty v teple a bez dier, aby mu na zemi nebolo pusto.

17. Rovesnícky rozbor deravej balady (Skladačka II)

Aplikácia metódy: Kooperatívna metóda, kde expertné tímy hĺbkovo naštudujú priradenú rovinu textu a po návrate učia svoju domovskú skupinu.

Konkrétna realizácia: Žiaci v domovských skupinách čítajú text, každý má pridelený iný expertný hárok:

- *Expert 1 (Rovina jazykovo-slangová)*: Analyzujte hovorové výrazy a slang v texte (*Čau starec, ísť na turné, názor na vec, vlohy*). Akú úlohu zohrávajú pri stavbe humoru a prečo palec komunikuje ako moderný tínedžer?
- *Expert 2 (Rovina parodická)*: Preskúmajte, prečo autor nazval tento vtipný text „baladou“. Aké typické znaky balady (*napätie, strach z katastrofy – ostanem bez prstov, bolo by pusto*) autor využíva, ale pretvára ich na smiech?
- *Expert 3 (Rovina psychologicko-filozofická)*: Rozoberte záverečnú slohu o hľadani vlastnej identity a vlôh. Ako autor cez metaforu prsta na nohe zobrazuje

túžbu človeka odmietnuť predurčený osud (byť len palcom na nohe) a hľadať vlastnú životnú cestu?

18. Snehová guľa plná prstových názorov (Snowballing)

Aplikácia metódy: Inkluzívna pohybová technika, kde žiaci anonymne zapíšu názor na papier, pokrčia ho, hodia cez triedu a iný žiak dopisuje reakciu na ich myšlienku.

Konkrétna realizácia: Učiteľ napíše na tabuľu otázku: „Čo podľa vás v prenesenom význame znamená verš: *„Cíti v sebe iné vlohy / než byť palcom mojej nohy“*? Stáva sa to niekedy aj nám, že od nás okolie (rodičia, škola) očakáva, že budeme iba ticho, sedieť v ponožke a plniť si základné povinnosti, zatiaľ čo my v sebe cítime talent na niečo úplne iné?“ Žiaci napíšu úvahu v slovenčine, pokrčia papier, hodia cez triedu. Každý zdvihne cudzí lístok, dopíše pod to svoj komentár (súhlas/nesúhlas/rozvinutie) a papier slúži ako otvárač pre veľkú triednu debatu.

19. Kolotočový spor: Zaštopkať alebo prepustiť? (Referát v kolotoči)

Aplikácia metódy: Diskusná metóda vo dvoch kruhoch, kde dvojice žiakov pohotovo argumentujú nad kontroverzným výrokom a po dvoch minútach sa posúvajú k novému partnerovi.

Konkrétna realizácia: Pred diskusiou učiteľ zistí postoj triedy **komunikačným semaforom** k výroku: „*Chlapec mal plné právo dieťa v ponožke okamžite zaštopkať a vrátiť palec späť do tmy. Palec je súčasťou jeho tela, noha bez neho nemôže fungovať a predstava, že prst sám odíde na turné medzi ľuďmi, je sebecká a ničí celok.*“ Žiaci sa rozsadia do kolotoča (vnútorný kruh chlapcov radikálny krok obhajuje – dôležitá je jednota tela a praktický život; vonkajší kruh obhajuje palec – každý má právo na slobodu a vyjadrenie svojho názoru na vec). Každé 2 minúty rotujú.

20. Štylistický rozbor (Je to naozaj balada?):

Úloha: Báseň sa volá „*Balada o deravej ponožke*“.

- Čo je to **balada**? (Vážny, smutný žáner s tragickým koncom).
- Splnil Daniel Hevier znaky balady, alebo ide o **paródiu / žart**? V čom vidíte kontrast medzi vážnym názvom „Balada“ a banálnym obsahom (deravá ponožka)? Ako tento kontrast ovplyvňuje čitateľa?

21. Komparatívna frazeológia (Svet starcov a mladíkov):

Úloha: Analyzujte pozdrav „Čau starec!“.

- Hoci autor oslovuje chlapca „starec“, chlapec vzápätí o sebe píše „*taký malý a už taký...*“ (je to mladý človek). V akom význame sa v slovenskom slangu používa slovo „starec“?
- Existuje podobné paradoxné oslovenie v maďarskom mládežníckom slangu? (Např. „*Szia, öregem!*“). Porovnajte ich používanie.

22. Interpretácia skrytého významu (Metafora slobody):

Úloha: Napíšte krátky diskusný príspevok (80-100 slov) na tému: **Je palec metaforou človeka?**

- Skúste sa pozrieť na text hlbšie. Nemôže byť palec, ktorý sa nudí v tme a chce ísť na turné, symbolom mladého človeka, ktorý chce opustiť rodné

hniezdo (alebo nudnú rutinu), osamostatniť sa a ukázať svetu svoj talent?
Argumentujte na základe veršov.

23. Štylistický transfer (Sťažnosť na zákazníckom servise):

Úloha: Predstav si, že si si kúpil drahé značkové ponožky a po prvom nosení ti z nich vyskočil palec. Napíš **oficiálny reklamovaný list** (sťažnosť) výrobcovi textilu v mene zákazníka. Použi formálny štýl, uveď dôvody (nízka kvalita tkaniny, morálna ujma na verejnosti) a žiadaj finančnú kompenzáciu.

24. Simulačná hra (Súdny dvor: Telo verzus Palec):

Úloha: Rozdeľte triedu na dve skupiny.

- 1. skupina: Právnicki zastupujúci ľudské telo (argumentujú, že palec porušuje evolučnú zmluvu, telo bez neho stratí stabilitu a rovnováhu pri chôdzi).
- 2. skupina: Ochrancovia práv palca (argumentujú právom na slobodu pohybu, umeleckú realizáciu na turné a právo nežrať tmu v ponožke).
- Urobte debatu v slovenčine s dôrazom na argumentačné spojky (*avšak, napriek tomu, z toho dôvodu, domnievam sa*).

25. Jazyková hra s neologizmami (Hevierov lexikón):

Úloha: Hevier rád vymýšľa nové, hravé slová. Skúste na základe slova *zaštopkať* vytvoriť rodinu slov a navrhnete vlastné humorné pomenovania pre:

- človeka, ktorý stále nosí deravé ponožky (napr. *deravník, ponožkožrút*)
- strach z toho, že sa vám na verejnosti urobí diera na päte (napr. *pätofóbia, štopkománia*).

26. Vizuálny projekt (Návrh obalu na knihu):

Úloha: Navrhnete grafický obal pre novú knihu Daniela Heviera, ktorá by sa volala *Balada o deravej ponožke*. Obal musí vizuálne spájať motív hudobného turné (mikrofón, svetlá, pódium) s motívom nohy a deravej ponožky. Pridajte na obal krátku slovenskú anotáciu (recenziu), ktorá priláka čitateľov.

Metodický komentár pre tvorcov materiálov (VJM):

Pri vyučovaní tejto básne na školách s VJM využite maximálne **kontrast medzi zvukom a významom**. Pre maďarských žiakov je gramatický rod v slovenčine (tá ponožka – ženský rod, ten palec – mužský rod) často mätúci, pretože maďarčina rody nemá. Hevierovo zosobnenie palca ako „starca“ (muža) veľmi prirodzene fixuje **mužský rod** tohto slova. Úlohy sú navrhnuté tak, aby odbúrali strach z poézie a ukázali žiakom, že slovenská literatúra vie byť svieža, bláznivá a nesmierne zábavná.

Iné kreatívne aktivity uplatňujúce zážitkové vyučovanie literatúry

ÚROVEŇ A1 – A2

1. „Prstové bábkové divadlo“ (Vizuálno-kresliaca hra na telo)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ prinesie do triedy obyčajné biele ponožky (alebo si žiaci vyzujú jednu svoju). Žiaci si fixkou priamo na palec svojej ruky (alebo nohy) nakreslia oči, nos a ústa.

Úloha pre žiakov: Žiaci si navlečú ponožku tak, aby im nakreslený palec trčal von (alebo použijú ponožku s vystrihnutým otvorom na ruke). Zahrajú prvú slohu básne. Palec vykukne z diery, pozrie sa na spolužiaka a nahlas po slovensky povie: „Čau starec!“ Sused reaguje: „Skoro som zmeravel!“

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci spájajú slovenské slová s reálnym zážitkom a fixujú si slová: *palec, ponožka, diera, ruka/noha*.

2. „Palec na úteku: Kam odchádzaš?“ (Pohybová hra na smerové predložky)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ vytvorí v triede tri zóny označené slovenskými nápismi: **TMA A NUDA** (roh pri dverách), **VEĽKÉ TURNÉ** (stred triedy) a **VON MEDZI ĽUDÍ** (lavičky spolužiakov).

Úloha pre žiakov: Žiaci sa pohybujú po triede ako „palce na úteku“. Učiteľ zakričí pokyn v slovenčine a žiaci musia bleskovo utekať do správnej zóny a nahlas kričať vetu:

- Učiteľ: „Turné!“ → Žiaci utekajú do stredu: „Odchádzam na turné!“
- Učiteľ: „Ľudia!“ → Žiaci utekajú k spolužiakom: „Idem von medzi ľudí!“

Konkrétne pre učiteľa: Táto pohybová hra fantasticky driluje slovenské predložky smeru (*na turné, medzi ľudí, z ponožky*), ktoré sa maďarským žiakom kvôli absencii predložiek v maďarčine často pletú.

ÚROVEŇ B1 – B2

1. „Televízna show: Talentovaný palec hľadá manažéra“ (Improvizovaný skeč)

Ako to vyzerá v realite: Dvaja žiaci predstúpia pred triedu. Jeden hrá slávneho hudobného manažéra a druhý hrá rebelujúceho palca, ktorý práve vyšiel z deravej ponožky, pretože „cíti v sebe iné vlohy“.

Úloha pre žiakov: Vytvorte vtipný dialóg (8 – 10 replík). Palec musí presvedčiť manažéra, že má obrovský talent, vie spievať alebo tancovať a nezaslúži si žiť v tmavej topánke. Manažér sa pýta, aký má palec „názor na vec“.

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci trénujú hovorovú konverzáciu, vyjednávanie a uplatňujú slovenskú argumentáciu v humornom kontexte:

- *Palec:* „Pán manažér, ja sa v tej ponožke nudím! Sú tam iné prsty, ale ja chcem ísť na turné. Viem skvele tancovať!“
- *Manažér:* „Fíha, ty si ale odvážny prst! A čo na to povie tvoj majiteľ? Ved' ťa zaštopká!“

2. „Zaštopkaný odkaz“ (Tvorivé písanie / Zmena perspektívy)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci sa pozrú na situáciu z pohľadu chlapca, ktorý sa bojí, že ak nezaštopká diery, ujst' po troške skúsia aj ďalšie prsty a na zemi zostane úplne sám.

Úloha pre žiakov: Napíš krátky, urgentný list (40 – 50 slov) adresovaný ihle a niti. Opíš v ňom krízu vo svojej topánke. Požiadať ich o okamžitú pomoc, pretože tvoj vlastný palec začal hovoriť, má divné vlohy a hrozí, že bez prstov ti bude na zemi hrozne pusto.

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci si precvičujú podmienovací spôsob („čo ak...“, „bolo by mi...“) a rozvíjajú kreatívnu slovenskú štylistiku.

3. „Projekt: Plagát na prstové turné“ (Audio-vizuálny marketing)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci pracujú s textom ako s podkladom pre bláznivú kultúrnu udalosť. Vytvárajú plagát alebo reklamný leták v grafickom programe (napr. Canva) alebo na výkres.

Úloha pre žiakov: Navrhnete oficiálny plagát pre turné tohto palca. Plagát musí obsahovať: umelecké meno palca, zoznam miest, kde bude vystupovať (mimo ponožky), informáciu o tom, aké „iné vlohy“ predvedie svetu, a vtipné slovenské slogany parodujúce Hevierovu báseň (*#KonecNude #SlobodaPrePrsty #MámNázorNaVec*).

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci prepájajú literárny humor s publicistickým a marketingovým štýlom v slovenčine a svoje projekty následne ústne prezentujú pred triedou.

4. „Filozofická debata: Poslušnosť tela verzus Právo na talent“ (Súdny spor)

Ako to vyzerá v realite: Trieda sa premení na súdnu sieň. Rieši sa hlboká, absurdná metafora slobody, ktorú Hevier v básni načrtol.

Úloha pre žiakov: Rozdeľte sa na dva tábory a vedte ostrú argumentačnú debatu v slovenčine:

- *Tábor A (Obhajcovia chlapca a ihly):* Tvrdia, že palec patrí na nohu. Nemôže si len tak odísť, kedy sa mu zachce, pretože bez neho človek nemôže normálne chodiť. Jednota celku je dôležitejšia ako nápady jedného prsta. Chlapec má plné právo dieru zaštopkať.
- *Tábor B (Obhajcovia palca a slobody):* Tvrdia, že ak niekto cíti v sebe iné vlohy a v tme sa nudí, má právo vyjsť von medzi ľudí a urobiť si vlastný názor na vec. Držieť niekoho nasilu v ponožke len preto, že sa narodil ako súčasť nohy, je nespravodlivé.

Konkrétne pre učiteľa: Táto aktivita núti žiakov s VJM premýšľať v slovenčine na vysokej abstraktnej úrovni a používať pokročilé diskusné obraty: „Z právneho hľadiska...“, „Musíme vziať do úvahy individuálnu slobodu...“, „Argument o dôležitosti celku neobstojí, pretože...“

Ukážka uplatnenia metodického materiálu vo vyučovaní slovenskej literatúry č. 4

Literárna ukážka: **Povolania**
Ivona Ďuričová

K povolaniam budúcim
bola v škole beseda.
Kto sa chce stať, kým a čím?
Učiteľka spovedá

celú triedu svojich žiakov
z ich predstáv a plánov.
Začala hneď bystrozrakou
spolužiačkou Hanou:

Hanka vraví, že ju láka
povolanie letušky.
Obliekať si sukne, saká,
k tomu jemné pančušky.

Iste sa aj veľmi teší,
že nemusí chodiť peši.
Cestujúcich milo zdraví,
kým sa pilot nepripraví.

Už pred štartom rezko hlási:
„Sadnúť, prosím, zapnúť pásy!“
Neskôr podá všetkým stravu,
na zapitie čaj a kávu.

Helenku svet módy vábi:
predvádzanie na móle,
obáva sa najviac – aby
nedostala mozole.

Erika jej k tomu vraví:
„Mne sa to zdá únavné
predvádzať sa v lesku slávy,
... a tie skúšky prípravné...

Rodinu a kamarátky
uvidíš len sviatočne.
Nemôžeš jesť koláč sladký
pri tej práci náročnej!“

Paťo chce byť stolárom,
pozná v lese každý strom,
Rudo sa pre zmenu chystá,
že raz bude traktorista.

Pre Mira je veľkým cieľom
stať sa dobrým učiteľom,
Hugo – ten má veľké plány,
skúmať na dne oceány,

Ivan sa vždy smelým robí,
ani z krvi nemá mdloby,
chce byť chirurg, so skalpelom,
operovať choré telo.

„Žiadna práca nie je všedná!
Základ je ísť s chuťou na to!“,
zdôrazňuje naša triedna:
„Dobry výber je nad zlato!“

(In. Ďuričová, Ivana: Vesmír a pehy. Bratislava : Ikar, s.r.o., 2021, s. 42.
ISBN 978-80-551-7924-7)

Časť	Obsah a metodický postup
Téma	Súčasná slovenská poézia v školskej interpretácii Ivona Ďuričová: Povolania Povolania u detí a ich predstavy o budúcnosti – „Dobrý výber je nad zlato!“
Trvanie	90/120 min. (časový limit je nastavený s rezervou vzhľadom na veľký rozsah a kreativitu navrhnutých úloh pre rôzne jazykové úrovne)
Ciele	Psychologický a osobnostný: Intrapersonálna komunikácia (uvedomenie si vlastných hodnôt a talentov), kooperatívne učenie, rozvoj kritického myslenia pri hodnotení výhod a nevýhod rôznych profesií (únava, časová náročnosť, spoločenský prínos). Jazykový a literárny: Čítanie s porozumením a interpretácia básnického textu. Identifikácia explicitných informácií (kto čím chce byť) a implicitných významov (prečo je výber povolania dôležitý). Opakovanie a fixácia pojmov: poézia, strofa, verš, rým. Praktické precvičovanie gramatiky (inštrumentál singuláru: <i>byť stolárom, učiteľom, letuškou</i>) a lexiky spojenej s pracovným trhom.
Organizačné formy	Kooperatívne vyučovanie, skupinové vyučovanie, individuálna samostatná práca s textom, riadená diskusia.
Materiálová báza	Interaktívna tabuľa (prezentácia básne), tlačené hárky s textom a úlohami, asociačné karty povolání, výtvarné pomôcky (výkresy, farebné fixky, časopisy na koláž, lepidlo, nožnice).
Postup	A. Prípravná fáza (Expozícia) Učiteľ vytvorí motivujúcu atmosféru riadeným rozhovorom o snoch z detstva. Na tabuľu napíše otázku: „ <i>Kým ste chceli byť, keď ste mali 7 rokov?</i> “ Žiaci postupne hovoria svoje nápady, učiteľ ich zapisuje na tabuľu v základnom tvare a následne v inštrumentáli (napr. lekár → lekárom). Nasleduje krátka diskusia o tom, ako sa zvuky a rytmus spájajú s prácou (napr. rytmické búchanie kladiva stolára, tikot hodín v kancelárii, hluk motora traktora). Učiteľ vysvetlí, že aj báseň má svoj rytmus, ktorý pripomína pravidelný pohyb alebo prácu. B. Fáza realizácie (Uvedomenie) Čítanie textu: Žiaci dostanú text básne „Povolania“ od Ivony Ďuričovej v tlačenej podobe. Učiteľ prečíta báseň nahlas s dôrazom na správnu intonáciu, rytmus a rým. Nasleduje tiché samostatné čítanie žiakov, počas ktorého si podčiarkujú neznáme slová (napr. <i>spovedá, bystrozraká, mozole, všedná, skalpel, mdloby</i>).

Zadanie problémových a rozvíjajúcich úloh podľa jazykových úrovní:

Všetky referenčné rámce (A1, A2, B1, B2, C1, C2):

- **Úloha 1 (Emócie a reflexia):** Nakresli symbol alebo smajlíka, ktorý vyjadruje náladu v tejto školskej triede počas besedy. Vysvetli spolužiakom, prečo si si vybral práve tento symbol.
- **Úloha 2 (Kľúčová myšlienka):** Zamysli sa nad záverečným výrokom pani učiteľky triednej: „*Žiadna práca nie je všedná! Základ je ísť s chuťou na to... Dobrý výber je nad zlato!*“ Čo znamenajú tieto slová? Súhlasíš s nimi?
- **Úloha 3 (Práca s textom):** Vyhľadaj v básni všetky mená detí a vypíšte ich do zoznamu. Koľko detí celkovo v básni vyjadruje svoj názor alebo plán?

Začiatokník (A1 – A2):

- **Úloha 1 (Slovná zásoba – Priradovanie):** Na základe básne priradi správne meno k povolaniu a k predmetu/činnosti, ktorá k nemu patrí. Vytvor celé vety podľa vzoru.
Vzor: Hana chce byť letuškou. Nosí sukne a saká a podáva kávu.
 - Hana → letuška → sukne, saká, čaj, káva
 - Helenka → modelka → mólo, móda
 - Paťo → stolár → strom, les, drevo
 - Rudo → traktorista → traktor
 - Miro → učiteľ → škola, žiaci
 - Hugo → oceánograf / výskumník → oceány, dno
 - Ivan → chirurg → skalpel, operácia, krv
- **Úloha 2 (Gramatika - Inštrumentál):** Odpovedz na otázku: „*Kým chce byť...?*“ Použi správnu koncovku inštrumentálu (Množné číslo alebo jednotné číslo):
 - Paťo chce byť... (stolár) → **stolárom**
 - Helenka chce byť... (modelka) → **modelkou**
 - Rudo chce byť... (traktorista) → **traktoristom**
 - Miro chce byť... (učiteľ) → **učiteľom**
 - Ivan chce byť... (chirurg) → **chirurgom**

- **Úloha 3 (Fonetika a rým):** Nájdi v texte slová, ktoré sa rýmujú (zvukovo zhodné konce slov). Spoj ich čiarou:
 - beseda — **spovedá**
 - Hana — **Hanu / plánov**
 - láka — **saka**
 - teší — **peši**
 - hlási — **pásky**
 - stravu — **kávu**
 - vábi — **aby**
 - vraví — **slávy / prípravné**
 - sviatočne — **náročne**
 - strom — **stolárom**
 - chystá — **traktorista**
 - cieľom — **učiteľom**
 - plány — **oceány**
 - robí — **mdloby**
 - skalpelom — **telo**
 - všedná — **triedna**
 - to — **zlato**
- **Úloha 4 (Tvorenie slov):** Vytvor ženský rod pre povolania z textu podľa vzoru:
 Vzor: učiteľ → učiteľka
 - stolár → _____ (stolárka)
 - traktorista → _____ (traktoristka)
 - chirurg → _____ (chirurgička)
 - pilot → _____ (pilotka)

Stredne pokročilý (B1 – B2):

- **Úloha 1:** Erika varuje Helenku pred svetom módy. Aké argumenty Erika používa? Vyhľadaj ich v texte a doplň tabuľku „Pre a Proti“ pre povolanie modelky na základe básne aj vlastného názoru.
Z básne: mozole, únavné, prípravné skúšky, rodinu a kamarátky uvidíš len sviatočne, nemôžeš jesť koláč sladký.

- **Úloha 2:** Pracujte v dvojiciach. Jeden zo žiakov je triedny učiteľ/ učiteľka, ktorý „spovedá“ celú triedu. Druhý žiak je Ivan (ktorý chce byť chirurgom) alebo Hana (ktorá chce byť letuškou). Rozšírte ich dialóg z básne. Učiteľ sa pýta na detaily (Prečo sa nebojíš krvi? Kam všade chceš letieť?).
- **Úloha 3:** Prepíš informácie o dvoch vybraných žiakoch z básne (napr. o Paťovi a Rudovi) z básnickej formy do krátkeho prozaického odseku (30 - 50 slov). Použi synonymá.
Príklad: Paťo má veľmi rád prírodu a stromy, preto sa rozhodol, že sa vyučí za stolára a bude pracovať s drevom. Jeho kamarát Rudo zasa preferuje poľnohospodársku techniku a plánuje jazdiť na traktore.
- **Úloha 4:** Vysvetli vlastnými slovami alebo pomocou synonym túto spojenia z textu:
 - „svet módy vábi“ (priťahuje, láka ju to)
 - „nemá mdloby“ (neodpadáva, nezostane mu zle)
 - „práca náročná“ (ťažká, komplikovaná práca)
 - „dobrý výber je nad zlato“ (správne rozhodnutie je veľmi cenné)

Pokročilý (C1 – C2):

- **Úloha 1:** Analyzuj kompozíciu a jazyk básne Ivony Ďuričovej. Aký typ rýmu autorka prevažne využíva? (Všimaj si striedanie rýmov, napr. beseda/spovedá – letušky/pančušky, ide o združený alebo striedavý rým v rôznych strofách?). Ako autorka prispôsobuje lexiku detskému adresátovi a zároveň otvára vážne témy profesijnej orientácie?
- **Úloha 2:** Dopíš do básne dve vlastné strofy (8 veršov), v ktorých predstavíš dvoch ďalších spolužiakov a ich netradičné alebo moderné povolania (napr. programátor, environmentalista, manažér, marketér). Striktne dodržuj rytmickú štruktúru básne a schému rýmov, ktorú nastavila autorka.
- **Úloha 3:** Napíš fejtón alebo krátku úvahu (150 - 200 slov) s názvom: „Žiadna práca nie je všedná, ak sa robí s chuťou“. Reflektuj v nej súčasný postoj spoločnosti k manuálnym profesiám (stolár, traktorista), ktoré sú spomenuté v básni, v porovnaní s populárnymi profesiami v lesku slávy (modelka, influencer).

	• Úloha 4: V texte sa objavuje frazeologizmus „<i>je nad zlato</i>“ (odkaz na rozprávku Sol' nad zlato). Vyhľadaj ďalšie tri slovenské frazeologizmy alebo príslovia, ktoré sa týkajú práce, remesla alebo usilovnosti, a vysvetli ich význam (napr. <i>Remeslo má zlaté dno; Bez práce nie sú koláče; Aká práca, taká pláca</i>). C. Záverečná fáza a fáza vyhodnotenia (Reflexia) Skupinový projekt – „Katalóg našich budúcich plánov“: Žiaci sa rozdelia do malých skupín (3 – 4 členovia) podľa záujmov. Na veľký formát papiera vytvoria vizuálny plagát s názvom „Naša trieda o 10 rokov“. Každý žiak do projektu prispeje svojou vlastnou vizitkou alebo krátkym textom o svojej vysnívanej profesii, pričom musí použiť gramatické konštrukcie a slovnú zásobu, ktorú si dnes osvojil. Pokročilí študenti pomáhajú začiatovníkom s korektúrou textu (kooperatívne učenie). Plagáty sa následne vystavia v triede, prebehne ich prezentácia a učiteľ slovne zhodnotí pokrok, kreativitu a snahu každého študenta, pričom uplatňuje výhradne pozitívnu motiváciu.
--	---

Ďalšie odporúčané aktivity (podľa referenčného rámca)

ÚROVEŇ A1 – A2: Aké povolania poznáme? (Základná lexika a orientácia)

1. Kto je kto? (Brainstorming)

Aplikácia metódy: Táto metóda pomáha „rozohriať“ myslenie žiakov pred samotným čítaním a zistiť ich predvedomosti.

Úloha: Učiteľ napíše na tabuľu nadpis „POVOLANIA“. Žiaci majú v priebehu niekoľkých minút povedať všetky slovenské názvy povolání, ktoré už poznajú. Učiteľ ich zaznamenáva a následne s triedou sledujú, ktoré z týchto povolání sa naozaj objavia v básni.

2. Hľadáme predmety k povolaniam (Pojmové mapovanie - obrázková)

Aplikácia metódy: Pri obrázkovej pojmovej mape sú informácie prezentované obrázkovým spôsobom okolo ústrednej témy.

Úloha: Učiteľ pripraví obrázkovú mapu. V strede sú nakreslené postavy z textu (Hanka, Helenka, Ivan, Rudo). Okolo nich sú obrázky predmetov: *skalpel, traktor, káva/čaj na tácke, módne šaty*. Žiaci na základe čítania spájajú čiarou postavu, jej povolanie z básne a príslušný obrázok.

3. Rozumiem textu? (Semafor)

Aplikácia metódy: Princípom je signalizácia porozumenia alebo neporozumenia pri čítaní, ktorú žiaci realizujú farebným princípom.

Úloha: Žiaci čítajú text nahlas. Každý má na lavici červenú, oranžovú a zelenú kartičku. Ak narazia na slovo, ktorému vôbec nerozumejú (napríklad *bystrozrakou*, *mdloby*, *mozole*), zdvihnú červenú kartu. Učiteľ zastaví čítanie a spoločne pátrajú po význame slova (napr. vizuálnym predvedením).

4. Pravda alebo lož (Áno/nie)

Aplikácia metódy: Diskusná metóda, vo fáze evokácie učiteľ rozdá žiakom tabuľku s tvrdeniami a žiaci sa rozhodnú, či sú podľa nich pravdivé, a po čítaní hľadajú dôkazy.

Úloha: Žiaci dostanú tri jednoduché vety pred čítaním: 1. *Hanka chce byť učiteľka*. 2. *Rudo bude traktorista*. 3. *Helenka chce chodiť pešo*. Po prečítaní označia správne odpovede (Nie, Áno, Nie) a prstom ukážu na miesto v texte, ktoré to dokazuje.

5. Najdôležitejšie slová (Kľúčové slová – Tag Cloud / tvorba uzlov)

Aplikácia metódy: Metóda zameraná na selekciu významného a menej významného v texte. Žiaci napíšu kľúčové slová a veľkosťou písma vyjadria ich dôležitosť.

Úloha: Žiaci na záver hodiny vyberú z textu 5 slov, ktoré si chcú zapamätať. Na papier ich napíšu tak, že najobľúbenejšie povolanie alebo pre nich najdôležitejšie slovo napíšu obrovským písmom a ostatné menším.

6. Povolania v pohybe (Pexeso - živé pexeso)

Aplikácia metódy: Rozdajte každému žiakovi jednu kartu, žiaci sa postavia a chodením po triede hľadajú svoju dvojicu.

Úloha: Polovica triedy dostane kartičku s menom žiaka/povolania (Ivan/Chirurg, Paťo/Stolár), druhá polovica kartičku s jeho činnosťou podľa básne (Operuje choré telo, Pozná v lese každý strom). Žiaci chodia po triede a spájajú sa do dvojíc.

7. „Živý kufrík profesií“ (Kinesteticko-vizuálna metóda)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ prinesie do triedy kufrík s reálnymi rekvizitami (hračkárskeho skalpel, šálka na kávu, kúsok dreva, volant, hračkárskeho traktor).

Úloha pre žiakov: Žiak príde ku kufríku, so zatvorenými očami vytiahne predmet a ukáže ho triede. Spoločne hľadajú v básni, ktorej postave predmet patrí, a nahlas tvoria mini-vetu.

Konkrétne pre učiteľa: Učiteľ pomáha so štruktúrou vety na tabuli:

- Učiteľ ukáže skalpel → Žiaci hovoria: „To je Ivan. Ivan je chirurg.“
- Učiteľ ukáže šálku → Žiaci hovoria: „To je Hanka. Hanka je letuška.“

8. Čo sa chcem dozvedieť (K-W-L)

Aplikácia metódy: Úlohou učiaceho sa je skonštruovať tabuľku s tromi stĺpcami: čo o téme vie, čo chce vedieť a čo sa naučil.

Úloha: Pred čítaním žiaci vyplnia stĺpec K (napr. *Viem, že letuška pracuje v lietadle*) a stĺpec W (napr. *Chcem vedieť, aké oblečenie letuška nosí v básni*). Po dočítaní textu si do stĺpca L zapíšu, čo sa naozaj dozvedeli z Hankinho rozprávania.

9. Porovnáваме povolania (Analýza sémantických prvkov)

Aplikácia metódy: Podstatou tejto techniky je porovnanie prvkov nového učiva pomocou sémantickej tabuľky, kde sa označujú znaky (+ pre áno, - pre nie).

Úloha: Učiteľ pripraví tabuľku. V riadkoch sú: *Letuška, Stolár, Chirurg*. V stĺpcoch sú znaky: *Pracuje s ľuďmi? / Pracuje vonku (v lese)? / Cestuje? / Nosí skalpel?* Žiaci dopĺňajú plusy a mínusy podľa textu.

10. Letuška v akcii (Poprehadzované vety)

Aplikácia metódy: Úlohou žiakov je usporiadať lístočky, ktoré obsahujú priebeh situácie zobrazovanej v texte, čo rozvíja vedomie postupnosti.

Úloha: Učiteľ rozstrihá úsek o letuške Hanke na lístočky: 1. *Oblečie si sukňu a sako.* 2. *Cestujúcich milo zdraví.* 3. *Neskôr podá všetkým stravu.* Žiaci ich musia poskladať chronologicky tak, ako idú za sebou.

11. Hodnotíme výhody a nevýhody (T-schéma)

Aplikácia metódy: Nástroj na porovnávanie dvoch stránok pojmu, napríklad zaznamenávanie reakcií (za a proti).

Úloha: Erika v texte hodnotí prácu modelky. Žiaci si do zošita nakreslia veľké T. Do ľavého stĺpca (Výhody/Za) napíšu to, čo láka Helenku (lesk slávy, svet módy), a do praveého (Nevýhody/Proti) zapíšu Erikine výhrady (únava, mozole, sviatočne vidí rodinu, nesmie jesť sladké).

12. Podel'sa o názor (Uvažuj - obráť sa k spolužiakovi - vymeňte si názory)

Aplikácia metódy: Žiakom položíme otázku, každý potom diskutuje so susedom o svojich odpovediach a vymenia si názory.

Úloha: Učiteľ položí otázku: „Ktoré povolanie z básne sa ti páči najviac a prečo?“ Žiaci majú 1 minútu na uvažovanie, potom odpoveď povedia susedovi v lavici a navzájom sa počúvajú.

13. Rýchla sebareflexia (Stratégia 3-2-1)

Aplikácia metódy: Technika na sebareflexiu, kde žiaci hľadajú 3 dôležité veci, 2 zaujímavosti a 1 otázku.

Úloha: Na lístok na odchod z hodiny žiaci napíšu: 3 povolania, ktoré si zapamätali; 2 nevýhody modelingu spomenuté v texte; 1 povolanie, ktoré im v básni chýbalo.

14. „Modelky na móle“ (Zážitkové mini-divadlo)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ vytvorí v triede medzi lavicami improvizované módne mólo. Žiaci predvádzajú chôdzu modeliek a letušiek a opisujú oblečenie.

Úloha pre žiakov: Dvojica žiakov ide po móle. Jeden z nich má na sebe sako alebo sukňu (ako letuška Hanka alebo modelka Helenka). Tretí žiak je „moderátor“ a do mikrofónu (alebo do ruky) komentuje ich oblečenie po slovensky.

Konkrétne pre učiteľa: Pripravte na tabuľu slovnú zásobu na dopĺňanie:

- „Hanka má na sebe jemné pančušky a modré sako. Helenka predvádza krásne šaty. Nemá na nohách žiadne mozole.“

ÚROVEŇ B1 – B2: Motivácia a argumenty (Hlbšie čítanie a súvislosti)

1. Budovanie sietí (Clustering)

Aplikácia metódy: Metóda stimuluje hemisféry a buduje asociačné reťazce – každá nová myšlienka sa okamžite pripája k tej, z ktorej prirodzene vyplýva.

Úloha: Žiaci napíšu do stredu papiera A3 slovo „PRÁCA“. Z nej ťahajú vetvy k vlastnostiam z básne (napr. *všedná, náročná, dobrý výber*) a ďalej reťazia svoje vlastné slovenské asociácie, čím si aktivujú lexiku pred čítaním.

2. Aktívny dialóg s textom (INSERT)

Aplikácia metódy: Žiak číta text a k slovám či odsekom si robí značky (napr. „!“ ak ho informácia zaujala, „+“ ak súhlasí, „-“ ak nesúhlasí).

Úloha: Počas čítania žiaci označia text. Dajú „+“ k Erikinmu názoru na modeling, ak si tiež myslia, že to je únavné. Dajú „!“ k faktu, že Ivan nemá mdloby z krvi, ak ich to prekvapilo. Následne o svojich značkách diskutujú.

3. Čítaj a vysvetľuj (RAP)

Aplikácia metódy: Stratégia zacielená na schopnosť porozumieť hlavným myšlienkam a detailom cez kroky: čítaj, vytvor otázku, parafrázuj vlastnými slovami.

Úloha: Žiak si potichu prečíta strofu o učiteľke na konci básne. Položí si otázku: *Čo tým chcela učiteľka povedať?* Následne vysvetlí vlastnými slovami zmysel verša „*Dobrý výber je nad zlato!*“ bez toho, aby čítal z papiera.

4. Dve žiačky, dva prístupy (Vennov diagram)

Aplikácia metódy: Grafický záznam na hľadanie spoločných a rozdielnych prvkov. Spoločné znaky sa píše do priesečníka dvoch kruhov.

Úloha: Žiaci porovnávajú Hanku (letušku) a Helenku (modelku). Do ľavého kruhu vypíšu špecifiká Hanky, do pravého Helenky a do stredu to, čo majú spoločné (obom záleží na oblečení, pracujú s verejnosťou).

5. Vyskúšaj si to (Inscenačná metóda - štruktúrovaná)

Aplikácia metódy: Žiaci sami hrajú úlohu zúčastnených osôb, pričom pri štruktúrovanej forme majú presne určené roly.

Úloha: Jeden žiak hrá pani učiteľku s mikrofónom a robí interview. Druhý žiak hrá Huga, ktorý chce skúmať oceány, alebo Ivana chirurga. Učiteľka sa pýta na ich plány a žiak odpovedá v roli, pričom využíva slová z básne.

6. Záverečná syntéza (Cinquian - Päťlístok)

Aplikácia metódy: Päťriadková báseň, ktorá zlučuje informácie (1. podstatné meno, 2. prídavné mená, 3. dejové slovesá, 4. štvorslovná veta, 5. synonymum témy).

Úloha: Žiaci si vyberú jedno povolanie z básne a vytvoria o ňom päťlístok. Napr.: *Pilot / Bystrý, smelý / Lieta, štartuje, zdraví / Lietadlo stúpa k oblakom / Letec*. Učiteľ trvá na presnom počte slov v 4. riadku.

7. „Instagramový profil letušky Hanky“ (Digitálna simulácia)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci nepracujú s knihou, ale na hárku papiera (alebo v grafickom programe) navrhujú sociálnu sieť pre jednu z postáv.

Úloha pre žiakov: Predstav si, že Hanka je moderná influencerka-letuška. Nakresli tri štvorce ako jej príspevky na Instagrame. Do každého štvorca nakresli situáciu z básne a pod fotku napíš „popisok“ (caption) a hashtagy v slovenčine s využitím slov z textu.

Konkrétne pre učiteľa (Príklad výsledku žiaka):

- *Fotka 1:* Dievča v lietadle podáva kávu. *Popisok:* „Dnes podávam skvelú kávu a čaj. Cestujúcich milo zdravím!“ *Hashtagy:* #letuska #kava #lietadlo

8. Experti na povolania (Skladačka I / Jigsaw I)

Aplikácia metódy: Žiaci vytvoria expertné skupiny, naštudujú si pridelenú časť textu a potom sa vrátia do domovských skupín, kde učivo vysvetľujú ostatným.

Úloha: Text sa rozdelí na 4 časti (Hanka, Helenka + Erika, Paťo + Rudo + Miro, Hugo + Ivan + Učiteľka). Žiaci v expertných skupinách zanalyzujú klady a zápory svojich postáv a následne v domovskej skupine prerozprávajú svojim spolužiakom, prečo si ich postavy vybrali dané povolanie.

9. Za a proti modelingu (Texty pre a proti)

Aplikácia metódy: Žiaci zhromaždia argumenty pre a proti a napíšu krátky text, ktorý bude obe hľadiská prehľadne prezentovať.

Úloha: Žiaci využijú dialóg medzi Helenkou a Erikou. Zhrnú argumenty ZA (sláva, svet módy) a PROTI (mozole, nedostatok času na rodinu, zákaz sladkostí). Následne napíšu krátky objektívny článok do školského časopisu o realite práce v modelingu.

10. Rozbor chirurgovho sna (Metóda Šesť mysliacich klobúkov)

Aplikácia metódy: Systematický rozbor textu z rôznych zorných uhlov – každý klobúk predstavuje vymedzenú inštrukciu.

Úloha: Analyzujeme povolanie chirurga (Ivan). *Biely klobúk* menuje fakty (používa skalpel, vidí krv). *Červený klobúk* vyjadruje pocity (strach z krvi, obdiv). *Čierny klobúk* hľadá riziká (čo ak sa operácia nepodarí?). *Žltý* hľadá prínos (záchrana života).

11. Píšeme s inou identitou (Metóda RAFT)

Aplikácia metódy: Metóda RAFT (Rola, Auditórium, Forma, Téma) slúži na rozvoj kreatívneho písania a precvičovanie štylistiky.

Úloha: Rola: Letuška Hanka. Auditórium: Cestujúci v lietadle. Forma: Oficiálne hlásenie do palubného rozhlasu (privítanie). Téma: Oboznámenie s letom, usadenie cestujúcich a ponuka stravy (presne s využitím veršov z básne: „Sadnúť prosím, zapnúť pásy...“).

12. Intímny monológ s textom (Dvojité denník)

Aplikácia metódy: Žiak si vypíše časť textu (citát), ktorý na neho zapôsobil, a napíše k nemu súvislý vlastný komentár.

Úloha: Žiak si na ľavú stranu papiera vypíše citát od triednej učiteľky: „*Žiadna práca nie je všedná!*“ Na pravú stranu napíše svoj osobný komentár, či s tým súhlasí, či pozná povolania, ktoré sa ľuďom zdajú nudné/všedné, a prečo je každý poctivý výber nad zlato.

13. Počúvam názor iného (Výmena názorov / Identity Swap)

Aplikácia metódy: Žiaci v úvode diskutujú vo dvojiciach, potom si vymenia menovky s partnerom a v novej dvojici už prezentujú názor predchádzajúceho partnera.

Úloha: Téma diskusie: *Ktoré z povolání v básni je pre spoločnosť najužitočnejšie?* Žiak sa rozpráva v prvej dvojici. Keď si vymení menovku a ide k inému spolužiakovi, musí začať vetou: „*Môj predchádzajúci partner (napr. Tomáš) si myslí, že najužitočnejší je traktorista, pretože...*“ Metóda tak trénuje rešpektovanie iných názorov a učí žiakov aktívne počúvať.

14. Povolania 21. storočia“ (Kreatívne básnenie v rýmoch)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci sa stávajú spoluautormi textu a rozširujú pôvodnú báseň o moderné profesie, ktoré v roku vzniku básne neexistovali.

Úloha pre žiakov: Pracujte v dvojiciach. Vyberte si jedno moderné povolanie (napr. *youtuber, programátor, influencer, vizážistka*). Napíšte o ňom novú, vlastnú 4-veršovú slohu do tejto básne. Musí sa rymovať tak ako Šefčíkov text (AABB alebo ABAB).

Konkrétne pre učiteľa (Pomôcka pre žiakov):

- *Vzor od učiteľa na inšpiráciu:*
„*Michal zasa doma sedí, (A)*
do monitora stále hľadá. (A)
Bude z neho programátor, (B)
nových skvelých hier tvorca a autor.“ (B)

15. Úroveň B2: „Rádioasfalt – Rapový súboj profesií“ (Hudobno-rytmická metóda)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ pustí z reproduktora pomalý, úderný hip-hopový beat (instrumental track). Žiaci text nerecitujú, ale rapujú ho s dôrazom na rytmus a melódiu slovenskej vety.

Úloha pre žiakov: Rozdeľte sa do dvojíc. Jeden žiak reprezentuje manuálnu prácu (napr. stolár Paťo alebo traktorista Rudo), druhý intelektuálnu/umeleckú prácu (chirurg Ivan, modelka Helenka). Do rytmu hudby musíte zarepovať svoje strofy z básne a tónom hlasu a gestami presvedčiť „publikum“ (triedu), že vaše povolanie je dôležitejšie.

Konkrétne pre učiteľa: Táto aktivita fantasticky odbúrava prízvuk maďarských žiakov (keďže maďarčina kladie dôraz na prvú slabiku, rapový beat ich prinúti držať slovenskú dĺžku a rytmus vety). Učiteľ na záver vyhlási kráľa/kráľovnú „rap battle“.

16. „Pracovný pohovor naslepo“ (Simulačná komunikačná hra)

Ako to vyzerá v realite: Trieda sa zmení na personálnu agentúru. Žiaci vedú reálny dialóg v oficiálnom slovenskom jazyku.

Úloha pre žiakov: Jeden žiak je prísny manažér firmy. Druhý žiak je postava z básne, ktorá hľadá prácu (napríklad Hugo, ktorý chce skúmať oceány, alebo Miro, ktorý chce byť učiteľom). Manažér kladie otázky, uchádzač musí s využitím argumentov z básne obhájiť, prečo má chuť do práce a prečo je jeho výber „nad zlato“.

Konkrétne pre učiteľa (Zoznam otázok pre manažéra):

- „*Pán Hugo, prečo chcete ísť na dno oceánu? Nie je to nebezpečné?*“

- „Pán Ivan, hovorí sa o vás, že nemáte mdloby z krvi. Ako to zvládnete so skalpelom pri operácii?“
- „Slečna Helenka, vaša kamarátka Erika hovorí, že modeling je únavný a nebude te vi

Iné kreatívne aktivity uplatňujúce zážitkové vyučovanie literatúry

ÚROVEŇ A1 – A2

1. Pantomíma s rekvizitami (Kufrík povolaní):

Učiteľ prinesie do triedy kufrík s reálnymi predmetmi (hračkársky skalpel, teplomer, malý drevený stolček, sako, káva v téglíku). Žiak si vytiahne predmet a bez slov predvádza povolanie z básne. Zvyšok triedy musí reagovať v cieľovom jazyku a tvoriť celé vety: „Ty si Ivan a si chirurg!“ alebo „Ty si Helenka a predvádzaš na móle!“.

2. Módna prehliadka (Helenkin sen):

Žiaci (alebo odvážni dobrovoľníci) si pripraví z papiera, šatiek alebo starých látok módne doplnky, ktoré sa spomínajú v texte (sukne, saká, pančušky). Urobí v triede improvizované mólo. Jeden žiak hrá moderátora a po slovensky komentuje oblečenie a chôdzu modeliek/modelov. Skvelé na fixáciu slovnej zásoby oblečenia.

3. Zvuková mapa povolaní:

Žiaci so zatvorenými očami počúvajú zvuky z nahrávky (zvuk traktora, žblnkanie oceánu, hluk letiskovej haly, pílenie dreva v lese). Ich úlohou je priradiť zvuk k menu postavy z básne (Rudo, Hugo, Hanka, Paťo) a po slovensky vysvetliť prečo.

ÚROVEŇ B1 – B2 - Hry na roly a prepojenie s realitou

1. Pracovný pohovor naslepo:

Trieda sa zmení na personálnu agentúru. Jeden žiak je prísny šéf, druhý je postava z básne uchádzajúca sa o prácu (napríklad Hugo). Žiak-Hugo musí v slovenčine obhájiť svoje plány skúmať oceány a argumentovať, prečo je na túto prácu najlepší. Šéf mu naopak dáva ťažké otázky.

2. Tvorba novej slohy (Povolania 21. storočia):

Báseň spomína klasické profesie. Úlohou žiakov je zamyslieť sa, čím by chceli byť oni, a vo dvojiciach vymyslieť jednu novú 4-veršovú slohu s jednoduchým rýmom pre moderné povolanie (napríklad *youtuber*, *programátor*, *vizážistka*).

3. Rozhovor s ozajstným profíkom:

Ak je to možné, zorganizujte na vyučovanie videohovor s niekým z praxe (letuška, stolár, lekár). Žiaci si vopred pripraví po slovensky otázky inšpirované básňou (napr. „Naozaj nemôžu byť modelky sladké koláče?“ alebo „Je ťažké operovať choré telo?“).

4. Video vizitka (Formát pre sociálne siete):

Žiaci dostanú za úlohu nahrať krátke 30-sekundové video na smartfón, kde sa predstavia v mene jednej postavy z básne. Musia využiť slovnú zásobu z textu, ale pridať moderný vizuálny štýl (strih, podmazová hudba, slovenské titulky). Následne si videá spoločne v triede pozrú.

5. Rapový súboj povolaní (Battle):

Text piesne má výborný, úderný rytmus. Žiaci sa rozdelia na dvojice s odlišnými povolaniami (napríklad Letuška Hanka vs. Traktorista Rudo). Učiteľ im pustí inštrumentálny beat. Ich úlohou je rytmicky a s dávkou zdravého sebavedomia rapovať svoje verše a pohybom i tónom hlasu dokázať, že ich práca je tá najlepšia.

6. Dizajn pracovného inzerátu (Canva / Plagát):

Žiaci pracujú s grafickým programom alebo s čistým výkresom. Musia navrhnuť atraktívny pracovný inzerát, ktorý hľadá nového učiteľa/učiteľku (podľa vzoru z textu, kde ide o dobrý výber a chuť do práce). Inzerát musí obsahovať slovenské požiadavky, výhody a motivačný slogan.

Ukážka uplatnenia metodického materiálu vo vyučovaní slovenskej literatúry č. 5

Literárny text: **Budem slávny?**

Marta Lehetová:

„Mamka moja, vieš, čím budem?
Dlho nad tým uvažujem.
Chcem byť slávny futbalista!
Nesklamem ťa, buď si istá.
Budem taký ako Pelé,
Vilko o tom denne melie.

Fíha! Čo sa to s ním deje?
Zo sna hlasno vykrikuje:
„Prihraj! Strieľaj! Daj ten gól!“
A hneď všetkým vysvetľuje,
že vraj dať ho nestihol.

Po mesiaci mal víziu istú,
znova zmenil svoj vzor futbalistu.
„Budem veru ako Messi.“
Mamka sa už teraz desí.
S loptou robí láry-fáry,
na ihrisku sa mu darí.

Hráva dlho do večera,
na teplákoch samá diera.
Domov sa len ťažko vlečie.
„Zas pod sprchu? Mne sa nechce.“
A čo otec? Ach, môj Bože!
Veď ten by ho zodral z kože.

Ako ten čas rýchlo letí!
Chcem byť Maradona, deti!
To je ale výmyselník!
Zdravý bude, plný sily.
Hrá ako on, moji milí.

Vilko podľa neho valí,
nevadí mu, že slnko páli.
Vrieska, čudné slová potí,
s loptou sa hneď k bráne rúti.
Hurá! Sláva! Krásny gól!
Do zbierky mu pribudol.

Teraz sníva ďalší sen.
Musí makat' každý deň.
Chce byť slávny jak Ronaldinho,
s loptou lieta veľmi divo.

Čo to vidia nebesá?
Bránka strelou chveje sa.
Vilko strelil tretí gól,
na zemi sa ocitol.
Tvári sa však podozrivo,
žeby strieľal príliš krivo?

Po čase je opäť v kaši.
Pýtate sa, prečo asi?
Len čo vošiel do kúpeľne,
hneď sa zmenil, to mi verte.
Vlasy silno nagéloval,
dôkladne ich začesával.
Na Hamšíka to dnes dáva,
kolotoč sa spúšťa znova.

Že je s ním zle? Dobre tuší.
Mama rýchlo účes zruší.
Dlho sa s tým nebaví,
módne trendy zastaví.

Bude slávny? S kým sa staví?
Čo si vtíka do tej hlavy?
Ťažká bude jeho cesta,
riadny bič na seba chystá.
Všetko je mu celkom jasné,
vo futbale hľadá šťastie.

(In. Jablko v župane. Bratislava : Perfekt, 2023, s. 72 – 73.
ISBN 978-80-8226-092-5)

Časť	Obsah a metodický postup
Téma	Súčasná slovenská poézia pre deti a mládež Marta Lehetová: Budem slávny? Cesta za športovým snom
Trvanie	90/120 min. (časový limit zohľadňuje rozsiahly komplex úloh pre diferencované vyučovanie a záverečnú tvorivú reflexiu)
Ciele	Psychologický: Intrapersonálna reflexia (vlastné ciele a idoly), rozvoj kritického myslenia pri hodnotení vonkajšieho úspechu, kooperatívne učenie v tímoch. Jazykový a literárny: Čítanie s porozumením, interpretácia básnického textu s dôrazom na identifikáciu implicitných postojov postáv, rozlišovanie štylistických rovín (hovorový štýl, slang, frazeologizmy), identifikácia rýmovej a rytmickej štruktúry básne.
Organizačné formy	Kooperatívne, skupinové vyučovanie, diferencovaná práca podľa jazykových úrovní (A1 – C2).
Materiálová báza	Interaktívna tabuľa, text básne pre každého žiaka, slovenský frazeologický slovník, encyklopédia športu / profily futbalistov, výtvarné a grafické pomôcky (veľké hárky papiera, fixky, makety futbalových dresov).
Postup	
A. Prípravná fáza (Expozícia)	Učiteľ vytvorí motivačnú atmosféru spojenú s dynamikou športu. Hodinu začne krátkym zvukovým zostrihom (komentovanie slávneho futbalového gólu so skandovaním divákov) alebo dynamickejšou inštrumentálnou skladbou navodzujúcou pohyb a energiu. Nasleduje riadený rozhovor: Kto je to „idol“ alebo „vzor“? Aké pocity zažívame, keď niekomu fandíme alebo keď chceme v niečom uspieť? Učiteľ smeruje žiakov k uvedomeniu si prepojenia medzi vnútornou túžbou po úspechu a reálnym úsilím, ktoré pre to treba vynaložiť. Žiaci v prvej fáze pomenúvajú svoje vlastné sny z detstva a porovnávajú ich s aktuálnymi záujmami.
B. Fáza realizácie (Uvedomenie)	Hlasné čítanie textu básne Marty Lehetovej <i>Budem slávny?</i> učiteľom alebo vybraným žiakom, text je súčasne premietaný na interaktívnej tabuli. Po prvom prečítaní nasleduje samostatné tiché čítanie žiakov, počas ktorého si podčiarkujú mená osobností a neznáme slová. Sleduje sa premena nálady a dynamiky textu od úvodného detského snívania až po realitu náročného tréningu a rodičovských reakcií.

Rozšírený komplex úloh podľa referenčných rámcov	
Všetky referenčné rámce (Spoločné úlohy pro A1 – C2)	Grafický symbol emócie: Nakreslite do zošita smajlíka alebo symbol, ktorý vyjadruje celkovú atmosféru Vilkovho športového nadšenia. Porovnajte ho so susedom a vysvetlite, prečo ste zvolili práve danú emóciu. Chronologická časová os vzorov: Vytvorte zo slov v texte chronologickú os futbalových idolov, ktorých Vilko v básni postupne vystrieda. Ku každému menu pripíšte, čím sa chcel na neho podobáť (napr. účes, štýl hry, strelanie gólov). Analýza implicitného významu (Postoj matky): Zamyslite sa nad veršom „Mamka sa už teraz desí“ a záverečným „Mama rýchlo účes zruší“. Aké sú skutočné pocity Vilkovej mamy? Vyjadruje ich priamo synovi, alebo ich čitateľ odhaľuje len z jej konania? Rozlíšte explicitné a implicitné vyjadrenie v texte. Významová pavučina „SLÁVA“: Napíšte do stredu papiera slovo SLÁVA. Vytvorte asociačnú mapu, kde zaznačíte pozitívne stránky slávy (úspech, peniaze, radosť) a negatívne stránky, ktoré sú naznačené aj v básni (únava, diery na teplákoch, prítomnosť rodičov, strata identity). Diskusia nad názvom: Zamerajte sa na otáznik v názve básne <i>Budem slávny?</i>. Skúste v skupinách sformulovať 3 podmienky, ktoré musí Vilko splniť, aby na túto otázku mohol v budúcnosti odpovedať „Áno“.
Začiatok (Úroveň A1, A2)	Hľadanie a identifikácia rýmov: Pozrite sa na konce veršov v prvých troch strofách. Nájdite zvukovo zhodné dvojice slov, ktoré tvoria rým (napr. budem – uvažujem, istá – futbalista, deje – vykrikuje) a farebne ich podčiarknite. Tematický slovníček (Futbal): Vyhľadajte a vypíšte z textu básne aspoň 5 podstatných mien a 3 slovesá, ktoré priamo patria do oblasti športu a futbalu (napr. lopta, gól, bránka, ihrisko, strelaj). Pravda alebo lož (True/False): Na základe čítania textu rozhodnite o pravdivosti nasledujúcich tvrdení (Áno/Nie): a) Vilko chce byť slávny hokejista. b) Vilko trénuje vonku aj vtedy, keď slnko silno páli. c) Vilkov otec bol z jeho deravých teplákov veľmi nadšený. Slovesá v rozkazovacom spôsobe: Nájdite v druhej strofe slová, ktoré Vilko vykrikuje zo sna. Určte, o aký gramatický tvar ide (rozkazovací spôsob) a skúste ich preložiť do svojho materinského jazyka alebo vysvetliť gestom.

	5. Gramatická minútka (Rod substantív): Vypíšte z básne slová: <i>mamka, otec, bránka, sen, slnko</i>. Priradte k nim správny gramatický rod (mužský, ženský, stredný) a doplňte k nim správne ukazovacie zámeno (ten, tá, to).
Stredne pokročilý (Úroveň B1 – B2)	1. Interpretácia slangových a hovorových výrazov: V texte sa nachádza veľa expresívnych slov. Vysvetlite vlastnými slovami, čo znamenajú spojenia: „<i>denne melie</i>“, „<i>robí láry-fáry</i>“, „<i>na Hamšíka to dáva</i>“, „<i>musí makať</i>“. Skúste ich nahradiť spisovnými, neutrálnymi slovami. 2. Simulácia dialógu (Hranie rolí): Vytvorte dvojicu. Jeden bude predstavovať unaveného Vilka, ktorý sa vracia neskorú večer z ihriska s dierami na teplákoch, a druhý bude jeho mama alebo otec. Zahrajte krátku scénu (4 – 6 replík) na základe štvrtej strofy básne, kde Vilko odmieta sprchu. 3. Transformácia básne do prozaického rozprávania: Prepíšte príbeh básne formou krátkeho súvislého textu (rozprávania) v próze. Použite minulý čas a zamerajte sa na zachovanie dejovej línie od prebúdzania túžby až po mamin zásah proti účesu. (Rozsah: 60 – 80 slov). 4. Analýza frazeologizmov: Vyhľadajte v texte básne dva ustálené slovenské frazeologizmy: „<i>zodrať z kože</i>“ a „<i>byť v kaši</i>“. S pomocou frazeologického slovníka vysvetlite ich prenesený význam a vytvorte s každým z nich jednu vlastnú vetu, ktorá sa netýka futbalu. 5. Charakteristika postavy na základe indícií: Na základe konania postavy v texte napíšte 4 prídavné mená, ktoré najlepšie vystihujú Vilka (napr. cieľavedomý, nestály, energický...). Každú vlastnosť podložte konkrétnym veršom alebo situáciou z básne.
Pokročilý (Úroveň C1 – C2)	1. Tvorivé písanie (Intertextuálne rozšírenie): Predstavte si, že Vilko objaví úplne novú modernú futbalovú hviezdu (napr. Kylian Mbappé alebo Erling Haaland). Dopíšte do básne jednu vlastnú, plnohodnotnú strofu (4 – 6 veršov). Dodržte rytmickú štruktúru, typický hovorový tón a rýmovú schému predchádzajúcich strof. 2. Štylistický experiment (Zmena žánru – Fejtón): Napíšte krátky fejtón s názvom „<i>Keď sa z môjho syna stáva Hamšík</i>“. Inšpirujte sa motívom z básne, kde sa rodičia musia vyrovnávať s neustále sa meniacimi módnymi a športovými trendmi svojich detí. Použite iróniu, nadsádzku a humor. (Rozsah: 120 – 150 slov).

	3. Kritická analýza textu (Spoločenský kontext): Vypracujte krátku písomnú úvahu, v ktorej analyzujete fenomén neustáleho striedania vzorov u detí. Zamerajte sa na verše „<i>riadny bič na seba chystá</i>“ a „<i>vo futbale hľadá šťastie</i>“. Je toto hľadanie identity prirodzené, alebo ide o tlak mediálneho sveta? 4. Fiktívne interview (Publicistický štýl): Predstavte si, že Vilko po rokoch naozaj uspel a stal sa reprezentantom. Napíšte s ním štruktúrovaný rozhovor do športového časopisu, v ktorom Vilko s odstupom času spomína na svoje detské diery na teplákoch, ranné vykrikovanie zo sna a mamin prísny meter na účesy. 5. Komparatívny rozbor jazykovej gradácie: Analyzujte lexikálne a syntaktické prostriedky, ktorými autorka stupňuje dynamiku deja (využitie krátkych viet, zvolaní, expresívnych slovies ako <i>valí, letí, rúti sa, vrieska</i>). Porovnajte statickejšie pasáže uvažovania s dynamickými pasážami priameho zápasu na ihrisku.
C. Záverečná fáza a fáza vyhodnotenia (Reflexia)	Skupinové vyučovanie – Tvorba „Dresu vlastných snov“: Žiaci pracujú v malých tímoch diferencovaných podľa úrovni. Každá skupina dostane veľký výkres v tvare futbalového dresu. Ich úlohou je vizuálne a textovo dres dotvoriť na základe svojej jazykovej úrovne. Začiatocníci (A1 – A2) na dres píšú kľúčové športové slová a krátke heslá. Stredne pokročilý (B1 – B2) píšú na dres krátky motivačný odkaz alebo príbeh o prekonávaní prekážok. Pokročilí (C1 – C2) dopisujú z rubovej strany dresu svoje fiktívne rozhovory alebo fejtóny. Na záver hodiny prebieha „módna prehliadka dresov“ spojená s ústnou prezentáciou. Učiteľ uplatňuje formatívne a pozitívne hodnotenie, vyzdvihuje kreativitu, správne použitie frazeologizmov a kooperatívny prístup. Výtvory sa vyvesia v triede pod názvom „Naša cesta za slávou“.

Ďalšie odporúčané aktivity (podľa referenčného rámca)

ÚROVEŇ A1 – A2: Vilkov futbalový dres (Základná lexika a šport)

1. Gól do brány (Asociačná hra s loptou)

Pomenovanie metódy: (Asociačný pohybový brainstorming – Evokácia)

Realizácia v triede: Žiaci stoja v kruhu. Učiteľ hodí mäkkú loptu žiakovi a povie: **FUTBAL**. Žiak musí rýchlo povedať jedno slovenské slovo, ktoré mu napadne, a hodiť loptu ďalej. Ak žiak nevie, spolužiaci mu pomôžu. Očakávané slová: *loptu, bránka, gól, dres, tepláky, vlasy, sprcha, otec, mama*.

2. Kto nosí číslo 10? (Spoznávanie športových idolov)

Pomenovanie metódy: (Práca s vizuálnymi prvkami a idolmi – Evokácia)

Realizácia v triede: Učiteľ rozloží na stenu portréty alebo kartičky s menami: Pelé, Messi, Maradona, Ronaldinho a Marek Hamšík (s typickým čírom). Žiaci k nim priradujú slovenské popisy tvarov a farieb: „*Tento futbalista má dlhé vlasy.*“ / „*Tento futbalista má nagélovaný účes.*“ / „*Tento dres je modrý.*“

3. Zápas na papieri (Poprehadzované vety z hovorenej reči)

Pomenovanie metódy: (Manipulatívna rekonštrukcia textu – Uvedomenie si významu)

Realizácia v triede: Žiaci v dvojiciach dostanú rozstrihané pásiky s vetami, ktoré zjednodušujú dej básne. Ich úlohou je zoradiť ich chronologicky a overiť si to počúvaním čítaného textu:

- [] Vilko uvažuje, čím bude, a chce byť slávny futbalista.
- [] Najprv chce byť ako Pelé a vykrikuje zo sna: „Prihraj! Strieľaj!“
- [] Potom trénuje s loptou do večera a na teplákoch má diery.
- [] Vilko strieľa krásne góly k bráne ako Maradona a Ronaldinho.
- [] Nakoniec vojde do kúpeľne a silno si nagéluje vlasy na Hamšíka.
- [] Mama rýchlo jeho módný účes zruší, ale Vilko ďalej hľadá vo futbale šťastie.

4. Vilkovo futbalové vysvedčenie (Áno/nie s textovým dôkazom)

Pomenovanie metódy: (Vyhľadávacia textová analýza – Uvedomenie si významu)

Realizácia v triede: Žiaci vpisujú do tabuľky svoje odpovede. Po prečítaní básne musia prstom ukázať na rým alebo verš, ktorý to dokazuje:

- *Tvrdenie 1:* Vilko má na teplákoch veľa dier, lebo hráva dlho do večera. (ÁNO. Dôkaz: „*Hráva dlho do večera, na teplákoch samá diera.*“)
- *Tvrdenie 2:* Vilkovi sa po futbale veľmi chce ísť hneď pod sprchu. (NIE. Dôkaz: „*Zas pod sprchu? Mne sa nechce.*“)

5. Zelená karta pre futbalové slovesá (Semafor porozumenia)

Pomenovanie metódy: (Pohybová signalizácia gramatických kategórií – Reflexia)

Realizácia v triede: Učiteľ číta básničku. Žiaci majú v rukách zelenú a červenú kartičku. Zelenú kartu zdvihnú vtedy, keď započujú **sloveso akcie**, ktoré Vilko robí na ihrisku (vykrikuje, prihraj, strieľaj, hráva, valí, vrieska, rúti sa, mazať, lieta). Červenú kartu dajú pri podstatných menách. Pomáha to maďarským žiakom zachytiť dynamiku slovenského slovesného systému.

6. Moja prvá futbalová karta (Pracovné listy s dopĺňovačkou)

Pomenovanie metódy: (Dopĺňovací formát fixácie lexiky - Reflexia)

Realizácia v triede: Žiaci samostatne vyplnia predtlačenú „futbalovú kartu“ (pracovný list): Meno chlapca: *Vilko*. Jeho športové vzory: *Pelé, Messi, Maradona, Ronaldinho, Hamšík*. Doplníte chýbajúce rýmy: *Vilko strelil tretí _____ (gól), na zemi sa _____ (ocitol).*

7. „Futbalový trenažér“ (Pohybovo-lexikálna hra)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ prinesie do triedy mäkkú (napr. molitanovú) loptu. Na tabuľu nakreslí bránu. Žiaci stoja v rade.

Úloha pre žiakov: Učiteľ nahlas zakričí pokyn z Vilkovho sna („*Prihraj!*“, „*Strieľaj!*“ alebo „*Daj ten gól!*“). Žiak, ktorý je na rade, musí fyzicky urobiť daný pohyb s loptou a pri kope do brány nahlas skríknúť príslušné slovenské slovo.

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci si cez pohyb a emóciu fixujú dynamické slovenské slovesá v rozkazovacom spôsobe:

- Učiteľ: „*Prihraj!*“ → Žiak *prihrá susedovi*: „*Prihrávam!*“
- Učiteľ: „*Strieľaj!*“ → Žiak *kopne na bránu*: „*Strieľam gól!*“

8. Čo sa stane, keď dieťa nepočúva? (Metóda K-W-L / Viem-Chcem vedieť-Naučil som sa)

Pomenovanie metódy: (Asociačné štruktúrovanie rodinných pravidiel – Evokácia)

Realizácia v triede:

- *Stĺpec K (Viem)*: Čo hovorí mama, keď prídeme z ihriska špinaví a roztrhaní? (Umy si ruky, vyzleč si tepláky, choď do sprchy).
- *Stĺpec W (Chcem vedieť)*: Ako reagovali Vilkoví rodičia (mama a otec) na jeho futbalovú vášeň?
- *Stĺpec L (Naučil som sa)*: Žiaci po čítaní zapisujú, že otec by ho „zodral z kože“ (frazologizmus – bol by prísny) a mama mu rýchlo „účes zrušila“, keď sa nagéloval.

9. Vilkov šatník a kúpeľňa (T-schéma kontrastov)

Pomenovanie metódy: (Bipartitné triedenie textových reálií – Uvedomenie si významu)

Realizácia v triede: Žiaci rozdelia stranu zošita na dva stĺpce a triedia výrazy z básne, ktoré opisujú Vilkov fyzický stav:

- *Ľavý stĺpec (Ihrisko / Tréning)*: Na teplákoch samá diera, slnko páli, potí čudné slová, rúti sa k bráne, na zemi sa ocitol.
- *Pravý stĺpec (Kúpeľňa / Domov)*: Ťažko sa vlečie, nechce sa mu pod sprchu, nagéloval si vlasy, dôkladne ich začesával, mama účes zruší.

10. Futbalový slovník nezbedníka (Zhľuky hovorovým frázam / Clustering)

Pomenovanie metódy: (Nelineárne sémantické mapovanie – Uvedomenie si významu)

Realizácia v triede: Žiaci na papier A3 kreslia futbalovú loptu, z ktorej idú vetvy. Ich úlohou je nájsť v texte a vypísať hovorové slovenské výrazy a vysvetliť ich význam (učiteľ pomáha s prekladom do maďarčiny): *denne melie* (stále hovorí), *láry-fáry* (kľučky, triky s loptou), *makať* (tvrdlo pracovať/trénovať), *v kaši* (v problémoch), *dať to na Hamšíka* (napodobniť ho).

11. Prísny otec alebo starostlivá mama? (Uvažuj - obráť sa k spolužiakovi – vymente si názory)

Pomenovanie metódy: (Rovesnícka konverzačná výmena názorov – Reflexia)

Realizácia v triede: Učiteľ položí otázku: „*V texte sa píše, že otec by Vilka zodral z kože a mama mu rýchlo zrušila nagélovaný účes a zastavila módne trendy. Správajú sa rodičia správne, keď Vilko iba túži byť slávny? Ako by reagovali vaši rodičia?*“ Žiaci minútu premýšľajú, potom sa otočia k susedovi a diskutujú po slovensky.

12. Zápasový rozhodca v triede (Komunikačný semafor)

Pomenovanie metódy: (Overovanie textových nuáns cez farebný filter – Reflexia)

Realizácia v triede: Učiteľ prednáša tvrdenia. Žiaci dvíhajú farebné karty na lavici: zelená = pravda, červená = lož, oranžová = neviem/nie je to v texte jasné:

- „*Vilko sa tvári podozrivo, lebo strieľal góly príliš krivo a spadol na zem.*“ (Zelená – podľa textu).
- „*Vilko chce byť slávny, lebo v športe hľadá veľa peňazí.*“ (Červená – v závere sa píše, že „vo futbale hľadá šťastie“).

13. Výber piatich futbalových uzlov (Pravidlo 5 slov)

Pomenovanie metódy: (Kondenzácia obsahu do kľúčových lexém – Reflexia)

Realizácia v triede: Žiaci musia po prečítaní vybrať z celej básne presne 5 slov, ktoré najlepšie vystihujú Vilkovu cestu za slávou. Slová rozdelia na tabuľu do pojmového semaforu dôležitosti: *Futbal, Vzory, Tréning, Účes, Cesta.*

14. „Vilkov špinavý kufor“ (Zmyslovo-vizuálna simulácia)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ prinesie do triedy športovú tašku. V nej sú reálne predmety z textu: staré roztrhané tepláky (s dierou), gél na vlasy, hrebeň a uterák.

Úloha pre žiakov: Žiaci chodia po jednom k taške, vyťahujú predmety a hrajú krátku scénu, v ktorej sa Vilko vracia domov a mama ho posiela do kúpeľne.

Konkrétne pre učiteľa: Trénujeme slovenskú slovnú zásobu oblečenia, hygieny a reakcie rodičov:

- *Žiak (vytiahne tepláky):* „Pozri, mamka, hral som ako Messi, na teplákoch je samá diera!“
- *Učiteľ (alebo druhý žiak v role mamy):* „Zas pod sprchu! A ten účes rýchlo zruším!“

ÚROVEŇ B1 – B2: Cesta za snom (Analýza idolov a športovej terminológie)

1. Charakteristika Vilka v piatich riadkoch (Cinquian / päťlístok)

Pomenovanie metódy: (Syntetická básnická štruktúra - Evokácia)

Realizácia v triede (Očakávaný výstup žiaka s VJM):

1. riadok (Téma): **Vilko**
2. riadok (2 prídavné mená): **Vytrvalý, zábavný**
3. riadok (3 slovesá): **Mká, strieľa, sníva**
4. riadok (Názor - 4 slová): **Chce byť slávny futbalista.**
5. riadok (Synonymum): **Športovec**

2. Kritické čítanie so štyrmi symbolmi (INSERT)

Pomenovanie metódy: (Interaktívny poznámkový systém pre efektívne čítanie – Uvedomenie si významu)

Realizácia v triede: Žiaci samostatne čítajú báseň a ceruzkou na okraj robia značky:

- ✓ – toto slovo/fakt poznám (*sprcha, gól, bránka*)
- ! – toto ma prekvapilo/zaujalo (*módne trendy zastaví, zo sna hlasno vykrikuje*)

? – tomuto výrazu alebo frazeologizmu nerozumiem (*opäť v kaši, riadny bič na seba chystá*). V reflexii učiteľ vysvetľuje predovšetkým stĺpec s otáznikmi a analyzuje s žiakmi prenesený význam slov.

3. Reportáž z Vilkovho ihriska (Párové čítanie s rolou spravodajcu)

Pomenovanie metódy: (Rovesnícky kooperatívny prehľad textu – Uvedomenie si významu)

Realizácia v triede: Žiaci pracujú v dvojiciach. Text si rozdelia na polovicu (1. časť: Pelé, Messi, Maradona; 2. časť: Ronaldinho, Hamšík a záver). Žiak A prečíta prvú časť a potichu (hlasom 1 – šepot) referuje Žiakovi B, ako sa Vilkovo správanie a vzory menili. Žiak B mu kladie kontrolné otázky: „Prečo sa mamka desí pri Messim? Čo má Vilko na teplákoch?“ Pri druhej časti si úlohy vymenia.

4. Rozhovor športového komentátora s unaveným Vilkom (Čítanie s otázkami)

Pomenovanie metódy: (Simulované rovesnícke interview – Uvedomenie si významu)

Realizácia v triede: Jeden žiak prevezme rolu televízneho komentátora a druhý hrá unaveného, ufúľaného Vilka, ktorý sa práve plazí z ihriska s dieravými teplákmi. Komentátor kladie otázky v troch kategóriách:

- *Otázka priamo v texte (Faktická):* Vilko, koľko gólov si dnes strelil, kým si sa ocitol na zemi?
- *Otázka medzi riadkami (Analytická):* Prečo si si tak silno nagéloval vlasy pred vstupom do kúpeľne? Čo to má spoločné s tvojím výkonom na ihrisku?
- *Otázka za textom (Hodnotová):* Oplatí sa podľa teba makať každý deň a chystať na seba „riadny bič“, ak chce byť človek v živote naozaj úspešný?

5. Bzučiaca debata nad dierami na teplákoch (Buzz Groups / bzučiace skupiny)

Pomenovanie metódy: (Krátka intenzívna mikro-skupinová stopka – Reflexia)

Realizácia v triede: Učiteľ stopne hodinu po dočítaní štvrtej slohy („Domov sa len ťažko vlečie... otec... by ho zodral z kože.“). Vyhlási 3-minútové bzučanie v trojiciach. Zadanie: „Skúste v skupinke vymyslieť obhajobu pre Vilka, ktorú povie svojmu prísrnemu otcovi, keď uvidí tie roztrhané tepláky a špinu. Ako ocka presvedčí, že tie diery sú dôkazom jeho budúcej slávy?“ Žiaci rýchlo navrhujú slovenské argumenty.

6. List svetovému idolu (List postave literatúry/športu)

Pomenovanie metódy: (Štylistická transformácia literárnych hodnôt – Reflexia)

Realizácia v triede: Žiaci majú za úlohu napísať krátky formálny alebo neformálny list Marekovi Hamšíkovi alebo Messimu v mene chlapca Vilka. V liste musia opísať, ako veľmi ho tréningy baví, ako kvôli nemu robí s loptou „láry-fáry“, ako ho mama prinútila zrušiť nagélovaný účes, a požiadať ho o jednu radu, ako zvládnuť túto „ťažkú cestu“.

7. „Televízne štúdio: Rozhovor po zápase“ (Dramatická rolová hra / Improvizácia)

Ako to vyzerá v realite: Dvaja žiaci predstúpia pred triedu. Jeden drží v ruke maketu mikrofónu a hrá športového redaktora, druhý hrá unaveného Vilka, ktorý sa ledva vlečie z ihriska po tom, čo strelil tretí gól a ocitol sa na zemi.

Úloha pre žiakov: Vytvorte krátky rozhovor (8 – 10 replík). Redaktor sa pýta na priebeh zápasu a na to, prečo sa Vilko „tvári podozrivo“ a či strelal príliš krivo. Vilko odpovedá s využitím hovorenej slovenčiny.

Konkrétne pre učiteľa: Aktivita pomáha žiakom s VJM používať prirodzenú, dynamickú konverzačnú slovenčinu:

- *Redaktor:* „Vilko, bol to fantastický zápas! S loptou si robil láry-fáry. Ako sa cítiš?“
- *Vilko:* „Uff, musel som makat' každý deň. Slnko pálilo, ale chcel som dať gól ako Ronaldinho!“

8. Analýza Vilkovho kolotoča zo šiestich strán (Metóda Šesť mysliacich klobúkov)

Pomenovanie metódy: (Štruktúrovaný paralelný rozbor textu – Uvedomenie si významu)

Realizácia v triede: Trieda sa rozdelí do skupín podľa farieb klobúkov a analyzuje Vilkovu túžbu: „*Chcem byť slávny futbalista!*“

- *Biely klobúk (Fakty):* Vypíšte z textu všetky reálne znaky Vilkovho tréningu a zmeny vizáže (výkriky zo sna, diery na teplákoch, odmietanie sprchy, 3 strelené góly, nagélované vlasy).
- *Červený klobúk (Pocity):* Aké emócie prežíva mama, keď sa „desí“, a aké pocity prežíva Vilko, keď sa na zemi „tvári podozrivo“?
- *Čierny klobúk (Kritik):* Aké riziká prináša to, že Vilko neustále mení svoje vzory (každý mesiac iný)? Nie je to prejav nestálosti? Čo znamená, že „riadny bič na seba chystá“?
- *Žltý klobúk (Optimista):* Aké pozitívne povahové vlastnosti Vilko ukazuje? (Hrá dlho do večera, nevadí mu, že slnko páli, je ochotný makat' každý deň, hľadá vo futbale šťastie – vytrvalosť, vášeň).
- *Zelený klobúk (Tvorca):* Navrhnete, čo sa stane s Vilkom o 15 rokov. Bude naozaj ako Messi, alebo zmení názor a stane sa z neho hokejista či módnym návrhár, keďže mal rád gél na vlasy?
- *Modrý klobúk (Manažér):* Zhrňte hlavnú ideu básne – ako autorka využíva humor na zobrazenie detských snov a prekážok na ceste k úspechu.

9. Hádzanie kocky športového úspechu (Cubing / hádzanie kocky)

Pomenovanie metódy: (Kognitívny rozbor javu z viacerých úrovní náročnosti – Uvedomenie si významu)

Realizácia v triede: Žiaci v skupine hádžu kockou a plnia príslušnú komplexnú úlohu premietnutú učiteľom na tabuli k ústrednému motívu **ŤAŽKÁ CESTA ZA SLÁVOU:**

1. *OPÍŠ:* Opíš premeny, ktorými Vilko prechádza od prvej slohy až po moment, kedy mu mama zruší účes.
2. *POROVNAJ:* Porovnaj herný štýl a správanie Vilka, keď napodobňuje divokého Ronaldinha, s momentom, keď „to dáva na Hamšíka“. V čom je rozdiel?
3. *ASOCIUJ:* Aké pocity, frázy alebo situácie z vášho vlastného života vám pripomína spojenie „byť opäť v kaši“? Kedy bývajú žiaci v kaši?
4. *ANALYZUJ:* Preskúmajte štruktúru rýmov a rytmu básne. Ako rýchle tempo striedania vzorov a krátke verše pomáhajú vyjadriť dynamiku futbalového zápasu?

- 5. **APLIKUJ:** Ako môžeme Vilkovu schopnosť „makať každý deň“ a nevnímať, že „slnko páli“, využiť pri učení sa ťažkého cudzieho jazyka, akým je slovenčina?
- 6. **ARGUMENTUJ:** Dokážte na základe záveru textu, či je pravda, že úspech v športe závisí len od talentu a napodobňovania hviezd, alebo je nevyhnutné prinášať obete (chystať bič).

10. Futbalový skaut podáva správu (Metóda RAFT)

Pomenovanie metódy: (Slohový formát tvorivého písania s pevnou štruktúrou – Reflexia)

Realizácia v triede: Žiaci pracujú na samostatnej štylistickej úlohe podľa tabuľky RAFT:

- **R – Rola:** Profesionálny futbalový skaut / hľadať talentov z klubu Slovan Bratislava.
- **A – Auditórium:** Manažment futbalového klubu a Vilkovi rodičia.
- **F – Forma:** Oficiálny hodnotiaci posudok mladého hráča.
- **T – Téma:** Analýza talentu chlapca Vilka. Správa musí obsahovať hodnotenie jeho techniky (láry-fáry s loptou, 3 strelené góly, beh k bráne aj za horúčavy), ale aj kritiku jeho disciplíny (nechce sa sprchovať, ničí tepláky a príliš veľa času trávi pred zrkadlom gélovaním vlasov podľa Hamšíka), s finálnym rozhodnutím, či z neho bude slávny hráč.

11. Skladačka futbalových expertov (Skladačka II)

Pomenovanie metódy: (Koooperatívne vyučovanie s expertnými hárkami – Uvedomenie si významu)

Realizácia v triede: Žiaci v domovských skupinách čítajú celý text, ale každý dostane iný expertný hárok s otázkami, na ktoré hľadá odpovede. Následne sa stretnú s expertmi z iných skupín, prediskutujú to a vrátia sa učiť svoju skupinu:

- **Expert 1 (Rovina športovo-historická):** Kto sú Pelé, Messi, Maradona, Ronaldinho a Hamšík? Aké sú ich najväčšie úspechy a prečo ich Vilko vníma ako svoje absolútne vzory?
- **Expert 2 (Rovina rodinno-sociálna):** Analyzujte postoj matky a otca v texte. Ako sa mení ich reakcia od počiatočného „desenia sa“ až po radikálne „zrušenie účesu“? Je ich prísnosť opodstatnená?
- **Expert 3 (Rovina jazykovo-štylistická):** Preskúmajte slovenské hovorové výrazy, skrátené tvary a slangové slová v básni (*maká, jak, na Hamšíka to dáva, zruší, v kaši*). Akú funkciu majú v umeleckom texte?

12. Snehová búrka na štadióne (Snowballing)

Pomenovanie metódy: (Kinestetická anonymná výmena názorov – Reflexia)

Realizácia v triede: Učiteľ napíše na tabuľu záverečnú provokatívnu otázku: „Čo znamená metafora v poslednej slohe: *„riadny bič na seba chystá / vo futbale hľadá šťastie? Môže človek nájsť skutočné šťastie v činnosti, ktorá od neho vyžaduje tvrdú disciplínu, bolesť a odopieranie si pohodlia?“* Žiaci napíšu svoju odpoveď anonymne po slovensky na papier, pokrčia ho do gule, na povel „Strieľaj!“ ich hodia krížom cez triedu. Každý žiak zdvihne cudzí papier, prečíta ho a dopíše pod to svoj komentár (súhlas/nesúhlas). Lístky slúžia ako základ pre záverečnú veľkú debatu.

13. Súdny proces: Módne trendy na ihrisku (Referát v kolotoči)

Pomenovanie metódy: (Diskusná technika dvoch kruhov so zmenou partnera – Reflexia)

Realizácia v triede: Pred začiatkom diskusie učiteľ použije **komunikačný semafor** na zistenie postojov k výroku: „Mama urobila chybu, keď Vilkovi nasilu zrušila nagélovaný účes podľa Hamšíka a zastavila módne trendy. Imidž a sebavedomie sú pre moderného slávneho futbalistu rovnako dôležité ako samotný tréning s loptou.“ Žiaci sa rozdelia do dvoch kruhov – vnútorný kruh mamin radikálny zásah prísne odsudzuje (bráni slobodu Vilkovho prejavu), vonkajší kruh s mamou súhlasí (športovec má trénovať, nie stáť pred zrkadlom). Každé 2 minúty sa vonkajší kruh posunie o jedno miesto doprava, čím žiaci s VJM rýchlo menia komunikačných partnerov a precvičujú argumentáciu.

14. „Mamin tajný denník“ (Tvorivé písanie / Zmena perspektívy)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci sa na chvíľu odklonia od Vilkovho pohľadu a pozerú sa na príbeh očami jeho unavenej mamičky.

Úloha pre žiakov: Napíš krátky zápis do denníka Vilkovej mamy (40 – 50 slov) o tom, čo doma prežíva. Opíš, ako Vilko denne melie o Pelém, ako sa desíš, keď mení vzory, a čo si urobila v kúpeľni s jeho nagélovanými vlasmi.

Konkrétne pre učiteľa (Čo zápis precvičuje): Žiaci si upevňujú slovenské expresívne výrazy a vyjadrenie rodinných starostí:

- *Očakávaný výstup:* „Môj Vilko sa zbláznil do futbalu. Každý mesiac hovorí o niekom inom. Dnes chcel byť ako Hamšík. Vošiel do kúpeľne a silno si nagéloval vlasy! Okamžite som ten módny trend zastavila a účes zrušila. Otec ho z kože zoderie, ak znova uvidí tie diery na teplákoch.“

15. „Dizajn športovej paródie: Idoly na stene“ (Audio-vizuálny projekt)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci pracujú s prepojením športového marketingu a literárneho humoru. Vytvárajú plagát, ktorý paroduje premeny jedného hráča.

Úloha pre žiakov: Nakreslite alebo navrhnete v grafickom programe „futbalovú evolúciu Vilka“. Plagát rozdeľte na 4 fázy podľa textu (Fáza Pelé, Fáza Messi/Maradona, Fáza Ronaldinho, Fáza Hamšík). Ku každej fáze napíšte vtipný slovenský komentár, ktorý spája športový úspech s domácou realitou (napr. „Messi strelá góly, Vilko trhá tepláky“).

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci precvičujú prepájanie vizuálneho humoru s trefnými slovenskými textami a paródiou. Plagáty následne po slovensky prezentujú pred triedou.

16. „Diskusný klub: Oplatí sa chystať na seba bič?“ (Argumentačný okrúhly stôl)

Ako to vyzerá v realite: Trieda sa zmení na diskusné fórum. Rieši sa záverečná filozofická otázka básne: „Ťažká bude jeho cesta, riadny bič na seba chystá... vo futbale hľadá šťastie.“

Úloha pre žiakov: Rozdeľte sa na dva tábory a vedzte odbornú debatu v slovenčine:

- *Tábor A (Pragmatici):* Tvrdia, že Vilko stráca čas. Napodobňovanie účesov Hamšíka a kľučiek Messiho z neho slávneho hráča neurobí. Len si ničí oblečenie, hnevá rodičov a chystá na seba zbytočný „bič“ (utrpenie a drinu).

- *Tábor B (Snílkovia):* Tvrdia, že Vilko robí úžasnú vec. Každý veľký úspech sa začína snom a ochotou „makať každý deň“. Bez toho, aby na seba človek prísne zatlačil (chystal bič), nemôže vo futbale ani v živote nájsť skutočné šťastie.

Konkrétne pre učiteľa: Aktivita vedie k rozvoju plynulého hovoreného prejavu na úrovni B2. Učiteľ kontroluje používanie pokročilej slovenskej lexiky a fráz: *„Musíme vziať do úvahy, že disciplína...“*, *„Nesúhlasím s predrečníkom, pretože snaha napodobňovať idoly je prirodzená...“*, *„Z dlhodobého hľadiska je táto cesta nevyhnutná...“*

Iné kreatívne aktivity uplatňujúce zážitkové vyučovanie literatúry

Úroveň A1 – A2

1. Zmyslová a materiálová arteterapia

„Dieravé tepláky s príbehom“ – Textúrová koláž: Vilko hráva dlho do večera a na teplákoch má „samú dieru“. Učiteľ prinesie do triedy rôzne ústrižky starých látok (teplákovina, džínsovina) a nožnice. Žiaci majú za úlohu na papier nakresliť siluetu športovca, vystrihnúť na jeho oblečení otvory a podlepiť ich inou látkou – vytvoria tak „Vilkov tréningový úspech“. Počas lepenia po slovensky opisujú stav oblečenia: *„Moje tepláky sú špinavé od trávy.“* / *„Tu je veľká diera, lebo som spadol ako Ronaldinho.“* Aktivita skvele fixuje materiálovú lexiku.

„Salón krásy u Mareka“ – Vlasový dizajn naživo: Ústredný komický zvrät nastáva v kúpeľni, kde sa Vilko nagéluje a „na Hamšíka to dáva“. Učiteľ prinesie do triedy gél na vlasy, vodu a hrebene. Žiaci pracujú v dvojiciach a ich úlohou je na hlave svojho spolužiaka (alebo na polystyrénovej makete hlavy/bábiky) vytvoriť slávny „kohútí“ účes Mareka Hamšíka. Počas česania komentujú akciu: *„Teraz beriem gél. Silno zašesávam vlasy hore. Účes je vysoký.“* Nakoniec príde učiteľ ako mama a povie: *„Rýchlo účes zruším!“* a vlasy im strapatí. Žiaci pri tom prežívajú čistú jazykovú emóciu a smiech.

Úroveň B1 – B2

1. Športová audio-scénografia a paródia

Štúdiový dabing „Vilkov sen“: Žiaci pracujú s druhou slohou básne, kde Vilko zo sna hlasno vykrikuje zápasové povely: *„Prihraj! Strieľaj! Daj ten gól!“* Učiteľ premietne na tabuľu tichý animovaný klip z futbalového zápasu (bez zvuku). Úlohou žiakov je v reálnom čase naživo tento zápas nadabovať po slovensky, pričom musia presne v sekunde kopu do lopty skríknúť Vilkove repliky s prehnanou emóciou. Trénuje sa tým blesková jazyková reakcia, intonácia a odbúrava sa maďarský prízvuk pri dynamických slovenských slovesách.

Hudobný rapový polčas (Rytmizácia): Báseň má extrémne úderný rytmus podobný športovému skandovaniu. Žiaci dostanú za úlohu podložiť text básne jednoduchým hip-hopovým alebo beatboxovým rytmom, ktorý sami vytvoria búchaním ceruziek o lavicu. Celú báseň prečítajú ako moderný rapový track. Pre maďarských žiakov je to fantastická pomôcka na zafixovanie slovenskej melodiky a prízvuku, ktorý je v slovenčine vždy na prvej slabike, čo sa pri rape výborne trénuje.

„Tlačová konferencia po zápase“ – Simulované video-interview: Žiaci pracujú so smartfónmi. Predstavujú si, že Vilko sa po zápase, v ktorom strelil tretí gól a „na zemi sa ocitol“, dostavil na oficiálnu tlačovú konferenciu. Jeden žiak hrá zničeného, ale hrdeho Vilka, ostatní sú slovenskí a medzinárodní športoví novinári. Nahrajú 2-minútové video. Novinári kladia nepríjemné otázky: „*Vilko, prečo ste sa po strele tvárili podozrivo? Strelali ste príliš krivo?*“ Vilko musí pohotovo reagovať a obhajovať svoj výkon. Video následne analyzujú z hľadiska plynulosti reči.

„Kampaň: Šťastie alebo Bič?“ – Dizajn motivačných plagátov: Žiaci analyzujú hlbokú pointu v závere básne – či je úspech v živote skrytý v tom, že človek na seba chystá „riadny bič“ (tvrdú disciplínu), alebo v tom, že v činnosti hľadá čistou detskú radosť (šťastie). V grafickom programe (napr. Canva) navrhnu motivačný plagát pre mladých športovcov. Na plagát píšú silné slovenské heslá a slogany kombinujúce disciplínu a sny („*Makať každý deň znamená víťaziť.*“ / „*Tvoja cesta bude ťažká, ale gól stojí za to.*“). Žiaci tak prepájajú parodický text básne s reálnou filozofiou úspechu vo svojom vlastnom živote a fixujú si pokročilú slovenskú publicistickú lexiku.

Ukážka uplatnenia metodického materiálu vo vyučovaní slovenskej literatúry č. 6

Literárny text: **Vesmír a pehy**
Ivona Ďuričová

Horúce sú augustové letá,
noc čarovné situácie splieta.
On a ona pod hviezdami
po prvýkrát iba sami,
dospieva v nich doterajšie dieťa.

Niečo nové do ich duší vkročí
možno z vône kvetov, z trávy na úbočí
s poznaním, že sú len malí
a že nikdy nezastali
na pozemskom večnom kolotoči.

Pozerajú do bezodnej diaľky
na súhvezdia vedľa od Polárky.
Z výšok občas bodka bliká
do modrého zvuku ticha,
vesmír, ten má iné lunaparky!

Vravel, že dnes hviezdy budú padať,
preto šla s ním, zvedavá a rada.
A už prvú letieť vidí,
áno, sú to Perzeidy,
pravé šťastie v želaniach sa hľadá!

Čo si toto dievča veľmi prialo?
Samo nevie, či chce veľa a či málo:
Nech sa stratia chyby staré –
nech mu zmiznú pehy z tváre –
z celej duše to si zaželalo.

Deva hnedé bodky nemá rada,
veď ju vysmievali, či jej čokoláda
neustále špiní nos a líca.
Prečo je len taká nešťastnica?
Hurá, ďalšia hviezda z neba padá!

On jej pehy pozoroval tajne,
veril, že tie hviezdy budú k nemu prajné,
dotknúť sa ich dávno túži,
obdivuje to, čo muži –
nedostupné, vzácne, nezvyčajné.

Na dievčati vidí pehy z medu,
jednoznačne u nej v kráse vedú.
Povedať to? Ostýcha sa.
Čo keď bude len za šaša?
Radšej mlčí, stráži svoju hviezdovedu.

V pehách vidí Orla, Labuť, Lýru,
nablízku má pohľad do vesmíru!
Ona vôbec nevie o tom,
že víťazí nad ligotom.
Nikde nie je o tom ani chýru.

Tak tam spolu stáli, v svojich svetoch.
Čo si myslí mesiac, nepovie to.
Čas ukáže, čo im splní,
ako zladí tým dvom struny,
možno skôr, než prejde toto leto.

(In. Ďuričová, I.: Vesmír a pehy. In. Ikar : Bratislava, s.r.o., 2021. s. 50 – 52.
ISBN 978-80-551-7924-7)

Časť	Obsah a metodický postup
Téma	Súčasná slovenská poézia v školskej interpretácii Ivona Ďuričová: Vesmír a pehy Vesmír v nás (Keď sú pehy hviezdou mapou)
Trvanie	90/120 min. (časový limit je nastavený s rezervou vzhľadom na náročnosť tvorivej a výtvarnej aktivity)
Ciele	Psychologický: Intrapersonálna komunikácia, kooperatívne učenie, rozvoj kritického myslenia, odbúravanie stereotypov o kráse, akceptácia vlastnej jedinečnosti. Jazykový a literárny: Čítanie s porozumením a interpretácia básnického textu aj na úrovni pojmov implicitné – explicitné, učenie a opakovanie pojmov poézia, verš, rým, strofa, personifikácia, metafora a ich identifikovanie v konkrétnej básnickej realizácii. Rozvoj argumentačných schopností a kreatívneho písania.
Organizačné formy	Kooperatívne, skupinové vyučovanie, samostatná práca, riadená diskusia
Materiálová báza	Interaktívna tabuľa, slovensko-cudzojazyčný slovník, text básne pre každého žiaka, výtvarné pomôcky (tmavomodré výkresy, biele a zlaté fixky, akvarelové alebo akrylové farby, flitre, trblietky)
Postup	A. Prípravná fáza (Expozícia) Učiteľ vytvorí atmosféru letnej noci a tajomstva, v príprave na čítanie poézie uplatní hudobnú ukážku – Claude Debussy – Clair de Lune (Svit lúny) alebo Gustav Holst – The Planets (Venus). Vychádzame z predpokladu, že žiaci skladbu môžu poznať z počutia. Nasleduje riadený rozhovor o tom, prečo sa hovorí o hudbe ako o poézii a naopak (nadväzujeme na ich pocity z vypočutej ukážky – predpokladáme, že v žiakoch evokuje pokojné, hlboké, romantické alebo tajomné pocity). Učiteľ smeruje žiakov k zisteniu, že obe sú vyjadrením pocitov, nálad a zároveň ich vyvolávajú. Druhá fáza otázok bude súvisieť s vyjadrovanými prostriedkami oboch umení, napr. rytmus, tempo, melódia a pod. Učiteľ následne napíše na tabuľu dve zdanlivo nesúvisiace slová: VESMÍR a PEHY . Žiaci metódou brainstormingu dopisujú na tabuľu svoje asociácie a pod vedením učiteľa hľadajú most medzi makrosvetom vesmíru a mikrosvetom ľudského tela.

B. Fáza realizácie (Uvedomenie)

Čítanie konkrétneho textu od súčasnej slovenskej poetky (Ivona Ďuričová) – Vesmír a pehy. Žiaci dostanú text v tlačenej podobe na papieri a zároveň bude prezentovaný na interaktívnej tabuli. Po hlasnom čítaní bude nasledovať tiché čítanie. Sledovanie textu, hľadanie významu a zvýznamňovania v sebe samom (rozpoznanie dvoch paralelných pohľadov na jednu vec – negatívne sebahodnotenie dievčaťa a obdivný, poetický pohľad chlapca; hľadáme verše, slová, ktoré tieto pocity vyjadrujú).

Zadanie problémových úloh:**Všetky referenčné rámce (A1, A2, B1, B2, C1, C2):**

- **Úloha 1. Emočné zrkadlo:** Nakresli smajlíka alebo symbol vyjadrujúci emóciu, ktorú v sebe nesie dievča kvôli posmechu za svoje pehy, a iného smajlíka pre chlapca, ktorý ju tajne pozoruje. Porovnaj ich a skús vysvetliť svoju voľbu.
- **Úloha 2. Práca s kontrastom:** Nájdite v texte konkrétne slová, ktorými svoje pehy hodnotí dievča (posmech, čokoláda špiní nos a líca) a slová, ktorými ich opisuje chlapec (pehy z medu, krása, vesmír).
- **Úloha 3. Implicitný zmysel:** Zamyslite sa, prečo chlapec radšej mlčí a „stráži svoju hviezdovedu“, hoci dievča obdivuje? Čoho sa vnútorne bojí? Čo v tomto kontexte znamená slovné spojenie „byť za šaša“?

Začiatok (A1 – A2):

- **Úloha 1. Vesmírna slovná zásoba:** Vyhľadajte v texte básne všetky slová, ktoré súvisia s astronómiou, oblohou a vesmírom. S pomocou slovníka vysvetlite slová: *deva, lunapark, ostýcha sa*.
- **Úloha 2. Rýmový labyrint:** Nájdite zvukovo zhodné slová na konci veršov (rým) v prvých štyroch strofách. Spojte slová, ktoré sa rýmujú (napr. letá – splieta, dieťa; dialky – Polárky) a určte, ktoré hlásky vytvárajú zhodu.
- **Úloha 3. Gramatická rozcvička:** Vypíšte z básne 3 prídavné mená (aké sú letá? aká je dialka?) a 3 slovesá vyjadrujúce činnosť alebo pocity (čo robia hviezdy? čo robí dievča?).

	Stredne pokročilý (B1 – B2): • Úloha 1. Simulácia dialógu: Predstavte si, že chlapec prekoná svoju ostýchavosť. Napíšte krátky dialóg (5 – 6 replík) medzi ním a dievčaťom vo chvíli, keď padá hviezda (Perzeidy). Použite v ňom aspoň jedno prirovnanie. • Úloha 2. Transformácia textu: Pretransformujte 5. a 6. strofu (kde sa dievča trápi pre posmech ostatných) do formy povzbudzujúcej správy (SMS alebo príspevku), ktorú by jej mohla poslať najlepšia kamarátka, aby jej zdvihla sebavedomie. • Úloha 3. Metaforické myslenie: Chlapec vidí v pehách súhvezdia Orla, Labuť, Lýru. Skúste sa pozrieť na ruky alebo tvár svojho suseda (alebo na schému pieh) a vymyslite vlastné originálne „súhvezdie“, ktoré by ste v nich mohli objaviť vy. Pokročilí (C1 – C2): • Úloha 1. Literárna analýza a kompozícia: Analyzujte kompozičnú štruktúru básne. Ako autorka graduje napätie medzi vnútornými svetmi oboch postáv? Identifikujte básnické trópy – personifikácie (<i>noc situácie splieta, čo si myslí mesiac</i>) a metafory (<i>modrý zvuk ticha, pehy z medu</i>) a vysvetlite ich funkciu. • Úloha 2. Tvorivé dopísanie (Pastiš): Dopíšte k básni jednu celú vlastnú strofu (11. strofu), ktorá logicky nadviaže na otvorený koniec básne („možno skôr, než prejde toto leto“). Pokúste sa striktné dodržať rytmus a rýmovú schému autorky. • Úloha 3. Esej / Úvaha: Napíšte krátku úvahu (cca 150 slov) na tému: „<i>Nedostupné, vzácne, nezvyčajné – prečo často prehliadame krásu v detailoch a jedinečnosti človeka?</i>“ Inšpirujte sa chlapcovým pohľadom na svet, ktorý víťazí nad povrchným ligotom.
--	--

	C. Záverečná fáza a fáza vyhodnotenia (Reflexia) Skupinové vyučovanie: Výtvarné a literárne znázornenie básne prostredníctvom vytvorenia vlastnej tmavej oblohy, ktorú pracovne označíme – Galéria hviezdnych pieh. Žiaci pracujú v menších skupinách. Na tmavomodrý výkres nanášajú technikou prskania alebo odtlačkov žlté a biele bodky (vesmírne pehy). Tieto bodky následne pomocou zlatých fixiek spájajú do vlastných vymyslených súhvezdí ľudských hodnôt. Žiaci na základe inštrukcií prispôbených ich referenčnej znalosti slovenského jazyka napíšu po obvode výkresu alebo priamo k súhvezdiám vlastný krátky text metódou voľného písania (báseň s pozitívnym odkazom o jedinečnosti, vyjadrenie tajného prania pre padajúcu hviezdu, odkaz pre seba alebo kamaráta). Učiteľ na základe schopností žiakov vyhodnotí mieru spolupráce. Výtvarno-literárne realizácie po ich prezentácii a slovnom zhodnotení výkonu žiakov (vyzdvihneme empatiu, kreativitu a snahu o vyjadrenie hlbšej myšlienky) umiestni na nástenku v triede pod názov – <i>Naše hviezdne svety</i>, a nechá tak doznievať, prezentovať a fixovať osvojené učivo a dojmy z vyučovacej hodiny.
--	---

Ďalšie odporúčané aktivity (podľa referenčného rámca)

ÚROVEŇ A1 – A2 Čokoládový nos (Základná slovná zásoba a zmysly)

1. Hviezdne dvojice na zemi (Pexeso)

Aplikácia metódy: Spájanie slov s obrázkami alebo príbuzných pojmov na koberci pred čítaním textu na budovanie počiatkovej lexiky.

Realizácia v triede (Kartičky pre učiteľa):

- *Pehy* → (obrázok bodiek na tvári)
- *Čokoláda* → (obrázok tabuľky čokolády)
- *Padajúca hviezda* → (obrázok letiacej hviezdy)
- *Nos a líca* → (obrázok detailu tváre)
- *Mesiak* → (obrázok mesiaca na oblohe)

2. Čo svieti v lunaparku? (Pozorovanie ilustrácie)

Aplikácia metódy: Využitie ilustrácie vo fáze evokácie na vytvorenie motivačnej pozície a fixáciu pomenovaní javov.

Realizácia v triede: Učiteľ ukáže žiakom kresbu chlapca a dievčaťa, ktorí ležia v tráve a pozerajú sa na letné alebo plné padajúcich hviezd. Dievča má na nose drobné hnedé bodky. Žiaci pomenúvajú objekty po slovensky: *hviezda, nebo, tráva, dievča, chlapec, nos*.

3. Ako padajú hviezdy v auguste (Poprehadzované vety)

Aplikácia metódy: Usporiadanie 5 – 6 viet, ktoré obsahujú priebeh situácie z textu pred čítaním diela na podporu časovej následnosti.

Realizácia v triede: Žiaci zoradia pásiky papiera podľa logiky a neskôr si overia správnosť čítaním básne:

- [] Je horúce augustové leto a na oblohe svietia hviezdy.
- [] Chlapec a dievča sú spolu pod hviezdami úplne sami.
- [] Chlapec povedal, že dnes v noci budú padať hviezdy Perzeidy.
- [] Dievča vidí padať hviezdu a želá si, aby jej zmizli pehy z tváre.
- [] Chlapec potichu obdivuje jej pehy a vidí v nich vesmír.

4. Pravda o želaniach (Áno/nie)

Aplikácia metódy: Práca s tabuľkou predpovedí pred čítaním a vyhľadávanie priamych dôkazov prstom v texte po čítaní.

Realizácia v triede: Žiaci posúdia výroky: 1. *Dievča má veľmi rado svoje hnedé bodky.* 2. *Chlapec si myslí, že pehy sú z medu.* 3. *V pehách vidí Labuť a Lýru.* Po prečítaní nájdú vetu: „*Deva hnedé bodky nemá rada...*“

5. Zastavujeme augustovú noc (Semafor)

Aplikácia metódy: Signalizácia porozumenia alebo neporozumenia pri hlasnom čítaní pomocou kariet dvoch farieb a práce so slovníkom.

Realizácia v triede: Žiaci čítajú slohy. Pri ťažkých výrazoch pre A1 (napr. *splieta, úboči, bezodnej, želaniach, vysmievali, ostýcha sa, chýru*) zdvihnú červenú kartu. Učiteľ slová vysvetlí alebo vyhľadajú význam v slovensko-maďarskom slovníku.

6. Moje prvé pehy (Pracovné listy)

Aplikácia metódy: Univerzálny pomocník na zápis autora, názvu a dopĺňovanie kľúčových slov na záver hodiny.

Realizácia v triede: Žiaci vpíšu do pracovného listu: Autor: *Ivona Ďuričová*, Názov: *Vesmír a pehy*. Dopĺňte chýbajúce slovo z textu: *Nech mu zmiznú pehy z _____ (tváre). Hurá, ďalšia _____ (hviezda) z neba padá!*

7. „Hviezdna mapa na tvári“ (Vizuálno-kresliaca hra)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ premietne na tabuľu alebo rozdá žiakom čistý obrys ľudskej tváre (nosa a líc). Žiaci pracujú s farbičkami a fixkami.

Úloha pre žiakov: Podľa textu sa dievčaťu niekto posmieval, že jej nos a líca špiní čokoláda, ale chlapec v nich videl pehy z medu. Žiaci majú za úlohu nakresliť na papierovú tvár pehy, ale spojiť ich čiarami tak, aby vytvorili svietiace súhvezdie. Potom v slovenčine pomenujú časti tváre a farby.

Konkrétne pre učiteľa: Fixujeme základnú anatómiu a farby v slovenčine:

- *Žiak ukazuje na svoj obrázok: „Toto je nos. Toto sú líca. Pehy sú hnedé. Hviezda je žltá.“*

8. Čo vieme o padajúcich hviezdach? (K-W-L)

Aplikácia metódy: Trojstĺpcová tabuľka (Viem – Chcem vedieť – Naučil som sa) na prepojenie predvedomostí s novou lekciou.

Realizácia v triede:

- *Stĺpec K (Viem):* Čo robíme, keď padá hviezda? (Nič, zatvoríme oči, niečo si želáme).
- *Stĺpec W (Chcem vedieť):* Ako sa volajú augustové padajúce hviezdy?
- *Stĺpec L (Naučil som sa):* Žiaci zapisujú, že sa volajú Perzeidy a chlapec v básni vidí v pehách dievčaťa celé súhvezdia (Orola, Labuť, Lýru).

9. Sieťovanie hviezd a pieh (Clustering / Zhukovanie)

Aplikácia metódy: Nelineárna metóda mapovania asociácií okolo ústredného slova na veľkom hárku papiera v bzučiacich tímoch.

Realizácia v triede: V strede hárku papiera je heslo **PEHY Z MEDU**. Žiaci kreslia čiary a dopisujú výrazy chlapca a dievčaťa z textu: *dievča* → *hnede bodky* → *vysmievali ju* → *čokoláda na nose* → *nešťastnica*; *chlapec* → *tajne pozoroval* → *krása* → *nedostupné, vzdane* → *súhvezdia Orola, Labuť, Lýru*.

10. Pohľad dievčaťa verzus pohľad chlapca (T-schéma)

Aplikácia metódy: T-tabuľka na zaznamenávanie reakcií, porovnávanie dvoch stránok deja alebo protichodných názorov.

Realizácia v triede: Žiaci rozdelia stranu na dva stĺpce.

- *Ľavý stĺpec (Ako vidí pehy dievča):* Nemá ich rada, chyba na tvári, robia z nej nešťastnicu, želá si, aby zmizli.
- *Pravý stĺpec (Ako vidí pehy chlapec):* Pehy z medu, vedú v kráse, obdivuje ich, vidí v nich pohľad do vesmíru a súhvezdia.

11. Povedal by si to? (Uvažuj – obráť sa k spolužiakovi – vymeňte si názory)

Aplikácia metódy: Think-Pair-Share, kde žiaci po zadaní otázky učiteľom samostatne premýšľajú a potom v dvojiciach konverzujú v slovenčine.

Realizácia v triede: Otázka učiteľa: „*Chlapec sa ostýcha povedať dievčaťu, že jej pehy sú krásne, lebo sa bojí, že bude „za šaša“. Mal jej to povedať? Čo by sa stalo, keby to povedal?*“ Žiaci uvažujú, potom v dvojiciach diskutujú.

12. Sme prajní k hviezdám? (Semafor – komunikačný)

Aplikácia metódy: Žiaci vyjadrujú súhlas alebo nesúhlas so slovne čítaným výrokom učiteľa pomocou farebných papierov na lavici.

Realizácia v triede (Tvrdenia učiteľa):

- „*Dievča si želalo, aby jej hviezdy priniesli veľkú bonboniéru čokolády.*“ (Červená – nesúhlas, želala si, aby zmizli pehy).
- „*Chlapec radšej mlčí a stráži svoju hviezdovedu.*“ (Zelená – súhlas podľa textu).

13. Päť kľúčov k dospievaniu (Kľúčové slová / slovné spojenia)

Aplikácia metódy: Sumarizácia podstatného po čítaní textu, kedy žiaci kondenzujú dej do presne piatich slov podľa hierarchie dôležitosti.

Realizácia v triede: Žiaci samostatne aplikujú Pravidlo 5 slov. Rozdelia vybrané slová na pojmový semafor: hlavná téma (červená: *Pehy/Krása*), dôležitý detail (oranžová: *Perzeidy, Súhvezdia*), atmosféra (zelená: *Tajomstvo*).

14. „Želanie pre padajúcu hviezdu“ (Zážitková simulácia s rekvizitou)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ zatemní triedu a pomocou malého projektora alebo baterky z telefónu premieta na strop svetielka. Prinesie veľkú maketu zlatej hviezdy (reprezentuje Perzeidy).

Úloha pre žiakov: Žiaci si predstavia, že sedia na augustovom letnom úbočí a vdychujú vôňu kvetov. Učiteľ povie: „Pozor, letí Perzeida!“ a posunie maketu hviezdy. Žiaci musia zatvoriť oči a nahlas alebo písomne po slovensky sformulovať svoje skryté želanie pre hviezdu – presne tak, ako to urobilo dievča v básni.

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci si v reálnej simulácii fixujú slovenskú konštrukciu želania („*Chcem, aby... / Prajem si, nech...*“):

- Žiak A: „Prajem si, nech zmiznú zlé známky.“
- Žiak B: „Chcem, aby zajtra svietilo slnko.“

ÚROVEŇ B1 – B2: Ligt nad čistou krásou (Analýza básnických obrazov)

1. Päťriadková báseň o Pehách (Cinquian / päťlístok)

Aplikácia metódy: Päťriadková schéma zlučujúca informácie o téme: 1. podstatné meno, 2. dve prídavné mená, 3. tri slovesá, 4. štvorslovná formulácia postoja, 5. jedno synonymum.

Realizácia v triede (Očakávaný zápis od žiaka):

1. riadok: **Pehy**
2. riadok: **Medové, hnedé**
3. riadok: **Svietia, strašia, víťazia**
4. riadok: **Chlapec tajne obdivuje krásu.** (Presne 4 slová)
5. riadok: **Vesmír**

2. List dievčaťu, ktoré sa trápi (List postave literatúry)

Aplikácia metódy: Písanie listu literárnej postave s cieľom vyjadriť postoje, analyzovať hodnoty a precvičiť si štylistiku v slovenčine.

Realizácia v triede: Žiaci napíšu povzbudzujúci list nešťastnému dievčaťu z básne.

- **Formát:** Oslovenie (Milé dievča), jadro s argumentáciou (Čítal som tvoje želanie, ktoré si povedala padajúcej hviezde Perzeide. Chcel som ti napísať, aby si nebola smutná kvôli bodkám na tvári. Ľudia, ktorí sa ti vysmievali, nemajú pravdu. Netušíš, že chlapec vedľa teba vidí v твоjich pehách niečo vzácne a nedostupné...), záver a podpis (Tvoj slovenský čitateľ).

3. Čítame básnické nálady vo dvojici (Párové čítanie)

Aplikácia metódy: Rovesnícke učenie v dvojiciach, kde si text rozdelia na časti; jeden funguje ako spravodajca (parafrázuje obsah slohy) a druhý ako respondent (kladie otázky tichým šepotom).

Realizácia v triede: Báseň sa rozdelí na dve roviny (1. časť: prvé 5 slohy – noc, padanie hviezd a tajné želanie dievčaťa; 2. časť: zvyšné slohy – chlapcov pohľad na pehy ako súhvezdia). Žiak A referuje vlastnými slovami obsah prvej časti a Žiak B mu šepotom kladie otázky: „Prečo išla s chlapcom von? Čo jej hovorili deti o čokoláde?“ Potom si roly vymenia.

4. Značujeme vesmírne lunaparky (INSERT)

Aplikácia metódy: Interaktívny poznámkový systém pre efektívne čítanie pomocou vpisovania značiek (✓, !, ?) priamo do textu.

Realizácia v triede: Žiaci samostatne čítajú text a značujú ho. Značku „✓“ dajú k faktom (august, hviezdy). Značku „!“ (zaujímavé) dajú k metafore: „bodka bliká do modrého zvuku ticha“. Značku „?“ dajú k filozofickému obrazu: „dospieva v nich doterajšie dieťa“ alebo „vítazí nad ligotom“. V reflexii prediskutujú stĺpec „?“.

5. Bzučanie nad padajúcimi želaniami (Buzz Groups / bzučiace skupiny)

Aplikácia metódy: Krátka 3 – 5 minútová stopka uprostred čítania textu na bzučanie a intenzívnu diskusiu v malých skupinkách nad úzkou inštrukciou.

Realizácia v triede: Učiteľ preruší prácu po prečítaní vety: „pravé šťastie v želaniach sa hľadá!“ Zadanie pre bzučiace skupiny: „Máte 3 minúty na to, aby ste si v trojiciach vysvetlili: Nájde človek skutočné šťastie v tom, že sa jeho priania splnia samé od seba vďaka hviezdám, alebo si ho musí vybudovať sám? Ako to myslí autorka?“ Žiaci bzučia.

6. Interview s hviezdovedcom (Čítanie s otázkami)

Aplikácia metódy: Rovesnícke interview, kde dvojica pracuje s vopred vytvorenými otázkami v troch kategóriách (v texte, medzi riadkami, za textom).

Realizácia v triede: Jeden žiak je novinár a druhý hrá postavu chlapca, ktorý stráži svoju hviezdovedu. Novinár kladie tri typy otázok:

- *Priamo v texte:* Ktoré konkrétne tri súhvezdia vidíš v pehách dievčaťa?
- *Medzi riadkami:* Prečo hovoríš, že jej krása vítazí nad ligotom skutočných hviezd na nebi?
- *Za textom:* Aké nezvyčajné a vzácne veci obdivuješ na ľuďoch ty?

7. „Tajný denník zalúbeného astronóma“ (Tvorivé písanie / Zmena perspektívy)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci pracujú s psychológiou chlapca, ktorý v básni „radšej mlčí a stráži svoju hviezdovedu“, lebo sa bojí, že bude pred dievčaťom za šaša.

Úloha pre žiakov: Napíš krátky zápis do tajného denníka tohto chlapca (40 – 50 slov) po tom, čo sa vrátili z nočného pozorovania Perzeíd. Opíš, čo si v skutočnosti videl, keď si sa pozrel na jej tvár, a prečo si nakoniec zostal potichu.

Konkrétne pre učiteľa (Čo aktivita rozvíja): Žiaci trénujú vyjadrovanie neistoty, romantických citov a minulé čas sloviess:

- *Očakávaný obsah od žiaka:* „Dnes v noci sme stáli pod hviezdami. Ona bola smutná a pozerala sa na Polárku. Chcel som jej povedať, že jej pehy sú krásne ako med. Videl som v nich Labuť aj Lýru. Ale bál som sa. Čo ak by sa mi smiala? Preto som radšej mlčal.“

8. „Hudobný rozhlasový opar“ (Slohový útvar: Umelecký opis / Monológ)

Ako to vyzerá v realite: Autorka v básni používa nádherný synestetický obrat: „*bodka bliká do modrého zvuku ticha*“. Učiteľ pustí v triede tichú, pomalú ambientnú alebo vesmírnu hudbu.

Úloha pre žiakov: Predstav si, že si moderátor nočného rozhlasového vysielania. Do tichej hudby musíš prečítať umelecký opis tejto augustovej noci. Využi slová z básne, ale opíš atmosféru tak, aby poslucháči cítili vôňu trávy a pokoj večného kolotoča.

Konkrétne pre učiteľa: Táto aktivita skvele odbúrava maďarský prízvuk, učí žiakov pracovať s pauzami, dĺžkou slovenských samohlások a intonáciou v umeleckom texte.

9. Hádzanie kognitívnej kocky krásy (Cubing / hádzanie kocky)

Aplikácia metódy: Rozbor literárneho diela zo šiestich odlišných myšlienkových úrovní (opíš, porovnaj, asociuj, analyzuj, aplikuj, argumentuj) pomocou hernej kocky.

Realizácia v triede: Žiaci hádžu kockou a plnia inštrukciu k téme **KOMPLEX MENEJCENNOSTI Z VZHĽADU:**

- 1. **OPÍŠ:** Opíš, aké pocity prežíva dievča kvôli tomu, že ju v minulosti vysmievali pre pehy.
- 2. **POROVNAJ:** Porovnaj negatívny pohľad dievčaťa na vlastnú tvár s magickým, astronomickým pohľadom chlapca.
- 3. **ASOCIUJ:** Čo ti napadne, keď autorka povie, že „*čas zladí tým dvom struny*“? Čo znamená zladiť struny medzi dvoma ľuďmi?
- 4. **ANALYZUJ:** Analyzuj vetu „*dospieva v nich doterajšie dieťa*“. Ktoré momenty v básni ukazujú prechod od detstva k dospelému vnímaniu sveta?
- 5. **APLIKUJ:** Ako môžeme pomôcť spolužiakovi v triede, ktorý sa trápi kvôli nejakej svojej fyzickej „chybe“ alebo vlastnosti?
- 6. **ARGUMENTUJ:** Zaujmite stanovisko a podporte ho textom. Víťazí v dnešnom svete reálna, prirodzená, hoci nedokonalá krása (pehy z medu) nad umelým ligotom a ideálmi krásy z internetu?

10. Rozbor dvoch svetov pod mesiacom (Šesť mysliacich klobúkov)

Aplikácia metódy: Systematický rozbor literárneho textu z viacerých hľadísk a perspektív podľa prísnych pokynov klobúkov.

Realizácia v triede: Žiaci pracujú v tímoch klobúkov a analyzujú záver básne („*Tak tam spolu stáli, v svojich svetoch*“):

- **Biely (Fakty):** Aké astronomické úkazy a fakty sa v básni spomínajú? (Perzeidy, Polárka, súhvezdia, Orol, Labuť, Lýra, mesiac).
- **Červený (Pocity):** Pomenujte čistú emóciu, ktorú vyžaruje modrý zvuk ticha a chlapcovo ostýchanie sa, aby nebol za šaša.
- **Čierny (Kritik):** Zvážte riziká mlčania. Čo negatívne sa môže stať, ak chlapec zostane ticho, bude stále len tajne pozorovať a nikdy jej nepovie pravdu?
- **Žltý (Optimista):** Vyzdvihnite hodnotu momentu. Prečo je dôležité, že hoci obaja stoja „v svojich svetoch“, spája ich spoločný pohľad na to isté letné nebo?

11. Mesiac píše správu o dvoch mlčiach dušiach (Metóda RAFT)

Aplikácia metódy: Rozvoj kreatívneho písania a štylistiky na základe definovania jasnej Role, Auditória, Formy a Témy.

Realizácia v triede: Žiaci vypracujú písomnú prácu podľa zadania z tabuľky, ktorú učiteľ premietne na tabuľu:

- *R – Rola:* Mesiac, ktorý svieti na oblohe a všetko vidí.
- *A – Auditórium:* Nočný letný vesmír / hviezdy Perzeidy.
- *F – Forma:* Filozofická tajuplná správa / Pozorovanie.
- *T – Téma:* Svedectvo o dvoch mladých ľuďoch na úbočí; o dievčati, ktoré prosí o vymazanie pieh, a o chlapcovi, ktorý v tých istých pehách číta mapu vesmíru, o sile ich mlčania a predpovedi, či toto leto zladí ich struny.

12. Plagát pre hviezdny salón (Skladačka I)

Aplikácia metódy: Kooperatívne učenie v expertných skupinách, ktoré naštudujú pridelenú časť celku a po návrate učia domovskú skupinu a tvoria plagát.

Realizácia v triede: Text básne sa rozdelí na 4 zložité metafory (1. Metafora pozemského večného kolotoča, 2. Fenomén Perzeid a hľadanie šťastia, 3. Psychológia dievčenského komplexu z pieh, 4. Metafora pehy ako nablízku majúceho vesmíru). Experti zanalizujú slová a hĺbku pridelenej časti. V domovskej skupine spoja sily a vytvoria plagát, ktorý obsahuje: 3 kľúčové slovenské verše, 1 hlavnú myšlienku vyjadrenú symbolom a 1 diskusnú otázku pre triedu.

13. Snehová búrka nad Polárkou (Snowballing)

Aplikácia metódy: Inkluzívna pohybová technika, kde žiaci anonymne napíšu odpoveď na otázku, pokrčia papier do gule, hodia ho a iný žiak dopisuje reakciu.

Realizácia v triede: Učiteľ napíše na tabuľu otázku: „*Čo podľa vás znamená záverečné vyjadrenie autorky: „Ona vôbec nevie o tom, že víťazí nad ligotom.!? Nad akým ligotom dievča víťazí a prečo o tom nikde nie je ani chýru?“* Žiaci napíšu úvahu, pokrčia papier, hodia krížom cez triedu, zdvihnú cudzí papier a pripíšu k názoru spolužiaka svoj súhlas, nesúhlas alebo rozvinutie myšlienky, čo slúži ako podklad pre veľkú záverečnú debatu.

14. Morálna dilema: Máme mlčať zo strachu pred šašom? (Referát v kolotoči)

Aplikácia metódy: Diskusná metóda vo dvoch kruhoch, kde dvojice žiakov ostro argumentujú nad kontroverzným výrokom a po dvoch minútach sa posúvajú.

Realizácia v triede: Pred diskusiou učiteľ otestuje postoje triedy **komunikačným semaforom** k výroku: „*Chlapec v básni koná zbabelo a sebecky. Keď vidí, že dievča sa kvôli pehám trápi a cíti sa ako nešťastnica, jeho povinnosťou bolo prekonať strach z toho, že bude „za šaša“, a okamžite jej povedať, že preňho je krásna. Mlčanie v takejto chvíli nie je strážením hviezdovedy, ale prejavom slabosti.*“ Žiaci sa rozsadia do kolotoča (vnútorný kruh chlapca prísne odsudzuje, vonkajší ho obhajuje, že hlboké city potrebujú čas a ticho) a každé 2 minúty rotujú.

15. „Projekt: Psychológia komplexov vs. Sila obdivu“ (Prípadová štúdia / Posterový dizajn)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci pracujú s hlbokým sociálnym kontrastom básne – to, čo dievča vníma ako svoju najväčšiu chybu (hnedé bodky, kvôli ktorým sa cíti ako nešťastníca), chlapec vníma ako vrchol jej krásy.

Úloha pre žiakov: Vytvorte v skupinách psychologický plagát alebo infografiku s názvom „Ako vidím seba a ako ma vidia iní“. Na ľavú stranu plagátu napíšte v slovenčine text z pohľadu dievčaťa (o neistote, o tom, ako nás mení výsmech okolia). Na pravú stranu napíšte text z pohľadu chlapca (o tom, ako láska a obdiv menia chyby na vesmírne súhvezdia).

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci na úrovni B2 bohato rozvíjajú abstraktnú slovnú zásobu z oblasti psychológie, sebahodnotenia a emócií (*komplex, neistota, pohľad okolia, jedinečnosť, hodnota*).

16. „Vesmírne laboratórium: Súhvezdia v našej triede“ (Astronomicko-literárna prezentácia)

Ako to vyzerá v realite: V básni sa spomínajú reálne astronomické objekty: Perzeidy, Polárka, Orol, Labuť, Lýra. Žiaci využijú tablety alebo smartfóny na krátky medzipredmetový výskum.

Úloha pre žiakov: Vyberte si jedno zo súhvezdí alebo úkazov spomínaných v básni. Zistite o ňom základné astronomické fakty (kedy ho vidno, ako vyzerá). Následne predstúpte pred triedu a prepojte tieto vedecké fakty s textom básne – vysvetlite, prečo práve toto súhvezdie chlapec na jej tvári videl a ako to súvisí s jej krásou.

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci trénujú prechod medzi odborným štýlom (astronómia) a umeleckým štýlom (literatúra), pričom používajú pokročilé slovenské argumentačné väzby: „*Toto súhvezdie symbolizuje...*“, „*Ak to prepojíme s textom autorky, zistíme, že...*“, „*Z vedeckého hľadiska sú Perzeidy meteorický roj, ale v básni predstavujú...*“

Iné kreatívne aktivity uplatňujúce zážitkové vyučovanie literatúr

ÚROVEŇ A1 – A2

1. Zmyslová a hmatová arterapia

„Pehy z medu a čokolády“ – Chuťová a hmatová synestézia: Dievčaťu sa rovesníci posmievali, že jej nos a líca špiní čokoláda, no chlapec v nich videl „pehy z medu“. Učiteľ prinesie do triedy kúsok tmavej horkej čokolády a pohár tekutého medu. Žiaci ochutnávajú a hmatom skúmajú textúru (čokoláda je tvrdá/suchá, med je lepkavý/teplý). Následne v slovenčine priradujú chute k náladám postáv: „*Čokoláda je tmavá ako smútok dievčaťa, keď sa jej smiali.*“ / „*Med je sladký, zlatý a teplý ako chlapcov pohľad.*“ Táto aktivita geniálne fixuje senzorické prídavné mená.

„Hviezdny lunapark pod lampou“ – UV kreslenie tajomstiev: Autorka píše, že chlapec obdivuje to, čo je „nedostupné, vzácne, nezvyčajné“ a o jeho obdive nikde nie je „ani chýru“. Učiteľ rozdá žiakom biele papiere a fixky s neviditeľným UV atramentom (dnes ľahko dostupné perá so svetielkom). Žiaci kreslia súhvezdia spomínané v texte

(Orol, Labuť, Lýra), no čiary vidno až vtedy, keď na ne zasvietia UV svetlom. Žiaci po slovensky komentujú: „Vesmír na papieri je tajný. Svieta len v tme, tak ako chlapcova láska.“

ÚROVEŇ B1 – B2:

1. Medzipredmetový mýtický dizajn

„Súhvezdia z nití a klincov“ – Geo-básnická mapa: Žiaci pracujú na polystyrénových doskách alebo hrubých kartónoch. Na základe básne, kde chlapec vidí v pehách *Orola, Labuť a Lýru*, majú žiaci za úlohu vytvoriť tieto tri súhvezdia pomocou špendlíkov/klincov a prepojiť ich zlatou niťou či vlnou. Ku každému súhvezdiu musia zistiť krátku slovenskú legendu z gréckej mytológie (napr. prečo Boh Apolón premenil Lýru na hviezdy). Aktivita rozvíja jemnú motoriku, prepája literatúru s astronómiou a učí žiakov pracovať s rozprávkovým/mýtickým textom v slovenčine.

Prajný opar: „Modrý zvuk ticha“ (Audio-scénografia): Žiaci majú pomocou netradičných hudobných nástrojov (rezonančné misky, triangel, jemné šušťanie prstov o papier) naživo vytvoriť zvukovú stopu pre „modrý zvuk ticha“, o ktorom píše autorka. Jeden žiak recituje báseň a ostatní hudbou dotvárajú atmosféru noci a padajúcich Perzeíd. Trénuje sa tým rytmus slovenskej reči a cit pre umelecký prednes, čo maďarským žiakom pomáha odbúravať prízvuk.

2. Publicisticko-psychologické projekty (Ideálne pre B2)

Filozofický podcast: „Zladíme tým dvom struny?“: Na konci básne sa píše: „Čas ukáže... ako zladí tým dvom struny.“ Žiaci na úrovni B2 nahrajú na mobilné telefóny krátky 3-minútový fiktívny podcast (rozhovor dvoch psychológov alebo starších kamarátov). Témou podcastu je analýza správania tejto dvojice na úbočí. Rozoberajú v slovenčine otázky: *Prečo máme v dobe dospievania taký obrovský strach zo zlyhania a z toho, že budeme „za šaša“? Prečo je niekedy ľahšie mlčať a strážiť si svoje tajomstvo, než urobiť prvý krok? Ako sa v živote „ladia struny“ medzi dvoma odlišnými svetmi?*

„Kampaň proti ligotu“ – Sociálny plagát: Žiaci analyzujú verš, že prirodzená krása dievčata „vítazí nad ligotom“. Vytvoria kampaň alebo poster zameraný na body-shaming (vysmievanie sa za vzhľad) a sebalásku dospievajúcich. Na plagát píšú silné slovenské heslá inšpirované básňou, ktoré bojujú proti umelým ideálom krásy (ligotu z časopisov a sociálnych sietí) a vyzdvihujú medovú jedinečnosť každého človeka. Žiaci tak prepájajú literatúru s aktuálnou sociálnou realitou ich vlastného veku a používajú pokročilú slovenskú publicistickú lexiku.

Ukážka uplatnenia metodického materiálu vo vyučovaní slovenskej literatúry č. 7

Literárny text: **Strom**
Valentín Šefčík

Zelený dáždňik.
Majster tieňa.
Zázrak, čo zmysly pohostí.
Ten, kto sa dotkne
jeho kmeňa,
dotkne sa mnohých radostí.

Pod kožou z teplej
hnedej kôry
ukrytá vôňa, tep a dych.
Čas plyní skryto,
nehovorí,
len ráta každý okamih.

Z tých okamihov
splieta stuhy.
Potom ich navždy zapíše
do srdca s menom
letokruhy.
A zase zmizne do skrýše.

Pre veľké oči
i tie malé
je múdrou knihou. Kronikou.
A pre odvážne
bude stále
najlepším z letných rebríkov.

Konáre mení
na hojdačky.
Sto detí naraz unesú.
A celý život
postojačky
obýva jednu adresu.

Tam, kde mu
vietor piesne spieva,
býva aj tíš, aj clivota.
Kto sa raz dotkne
jeho dreva,
dotkne sa jeho života.

(In Šefčík, V.: Zázraky. SLOVART : Bratislava, 2021, s. 23. ISBN 978-80-556-5024-1)

Téma	Metafora prírody v slovenskej poézii Valentín Šefčík: Strom Strom (Spoznávanie života a tajomstiev stromu)
Trvanie	90/120 min. (časový limit je nastavený s rezervou vzhľadom na náročnosť tvorivej a interpretačnej aktivity)
Ciele	Psychologický: Rozvoj zmyslového vnímania, empatia voči prírode, kooperatívne učenie, rozvoj asociatívneho a kritického myslenia. Jazykový a literárny: Čítanie s porozumením a interpretácia básnického textu, personifikácia a metafora (implicitné a explicitné významy). Opakovanie a upevnenie pojmov: verš, rým, strofa, rytmus, slabika. Rozvoj slovej zásoby v téme príroda a životný cyklus.
Organizačné formy	Kooperatívne, skupinové vyučovanie, zážitkové učenie
Materiálová báza	Interaktívna tabuľa, tlačенý text básne STROM, výtvarné pomôcky (výkresy, farebné papiere, pastelky, prírodniny – kôra, listy), prípadne prekladové a výkladové slovníky.
Postup	A. Prípravná fáza (Expozícia) Učiteľ vytvorí príjemnú, upokojujúcu atmosféru. Na úvod využije zvukovú ukážku z prírody – šum lesa, spev vtákov a vietor v korunách stromov (napr. relaxačná nahrávka z YouTube). Vychádzame z predpokladu, že žiaci tieto zvuky dôverne poznajú. Nasleduje riadený rozhovor (evokácia): Aké pocity vo vás tieto zvuky vyvolávajú? Kde sa v mysli nachádzate? Učiteľ smeruje žiakov k téme prírody a stromu ako živého organizmu. Druhá fáza otázok sa zameria na zmysly – čo môžeme v lese vidieť, počuť, nahmatať alebo cítiť (vôňa dreva, drsnosť kôry). Žiaci prepájajú svoje osobné zážitky s interdisciplinárnymi vedomosťami (biológia, geografia, výtvarná výchova). B. Fáza realizácie (Uvedomenie) Čítanie konkrétneho básnického textu STROM. Žiaci dostanú text v tlačenej podobe a zároveň sa premieta na interaktívnej tabuli. <i>[Text básne je prečítaný nahlas učiteľom alebo vybraným žiakom, nasleduje tiché individuálne čítanie so zameraním na hľadanie metafor a kľúčových slov: zelený dáždňik, majster tieňa, letokruhy, kronika].</i>

	Zadanie problémových úloh: Všetky referenčné rámce (A1, A2, B1, B2, C1, C2): • Úloha 1: Zavrite oči a predstavte si, že sa dotýkate kmeňa stromu. Ktoré slová z básne najlepšie opisujú tento pocit? (Hľadanie slov: teplá hnedá kôra, vôňa, tep, dych). • Úloha 2: Báseň hovorí, že strom „obýva jednu adresu“. Vysvetlite, čo to znamená. • Úloha 3: Ako rozumiete spojeniu, že strom je „múdrrou knihou“ alebo „kronikou“? Čo všetko si pamätá? (Implicitný význam – letokruhy, plynutie času). Začiatocník (A1 – A2): • Úloha 1: Nájdi v básni všetky farby a slová spojené s prírodou (zelený, hnedá, kôra, drevo, vietor, konáre). • Úloha 2: Spočítaj, z koľkých strof (slôh) sa skladá táto báseň. • Úloha 3: Nájdi rýmy na konci veršov (napr. tieňa – kmeňa, pohostí – radostí, kôry – nehovorí) a skús ich správne vysloviť. Stredne pokročilý (B1 – B2): • Úloha 1: Pretransformuj prvé dve strofy básne do krátkeho rozprávacieho textu (opis stromu vlastnými slovami). • Úloha 2: Vymysli pre strom tri nové pomenovania (metafory) podľa vzoru z básne (napr. zelený dáždňík, majster tieňa). • Úloha 3: Opíš svoj najobľúbenejší strom z detstva alebo z tvojho okolia – rástla na ňom hojdačka, liezol si naň ako na rebrík? Pokročilý (C1, C2): • Úloha 1: Napíš krátku úvahu alebo esej na tému „Čo by nám rozprával starý strom, keby vedel hovoriť“. • Úloha 2: Pokús sa dopísať k básni ďalšiu štvorveršovú strofu, pričom dodržíš striedavý rým (ABAB) a personifikáciu stromu. • Úloha 3: Analyzujte filozofický rozmer básne – ako text narába s motívom času, ktorý „plynie skryto“ a „ráta každý okamih“.
--	---

	C. Záverečná fáza a fáza vyhodnotenia (Reflexia) Skupinové vyučovanie a tvorivá dielňa. Žiaci vytvoria spoločný projekt s názvom „Náš triedny strom – kronika našich okamihov“. Na veľký papier učiteľ predkreslí siluetu kmeňa a koruny stromu. Žiaci v skupinách podľa jazykovej úrovne pripravujú „letokruhy“ alebo „listy“ z farebného papiera. Na tieto listy píšú metódou voľného písania krátke odkazy, básne alebo myšlienky (A1 – A2 jednotlivé slová a priania, B1 – B2 krátke príbehy zo života stromu, C1 – C2 básnické reflexie). Následne listy nalepujú na strom. Na záver prebehne prezentácia diela, spoločné zhodnotenie a ocenenie kreativity a jazykového pokroku s dôrazom na pozitívnu motiváciu. Strom sa vyvesí v triede ako vizuálna fixácia učiva.
--	---

Ďalšie odporúčané aktivity (podľa referenčného rámca)

ÚROVEŇ A1 – A2: Spoznávame strom všímavými zmyslami

1. Slovná zásoba (Metóda: Asociačný brainstorming na tabuli):

Úloha: Skôr než si prečítate báseň, učiteľ napíše na tabuľu slovo **STROM**. Žiaci hovoria (alebo kreslia), čo všetko na strome vidia na jar a v lete.

- *Očakávané slová z textu:* zelený, listy (dáždnik), kôra, konáre, drevo.

2. Čítanie s porozumením (Metóda: Vizuálny diktát kresby):

Úloha: Prečítaj si prvé dve slohy. Na základe toho, čo čítaš, nakresli strom podľa tohto návodu:

- Urob mu korunu ako **zelený dáždnik**.
- Kmeň vyfarbi **hnedom** farbou (ako teplá hnedá kôra).
- Pod korunu nakresli usmievavé **dieťa**, ktoré sa dotýka kmeňa.

3. Gramatika v kontexte (Metóda: Hľadanie statických slovies):

Úloha: Strom na rozdiel od „drzého chalana“ nebehá, ale stojí. Nájdi v texte 3 slovesá, ktoré vyjadrujú, že strom niekde je alebo niečo pasívne robí bez pohybu.

- *Riešenie z textu:* obýva (jednu adresu), býva (tam tíš), postojí/postojačky (celý život).

4. Rozvoj hovorenia (Metóda: Zmyslová ochutnávka slov – Synestézia):

Úloha: šefčík píše, že strom „zmysly pohostí“. Spoj zmyslové orgány s vecami z básne:

- *Oči (Vidím)* → zelený dáždnik
- *Ruky (Dotýkam sa)* → kmeň, teplá kôra, tvrdé drevo
- *Nos (Cítim vôňu)* → ukrytá vôňa

5. Jazyková hra (Metóda: Číselná skladačka):

Úloha: V texte sa píše, koľko detí unesú konáre (hojdačky). Nájdi toto číslo v predposlednej slohe, napíše ho číslom aj slovom a povedzte, či je to veľa alebo málo.

- *Riešenie:* 100 – sto.

6. Fonetika a rytmus (Metóda: Echolália – Ozvena v lese):

Úloha: Učiteľ číta básň s prehnanou artikuláciou dlhých samohlások a mäkkých (dáždnik, tieňa, radostí, kôry, skrýše). Žiaci opakujú slová ako tichá ozvena v lese (šepotom), čím fixujú správnu mäkkosť slovenských hlások, ktorá maďarským žiakom často chýba.

7. Hľadáme dvojice v prírode (Pexeso)

Táto metóda pripomína detskú hru, pri ktorej žiaci hľadajú a priradujú k sebe príbuzné pojmy. Môže byť využitá najmä pri motivácii na začiatku hodiny.

Úloha: Učiteľ pripraví nastrihané karty. Na jednej polovici (v slovenčine) je slovný výraz z básne (napr. zelený dáždnik, hnedá kôra, letný rebrík, hojdačka) a druhú polovicu tvoria odpovede, napríklad vo forme obrázkov alebo vizualizácií. Žiaci sedia v komunítom kruhu a učiteľ ich vyzve, aby tieto karty správne spárovali.

8. Obrázok rozpráva (Pozorovanie ilustrácie)

Ilustrácie možno využiť v ktoromkoľvek momente vyučovacej hodiny. Pred oboznámením sa s textom využívame ilustráciu na vytvorenie východiskovej, motivačnej pozície u detí.

Úloha: Učiteľ ukáže žiakom ilustráciu k básni (veľký strom, pod ktorým je hojdačka a deti). Žiaci pozorujú ilustráciu a identifikujú zobrazenú situáciu príbehu. Prostredníctvom ilustrácie žiak spoznáva vzhľad predmetov a osvojuje si ich názvy v cieľovom jazyku. Pomenúvajú napríklad farby kôry a listov priamo z nákresu.

9. Súhlasím alebo nie? (Áno/nie)

Ide o diskusnú metódu, určenú spravidla pre prácu s textom. Vo fáze evokácie učiteľ rozdá žiakom tabuľku s tvrdeniami a žiaci zapíšu odpoveď „áno“ alebo „nie“ do stĺpca „pred čítaním“.

Úloha: Žiaci dostanú jednoduché tvrdenia, napr.: *Strom funguje ako dáždnik. Strom si pamätá svoj vek. Strom chodí po svete.* Vo fáze uvedomenia si významu si prečítajú Šefčíkovu básň a do stĺpca „po čítaní“ zapíšu, či sú tvrdenia naozaj pravdivé. V poslednej fáze (reflexii) s pomocou textu hľadajú dôkazy.

10. Rozpletenie básničky (Poprehadzované vety)

Úlohou žiakov je usporiadať lístočky, ktoré obsahujú priebeh situácie zobrazovanej v texte. Metóda rozvíja v žiakoch vedomie časovo-príčinnej logickosti a postupnosti.

Úloha: Učiteľ rozdelí vybranú kľúčovú pasáž Šefčíkovej básne na 5 až 6 logických častí (viet). Žiaci pracujú samostatne alebo vo dvojiciach a snažia sa ústrižky poskladať do zmysluplného celku ešte pred samotným čítaním. Následne čítaním originálneho textu overujú, či predvídali udalosti správne.

11. Hľadáme dvojice v prírode (Pexeso)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ rozloží do stredu kruhu 10 kartičiek textom nadol. Žiaci ich otáčajú a hľadajú páry.

Konkrétne zadanie pre učiteľa (Kartičky na výrobu):

- *Pár 1:* Zelený dáždnik → (Obrázok koruny stromu s listami)
- *Pár 2:* Hnedá kôra → (Obrázok kmeňa stromu)
- *Pár 3:* Hojdačka → (Obrázok hojdačky na konári)
- *Pár 4:* Letný rebrík → (Obrázok dieťaťa lezúceho na strom)
- *Pár 5:* Múdra kniha → (Obrázok otvorenej knihy)

12. Obrázok rozpráva (Pozorovanie ilustrácie)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ premietne na interaktívnu tabuľu ilustráciu stromu a kladie veľmi jednoduché otázky na farby a predmety.

Konkrétne otázky pre učiteľa:

- „*Akej farby je strom hore?*“ (Odpoveď: Zelený/Zelená.)
- „*Čo robia deti pod stromom?*“ (Odpoveď: Hrajú sa / Sú na hojdačke.)
- „*Je tam niekde rebrík?*“ (Odpoveď: Áno/Nie, konáre sú rebrík.)

13. Súhlasím alebo nie? (Áno/nie)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci dostanú vytlačenú tabuľku s 3 jednoduchými vetami. Vypĺňajú ju pred prečítaním básne a potom po ňom.

Konkrétne zadanie pre učiteľa (Materiál na vytlačenie):

- *Tvrdenie 1:* Strom funguje v lete ako dáždnik. (Po čítaní: ÁNO)
- *Tvrdenie 2:* Čas v strome nahlas rozpráva a kričí. (Po čítaní: NIE – „nehovorí“)
- *Tvrdenie 3:* Strom sa celý život prechádza po meste. (Po čítaní: NIE – „postojáčky obýva jednu adresu“)

14. Rozpletenie básničky (Poprehadzované vety)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci dostanú do lavice obálku so 4 nastrihanými pásikmi papiera. Skladajú ich tak, aby tvorili zmysel.

Konkrétne zadanie pre učiteľa (Text na rozstrihanie do obálky):

- *Pásik 1:* Zelený dáždnik. / Majster tieňa.
- *Pásik 2:* Zázrak, čo zmysly pohostí.
- *Pásik 3:* Ten, kto sa dotkne / jeho kmeňa,
- *Pásik 4:* dotkne sa mnohých radostí.

15. Piatimi slovami o strome (Kľúčové slová)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ vyzve žiakov, aby na farebné lepiace papieriky napísali 5 najdôležitejších slov z básne a nalepili ich na tabuľu.

Konkrétne zadanie pre učiteľa: Povedzte žiakom: „*Vyberte z textu 5 slov, ktoré by ste použili, keby ste mali strom opísať niekomu, kto ho nikdy nevidel.*“ (Učiteľ akceptuje slová ako: *strom, dáždnik, kôra, čas, radosť, drevo, hojdačka*).

16. Značujeme nejasnosti (Semafor)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci čítajú text nahlas spolu s učiteľom. Ak narazia na ťažké slovo, zdvihnú červenú kartičku.

Konkrétne zadanie pre učiteľa: Pripravte si vopred vysvetlenia pre slová, pri ktorých maďarskí žiaci s istotou dvihnú červenú:

- *Pohostí* = dá nám niečo dobré, urobí nám radosť (ako návšteve).
- *Letokruhy* = kruhy v dreve, ktoré rátajú roky.
- *Clivota* = smútok, pocit, že nám niečo chýba.

17. Piatimi slovami o strome (Kľúčové slová / slovné spojenia)

Táto metóda učí žiakov odlišovať podstatné informácie od vedľajších a zameriava sa na selekciu významného v texte.

Úloha: Aktivita sa realizuje po čítaní (Fáza reflexie a sumarizácie). Žiaci pracujú s textom samostatne alebo vo dvojiciach s cieľom skondenzovať obsah. Podľa pravidla 5 slov musia celý text zhrnúť do presne piatich kľúčových slov alebo slovných spojení. Vyberú napríklad: *strom, čas, letokruhy, hojdačky, radosť*.

18. Značujeme nejasnosti (Semafor)

Princípom metódy je signalizácia porozumenia alebo neporozumenia pri čítaní, ktorú žiaci realizujú farebným princípom.

Úloha: Žiaci majú po ruke kartičku semaforu s červeným svetlom. Červená znamená „Stoj!“ – žiak nerozumie slovu, vete alebo myšlienke z básne. Kartičku zdvihnú, ak počas čítania niečomu nerozumejú. Učiteľ tak dostáva signál, pristaví sa pri nezrozumiteľných miestach (napríklad pri slovách *clivota* alebo *okamih*) a žiakom pomáha pri práci so slovníkom.

19. Rozvoj slovnej zásoby (Metóda: Sémantické škálovanie / Dimenzie):

Úloha: V texte nájdeme protiklady rozmerov a pocitov. Vytvorte dvojice slov, ktoré idú proti sebe a doplňte k nim predmety z básne:

- Veľké (oči) → _____ (malé oči)
- Hlučný / hovoriaci → _____ (skryto plyní, nehovorí)
- Tíš (ticho) → _____ (vietor piesne spieva / hudba)

20. Čítanie s porozumením (Metóda: Pravdivostný filter s textovým dôkazom):

Úloha: Rozhodni, či sú tvrdenia pravdivé. Svoje rozhodnutie dokáž tak, že z básne vy-píšeš presný verš (riadok):

- *Tvrdenie:* Strom sa počas celého svojho života sťahuje z miesta na miesto. (NIE)
- *Dôkaz z textu:* „A celý život postojacky obýva jednu adresu.“

21. Pochopenie literárneho textu (Metóda: Dekódovanie básnickej hádanky):

Úloha: Šefčík hovorí o dvoch veciach, ktoré strom „vyrába“ pre deti na hranie, hoci v obchode by sme ich nekúpili. Nájdí ich v druhej polovici básne a napíš, z akých častí stromu vznikli:

- *Hračka 1:* _____ (Letný rebrík – vznikol z kmeňa a odvážnych konárov)
- *Hračka 2:* _____ (Hojdačka – vznikla z premenených konárov)

22. Kultúrno-jazykový most (Metóda: Porovnávacia analýza idiotizmov):

Úloha: V texte sa píše, že strom „obýva jednu adresu“.

- Čo je to adresa u ľudí? (Miesto, kde bývame, ulica, číslo domu).
- Prečo má strom len jednu adresu? Vysvetlite to vlastnými slovami. Ako povie-me v maďarčine, že niekto niekde zapustil korene? (*Gyökeret ereszt*).

23. Kreatívna gramatika (Metóda: Personifikácia slovies v prítomnom čase):

Úloha: Čas v tejto básni vystupuje ako živá osoba. Čo všetko robí čas v tretej a štvrtej slohe? Dopln správne slovesá v prítomnom čase (3. osoba sg.):

- Čas skryto _____ (plynie).
- Čas _____ (nehovorí).
- Len _____ (ráta) každý okamih.
- Z okamihov _____ (splieta) stuhy.

24. Komunikačná situácia (Metóda: Komunitný kruh – Strom môjho detstva):

Úloha: Žiaci sedia v kruhu. Učiteľ im podáva kúsok skutočnej drevenej kôry alebo ko-nárik. Žiak, ktorý ho drží, povie jednu vetu o tom, či má na záhrade alebo pri škole strom, na ktorý rád lezie alebo sa pod ním hrá. (Používajú konštrukciu: *Môj oblúbený strom je... / Pod stromom máme...*).

25. Rozbaľujeme významy (Clustering / Zhlukovanie)

Clustering je nelineárna metóda spájajúca slobodu brainstormingu s vizuálnou štruk-túrou pojmovej mapy, ktorá stimuluje obe mozgové hemisféry.

Úloha: Žiaci pracujú v bzučiacich skupinách na hárku papiera A3 a nakreslia svoj zhluk asociácií. Do stredu dajú slovo STROM. Žiaci následne ihneď zapisujú nové myšlienky a spájajú ich čiarou. Budujú tak asociačné reťazce z básne, kde sa k slovu strom pripojí *zelený dáždňik, k nemu tieň, inde zas drevo, kmeň a letný rebrík*.

26. Označujeme si cestu v básni (INSERT)

Metóda mení pasívne čítanie na aktívny dialóg s textom a vedie k precíznej práci s ním.

Úloha: Žiak číta Šefčíkov text a k slovám, myšlienkam a odsekom si robí jednoduché značky. Značku „✓“ dáva vtedy, ak čítané pozná a rozumie tomu, značku „?“ dáva, ak čítanému nerozumie, a značku „!“ dáva, ak ho informácia prekvapila alebo zaujala. Spoločne v triede potom prejdú najmä stĺpce s otáznikom na vysvetlenie nejasností.

27. Čítam a hneď rozumiem (RAP)

Skratka RAP predstavuje kroky Read (čítaj), Ask (vytvor otázku) a Paraphrase (odpovedz na otázku vlastnými slovami). Stratégia je zacielená na schopnosť učiaceho sa porozu-mieť hlavným myšlienkam a podporujúcim detailom prostredníctvom parafrázovania.

Úloha: Žiak pozorne číta jeden ucelený odsek (napríklad tú časť, kde strom robí hoj-dačky pre sto detí) a potom sa zastaví. Spýta sa: „Aká bola hlavná myšlienka a dôležité detaily v tomto odseku?“. Následne preformuluje odpoveď vlastnými slovami, pričom nesmie mechanicky kopírovať vety z textu.

28. Dva svety v jednom strome (T-schéma)

T-schéma slúži na zaznamenávanie reakcií a na porovnávanie dvoch stránok pojmu.

Úloha: Žiaci porovnajú prírodnú stránku stromu so zábavnou funkciou pre človeka. Do jedného stĺpca zapíšu, čo je na strome prirodzené (teplá hnedá kôra, vôňa, ukrytý tep, konáre), a do druhého stĺpca, akým spôsobom tento strom menia deti (slúži ako dáždnik, letný rebrík, hojdačka).

29. Čo viem a čo zistím (K-W-L)

Úlohou učiaceho sa je skonštruovať tabuľku s tromi stĺpcami: čo vie, čo by sa chcel naučiť, a napokon čo sa naučil. Metóda podporuje kritické myslenie, pričom sa nové informácie žiakom lepšie ukladajú do pamäte, ak ich nadviažu na to, čo už poznajú.

Úloha: Do prvého stĺpca (K) žiak zapíše všetko, čo už vie o listnatých stromoch. Do druhého stĺpca (W) si zapíše otázky, ktoré má pred čítaním básne. Po prečítaní Šefčíkovho diela vyplní stĺpec (L) ako reflexiu toho, čo sa naučil z básne (napríklad, že letokruhy ukrývajú ubehnutý čas).

30. Moje stanovisko (Semafor – komunikačný)

Táto variácia semaforu súvisí s diskusiou, kedy si učiteľ pripraví tvrdenia, ktoré nahlas číta.

Úloha: Učiteľ prečíta tvrdenie: „Strom nie je živý, lebo tam len postojačky obýva jednu adresu.“ Žiaci dvíhajú kartičky ako reakciu na výroky: zelená znamená súhlasím, červená nesúhlasím a oranžová znamená niečo medzi áno/nie. Učiteľ následne vyzve niekoľkých žiakov k odôvodneniu argumentov.

31. Rozbaľujeme významy (Clustering / Zhlukovanie)

Ako to vyzerá v realite: Skupiny majú veľký výkres A3. Do stredu napíšu STROM a kreslia vetvy asociácií.

Konkrétne zadanie pre učiteľa (Ako navigovať tvorbu mapy):

- *Pokyn:* „Nakreslite 3 hlavné čiary. Jedna bude ZMYSLY (čo cítime), druhá HRY (čo s ním robia deti) a tretia ČAS (čo ukrýva).“
- *Očakávaný výsledok:* K vetve ZMYSLY pripoja: *teplá kôra, vôňa, tieň*. K vetve HRY: *hojdačka, rebrík*. K vetve ČAS: *letokruhy, kronika*.

32. Označujeme si cestu v básni (INSERT)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci ceruzkou kreslia priamo do kópie básne značky („✓“, „?“ , „!“).

Konkrétne zadanie pre učiteľa:

- Vyzvite žiakov: „Urobte **výkričník (!)** pri slove, ktoré označuje vec, ktorú by ste od stromu nečakali.“ (Žiaci by mali označiť napr. *kronika, adresa*.)
- Pýtajte sa na záver na **otázniky (?)**: „Kto má otáznik pri vete ‚Z okamihov splieta stuhý‘? Kto nám to vie vysvetliť?“

33. Čítam a hneď rozumiem (RAP)

Ako to vyzerá v realite: Žiak si prečíta odsek, zakryje ho rukou a vlastnými slovami (bez pozerania sa do textu) povie, o čom to bolo.

Konkrétne zadanie pre učiteľa:

- *Určený odsek na RAP:* „Pre veľké oči i tie malé je múdrou knihou. Kronikou. A pre odvážne bude stále najlepším z letných rebríkov.“
- *Ako to má žiak parafrázovať (príklad):* Strom je pre všetkých ľudí kniha, lebo si všetko pamätá. Pre odvážne deti slúži ako rebrík na lezenie.

34. Dva svety v jednom strome (T-schéma)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci kreslia do zošita veľké písmeno T a tvoria dva stĺpce.

Konkrétne zadanie pre učiteľa (Schéma na tabuľu):

- *Ľavý stĺpec (Strom podľa prírody):* Zelený, hnedá kôra, drevo, vietor.
- *Pravý stĺpec (Strom podľa detí):* Dáždnik, rebrík, hojdačka, adresa, radosti.

35. Čo viem a čo zistím (K-W-L)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci vyplnia prvé dva stĺpce, potom učiteľ prečíta báseň a na konci hodiny žiaci dopíšu tretí stĺpec.

Konkrétne zadanie pre učiteľa:

- *Stĺpec 1 (K - Viem):* Čo už viete o stromoch? (Žiaci píšú: Sú z dreva, rastú v lese, majú listy).
- *Stĺpec 2 (W - Chcem vedieť):* O čom asi bude táto báseň?
- *Stĺpec 3 (L - Naučil som sa):* (Žiaci na konci hodiny píšú: Naučil som sa, že strom má letokruhy ako pamäť a je to majster tieňa).

36. Moje stanovisko (Semafor – komunikačný)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ číta tvrdenia a celá trieda naraz dvíha farebné papiere (Zelená = Súhlasím, Červená = Nesúhlasím).

Konkrétne zadanie pre učiteľa (Tvrdenia na čítanie):

- „Strom je mŕtva vec, slúži len na výrobu nábytku.“ (Žiaci by mali dvihnúť červenú, lebo v texte sa píše „tep a dych“).
- „Čas v strome beží rovnako rýchlo ako pre ľudí.“ (Tu môže padnúť oranžová – priestor na diskusiu, lebo čas „skryto plynie“).

ÚROVEŇ B1 – B2: Kronika skrytého času**1. Slovná zásoba (Metóda: Textový transfer – Umelecký vs. Vedecký štýl):**

Úloha: V texte sa objavuje slovo **LETOKRUHY**.

Ako autor poeticky opisuje letokruhy? (Že sú to stuhý z okamihov, ktoré čas zapíše do srdca stromu).

Nájdite v slovenskom slovníku alebo na internete biologické vysvetlenie slova *letokruh* (ročný prírastok dreva, podľa ktorého sa zisťuje vek stromu). Porovnajte tieto dva opisy.

2. Čítanie s porozumením (Metóda: Priradovanie metaforických klúčov):

Úloha: Valentín Šefčík nepoužíva priame pomenovania, ale metafory. Vysvetli, prečo v texte strom nazval týmito slovami:

- *Múdra kniha / Kronika* → pretože (žije dlho a pamätá si históriu, všetko je v ňom zapísané cez letokruhy).

- *Majster tieňa* → pretože (má veľkú korunu a dokáže dokonale ochrániť pred horúcim letným slnkom).

3. Literárna výchova (Metóda: Štruktúrovaná analýza nálady textu):

Úloha: V poslednej slohe sa spomínajú dve protikladné nálady: **tíš** (pokoj) a **clivota** (smútok, nostalgia).

- Kedy pod stromom zažívame *tíš* a kedy na nás môže padnúť *clivota*? (Napríklad na jeseň, keď padajú listy, alebo keď sme pod ním sami). Napíš krátke zamyslenie (40-50 slov).

4. Tvorivé písanie (Metóda: Tvorba ne rýmovaného Haiku):

Úloha: Inšpiruj sa náladou básne a napíš o strome vlastnú trojriadkovú báseň typu Haiku podľa striktného počtu slabík (5 – 7 – 5).

- *Riadok 1 (5 slabík):* Ze-le-ný dážd-ník (5)
- *Riadok 2 (7 slabík):* Tí-ško sto-jí na dvo-re (7)
- *Riadok 3 (5 slabík):* Chrá-ni mo-je sny (5)

5. Kreatívna gramatika (Metóda: Preklápanie pádov – Genitív pôvodu):

Úloha: V texte máme verše: „Pod kožou z teplej hnedej kôry...“ a „Kto sa raz dotkne jeho dreva...“. Predložka **Z** a sloveso **DOTKNÚŤ SA** vyžadujú Genitív (2. pád). Transformuj materiálové vyjadrenia:

- dáždňik (z čoho? – listy) → dáždňik z _____ (listov)
- rebrík (z čoho? – drevo) → rebrík z _____ (dreva)
- hojdačka (z čoho? – konáre) → hojdačka z _____ (konárov)

6. Dramatická výchova (Metóda: Teatralizácia neživého – Monológ kmeňa):

Úloha: Predstav si, že niekto prišiel k stromu a vyrýl do jeho kôry nožíkom srdiečko alebo nápis. Napíš a prednes krátky monológ stromu (60-80 slov), v ktorom vyjadríš, či ťa to bolelo (keďže pod kôrou máš „*tep a dych*“), alebo si rád, že si sa stal strážcom tajomstva dvoch ľudí.

7. Päť riadkov o strome (Cinquian / päťlístok)

Metóda vyžaduje zlučovanie informácií a stručných výrazov, pričom prebieha v presne stanovenej schéme.

Úloha:

- V 1. riadku žiaci pomenujú tému (podstatné meno - Strom).
- V 2. riadku tému opíšu 2 prídavnými menami (napríklad *zelený, hnedeý*).
- Do 3. riadku dajú činnosť, dej na vyjadrenie dejovej zložky. Do 4. riadku vložia presne štvorslovnú formuláciu vyjadrujúcu ich názor a do 5. riadku synonymum k téme.
- Učiteľ musí trvať na pravidle „presne 4 slová“ vo štvrtom riadku.

8. Osobné spojenie s autorom (Dvojité denník)

Táto technika učí žiakov viesť intímny monológ s autorom, pri ktorej si vypíšu časť textu (citát), ktorý sa im páčil alebo na nich zapôsobil.

Úloha: Žiak rozdelí papier zvislou čiarou na dve polovice. Na ľavú stranu (Citát / Úryvok) si z básne vypíše pasáž, napríklad verš: „*Kto sa raz dotkne jeho dreva, dotkne sa jeho života.*“. Na pravú stranu napíše súvislý vlastný komentár, v ktorom vysvetlí, prečo si úryvok vybral a aké otázky v ňom vyvolal.

9. Hracia kocka literárnych úloh (Cubing / hádzanie kocky)

Metóda umožňuje pozrieť sa na problém z viacerých uhlov pohľadu. Každá strana kocky (1 až 6) predstavuje splnenie jednej úlohy alebo otázky.

Úloha: Žiaci hádžu kockou v skupine. Ak im padne 1 (OPÍŠ), žiak opíše, aké sú základné vlastnosti a farby stromu v básni. Ak im padne 4 (ANALYZUJ), musia rozeobrať na drobné, prečo sa z kmeňa stáva pre odvážne deti letný rebrík a prečo čas všetko potichu ráta.

10. Žiaci v role novinárov (Čítanie s otázkami)

Metóda je vhodná do fázy po čítaní, pričom žiaci pracujú vo dvojiciach, tvoria otázky k úseku textu a navzájom si ich kladú. Učí žiakov sformulovať skúmané otázky a uvedomiť si účel čítania.

Úloha: Žiaci vo dvojici si v tichosti sformulujú vopred určený počet otázok. Každá otázka musí patriť do inej kategórie podľa Q-Matrix modelu: faktická (priamo v texte), analytická (medzi riadkami) alebo hodnotová (za textom). Následne sa vo dvojici na seba vypytujú a overujú, či partner správne odpovedal.

11. Rušno v triede (Buzz Groups / bzučiace skupiny)

Bzučiace skupiny sú metódou, ktorá umožňuje žiakom vyjadriť nejasnosti a nepochopenie učiva v malých mikro-skupinách bez strachu.

Úloha: Učiteľ uprostred čítania zložitejšej časti básne (napríklad pasáž o letokruhoch) povie: „Stop. Otočte sa k svojim susedom.“ a vytvoria sa trojice/štvorice. Žiaci v stanovenom časovom limite (3 – 5 minút) intenzívne debatujú, hľadajú nejasné slová a skúsia si ich navzájom vysvetliť.

12. Živá bytosť na papieri (Dráma na stene)

Metóda je nástrojom na vizualizáciu vnútornej a vonkajšej charakteristiky postavy, spájajúca výtvarné a analytické prvky.

Úloha: Na veľký hárok papiera si ľahne žiak a ďalší obkreslia obrisy jeho tela, čím vznikne „postava v role“, ktorá môže reprezentovať samotný Strom. Žiaci túto postavu dokresľujú (oblečenie, vlasy) a píšú či lepia k nej odkazy, myšlienky a okolnosti jej života na základe Šefčíkovej básne.

13. Päť riadkov o strome (Cinquian / päťlístok)

Metóda vyžaduje zlučovanie informácií a stručných výrazov, pričom prebieha v presne stanovenej schéme.

Úloha:

- V 1. riadku žiaci pomenujú tému (podstatné meno - Strom).
- V 2. riadku tému opíšu 2 prídavnými menami (napríklad *zelený, hnedý*).
- Do 3. riadku dajú činnosť, dej na vyjadrenie dejovej zložky.

- Do 4. riadku vložia presne štvorslovnú formuláciu vyjadrujúcu ich názor a do 5. riadku synonymum k téme. Učiteľ musí trvať na pravidle „presne 4 slová“ vo štvrtom riadku.

14. Osobné spojenie s autorom (Dvojité denník)

Táto technika učí žiakov viesť intímny monológ s autorom, pri ktorej si vypíšu časť textu (citát), ktorý sa im páčil alebo na nich zapôsobil.

Úloha: Žiak rozdelí papier zvislou čiarou na dve polovice. Na ľavú stranu (Citát / Úryvok) si z básne vypíše pasáž, napríklad verš: „*Kto sa raz dotkne jeho dreva, dotkne sa jeho života.*“. Na pravú stranu napíše súvislý vlastný komentár, v ktorom vysvetlí, prečo si úryvok vybral a aké otázky v ňom vyvolal.

15. Hracia kocka literárnych úloh (Cubing / hádzanie kocky)

Metóda umožňuje pozrieť sa na problém z viacerých uhlov pohľadu. Každá strana kocky (1 až 6) predstavuje splnenie jednej úlohy alebo otázky.

Úloha: Žiaci hádžu kockou v skupine. Ak im padne 1 (OPÍŠ), žiak opíše, aké sú základné vlastnosti a farby stromu v básni. Ak im padne 4 (ANALYZUJ), musia premeniť na drobné, prečo sa z kmeňa stáva pre odvážne deti letný rebrík a prečo čas všetko potichu ráta.

16. Žiaci v role novinárov (Čítanie s otázkami)

Metóda je vhodná do fázy po čítaní, pričom žiaci pracujú vo dvojiciach, tvoria otázky k úseku textu a navzájom si ich kladú. Učí žiakov sformulovať skúmané otázky a uvedomiť si účel čítania.

Úloha: Žiaci vo dvojici si v tichosti sformulujú vopred určený počet otázok. Každá otázka musí patriť do inej kategórie podľa Q-Matrix modelu: faktická (priamo v texte), analytická (medzi riadkami) alebo hodnotová (za textom). Následne sa vo dvojici na seba pýtajú a overujú, či partner správne odpovedal.

17. Rušno v triede (Buzz Groups / bzučiace skupiny)

Bzučiace skupiny sú metódou, ktorá umožňuje žiakom vyjadriť nejasnosti a nepochopenie učiva v malých mikro-skupinách bez strachu.

Úloha: Učiteľ uprostred čítania zložitejšej časti básne (napríklad pasáž o letokruhoch) povie: „Stop. Otočte sa k svojim susedom.“ a vytvoria sa trojice/štvorice. Žiaci v stanovenom časovom limite (3 – 5 minút) intenzívne debatujú, hľadajú nejasné slová a skúsia si ich navzájom vysvetliť.

18. Živá bytosť na papieri (Dráma na stene)

Metóda je nástrojom na vizualizáciu vnútornej a vonkajšej charakteristiky postavy, spájajúca výtvarné a analytické prvky.

Úloha: Na veľký hárok papiera si ľahne žiak a ďalší obkreslia obrysy jeho tela, čím vznikne „postava v role“, ktorá môže reprezentovať samotný Strom. Žiaci túto postavu dokresľujú (oblečenie, vlasy) a píšu či lepia k nej odkazy, myšlienky a okolnosti jej života na základe Šefčíkovej básne.

19. Slovná zásoba a štylistika (Metóda: Lexikálna dekonštrukcia básnických neologizmov):

Úloha: Sledujte autorovu prácu s príslovkami a zloženými tvarmi. Šefčík používa slovo „postojačky“.

- Od akého slova je odvodené a aký štylistický efekt má oproti obyčajnému slovesu „stojí“?
- Vytvorte podobné príslovky v slovenčine (napr. *sediačky, ležiačky, kľaciačky, mliačky*) a použite ich vo vetách o správaní sa človeka v prírode.

20. Čítanie s porozumením (Metóda: Komparatívna textová analýza – Šefčík vs. Madách):

Úloha: Šefčíkov pohľad na prírodu ako na živý organizmus („*tep a dych pod kôrou*“) je hlboko filozofický.

- Porovnajte tento motív s vnímaním prírody a stvorenia v klasickej maďarskej literatúre (napr. Imre Madách: *Tragédia človeka*, scény v raji). Ako obaja autori pracujú s motívom človeka, ktorý sa snaží dotknúť tajomstva života cez prírodu? Svoje tézy sformulujte písomne (80-100 slov).

21. Literárna interpretácia (Metóda: Kritická hermeneutika symbolov):

Úloha: Analyzujte dvojveršie: „*Kto sa raz dotkne jeho dreva / dotkne sa jeho života.*“ a porovnajte ho s úvodným „*dotkne sa mnohých radostí*“.

- Prečo sa v závere básne radosť mení na hlboké uvedomenie si samotného bytia (života)? Čo znamená pre moderného mestského človeka „dotknúť sa života“ stromu? Ide o výzvu k ekológii a ochrane prírody?

22. Štylistická transformácia (Metóda: Žurnalistický transfer – Reportáž z miesta činu):

Úloha: Predstavte si, že ten storočný strom, ktorý „*obýval jednu adresu*“ a na ktorom bolo „*sto detských hojdačiek*“, chcú developeri vyrúbať kvôli stavbe nového parkoviska. Napíš **angažovanú novinársku reportáž** alebo otvorený list na mestský úrad v slovenčine. Použi expresívne a presvedčivé argumenty priamo z Šefčíkovho textu (napr. *že neničia len drevo, ale živú kroniku a pamäť štvrte*).

23. Simulačná hra (Metóda: Diskusné laboratórium „Fishbowl“ / Akvárium):

Úloha: Traja žiaci sedia v strede triedy (v akváriu) a diskutujú v slovenčine na tému: „*Má strom rovnaké práva na život ako človek?*“. Jeden obhajuje striktne priemyselný pohľad (drevo ako surovina), druhý ekologický a tretí Šefčíkov umelecko-filozofický (strom ako múdra kronika a nositeľ radosti). Ostatní žiaci okolo nich počúvajú a môžu kedykoľvek vstúpiť do stredu, ak chcú doplniť silný argument.

24. Vizuálno-textový projekt (Metóda: Kaligramový plagát pre enviro-kampaň):

Úloha: Vytvorte plagát pre Deň Zeme. Vizuálnym centrom bude silueta listnatého stromu. Do listov vpíšte Šefčíkove slová vyjadrujúce radosť a život (*vôňa, dych, radosti, piesne, tíš*), zatiaľ čo do hlbokých koreňov v zemi vpíšte slová spojené s časom a pamäťou (*čas, okamih, letokruhy, kronika, život*). Projekt doplňte vlastným slovenským enviro-sloganom.

25. Strom dostáva hlas (Metóda RAFT)

Metóda slúži na rozvoj kreatívneho písania a žiakom pomáha pozrieť sa na príbeh očami postáv alebo neživých predmetov. Skratka RAFT definuje Rolu, Auditórium, Formu a Tému.

Úloha: Žiaci sa vžívajú do roly Stromu (Rola) z básne. Svoj text píšú pre dospelých ľudí v meste, ktorí ho chcú vyrúbať (Auditórium). Zvolia si formu otvoreného listu (Forma) a spracujú tému, prečo je dôležité zachovať pre ďalšie generácie túto „múdra kroniku“ (Téma).

26. Analyzujeme so šiestimi klobúkmi (Šesť mysliacich klobúkov)

Ide o nástroj na systematický rozbor textu z rôznych zorných uhlov, kde sa využíva paralelné myslenie v súvislostiach.

Úloha: Žiaci v triede dostanú inštrukciu podľa farby klobúka. Žiak so Žltým klobúkom (Optimista) sa sústreďí výhradne na pozitíva a hľadá v básni dobré veci (strom chráni ako dáždňik, je hojdačkou). Žiak s Červeným klobúkom (Pocity) vyjadruje čisté emócie a pomenuje, aké pocity v ňom vyvolal motív vetra a clivoty v závere diela.

27. Experti na poéziu (Skladačka II)

Každý žiak číta celý text, ale stáva sa expertom len pre jednu časť. Pri čítaní pracuje s expertným hárkom.

Úloha: Žiaci v domovských skupinách dostanú expertné hárky, ktoré navigujú ich cielenú pozornosť na detaily (metafory prostredia a správanie postáv). Vytvorí sa expertné skupiny a hľadajú odpovede na otázky vo svojom hárku. Následne sa vrátia do pôvodných skupín, kde každý z jej členov podáva súhrn učiva a vysvetľuje svoju časť ostatným.

28. Ubráň svoj názor (Referát v kolotoči)

Metóda rozvíja argumentačné schopnosti žiakov, kedy sa trieda rozdelí do dvoch skupín do vnútorného a vonkajšieho kruhu, komunikujúc vo dvojiciach.

Úloha: Učiteľ pripraví kartičky s výrokmi (napr. *Dotknúť sa dreva je to isté ako dotknúť sa iného človeka*). Žiak si výrok preštuduje a 2 minúty hľadá argumenty pre jeho podporu, zatiaľ čo druhý pripravuje protiargumenty. Po uplynutí stanoveného času vysloví druhý žiak nesúhlas a svoje argumenty. Potom sa posunú o jedno miesto doprava k novej dvojici.

29. Diskusia na lietajúcom papieri (Snowballing)

Ide o inkluzívnu techniku prepájajúcu pohybovú hru s kognitívnym procesom.

Úloha: Učiteľ rozdá žiakom papiere a naformuluje otázku súvisiacu so Šefčíkovým dielom (napríklad k významu času pod kôrou stromu). Žiaci do papierov zapíšu svoju reakciu, papier pokrčia do tvaru snehovej gule a hodia ho krížom cez triedu. Následne zdvihnú inú papierovú guľu a dopĺňajú svoj ďalší komentár do odpovede spolužiaka.

30. Záverečné hodnotenie (Stratégia 3-2-1)

Ide o efektívnu techniku na sebareflexiu a formatívne hodnotenie, pomáhajúcu žiakom utriediť si vedomosti po dočítaní.

Úloha: Po analýze básne žiaci vyplnia svoj osobný lístok. Identifikujú 3 dôležité veci a fakty (napr. kľúčové metafory). Napíšu 2 zaujímavosti (prekvapenia a emócie) o tom, čo zmenilo ich pohľad na prírodu. Sformulujú 1 otázku vyjadrujúcu nepochopenie alebo zvedavosť, o ktorej by sa chceli o téme dozvedieť viac.

31. Strom dostáva hlas (Metóda RAFT)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci tvoria ucelený štylistický text, v ktorom si osvoja identitu niekoho iného.

Konkrétne zadanie pre učiteľa (Tabuľka, ktorú učiteľ premietne):

- *Rola:* Ty si najstarší strom na školskom dvore.
- *Audítórium (Komu píšeš):* Píšeš riaditeľovi školy, ktorý ťa chce dať vyrúbať kvôli parkovisku.
- *Forma:* Oficiálny prosebný list.
- *Téma:* Prečo by si mal zostať žiť (použi argumenty z básne: pamätáš si históriu školy (kronika), poskytuješ deťom tieň, si miestom ticha).

32. Analyzujeme so šiestimi klobúkmi (Šesť mysliacich klobúkov)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ rozdelí triedu do 6 skupín. Každá zastupuje jednu farbu a analyzuje text z jej pohľadu.

Konkrétne zadanie pre učiteľa (Otázky pre jednotlivé skupiny):

- *Biely (Fakty):* Vypíšte čisto fyzické časti stromu spomenuté v texte (kmeň, kôra, drevo, konáre).
- *Červený (Pocity):* Vypíšte všetky emócie (radosť, clivota, tíš).
- *Žltý (Optimista):* Aký najväčší úžitok prináša tento strom okoliu?
- *Čierny (Kritik):* Čo je nevýhodou života stromu? (Nemôže sa pohnúť, musí znášať „sto detí naraz“).
- *Zelený (Kreatívec):* Navrhnite, aké iné zmysly okrem očí a hmatu by mohol strom „pohostiť“.
- *Modrý (Manažér):* Zhrňte, aký je hlavný odkaz Valentína Šefčíka pre človeka.

33. Experti na poéziu (Skladačka II)

Ako to vyzerá v realite: Každý žiak v 4-člennej skupine dostane iný „expertný hárok“ s otázkou k rovnakému textu.

Konkrétne zadanie pre učiteľa (Tvorba 4 expertných hárkov):

- *Expert 1 (Biológ):* Tvojou úlohou je preštudovať v texte, ako autor opisuje anatómiu stromu (koža, kôra, tep, dych, drevo).
- *Expert 2 (Časomerač):* Tvojou úlohou je sledovať, ako v texte plynie čas a kde sa ukladá (okamihy, letokruhy, kronika).
- *Expert 3 (Sociológ):* Tvojou úlohou je zistiť, aký má strom vzťah k ľuďom a deťom (hojdačky, radosť, rebríky).
- *Expert 4 (Filozof):* Tvojou úlohou je vysvetliť úplný záver textu (tíš, clivota, dotknúť sa života).

34. Ubráň svoj názor (Referát v kolotoči)

Ako to vyzerá v realite: Dva kruhy stoličiek. Vnútorňý kruh obhajuje výrok, vonkajší kruh mu oponuje. Po 2 minútach sa kruh posunie.

Konkrétne zadanie pre učiteľa (Výroky na kartičky pre dvojice):

- *Výrok 1:* „Strom z básne nemá slobodu, pretože je väzňom na jednej adrese.“
- *Výrok 2:* „Veta *Dotknúť sa dreva znamená dotknúť sa života* je prehnaná, strom necíti bolesť.“
- *Výrok 3:* „Je nebezpečné, ak sto detí naraz používa strom ako letný rebrík a hojdačku. Autor nabáda k ničeniu prírody.“ (Toto žiakov prinúti silno argumentovať v prospech poézie).

35. Diskusia na lietajúcom papieri (Snowballing)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci napíšu odpoveď na papier, pokrčia ho, hodia po triede. Zdvihnú cudzí a odpovedajú naň.

Konkrétne zadanie pre učiteľa (Téma, ktorú učiteľ povie na úvod):

- *Zadanie:* „Napíšte na papier: Akú najväčšiu clivotu alebo smútok podľa vás ten strom zažil? Keď chytíte cudziu guľu, pripíšte k smútku spolužiaka jedno riešenie, ako by ste stromu pomohli.“

36. Záverečné hodnotenie (Stratégia 3-2-1)

Ako to vyzerá v realite: V posledných 5 minútach hodiny žiaci vyplnia „lístok na odchod“ (Exit ticket) a odovzdajú ho učiteľovi.

Konkrétne zadanie pre učiteľa (Štruktúra lístka na stiahnutie):

- *Napíš 3 veci:* Tri básnické prirovnania (metafory), ktoré si si z tejto básne zapamätal (napr. zelený dáždňík, majster tieňa, múdra kniha).
- *Napíš 2 veci:* Dva pocity, ktoré v tebe vzbudzuje pohľad na starý strom vo vašom meste.
- *Napíš 1 otázku:* Jednu vec, ktorú by si sa chcel Valentína Šefčíka opýtať ohľadom tejto básne.

Zážitková interpretácia v prírode

Zobrať žiakov von a spojiť poéziu Valentína Šefčíka s reálnym dotykom prírody je pre školy s vyučovacím jazykom maďarským (VJM) ten najlepší spôsob, ako zhmotniť slovenské abstraktné výrazy. Jazyk sa zrazu stáva hmatateľným.

1. Aktivita: Lovci textúr (Metóda: Sensory Scavenger Hunt / Zmyslový lov)

Ciel: Rozvoj materiállovej slovnej zásoby, prídavných mien a predložkových väzieb (*pod, na, z*).

Pomôcky: Hárok papiera pre každú dvojicu, slovenský zoznam indícií.

Postup: Žiaci pracujú v dvojiciach priamo v parku alebo v školskom arboréte. Učiteľ im rozdá „Zmyslovú kartu“, na ktorej sú napísané indície priamo inšpirované Šefčíkovými veršami. Ich úlohou je v prírode nájsť reálny predmet, priložiť k nemu kartu a odfotiť ho na telefón (alebo priniesť ukážku, ak tým nepoškodí prírodu).

Zadanie na karte (v slovenčine):

1. Nájdí niečo, čo je pod stromom a je to „**z teplej hnedej kôry**“.
2. Nájdí „**zelený dáždňík**“ (list), ktorý je väčší ako tvoja ruka.
3. Nájdí miesto, kde je pod stromom absolútna „**tíš**“ (pokoj) a urobte si tam tichú spoločnú fotku.
4. Nájdí „**letný rebrík**“ (nízky konár), na ktorý by si dokázal bezpečne vyliezť.
 - **Reflexia po návrate do kruhu:** Dvojice ukážu fotky a v slovenčine sformulujú jednoduché vetné konštrukcie: „*Toto je kôra z dubu, je drsná a hneďá.*“ alebo „*Tento list je náš zelený dáždňík.*“

2. Aktivita: Frotáž s príbehom (Metóda: Art-Text Integration / Výtvarno-textová symbióza)

Cieľ: Uvedomenie si pojmu „letokruhy“ a „kronika“, rozvoj hovoreného prejavu v minulom čase.

Pomôcky: Hladký papier formátu A4, mäkké voskovky (najlepšie hnedé/čierne), peň stromu alebo hrubý kmeň s výraznou textúrou.

Postup: Učiteľ nájde so žiakmi spílený peň stromu (kde sú viditeľné letokruhy) alebo strom s hlbokou textúrou kôry.

1. Žiaci priložia papier na drevo a plocho priloženou voskovkou prechádzajú po papieri, čím sa im na papieri objaví presná textúra stromu (tzv. frotáž).
2. Šefčík píše, že strom je „*múdrou knihou. Kronikou.*“ Žiaci majú priamo do vyrobenej frotáže vpísať krátky fiktívny zápis z histórie tohto stromu.
 - **Úroveň A2 (jednoduchá štruktúra):** Doplnia údaje: *Tento strom má _____ rokov. Žije na tejto adrese od roku _____. Videl veľa detí.*
 - **Úroveň B1 (kreatívny monológ):** Napíšu tri vety z pohľadu stromu v minulom čase: „*V roku 2010 na mne spieval vták. V roku 2020 bola veľká búrka a zlomil sa mi konár. Dnes ma hladkajú deti z maďarskej školy.*“

3. Aktivita: Lesný šepot (Metóda: Soundscape Mapping / Mapovanie zvukovej krajiny)

Cieľ: Pochopenie Šefčíkovho verša „*tam, kde mu vietor piesne spieva, býva aj tíš, aj clivota*“, fixácia citosloviec a slovies spojených so zvukmi prírody.

Pomôcky: Šatka na oči (voliteľné), zápisník.

Postup:

1. Žiaci sa rozídu po priestore parku tak, aby bol každý sám (aspoň 5 metrov od seba). Posadia sa ku kmeňom stromov, zatvoria oči a 3 minúty v úplnej tichosti počúvajú okolie.
2. Ich úlohou je zaznamenať (nakresliť zvukovú mapu) alebo si zapísať slovenské slová pre zvuky, ktoré počujú.
3. Učiteľ vopred na tabuli alebo na hárku papiera zopakuje slovnú zásobu prírodných zvukov: *vietor fúka/šušťí, listy šumia, vtáky spievajú/pípajú, auto vrčí (v diaľke), ticho (tíš).*
4. **Jazyková výzva pre B1:** Žiaci skúsia opísať atmosféru miesta: „*Vietor spieva smutnú pieseň, je tu trochu clivota.*“ alebo „*Slunko svieti, vtáky spievajú, cítim radosť.*“

4. Aktivita: Živá hojdačka (Metóda: Eco-Drama / Komunitné outdoorové divadlo)

Ciel: Dramatizácia verša „Konáre mení na hojdačky. Sto detí naraz unesú.“, rozvoj argumentácie a spolupráce v cieľovom jazyku.

Pomôcky: Pevný prírodný špagát alebo vlnené nite.

Postup:

1. Žiaci nájdu v prírode mohutný, bezpečný strom s nízko položenými konármi.
2. Učiteľ rozdelí žiakov na dve skupiny: **Strom** (žiaci sa chytia okolo ramien, vytvoria kmeň a pevné konáre) a **Deti/Vietor** (žiaci, ktorí so stromom komunikujú).
3. Skupina „Deti“ prichádza k „Stromu“ a pýta sa ho v slovenčine (na základe naučených fráz z básne), či ich prichýli: „*Strom, ty majster tieňa, môžeme sa schovať pod tvoj zelený dáždnik?*“
4. Žiaci hrajúci „Strom“ spoločne odpovedajú: „*Áno, podťe, moje konáre vás unesú, urobím vám hojdačku!*“
5. Na záver žiaci symbolicky prepoja konáre stromu s okolitými kríkmi pomocou nite, čím vytvoria „sieť okamihov“ a priamo na niť priviažu lístky, na ktoré fixkou napísali jedno slovenské slovo – hodnotu, ktorú nám strom dáva (*kyslík, tieň, radosť, drevo, domov pre vtáky*).

5. Aktivita: „Zelený dáždnik“ (Zmyslové hľadanie úkrytu)

Ako to vyzerá v prírode: Učiteľ vyvedie žiakov k veľkému, listnatému stromu. Prečíta prvý verš: „*STROM – Zelený dáždnik. Majster tieňa.*“

Zadanie pre žiakov: Postavte sa pod korunu stromu. Predstavte si, že začína pršať alebo svieti silné slnko. Žiaci sa schúlia pod konáre a nahlas po slovensky hovoria: „*Ja stojím pod stromom. Tento strom je môj zelený dáždnik. Tu je tieň.*“ Potom vybehnú na slnko a zakričia: „*Tu je slnko, tu nie je dáždnik!*“

- **Jazykový prínos:** Zážitková fixácia priestorovej predložky *pod* a podstatných mien *dáždnik* a *tieň*.

6. Aktivita: „Hnedá koža“ (Prírodný hmatový diktát)

Ako to vyzerá v prírode: Žiaci dostanú za úlohu nájsť v areáli tri rôzne druhy stromov (napr. brezu, borovicu, lipu).

Zadanie pre žiakov: Pristúpte k stromu, zatvorte oči a pohladte jeho kmeň. Učiteľ sa pýta: „*Aká je jeho koža?*“ Žiaci reagujú jednoduchými vetami: „*Táto kôra je hnedá a drsná.*“ (pri borovici) / „*Táto kôra je biela a hladká.*“ (pri breze).

Jazykový prínos: Priradovanie slovenských prídavných mien k reálnym hmatovým vnemom kôry.

7. Aktivita: „Letný rebrík“ (Bezpečný prieskum konárov) (vhodné pre úroveň A1 – A2)

Ako to vyzerá v prírode: Žiaci hľadajú strom, ktorý má nízko položené, pevné konáre (bezpečná výška). Text hovorí: „*A pre odvážne bude stále najlepším z letných rebríkov.*“

Zadanie pre žiakov: Žiaci (ktorí chcú a majú pevnú obuv) sa postavia ku konáru, chytia sa ho alebo naň bezpečne stúpia. Ostatní spolužiaci stoja pod nimi a komentujú

ich polohu: „Marek je odvážny. Marek stojí na konári. Tento konár je ako rebrík. Strom má veľké konáre.“

Jazykový prínos: Trénovanie slovies pohybu a predložiek spojených s lezením (na konár, na rebrík, hore, dole).

8. Aktivita: „Jedna adresa“ (Lokalizácia stromu v priestore)

Ako to vyzerá v prírode: Žiaci pracujú s veršom: „A celý život postojáčky obýva jednu adresu.“

Zadanie pre žiakov: Vymyslite pre vybraný strom jeho presnú „prírodnú adresu“ v areáli školy. Žiaci v skupinkách vytvoria vetný opis polohy: „Tento strom býva na adrese: Školský dvor, vedľa plotu, blízko trávnik, oproti bráne.“ Adresu nahlas predstavia ostatným tímom, ktoré musia podľa opisu správny strom nájsť.

Jazykový prínos: Praktické precvičovanie slovenských prísloviak miesta a lokalizačných fráz (vedľa, blízko, oproti).

9. Aktivita: „Kronika v pni“ (Výpočet letokruhov naživo) (vhodná pre úroveň B1 – B2)

Ako to vyzerá v prírode: Učiteľ nájde v lese alebo parku odpílený peň stromu, na ktorom sú jasne viditeľné letokruhy. Text hovorí: „Potom ich navždy zapíše do srdca s menom letokruhy... je múdrou knihou. Kronikou.“

Zadanie pre žiakov: Žiaci v dvojiciach pristúpia k pňu. Ich úlohou je prstom prechádzať po kruhoch (letokruhoch), spočítať ich a pokúsiť sa v slovenskom minulom čase dedukovať históriu stromu: „Tento strom ráta každý okamih. Má tridsať rokov. Keď mal desať rokov, bol malý. Tento tenký letokruh znamená, že vtedy málo pršalo. Tento peň je naša múdra kniha.“

Jazykový prínos: Prepojenie matematického počítania so slovenskou rozprávacou vetnou stavbou v minulom čase.

10. Aktivita: „Chyť môj tep“ (Ekopsychologické načúvanie)

Ako to vyzerá v prírode: Žiaci pracujú s veršom: „Pod kožou z teplej hnedej kôry ukrytá vôňa, tep a dych.“

Zadanie pre žiakov: Žiaci dostane lekársky stetoskop (ak ho učiteľ má) alebo si jednoducho priložia ucho tesne na kmeň mladého, listnatého stromu (najlepšie na jar alebo začiatkom leta, kedy v strome intenzívne prúdi miazga) a zatvoria oči. Následne musia opísať, či počuli „tep a dych“ stromu, alebo šelest listov, a vyjadriť svoje pocity: „Keď som priložil ucho ku kmeňu, cítil som pokoj. Vietor spieval piesne v konároch. Pre mňa ten strom naozaj dýchal.“

Jazykový prínos: Rozvoj emocionálneho vyjadrovania a používanie abstraktnejších slovenských výrazov (šelest, prúdenie, miazga, pokoj).

11. Aktivita: „Tíš a clivota“ (Kreatívna tvorba zvukovej mapy lesa)

Ako to vyzerá v prírode: Žiaci odídu hlbšie do tichšej časti parku alebo lesa, kde sa rozptýlia tak, aby každý sedel sám pod svojím stromom. Text hovorí: „Tam, kde mu vietor piesne spieva, býva aj tíš, aj clivota.“

Zadanie pre žiakov: Žiaci 3 minúty v úplnej tichosti sedia, počúvajú zvuky prírody a zapisujú si do zošita slovenské slová na základe toho, čo počujú. Následne vytvoria „Zvukovú mapu clivoty“. Jeden po druhom hovoria: „*Počujem, ako vietor naráža do listov javora, to je tá pieseň...*“ / „*Vnímam absolútnu tíš, nikto nerozpráva, iba čas plynie skryto...*“ Spoločne diskutujú o význame slovenského slova *clivota* (smútok, nostalgia, clivosť) v kontexte jesennej či veternej prírody.

Jazykový prínos: Rozvoj poetického vnímania jazyka, vyjadrenie jemných nuáns nálady a synonymie (*tíš – ticho, clivota – smútok*).

12. Úloha: „Objatie kroniky“ (Meranie objemu a obhajoba stromu)

Ako to vyzerá v prírode: Žiaci pracujú s najstarším a najmohutnejším stromom v okolí. Text hovorí: „*Sto detí naraz unesú... a celý život postojacky obýva jednu adresu.*“

Zadanie pre žiakov: Žiaci sa chytia za ruky a vytvoria živú reťaz okolo kmeňa stromu, aby zistili, koľko „ľudských detí“ je potrebných na jeho objatie. Následne pomocou meracieho pásma odmerajú obvod kmeňa. Priamo na mieste, stojac v kruhu okolo stromu, musí každý žiak sformulovať jeden silný argument v slovenčine na obranu tohto konkrétneho stromu pred moderným mestským výrubom.

- *Príklad argumentu:* „Tento strom odmeral tisíce okamihov našej školy. Má obvod tri metre, čo dokazuje, že je to historická kronika tohto parku. Nemáme právo zrušiť jeho adresu kvôli novej ceste.“

Jazykový prínos: Rozvoj pohotovej, argumentačnej hovorenej reči na vysokej lexikálnej úrovni priamo v teréne, bez pomoci lavice či papiera.

Iné kreatívne aktivity uplatňujúce zážitkové vyučovanie literatúry

ÚROVEŇ A1 – B2:

1. Ekologická arterapia a hmatový výskum

„Frotáž letokruhov a kôry“ – Dotyk života: Text hovorí: „*Ten, kto sa dotkne jeho kmeňa, dotkne sa mnohých radostí... Pod kožou z teplej hnedej kôry.*“ Učiteľ prinesie do triedy reálne kúsky dreva, odrezky pňov s letokruhmi alebo kôru (prípadne vyjdú na školský dvor k živému stromu). Žiaci priložia na kôru či letokruhy čistý papier a mäkkou voskovkou alebo ceruzkou po ňom prechádzajú (technika frotáže). Na papieri sa objaví krásna textúra kôry a čiary letokruhov. Počas práce žiaci po slovensky opisujú hmatový zážitok: „*Kôra je teplá a hnedá.*“ / „*Letokruhy sú ako čiary na papieri.*“ / „*Dotýkam sa kmeňa.*“

„Vôňa pod kožou“ – Čuchové laboratórium: V básni sa píše: „*ukrytá vôňa, tep a dych.*“ Učiteľ pripraví malé plátenné vrecúška alebo poháre, v ktorých sú ukryté čerstvé borovicové ihličie, brezové listy, kúsky lipového dreva alebo piliny. Žiaci so zatvorenými očami čuchom hádajú, čo to je, a učia sa slovenské čuchové prídavné mená: „*Tento strom vonia lesom.*“ / „*Vôňa je sladká/silná/príjemná.*“

2. Akustická scénografia a kinetické rituály (Ideálne pre B1)

„Zvukový dizajn lesnej tíše“ – Akustická symfónia: Text hovorí: „*Tam, kde mu vietor piesne spieva, býva aj tíš, aj clivota.*“ Žiaci majú za úlohu vytvoriť zvukovú kulisu

(soundscape) k tejto slohe iba pomocou svojho tela a vecí v triede. Učiteľ rozdelí triedu na tri sekcie:

1. *Sekcia VETRA*: Jemné fúkanie do dlaní a šúchanie listov papiera o seba (vietor spieva piesne).
2. *Sekcia DAŽĎA/HOJDAČKY*: Rytmické lúskanie prstami (stuhý okamihov) a vŕzganie stoličiek (hojdačka na konári).
3. *Sekcia TÍŠE*: Absolútne ticho, do ktorého jeden žiak recituje verše.

Táto aktivita pomáha maďarským žiakom precítiť náladu slovenských slov *tíš* a *clivota* cez zvuk.

„Živé divadlo: Postojačky na jednej adrese“: Žiaci pracujú s personifikáciou „*A celý život postojačky obýva jednu adresu.*“ Žiaci sa postaví v triede, rozťahnu ruky ako konáre a na 1 minútu sa premenia na stromy. Učiteľ (ako vietor alebo čas) chodí po triede a hovorí pokyny: „*Fúka silný vietor, konáre sa menia na hojdačky.*“ (Žiaci sa hýbu) „*Prichádza zima, čas plyní skryto.*“ (Žiaci zamrznú). Žiaci cez vlastné telo zažijú statickosť a hrdosť stromu a fixujú si príslovku *postojačky*.

3. Digitálne projekty, publicistika a storytelling (Ideálne pre B2)

„Rozhovor s najstarším obyvateľom ulice“ – Video-interview: Predstavte si, že strom naozaj „*obýva jednu adresu*“ už 150 rokov a jeho letokruhy sú „*múdrou knihou a kronikou*“. Žiaci pracujú so smartfónmi v trojiciach. Jeden žiak hrá investigatívneho novinára, druhý hrá múdry starý strom (ktorý rozpráva hlbokým hlasom) a tretí chlapca, ktorý po ňom v lete liezol ako po rebríku. Nahrajú 2-minútový video-podcast. Novinár kladie otázky: „*Pán Strom, aké príbehy máte zapísané vo svojich letokruhoch? Kto pod vaším zeleným dáždnikom sedel pred sto rokmi?*“ Žiaci musia použiť pokročilú publicistickú lexiku a historický minulý čas.

„List od Majstra tieňa“ – Tvorivý sociálny manifest: Žiaci sa vžijú do roly stromu, ktorý vidí, že ľudia chcú v jeho okolí postaviť parkovisko a vyťať ho. Napíšu v mene stromu oficiálny otvorený list mestskému zastupiteľstvu. V liste musia použiť metaforu a slovné spojenia priamo z básne, ale transformovať ich do naliehavej obhajoby prírody: „*Vážení poslanci. Už sto rokov obývam túto adresu postojačky. Môj zelený dáždnik chráni vaše deti pred horúčavou a moje konáre slúžia ako najlepšie hojdačky. Moje letokruhy sú kronikou tohto mesta. Ak ma zničíte, zničíte kus svojho vlastného života...*“ Žiaci si tak precvičujú argumentačný, presvedčovací a úradný štýl v slovenčine.

PROZAICKÉ TEXTY



Ukážka uplatnenia metodického materiálu vo vyučovaní slovenskej literatúry č. 8

Literárny text: **Tuláčik a Klára**

Erik Jakub Groch:

Domov

Tuláčik bol malý psík.

Bol ozajstný, ryšavý a smiešny.

Čosi medzi postávačom a darmošľapom. Kamkoľvek sa rozbehol, vždy sa zatúlal. Raz sa rozbehol domov – a aj tak sa zatúlal. Našli ho spať na ceste. Bol schúlený a vyzeral ako ryšavé kľbko vlny.

„Áááááach,“ zívot si Tuláčik, keď sa zobudil. „Som práve na ceste,“ povedal.

A túlal sa ďalej, akoby sa nechumelilo.

Ale raz sa zatúlal obzvlášť ďaleko.

A stratil sa.

„Uááááá,“ rozplakal sa Tuláčik, pretože obloha stmavla a vyzerala ako hlboké jazero. Oveľa hlbšie ako koniec Tuláčikových labiek.

„Uááááá,“ plakal Tuláčik, kým nezaspal.

Snívalo sa mu o Niečom, na čo sa nedá zabudnúť. Chcel sa za Niečím rozbehnúť, ale reťaz ho nepustila.

Tuláčik ju držal silno v zuboch, pretože bola celá z kostí. Bolo to hrozné.

Potom sa zobudil.

Keď otvoril oči, uvidel svetlo a Kláru.

Klára bolo malé dievčatko. Práve písala do trávy svoje meno

KLÁRA.

„Keby nebola reťaz z kostí, pustil by som ju.

Keby som ju pustil, určite by som videl Niečo, na čo sa nedá zabudnúť,“ vzdychol si Tuláčik.

Vtom si spomenul, aké bolo v noci všetko strašidelné. Ako mu bolo zima. Ako mu bolo smutno.

A povedal Kláre: „Podme domov.“

Klára práve písala posledné písmeno A.

„Ale ja neviem, kde TO JE,“ povedala.

„To je jednoduché,“ povedal Tuláčik. „Všade môžeš chodiť. Nikde nie si sama. V každom rohu je príjemne.“

Klára chvíľu hľadela na trávu, z ktorej vietor odvíal jej meno. Potom sa pozrela na Tuláčika.

A rozbehla sa domov.

Keď došli, bola už temná noc.

Ale na oblohe svietil veľký mesiac. Žiaril ako oko veľikánskeho zvieratka.

Tuláčik sa však nedíval, iba vdychoval Klárinu vôňu.

„Šťastné miesto,“ povedal napokon. „Keď vojdem, môžem kedykoľvek vyjsť. Keď vyjdem, ty ma môžeš čakať vo vnútri.“

Tma odhalila na oblohe hviezdy. Klára si sadla na schody pred dom. Tuláčik si sadol Kláre na kolená a schúlil sa.

A stočil sa do kľbka.

„Klára,“ povedal odrazu Tuláčik. „Vieš, ktoré meno sa mi najviac páči?“

„Určite Virdžínia,“ povedala Klára. „To bola taká slávna spisovateľka. Každému sa najviac páči meno Virdžínia. Pretože sa kamarátila s vlkom.“

„Ale mne sa najviac páči meno Klára,“ povedal Tuláčik. „Klára je najkrajšie meno na svete.“

Keď to Klára počula, cítila sa ako vlkova kamarátka.

Potom sa pozerali na hviezdy.

„Tuláčik,“ povedala odrazu Klára. „Vieš, ktorá farba sa mi najviac páči? Ryšavá. Čím ryšavejšia, tým krajšia.“

Keby to ryšavý Tuláčik počul, určite by sa zadíval do diaľky.

Ale Tuláčik už znova spal.

Snívalo sa mu, že spí Kláre na kolenách. Že sa na jej kolenách schúlil. Že je iba hrdzavým vrecúškom v teplom košíku.

Doma.

(In Groch, E. J.: Tuláčik a Klára. Knižná dielňa : Uloža. 3. vydanie. 2011, s. 7 – 14.
ISBN 978-80-970776-0-0)

Časť	Obsah a metodický postup
Téma	Súčasná slovenská próza pre deti v školskej interpretácii Erik Jakub Groch: Tuláčik a Klára Hľadanie šťastného miesta
Trvanie	90/120 min. (časový limit je nastavený s rezervou vzhľadom na náročnosť výtvarnej/technickej aktivity)
Ciele	Psychologický: Intrapersonálna komunikácia, kooperatívne učenie, rozvoj kritického myslenia (pochoopenie pojmu domov a priateľstvo). Jazykový a literárny: Čítanie s porozumením a interpretácia textu aj na úrovni pojmov implicitné – explicitné, opakovanie pojmov postava, rozprávač, motív a ich identifikovanie v konkrétnej literárnej realizácii.
Organizačné formy	Kooperatívne, skupinové vyučovanie
Materiálová báza	Interaktívna tabuľa, slovenský frazeologický slovník, výtvarné pomôcky (farebné papiere, vlna, vodové/temperové farby, lepidlo, štetce, špagátik a pod.)
Postup	A. Prípravná fáza (Expozícia) Učiteľ vytvorí príjemnú a pokojnú atmosféru, v príprave na čítanie uplatní jemnú hudobnú ukážku evokujúcu putovanie alebo nočnú oblohu. Nasleduje riadený rozhovor o pocitoch z vypočutej ukážky (pokoj, bezpečie verzus blúdenie). Učiteľ smeruje žiakov k zisteniu, že hudba aj text vyjadrujú nálady a pocity. Druhá fáza otázok sa zameria na slovo „domov“. Čo to slovo pre žiakov znamená? Ako vyzerá miesto, kde sa cítia bezpečne? B. Fáza realizácie (Uvedomenie) Čítanie textu: Čítanie príbehu o Tuláčikovi a Kláre. Žiaci dostanú text v tlačenej podobe a zároveň sa prezentuje na interaktívnej tabuli. Po hlasnom čítaní nasleduje tiché čítanie, sledovanie textu a hľadanie významu v sebe samom (rozpoznanie kontrastu medzi strašidelnou, chladnou nocou v samote a teplom domova s blízkou osobou). Zadanie problémových úloh: Všetky referenčné rámce (A1, A2, B1, B2, C1, C2): • Úloha 1: Nakresli smajlíka s emóciou, ktorú v tebe príbeh vyvoláva na začiatku (keď je Tuláčik sám) a na konci (v košíku u Kláry), ukáž ho spolužiakom a vysvetli svoju voľbu. • Úloha 2: Na tabuli je vyobrazený psík. Vychádzaj z textu a skús popísať, aké vlastnosti má Tuláčik (čosi medzi postávačom a darmošlapom, no s citlivým srdcom).

- **Úloha 3:** Zamysli sa, ako sme zistili, že Tuláčik našiel skutočný domov, hoci vietor Klárino meno z trávy odfúkol (hľadanie *implicitného* významu – domov nie je nápis ani budova, ale pocit, že nie si sám).

Začiatok (A1 – A2):

- **Úloha 1:** Nájdite v texte slová, ktorými Tuláčik popisuje domov („Všade môžeš chodiť. Nikde nie si sám...“).
- **Úloha 2:** Vyhľadajte v texte prirovnania (napr. *obloha ako hlboké jazero, mesiac ako oko veľikánskeho zvieratka, schúlený ako ryšavé kľbko vlny*).

Stredne pokročilý (B1 – B2):

- **Úloha 1:** Skús sa vžiť do Tuláčika, keď bol sám v tme, a poštažuj sa spolužiakovi, aké to bolo strašidelné a aká ti bola zima.
- **Úloha 2:** Vymysli pre niekoho „dobrú správu“, ktorá zahreje pri srdci tak, ako Klára zahriala Tuláčika (napr. odkaz pre kamaráta: „Máš najkrajšie meno na svete“).

Pokročilý (C1 – C2):

- **Úloha 1:** Dopíš do textu krátky dialóg medzi Klárou a Tuláčikom o tom, čo sa im snívalo nasledujúcu noc. Zachovaj poetický štýl autora.
- **Úloha 2:** Napíš fejtón alebo krátku úvahu s názvom „Šťastné miesto“, kde opíšeš drobnosti, ktoré robia tvoju izbu alebo domov skutočným domovom.

C. Záverečná fáza a fáza vyhodnotenia (Reflexia)

Skupinové vyučovanie / Výtvarné znázornenie: Žiaci budú vyrábať z papiera a vlny malé „Teplé košíky/Kľbká domova“ (inšpirované záverom textu). Metódou voľného písania napíšu na papierový prúžok (ktorý do košíka vložia) pozitívny odkaz pre kamaráta, báseň o priateľstve alebo vyznanie o svojom šťastnom mieste.

Učiteľ vyzdvihne snahu a kreatívny prístup, uplatní pozitívnu motiváciu. Výtvary sa umiestnia na nástenku pod názvom „Naše šťastné miesta“, kde budú ďalej prezentovať a fixovať osvojené učivo a hrejivé dojmy z vyučovacej hodiny.

Ďalšie odporúčané aktivity (podľa referenčného rámca)

ÚROVEŇ A1 – A2: Psík a dievčatko (Základná identifikácia a city)

1. Hádaj, čo je v texte (Skladačka I)

Aplikácia metódy: Každý z tímu sa stáva expertom na určitú časť textu v expertných skupinách, potom sa vrátia do domovskej skupiny a odovzdajú si informácie.

Konkrétna realizácia: Učiteľ rozdelí text na 4 samostatné odseky (1. Ako sa Tuláčik stratil, 2. Ako stretol Kláru, 3. Cesta domov, 4. Rozhovor o menách a farbách). Žiaci si v expertných skupinách vyjasnia základné slová (ryšavý, psík, dievčatko, meno). V domovskej skupine si s pomocou učiteľa spoločne vyplnia **Pracovné listy** s kresbami postáv.

2. Kto to bol? (Pozorovanie ilustrácie)

Aplikácia metódy: Využitie obrázkov na overenie, resp. potvrdenia očakávanej úrovne pochopenia obsahu diela žiakmi, osvojovanie si pomenovaní.

Konkrétna realizácia: Učiteľ ukáže žiakom obrázok schúleného ryšavého psíka, ktorý vyzerá ako „ryšavé kľbko vlny“. Žiaci porovnávajú ilustráciu s opisom v texte a hľadajú správne slovenské názvy farieb a zvierat (ryšavý/hrdzavý, psík, labky).

3. Čítanie s farebným signálom (Semafor)

Aplikácia metódy: Signalizácia porozumenia alebo neporozumenia pri čítaní farebným princípom.

Konkrétna realizácia: Žiaci čítajú úvodný odsek o Tuláčikovi. Každý žiak má pri sebe farebné kartičky. Ak učiteľ prečíta slovo, ktoré žiak nepozná (napr. *postávač*, *darmošľap*, *schúlený*), žiak zdvihne červenú kartičku. Žiaci so zelenou kartičkou alebo učiteľ im slovo vysvetlia pomocou slovensko-maďarského slovníka.

4. Predpovedáme podľa pravdy (Áno / nie)

Aplikácia metódy: Vo fáze evokácie žiaci vpisujú odpovede do stĺpca „pred čítaním“, vo fáze uvedomenia si významu samostatne čítajú text a po čítaní vpisujú odpovede do stĺpca „po čítaní“ bez pozerania do textu.

Konkrétna realizácia (Materiál pre učiteľa):

- *Tvrdenie 1:* Tuláčik je veľký čierny pes. (Odpoveď po čítaní: NIE)
- *Tvrdenie 2:* Klára písala do trávy svoje meno. (Odpoveď po čítaní: ÁNO)
- *Tvrdenie 3:* Kláre sa najviac páči zelená farba. (Odpoveď po čítaní: NIE)

5. Zbierame najdôležitejšie výrazy (Kľúčové slová / slovné spojenia)

Aplikácia metódy: Výber a selekcia podstatného po čítaní textu, kedy žiaci kondenzujú obsah do najdôležitejších pojmov.

Konkrétna realizácia: Žiaci majú za úlohu vybrať z textu presne 5 slov (Pravidlo 5 slov), ktoré najlepšie vystihujú celý príbeh. Žiaci na tejto úrovni vyberú napríklad: *psík*, *Klára*, *domov*, *noc*, *hviezdy*.

6. Rýchly prehľad hodiny (Pracovné listy)

Aplikácia metódy: Podporný materiál, ktorý slúži ako univerzálny pomocník, sprehladňuje učivo (autor, názov diela, postavy) a obsahuje dopĺňovačky alebo krížovky.

Konkrétna realizácia: Žiaci dostanú zjednodušený pracovný list, kde dopisujú chýbajúce slová do viet: *Tuláčik bol ryšavý _____ (psík). Klára bolo malé _____ (dievčatko). Snívalo sa mu o _____ (domove).*

7. „Dotykový kufrík emócií“ (Zmyslovo-hmatová metóda)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ prinesie do triedy zatvorenú škatuľu/kufrík, v ktorej sú skryté predmety reprezentujúce textúry a pocity z príbehu (mäkké ryšavé kľbko vlny, drsná studená reťaz/kamienok, kúsok suchej trávy, plyšový pes).

Úloha pre žiakov: Žiak strčí ruku do škatule, naslepo chytí predmet, opíše hmatový vnem jedným slovenským slovom (mäkký, studený, drsný) a priradí ho k postave.

Konkrétne pre učiteľa: Pomáhajte žiakom tvoriť prvé asociácie a spájať hmat s textom:

- Žiak vytiahne kľbko vlny → Učiteľ: „Kto vyzeral ako ryšavé kľbko vlny?“ → Žiaci: „Tuláčik.“
- Žiak vytiahne studenú reťaz → Učiteľ: „Kedy Tuláčikovi bolo chladno?“ → Žiaci: „V noci, keď bol sám.“

8. Čo viem o stratení sa? (K-W-L)

Aplikácia metódy: Trojstĺpcová tabuľka: Know (čo viem) – Want to know (čo chcem vedieť) – Learned (čo som sa naučil).

Konkrétna realizácia:

- *Stĺpec K:* Žiaci pred čítaním napíšu, čo sa stane, keď sa niekto alebo nejaké zviera stratí (Bojí sa, plače, hľadá pomoc).
- *Stĺpec W:* Čo chcu vedieť o Tuláčikovi? (Např. *Prečo plače v noci?*)
- *Stĺpec L:* Po dočítaní zapíšu, čo sa Tuláčik a Klára naučili o tom, čo je to vlastne domov.

9. Ako išiel príbeh? (Poprehadzované vety)

Aplikácia metódy: Usporiadanie 5-6 lístočkov, ktoré obsahujú priebeh situácie zobrazovanej v texte, pred samotným čítaním. Následne sa čítaním originálneho textu verifikuje správnosť.

Konkrétna realizácia (Lístočky na rozstrihanie):

- [] Ryšavý psík Tuláčik sa zatúlal a stratil sa v tme.
- [] Tuláčik plakal, kým nezaspal, a sníval sa mu zlý sen o reťazi z kostí.
- [] Ráno stretol malé dievčatko Kláru, ktorá písala svoje meno do trávy.
- [] Klára a Tuláčik sa spoločne rozbehli hľadať domov.
- [] V noci sedeli na schodoch, pozerali sa na hviezdy a rozprávali sa o menách a farbách.

10. Porovnávanie pocitov postáv (T-schéma)

Aplikácia metódy: Nástroj na porovnávanie dvoch stránok pojmu alebo deja, slúži na zaznamenávanie reakcií a hodnotenie.

Konkrétna realizácia: Učiteľ pripraví na tabuľu T-tabuľku. Do ľavého stĺpca žiaci vypíšu pocity a okolnosti Tuláčika, keď bol **SÁM V NOCI** (*obloha ako hlboké jazero, strach, strašidelné, zima, smutno*). Do pravého stĺpca vypíšu pocity a okolnosti, keď bol **DOMA S KLÁROU** (*v každom rohu príjemne, šťastné miesto, teplý košík, hviezdy*).

11. Okamžitá diskusia v lavici (Uvažuj - obráť sa k spolužiakovi – vymeňte si názory)

Aplikácia metódy: Žiakom položíme otázku alebo problém, necháme im čas na premyslenie, a potom každý diskutuje so susedom o svojich odpovediach.

Konkrétna realizácia: Učiteľ položí otázku: „*Tuláčik hovorí, že domov je miesto, kde keď vojdem, môžem kedykoľvek vyjsť, a ty ma môžeš čakať vo vnútri. Čo znamená domov pre teba?*“ Žiaci samostatne uvažujú, potom sa otočia k susedovi a vymenia si názory v slovenčine.

12. Sila slov (Clustering / Zhlukovanie)

Aplikácia metódy: Nelineárna metóda stimulujúca hemisféry, kde sa budujú asociatívne reťazce a každá nová myšlienka sa okamžite pripája k tej, z ktorej prirodzene vyplýva.

Konkrétna realizácia: Učiteľ napíše do stredu veľkého papiera slovo **DOMOV**. Žiaci pracujú v bzučiach skupinách a bleskovo pripájajú čiarami asociácie z textu: *Klára* → *kolená* → *schúliť sa*; *košík* → *teplý*; *bezpečie* → *nikde nie si sám*.

13. Pripravujeme signály pred diskusiou (Semafor - komunikačný)

Aplikácia metódy: Každý žiak má tri farebné papiere (zelený, oranžový, červený), ktoré bez komentára umiestňuje pred seba podľa toho, či je pripravený reagovať. Učiteľ číta tvrdenia a žiaci reagujú: zelená = súhlasím, červená = nesúhlasím, oranžová = môj názor je niečo medzi tým.

Konkrétna realizácia (Tvrdenia pre učiteľa):

- „*Klára sa zachovala zle, keď nevedela, kde je TO (domov).*“
- „*Meno Klára je naozaj najkrajšie meno na svete, lebo to povedal Tuláčik.*“
- „*Tuláčik mal pravdu, keď povedal, že doma nie si nikdy sám.*“

14. „Píšeme do trávy“ (Zážitková outdoorová kaligrafia)

Ako to vyzerá v realite: Ak je pekné počasie, učiteľ zoberie žiakov von na školský dvor alebo na trávnik. Ak sa nedá ísť von, využijú sa veľké plytké tácky s pieskom alebo krupicou priamo v laviciach.

Úloha pre žiakov: Žiaci dostanú paličky (alebo píšu prstom). Ich úlohou je predstierať, že sú Klára. Do trávy/piesku píšu svoje vlastné meno paličkou, presne tak, ako to robila Klára. Potom sa s partnerom v dvojici rozprávajú.

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci musia v slovenčine simulovať Klárin dialóg, pričom si precvičujú hláskovanie a privlastňovacie zámená:

- *Žiak A píše: P-E-T-E-R. Hovorí: „Ja som Peter a toto je moje meno.“*
- *Žiak B (ako Tuláčik) hovorí: „Peter je pekné meno, ale mne sa najviac páči meno Klára.“*

ÚROVEŇ B1 – B2: Hľadanie významu (Analýza a interpretácia)

1. Hlboká poézia piatich riadkov (Cinquian / päťlístok)

Aplikácia metódy: Päťriadková schéma zlučujúca informácie: 1. podstatné meno, 2. dve prídavné mená, 3. tri slovesá, 4. ucelená štvorslovná formulácia názoru/vcítenia sa, 5. jedno slovo - synonymum/zhrnutie.

Konkrétna realizácia (Vzorový výsledok žiaka):

1. riadok: **Tuláčik**
2. riadok: **Ryšavý, smiešny**
3. riadok: **Túla sa, plače, spí**
4. riadok: **Na kolenách je doma.** (Pozor na presné počítanie 4 slov)
5. riadok: **Kamarát**

2. Listovanie v pocitoch (Dvojité denník)

Aplikácia metódy: Papier sa rozdelí zvislou čiarou; na ľavú stranu si žiak vypíše citát z textu, ktorý ho najviac zaujal, na pravú stranu napíše súvislý komentár (prečo si ho vybral, čo mu pripomenul).

Konkrétna realizácia:

- *Ľavá strana (Citát žiaka):* „Snívalo sa mu o Niečom, na čo sa nedá zabudnúť. Chcel sa za Niečím rozbehnúť, ale reťaz ho nepustila.“
- *Pravá strana (Komentár žiaka):* Myslím si, že to „Niečo“ bola sloboda alebo láska. Tá reťaz z kostí bola symbolom jeho strachu, ktorý ho držal v noci na ceste a nepustil ho vpred, kým nestretol Kláru.

3. Otázky medzi riadkami (Čítanie s otázkami)

Aplikácia metódy: Rovesnícke interview (Hra na novinárov), kde žiaci vo dvojiciach tvoria otázky podľa vopred určeného modelu troch kategórií: priamo v texte, medzi riadkami, za textom.

Konkrétna realizácia (Zadanie pre dvojice):

- *Otázka „Priamo v texte“:* Akej farby bol Tuláčik? (Odpoveď: Ryšavý/hrdzavý).
- *Otázka „Medzi riadkami“:* Prečo sa Klára po Tuláčikových slovách cítila ako „vlkova kamarátka“? (Odpoveď: Pretože Virgínia bola slávna a kamarátila sa s vlkom, a Tuláčik jej povedal, že jej meno je najkrajšie, takže sa cítila rovnako dôležitá a milovaná).
- *Otázka „Za textom“:* Máš aj ty vo svojom živote Niečo, na čo sa nedá zabudnúť?

4. Bzučanie nad symbolmi (Buzz Groups / bzučiace skupiny)

Aplikácia metódy: Stopka uprostred čítania náročného textu, kedy učiteľ zadá úzku inštrukciu na diskusiu v trojiciach (3-5 minút) s cieľom vysvetliť nejasné pasáže.

Konkrétna realizácia: Učiteľ preruší čítanie pri vete: „Klára chvíľu hľadela na trávu, z ktorej vietor odvíjal jej meno.“ Zadanie pre bzučiace skupiny: „Čo symbolizuje moment, že vietor odvíjal Kláre meno z trávy? Zmizla tým Klára, alebo sa stalo niečo iné?“ Žiaci v trojiciach 3 minúty intenzívne debatujú.

5. Rozbor postavy na stene (Dráma na papieri)

Aplikácia metódy: Živá silueta literárnej postavy, na ktorú skupina zacielfuje pozornosť, lepia sa k nej odkazy, výroky, myšlienky a okolnosti jej života.

Konkrétna realizácia: Žiaci obkreslia obrys spolužiaka, ktorý predstavuje Kláru. Do vnútra siluety (srdce, hlava) vpisujú jej vnútorné vlastnosti a repliky z textu („*ale ja neviem, kde TO JE*“, *milá, trpezlivá, píše meno*). Okolo siluety (vonkajší svet) lepia slová, ktoré ju ovplyvňujú (*vietor, noc, hviezdy, ryšavý psík*).

6. Kontrola pochopenia (INSERT)

Aplikácia metódy: Interaktívny poznámkový systém pre efektívne čítanie, kedy si žiaci robia značky priamo do textu (✓ - poznám/rozumiem, ? - nerozumiem/potrebujem vysvetliť, ! - zaujalo ma/prekvapilo ma).

Konkrétna realizácia: Žiaci samostatne čítajú pasáž o spisovateľke Virgínii a vlkovi. Označia ju symbolom „!“, ak ich táto literárna súvislosť prekvapila. Symbol „?“ dajú k vetám, ktorých filozofickému rozmeru nerozumejú (napr. „*tma odhalila na oblohe hviezdy*“).

7. „Tuláčikov nočný denník“ (Zmena perspektívy a rozvoj empatie)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci pracujú s textom zameraným na psychológiu postavy. Majú za úlohu vžiť sa do prežívania strachu a opísať ho z pohľadu zvieraťa.

Úloha pre žiakov: Text hovorí, že obloha stmavla a Tuláčik plakal, kým nezaspal, lebo mu bolo zima a smutno. Napíš krátky zápis do Tuláčikovho tajného psieho denníka o tom, čo prežíval v tú noc na ceste, kým stretol Kláru. Použi slová vyjadrujúce strach a túžbu po bezpečí.

Konkrétne pre učiteľa (Pomocná kostra textu pre žiakov):

- „*Milý denníček, noc bola hrozná. Obloha vyzerala ako... (hlboké jazero). Mal som strach, lebo moje labky... (boli krátke). Snívala sa mi reťaz z... (kostí). Chcel som utiecť, ale nemohol som. Potom ráno prišiel zázrak. Uvidel som svetlo a... (Kláru).*“

8. „Hľadanie strateného mena“ (Metaforická hra s vetrom)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ nastrihá z papiera malé lístky v tvare listov stromov. Na každý list napíše jedno slovo z Klárinho dialógu o domove.

Úloha pre žiakov: Učiteľ lístky pred hodinou skryje alebo roz fúka po triede. Žiaci (ako vietor, ktorý odvíja Kláre meno z trávy) musia listy nájsť, poskladať ich a vysvetliť hlbší zmysel vety.

Konkrétne pre učiteľa: Rozsypte slová vety: „*V každom rohu je príjemne, nikde nie si sám.*“ Keď ju žiaci poskladajú, diskutujte s nimi po slovensky: „*Môže byť človek sám, aj keď má dom? Kedy sa cítime osamelo a kedy naopak cítime, že sme doma?*“

9. Pohľad zo šiestich strán (Metóda Šesť myslíacich klobúkov)

Aplikácia metódy: Vyžíva sa hľadanie riešenia problému z viacerých hľadísk a nazerať z rôznych zorných uhlov na základe vymedzených inštrukcií pre každý klobúk.

Konkrétna realizácia (Zadanie pre skupiny):

- *Biely klobúk (Fakty)*: Zhrňte čistú realitu príbehu. Kde sa Tuláčik zatúlal? Kde ho našli spať? Čo presne robila Klára?
- *Červený klobúk (Pocity)*: Pomenujte čisté emócie, ktoré v ukážke prežívajú postavy (strach z hlbokého jazera oblohy, clivota, hrejivý pocit domova pri spánku).
- *Čierny klobúk (Kritik)*: Zvážte riziká a negatívne dôsledky. Čo hrozí malému psíkovi, ktorý sa neustále túla „akoby sa nechumelilo“? Aké nebezpečenstvá číhajú na ceste?
- *Žltý klobúk (Optimista)*: Vyzdvihnite hodnoty a prínos. Čo pozitívne prinieslo toto stretnutie Tuláčikovi a čo Kláre? Ako im pomohlo spoločné hľadanie domova?
- *Zelený klobúk (Tvorca)*: Vymyslite alternatívne riešenie. Čo ak by reťaz z kostí v Tuláčikovom sne nebola snom, ale skutočnou prekážkou? Ako by vyzeral moderný remake tohto príbehu v digitálnej dobe?
- *Modrý klobúk (Manažér)*: Urobte finálne zhrnutie celej diskusie o hodnote domova, bezpečia a roly priateľstva.

10. Hádzanie kocky s kognitívnou náročnosťou (Cubing / hádzanie kocky)

Aplikácia metódy: Využíva herný princíp na rozvoj hlbokého kritického myslenia zo 6 odlišných perspektív (opíš, porovnaj, asociuj, analyzuj, aplikuj, argumentuj).

Konkrétna realizácia (Otázky na steny kocky):

- 1. *OPÍŠ*: Opíš Tuláčika na začiatku textu (vzhľad, povaha, správanie).
- 2. *POROVNAJ*: Porovnaj Tuláčikov sen o reťazi z kostí s jeho reálnym spánkom na Kláriných kolenách na konci textu.
- 3. *ASOCIUJ*: Čo ti napadne, keď sa v texte povie, že obloha stmavla a „vyzerala ako hlboké jazero“? Aké pocity to vyvoláva?
- 4. *ANALYZUJ*: Analyzuj skryté motívy Tuláčika. Prečo tvrdí, že domov je jednoduchá vec, kde „v každom rohu je príjemne“, hoci sa sám predtým stratil?
- 5. *APLIKUJ*: Ako sa dá myšlienka „nikde nie si sám“ aplikovať v reálnom živote žiaka, ktorý sa presťahoval do nového mesta alebo školy?
- 6. *ARGUMENTUJ*: Zaujmi stanovisko k záveru textu. Podporte svoj názor dôkazmi z textu, či je dôležitejšie miesto, kde fyzicky bývame (dom), alebo ľudia/bytosti, s ktorými tam sme.

11. Psík Tuláčik píše Kláre (Metóda RAFT)

Aplikácia metódy: Rozvoj kreatívneho písania a štylistiky na základe určenia Role (kto píše), Auditória (komu), Formy (žáner) a Témy (obsah).

Konkrétna realizácia (Tabuľka RAFT pre učiteľa):

- *R – Rola*: Psík Tuláčik
- *A – Auditórium*: Dievčatko Klára
- *F – Forma*: Ďakovný list

- *T – Téma:* Prečo je pre mňa tvoje meno najkrajšie na svete, prečo sú tvoje kolená mojím skutočným domovom a prečo ti odpúšťam, že tvoja najobľúbenejšia farba je ryšavá.

12. Súboj dvoch expertov (Skladačka II)

Aplikácia metódy: Každý žiak číta všetky časti textu, ale stáva sa expertom len pre jednu časť, pričom pracuje s expertným hárkom a následne učí ostatných vo svojej domovskej skupine.

Konkrétna realizácia: Učiteľ pripraví dva expertné hárky pre domovské skupiny po 4 členoch (vždy dvaja a dvaja žiaci majú rovnakú tému):

- *Expertný hárok A (Experti na filozofiu domova):* Vašou úlohou je analyzovať všetky pasáže, kde sa hovorí o domove. Ako ho definuje Tuláčik na začiatku, ako Klára a čo znamená domov v záverečnom sne?
- *Expertný hárok B (Experti na psychológiu vzťahu):* Vašou úlohou je preskúmať komunikáciu medzi psíkom a dievčatkom. Ako sa mení ich nálada, ako si navzájom prejavujú lásku a úctu cez mená a farby?

13. Argumentačný kruh (Referát v kolotoči)

Aplikácia metódy: Rozdelenie žiakov do dvoch kruhov (vnútorný a vonkajší), komunikujú vo dvojiciach nad kartičkami s protichodnými výroky, pričom jeden hľadá argumenty pre podporu a druhý pre protiargumenty, následne sa posúvajú.

Konkrétna realizácia (Výroky na kartičky pre učiteľa):

- *Výrok 1:* „Domov neexistuje sám o sebe. Domov si musíme neustále namáhať vo písaní a budovať tak, ako Klára písala svoje meno do trávy, z ktorej ho vietor hneď odvíal.“
- *Výrok 2:* „Tuláčikovo tvrdenie, že domov je tam, kde *keď vojdem, môžem kedykoľvek vyjsť*, je nesprávne. Skutočný domov človeka viaže, obmedzuje a dáva mu prísne povinnosti, nie absolútnu slobodu odchodu.“

14. Výmena identít a názorov (Výmena názorov)

Aplikácia metódy: Žiaci si vo dvojiciach urobia menovky, diskutujú nad problémom, po krátkom čase si vymenia menovky a v novej dvojici s novým spolužiakom už prezentujú a obhajujú predchádzajúce názory svojho prvého partnera.

Konkrétna realizácia: Téma na diskusiu: „*Je pravda, že človek alebo zviera sa niekedy musí obzvlášť ďaleko zatúlať a úplne sa stratiť na to, aby pochopil, kde je jeho skutočný domov?*“ Žiaci diskutujú v prvej dvojici, po zaznení signálu (zvonček) si vymenia menovky a v novej dvojici prezentujú a obhajujú myšlienky svojho predchádzajúceho partnera, čím trénujú aktívne počúvanie a toleranciu k odlišným schémam porozumenia.

15. „Zvuková krajina domova“ (Synestetická audio-tvorba)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci pracujú s mobilnými telefónmi alebo tabletmi a vytvárajú zvukovú stopu (soundscape) k poetickým obrazom Grochovho textu.

Úloha pre žiakov: Grochov text je nesmierne vizuálny a tichý (tma odhalila hviezdy, vietor, vdychovanie vône, spánok). Vytvorte v trojiciach 1-minútovú zvukovú koláž,

ktorá vyjadruje atmosféru záveru príbehu (Doma). Môžete použiť zvuky z internetu (pukanie ohňa, šelest vetra, tiché dýchanie, jemná melódia), alebo zvuky sami vyrobiť v triede.

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci následne predstavia svoju zvukovú stopu triede a po slovensky obokoja svoj autorský zámer: *„Vybrali sme zvuk vetra, lebo vietor odvial meno z trávy. Potom sme pridali tiché dýchanie, lebo Tuláčik zaspal na Kláre a stočil sa do kľbka. Chceli sme vyjadriť pocit bezpečia.“*

16. „Súdny proces: Vlkova kamarátka Virgínia“ (Literárno-filozofická simulácia)

Ako to vyzerá v realite: V texte sa objavuje tajomná narážka na spisovateľku Virgíniu, ktorá sa „kamarátila s vlkom“ (narážka na Virgíniu Woolfovú a hlboké témy samoty/divokosti). Trieda sa zmení na diskusný klub.

Úloha pre žiakov: Predstavte si, že vlk v literatúre vždy symbolizuje nebezpečenstvo a samotu, no Klára hovorí, že byť vlkova kamarátka je úžasné a Tuláčik zasa spí ako „hrdzavé vrecúško v teplom košíku“. Rozdeľte sa na dva tábory a vedzte debatu:

- *Tábor A (Divočina):* Obhajuje názor, že pravý život je vonku, v túlaní sa, v slobode a v kamarátstve s „vlkmi“ (nebezpečenstvom), tak ako Tuláčik na začiatku.
- *Tábor B (Bezpečie):* Obhajuje názor, že najdôležitejší je teplý košík, schúlenie sa a domov, kde nás niekto čaká.

Konkrétne pre učiteľa: Táto aktivita núti žiakov na úrovni B2 prepájať slovenské abstraktné myslenie s filozofickými protikladmi (sloboda vs. istota). Učiteľ dozerá na to, aby žiaci používali pokročilé slovenské argumentačné spojky (*na jednej strane, na druhej strane, domnievam sa, že, ak vezmeme do úvahy*).

Iné kreatívne aktivity uplatňujúce zážitkové vyučovanie literatúry

ÚROVEŇ A1 – A2

1. Zmyslové a hmatové aktivity

„Teplý košík“ – Hra s textúrami: Učiteľ prinesie do triedy prútený košík, teplú deku, mäkké ryšavé kľbko vlny a naopak, chladné, tvrdé kamene či kovovú reťaz. Žiaci so zatvorenými očami hmatom skúmajú predmety a priradujú k nim slovenské emócie priamo z textu: *deka/košík = teplo, domov, Klára; reťaz/kameň = zima, noc, strach, samota.*

Outdoorové písanie do prírody: Presne podľa vzoru Kláry, ktorá písala svoje meno paličkou do trávy. Ak je pekné počasie, zoberte žiakov na školský dvor. Žiaci píšu paličkami svoje mená alebo krátke odkazy do hliny, piesku či trávy. Následne fotografujú moment, kedy „vietor odvial ich meno“ (alebo ho sami zmažú), a opisujú tento pocit pominuteľnosti v slovenčine.

ÚROVEŇ B1 – B2

1. Dramatické a asociačné aktivity

Zvuková krajina noci a dňa (Soundscape): Žiaci v skupinkách vytvárajú zvukovú stopu k dvom kontrastným častiam príbehu. Prvá skupina tvorí „Zvuky strachu na ceste“

(napodobňujú fúkanie vetra, tiché vzlykanie, praskanie vetvičiek). Druhá skupina tvorí „Zvuky domova“ (pukanie ohňa, tiché dýchanie, jemné mrmlanie piesne). Žiaci zvuky nahrávajú na telefón alebo predvádzajú naživo, pričom slovne opisujú atmosféru: „V našej nahrávke vietor fúka, pretože Tuláčikovi je zima.“

Tuláčikov psí denník (Zmena perspektívy): Žiaci píšú krátky fiktívny denníkový zápis z pohľadu psíka Tuláčika po jeho prvom dni u Kláry. Táto aktivita výborne rozvíja empatiu k zvieratám a núti žiakov premýšľať nad tým, ako filter vnímania (psí pohľad na svet) mení ľudskú slovnú zásobu (napr. namiesto *postel'* použijú *teplý košík*, namiesto *obloha* použijú *hlboké jazero nad labkami*).

2. Digitálne a filozofické projekty

Fotografický projekt „Moje šťastné miesto“: Žiaci dostanú za úlohu odfotiť na svoj smartfón jedno miesto (doma, v izbe, v prírode), ktoré pre nich predstavuje to, čo Tuláčik nazval „šťastné miesto“. K fotografii musia napísať krátku slovenskú anotáciu alebo poetický opis (30 – 50 slov) s vysvetlením, prečo sa tam nikdy necítia sami a prečo tam „v každom rohu je príjemne“. Projekt sa dá zavrieť online výstavou alebo kolážou.

Filozofický diskusný klub „Vlkova kamarátka“: V texte sa spomína slávna spisovateľka Virgínia, ktorá sa „kamarátila s vlkom“. Pre pokročilých žiakov (B2) je to úžasná metafora na diskusiu o tom, čo v živote symbolizuje „vlk“ (divokosť, samota, nebezpečenstvo, sloboda) a čo „teplý košík“ (bezpečie, istota, pravidlá, rodina). Žiaci v slovenčine argumentujú, či človek k životu potrebuje viac slobodu a túženie sa, alebo zakotvenie a bezpečný domov. Trénujú sa tým pokročilé argumentačné väzby.

Ukážka uplatnenia metodického materiálu vo vyučovaní slovenskej literatúry č. 10

Literárny text: **Tuláčik a Klára**

Erich Jakub Groch

Margita

Klára sa rozhodla, že namaľuje obrázok.

„Urobím Tuláčikovi radosť,“ povedala si Klára.

A premýšľala, čo namaľuje.

„Namaľujem piškótovú kosť. Piškótová kosť sa mu bude určite páčiť.“

Ale potom jej voľačo napadlo.

„Nenamaľujem piškótovú kosť. Možno by obrázok zjedol,“ pomyslela si.

A mudrovala ďalej.

„Namaľujem zajaca.“

Ale znova jej niečo napadlo. „Možno by na obrázok brechal,“ povedala si.

A hľbala ďalej.

„Už viem, čo namaľujem!“ zvolala odrazu. „To sa mu bude určite páčiť.“

A namaľovala psa.

„Musí byť ryšavý ako Tuláčik,“ hovorila si Klára.

A namaľovala ryšavého psa.

Ale nebol to ON. Bola to ONA.

MAR-GI-TA, napísala Klára na obrázok.

Náramne sa jej to páčilo.

„Margita je krásne meno,“ povedala. „Margita je oveľa krajšie meno ako Eleonóra.

Alebo Filoména. Alebo ako Gertrúda. Margita je skoro také pekné meno ako Klára.“

Potom vzala obrázok a zavesila ho na stenu.

Okolo steny šiel Tuláčik.

Pozrel sa na obrázok. Len tak, jedným okom. Potom chcel ísť ďalej. Pretože ďalej bola kuchyňa. V kuchyni bol stôl.

A na stole bola piškótová kosť.

Ale nemohol.

Tuláčik nevládal odtrhnúť od obrázka oko.

„MAR-GI-TA,“ prečítal Tuláčik zasnene. A otvoril aj druhé oko, aby Margitu lepšie videl.

„Páči sa ti?“ opýtala sa Klára a ukázala na obrázok.

Tuláčik prikývol, ale nepovedal nič.

Tuláčik sa pozeral na Margitu.

Predstavoval si, ako sa s Margitou naháňajú v parku. V parku je mäkká zelená tráva. Margita naháňa Tuláčika. Tuláčik vie behať oveľa rýchlejšie ako Margita.

Ale Tuláčik uteká vždy tak, aby ho Margita dobehla.

Potom si predstavoval, ako spolu s Margitou zavýjajú na mesiac. Tuláčik vie zavýjať oveľa hlasnejšie ako Margita.

Ale Tuláčik zavýja vždy tak, aby vynikol Margitin krásny hlas.

Potom si predstavoval, ako s Margitou obedujú vo veľkom hoteli. Na tanieri je voňavá Talianska piškótová kosť.

Tuláčik je oveľa hladnejší ako Margita.

Ale Tuláčik dá kosť najprv Margite.

Keď si Tuláčik všetko predstavil, chytil sa za brucho. Vypúlil oči.

A ochorel.

„Som zamilovaný,“ povedal Tuláčik Kláre. „Som veľmi zamilovaný,“ vzdychol si a ukázal na obrázok s Margitou.

Klára urobila Tuláčikovi studený obklad.

Ale Tuláčik bol stále chorý.

Potom uvarila bylinkový čaj.

Ale Tuláčikovi bolo oveľa horšie.

Potom mu priniesla pravý med.

Ale Tuláčikovi nebolo o nič lepšie.

Nakoniec sa Tuláčikovi sníval hrozný sen.

Snívalo sa mu, že sa Margita zamilovala do veľkého čierneho psa. Snívalo sa mu, že toho psa uhryzol do nohy, aby nemohol chodiť za Margitou.

Ale potom sa mu snívalo, že veľký čierny pes uhryzol do nohy jeho.

Veľmi to bolelo.

A iba chvíľočku predtým, ako sa zobudil, vzal si veľký čierny pes ryšavú Margitu za ženu.

Bolo to príšerné.

Keď Tuláčik otvoril oči, obrázok s Margitou už na stene nebol. Klára ho zvesila.

Zostala iba prázdna, zelená stena.

Tuláčik sa pozrel na stenu.

„Tá zelená stena mi pripomína nejaký obrázok,“ povedal.

A spomenul si na Margitu.

Klára premaľovala zelenú stenu na modrú stenu.

Tuláčik sa pozrel na modrú stenu.

„Tá modrá stena mi pripomína jednu zelenú stenu. Na zelenej stene bol voľajaký obrázok,“ povedal Tuláčik.

A spomenul si na Margitu.

Klára zbúrala stenu. Tehly zo steny vyniesla von a zakopala do zeme.

Omietku pozametala a vysypala do jamy. Nakoniec umyla podlahu a vodu vyliala do potoka.

Tuláčik sa pozrel tam, kde bola stena.

Ale nič tam nevidel.

„Zdá sa mi, že tam niečo bolo,“ povedal. A znova sa pozrel tam, kde bola stena.

Ale znova tam nič nevidel.

Tuláčikovi bolo odrazu oveľa lepšie.
Vzal si farby. Vyšiel pred dom. Ľahol si na schody.
A začal maľovať obrázok.
Najprv zelenú trávku. Potom modrú oblohu. Nakoniec veľké ryšavé srdce.

(In Groch, E. J.: Tuláčik a Klára. Knižná dielňa : Uloža. 3. vydanie. 2011,
s. 65 – 78. ISBN 978-80-970776-0-0)

Kategória	Obsah a metodické pokyny
Téma	Súčasná slovenská próza pre deti v školskej interpretácii Erik Jakub Groch: Tuláčik a Klára (Kapitola: Margita) Citový svet, zamilovanosť a liečenie umeleckou tvorbou – „Veľké ryšavé srdce“
Trvanie	90/120 min. (časový limit zohľadňuje komplexnú transformáciu textu, prácu so synonymiou a realizáciu rozsiahlych úloh pre všetky úrovne)
Ciele	Psychologický a osobnostný: Intrapersonálna reflexia (pochope- nie emócií zamilovanosti, žiarlivosti, spracovanie straty alebo od- mietnutia), empatia voči chorému, rozvoj kritického myslenia pri in- terpretácii Klárinho radikálneho riešenia (zbúranie steny) a hľadanie mechanizmov zvládania krízy (arteterapia). Jazykový a literárny: Interpretácia lyrickej prózy, analýza gradá- cie deja a psychologizácie postáv. Práca s implicitným významom (prečo Tuláčik ochorel, čo symbolizuje premena steny a závereč- ný obraz). Praktické precvičovanie stupňovania prídavných mien a prísloviek (<i>rýchlejšie, hlasnejšie, hladnejší, horšie, lepšie</i>), syntaxe porovnávacích konštrukcií (<i>oveľa... ako</i>) a slovnej zásoby spojenej s pocitmi, chorobou a liečením.
Organizačné formy	Kooperatívne vyučovanie, literárno-dramatická dielňa, samostatná analytická práca, riadená sokratovská diskusia.
Materiálová báza	Tlačené texty ukážky „Margita“, interaktívna tabuľa, asociačné karty s citátmi, papiere, vodové farby/pastelky, makety farebných srdc (zelené, modré, ryšavé).
Postup	A. Prípravná fáza (Expozícia) Učiteľ navodí emociálne vnímavú atmosféru. Na tabuľu nakreslí obrys srdca a spýta sa žiakov: „ <i>Aké telesné príznaky má človek, keď je veľmi zamilovaný?</i> “ (napr. búšenie srdca, červenanie sa, motýle v bruchu, nespavosť). Žiaci uvádzajú nápady, ktoré učiteľ zapisuje. Následne učiteľ položí otázku: „ <i>Môže človek zo zamilovanosti naozaj ochorieť?</i> “ a prepojí diskusiu s motívom rozprávky, kde neochorie človek, ale malý psík Tuláčika. B. Fáza realizácie (Uvedomenie) Čítanie textu: Žiaci čítajú text kapitoly „Margita“ kombinovanou formou. Prvú časť (predstavy Tuláčika) číta učiteľ modelovo, druhú časť (choroba a búranie steny) čítajú žiaci reťazovo nahlas. Nasleduje tiché, analytické čítanie, pri ktorom si študenti podčiarkujú výrazy vyjadrujúce Tuláčikovo porovnávanie sa s Margitou a Klárine liečeb- né postupy.

Kategória	Obsah a metodické pokyny
	Zadanie problémových a rozvíjajúcich úloh podľa jazykových úrovní: Všetky referenčné rámce (A1, A2, B1, B2, C1, C2): • Úloha 1 (Emocionálna krivka): Sleduj text a zakresli na graf priebeh Tuláčikových pocitov od chvíle, keď uvidel obrázok, cez predstavy, ochorenie, nočnú moru až po záverečné maľovanie na schodoch. Priradiť ku každému bodu krivky jedno kľúčové slovo z textu. • Úloha 2 (Kritické myslenie - Interpretácia konania): Prečo Klára najprv obrázok zvesila, potom stenu premaľovala a nakoniec ju celú zbúrала, tehly zakopala a omietku vysypala do jamy? Pomohlo toto radikálne riešenie Tuláčikovi? Prečo áno alebo prečo nie? • Úloha 3 (Implicitný význam záveru): Na konci kapitoly Tuláčik namaluje zelenú trávu, modrú oblohu a veľké ryšavé srdce. Prečo už nemaľuje Margitu? Čo vyjadruje zmena motívu jeho maľby? Začiatok (A1 – A2): • Úloha 1 (Slovná zásoba - Domáce lekárstvo): Keď Tuláčik ochorel, Klára ho liečila tromi spôsobmi. Nájdite ich v texte a priradiť správne sloveso k podstatnému menu. Následne doplňte chýbajúce písmená: 1. Urobila studený _ _ _ _ _ (obklad) 2. Uvarila bylinkový _ _ _ (čaj) 3. Priniesla pravý _ _ _ (med) • Úloha 2 (Gramatika – Komparatív a konštrukcia porovnania): V texte Tuláčik porovnáva svoje schopnosti s Margitou. Doplňte správny tvar druhého stupňa prídavného mena alebo príslovky podľa vzoru: <i>Vzor: Tuláčik vie behať oveľa (rýchlo) → rýchlejšie ako Margita.</i> 1. Tuláčik vie zavýjať oveľa (hlasno) → _____ (hlasnejšie) ako Margita. 2. Tuláčik je oveľa (hladný) → _____ (hladnejší) ako Margita. 3. Margita je (pekná) → _____ (krajšia) ako Eleonóra. 4. Po čaji bolo Tuláčikovi oveľa (zle) → _____ (horšie). 5. Bez steny bolo Tuláčikovi oveľa (dobro) → _____ (lepšie).

Kategória	Obsah a metodické pokyny
	• Úloha 3 (Lexika - Výber mien): Klára porovnáva meno Margita s inými ženskými menami. Vypíšte z textu všetky štyri ženské mená, ktoré začínajú na znelé alebo neznelé spoluhlásky, a usporiadajte ich podľa abecedy (Eleonóra, Filoména, Gertrúda, Margita). • Úloha 4 (Farby a objekty): Spojte čiarou farbu a objekt z textu: 1. tráva → zelená 2. obloha / stena → modrá 3. pes / srdce → ryšavé 4. veľký pes → čierny Stredne pokročilý (B1 – B2): • Úloha 1 (Kritická analýza textu – Rytmus emócie): Pozrite sa na Tuláčikovo správanie v jeho predstavách (behá tak, aby ho dobehla; zavýja tak, aby vynikol jej hlas; dá jej kosť najprv). Čo tieto prejavy hovoria o povahe jeho zamilovanosti? Ide o egoistickú alebo altruistickú lásku? Zdôvodnite na základe textu. • Úloha 2 (Simulácia a ústny prejav): Zahrajte v dvojiciach scénu „U lekára“. Tuláčik prichádza k lekárovi (alebo ku Kláre) a opisuje svoje symptómy (chytil sa za brucho, vypúľil oči, sen o čiernom psovi). Klára sa ho pýta na anamnézu a odporúča mu „terapiu zabúdaním“. Použite výrazy: <i>je mi horšie, nemôžem odtrhnúť oko, zamiloval som sa, príšerný sen</i>. • Úloha 3 (Kreatívna transformácia – Zmena perspektívy): Prepíšte nočnú moru Tuláčika o veľkom čiernom psovi z pohľadu samotnej Margity z obrázka (ako ona vnímala ten boj a svadbu). Rozsah 50 - 70 slov. Použite modálne slovesá (<i>musieť, môcť, chcieť</i>). • Úloha 4 (Slovná zásoba v kontexte a synonymia): Nájdite v texte tri rôzne slovesá, ktoré autor použil na označenie procesu premýšľania Kláry na začiatku textu (<i>premýšľala, mudrovala, hľbala</i>). Vysvetlite jemné významové rozdiely medzi nimi a uveďte ku každému jedno ďalšie synonymum.

Kategória	Obsah a metodické pokyny
	Pokročilý (C1 – C2): • Úloha 1 (Literárnovedný rozbor – Metafora deštrukcie a pamäte): Podrobne analyzujte proces odstraňovania spomienky: zvesenie obrázka → prázdna zelená stena → premaľovanie na modro → búranie steny → zakopanie tehál → vysypanie omietky → vyliatie vody do potoka. Ako tento materiálny rozpad steny korešponduje s psychologickým procesom vytesňovania a liečenia nešťastnej lásky v ľudskom vedomí? Pracujte s pojmami implicitná pamäť a asociácia. • Úloha 2 (Tvorivé písanie – Umelecká paralela): Napíšte krátku esej alebo fejtón (150 – 250 slov) na tému: „<i>Keď steny hovoria, alebo ako vymazať minulosť</i>“. Inšpirujte sa Kláriným postupom likvidácie priestoru. Reflektujte, či je možné minulosť skutočne „zakopať do zeme a vyliat do potoka“, alebo či v nás stopa (tak ako u Tuláčika, ktorý na prázdnom mieste stále niečo tušil) zostáva natrvalo. • Úloha 3 (Štylistická expanzia – Umelecký opis): Vytvorte detailný, vysoko estetický, personifikovaný opis „veľkého hotela“, v ktorom si Tuláčik predstavoval spoločný obed s Margitou, a opíšte atmosféru pri podávaní „Talianskej piškótovej kosti“. Dodržte poetický, mierne ironický a melancholický tón Grochovej prózy. Rozsah 120 – 150 slov. • Úloha 4 (Frazeológia a psychologická lexika): V texte sa objavuje metaforické spojenie „<i>nevládal odtrhnúť od obrázka oko</i>“. Vyhľadaj v slovenskom frazeologickom slovníku aspoň štyri iné frazeologizmy spojené s očami, ktoré vyjadrujú intenzívny záujem, očarenie, prekvapenie alebo zamilovanosť (napr. <i>nechať na nekom oči, oči mu idú vypadnúť, pást si oči, padnúť do oka</i>). Definujte ich a použite v modelových vetách.

Kategória	Obsah a metodické pokyny
	C. Záverečná fáza a fáza vyhodnotenia (Reflexia) Arteterapeutická dielňa – „Naše vlastné ryšavé srdcia“: Žiaci sa rozdelia do trojčlenných skupín. Každá skupina dostane veľký formát papiera. Na základe Tuláčikovho záverečného gesta (zobrať farby, vyjsť na schody a začať tvoriť) majú žiaci spoločne namaľovať alebo vytvoriť koláž, ktorá predstavuje ich vlastný spôsob prekonávania smutných období alebo sklamaní v živote. Do obrazu musia integrovať tri kľúčové slovné spojenia zo svojej jazykovej úrovne (začiatočníci stupňovanie, pokročilí frazeologizmy). Nasleduje vernisáž prác v triede, kde každá skupina predstaví svoj koncept. Učiteľ slovne vyhodnotí komplexný posun študentov, vyzdvihne lingvistickú presnosť pri prezentácii, tvorivosť a schopnosť hlbokkej textovej empatie. Hodnotenie je formatívne a vysoko motivačné.

Ďalšie odporúčané aktivity (podľa referenčného rámca)

ÚROVEŇ A1 – A2: Margita na stene (Zoznámenie sa s postavami)

1. Svadobný dar pre Tuláčika (Pexeso)

Aplikácia metódy: Žiaci priradujú k sebe príbuzné pojmy a spájajú otázky/slová s odpoveďami/obrázkami v komunitnom kruhu.

Realizácia v triede: Učiteľ rozloží karty textom dole. Polovicu tvoria predmety z textu (piškótová kosť, zajac, ryšavý pes, zelená stena, veľké ryšavé srdce), druhú polovicu tvoria ich funkcie alebo obrázky. Žiaci hľadajú dvojice.

2. Ako sa maľuje láska? (Pozorovanie ilustrácie)

Aplikácia metódy: Využitie ilustrácie pred oboznámením sa s textom na vytvorenie motivačnej pozície a osvojenie si nových názvov a farieb.

Realizácia v triede: Učiteľ ukáže obrázok, na ktorom je nakreslená zelená tráva, modrá obloha a uprostred veľké ryšavé srdce. Žiaci identifikujú farby a objekty v slovenčine a hádajú, o čom bude príbeh.

3. Čo všetko Klára vymyslela? (Poprehadzované vety)

Aplikácia metódy: Žiaci pred samotným čítaním usporadúvajú 5 – 6 logických častí deja, čím trénujú časovo-príčinnú následnosť, a čítaním textu si ju overujú.

Realizácia v triede (Materiál pre učiteľa – rozstrihané pásiky):

- [] Klára chcela urobiť Tuláčikovi radosť a rozmýšľala, čo namaľuje.
- [] Najprv chcela namaľovať piškótovú kosť, ale bála sa, že ju psík zje.
- [] Potom chcela namaľovať zajaca, ale bála sa, že naňho bude brehať.
- [] Nakoniec namaľovala ryšavého psa – fenku Margitu.
- [] Tuláčik sa pozrel na obrázok Margity a hneď sa zamiloval.

4. Naše prvé predpovede (Áno/nie)

Aplikácia metódy: Žiaci pred čítaním vpisujú názor do tabuľky (stĺpec „pred čítaním“) a po čítaní samostatne potvrdzujú pravdivosť (stĺpec „po čítaní“) s hľadaním dôkazov.

Realizácia v triede: Žiaci dostanú tabuľku s výroky: 1. *Margita bola čierna mačka.* 2. *Tuláčik ochorel, lebo bol zamilovaný.* 3. *Klára nakoniec stenu zbúrala.* Po prečítaní textu overujú správnosť.

5. Zelená alebo modrá stena? (Semafor)

Aplikácia metódy: Farebná signalizácia porozumenia alebo neporozumenia textu počas riadeného čítania so slovníkom.

Realizácia v triede: Učiteľ číta pasáž, kde Klára mení steny (zelená → modrá → zbúranie). Žiaci dvíhajú červenú kartu („Stoj!“), ak nerozumejú slovám ako *omietka*, *poza-metalu*, *tehly*, *nevládal*. Učiteľ sa pristaví a spoločne so žiakmi prekladajú pomocou slovníkov.

6. Výsledok dnešnej hodiny (Pracovné listy)

Aplikácia metódy: Podporný materiál na zachytenie príbehu, postáv, doplnovačky a fixáciu poznámok.

Realizácia v triede: Žiaci vpíšu do predtlačenej pracovnej listu základné informácie: Autor: *Erich Jakub Groch*, Postavy: *Klára, Tuláčik, Margita*. Doplňte vetu: *Tuláčik na-maľoval na konci veľké ryšavé _____ (srdce).*

7. „Paleta Tuláčikových farieb“ (Vizuálno-asociačná hra)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ prinesie do triedy veľké farebné hárky papiera (zelený, modrý, červený/ryšavý). Rozloží ich na podlahu.

Úloha pre žiakov: Žiaci dostanú kartičky s vecami z textu (*tráva, obloha, Tuláčik, srdce, Margita, stena*). Ich úlohou je priradiť slovo k správnej farbe a nahlas s učiteľom vytvoriť jednoduché slovenské spojenie (prídavné meno + podstatné meno).

Konkrétne pre učiteľa: Trénujte správne koncovky prídavných mien v rodoch, ktoré v maďarčine neexistujú:

Karta obloha → položiť na modrý papier → Žiaci: „Modrá obloha.“ (ženský rod)

Karta tráva → položiť na zelený papier → Žiaci: „Zelená tráva.“ (ženský rod)

Karta pes/Tuláčik → položiť na ryšavý papier → Žiaci: „Ryšavý pes.“ (mužský rod)

Karta srdce → položiť na ryšavý papier → Žiaci: „Ryšavé srdce.“ (stredný rod)

8. Čo sa stane, keď sme chorí? (K-W-L)

Aplikácia metódy: Aktivizácia doterajších vedomostí pred témou a reflexia na konci hodiny cez tri stĺpce (Viem – Chcem vedieť – Naučil som sa).

Realizácia v triede: Before reading, žiaci vyplňajú stĺpec K: *Čo robí mamka, keď ochoríem? (Uvarí čaj, dá med, dá obklad).* Po čítaní v stĺpci L analyzujú, prečo Tuláčikovi nepomohol obklad, čaj ani med (lebo bol zamilovaný, nie chladný).

9. Čo všetko robí zamilovaný pes? (Clustering / Zhlukovanie)

Aplikácia metódy: Mapovanie a sieťovanie asociácií okolo ústredného pojmu na papieri A3 v bzučiacich skupinách.

Realizácia v triede: V strede papiera je terčové slovo **ZAMILOVANÝ TULÁČIK**. Žiaci rýchlo pripájajú čiary a píše, čo si Tuláčik predstavoval, že bude s Margitou robiť: *naháňať sa v parku → zelená tráva; zavýjať na mesiac → krásny hlas; obedovať v hoteli → talianska piškótová kosť*.

10. Ako liečiť zlomené srdce? (T-schéma)

Aplikácia metódy: Porovnávanie dvoch stránok problému alebo dvoch dejových súvislostí (T-tabuľka).

Realizácia v triede: Žiaci rozdelia stranu na dva stĺpce. Vľavo: **Čo urobila Klára, aby psíka vyliečila?** (*studený obklad, bylinkový čaj, pravý med, zvesila obrázok, zbúrala stenu*). Vpravo: **Ako na to reagoval Tuláčik?** (*bol stále chorý, bolo mu horšie, nebolo mu o nič lepšie, sníval sa mu hrozný sen, bolo mu odrazu lepšie*).

11. Čo si myslíš o Kláre? (Uvažuj – obráť sa k spolužiakovi – vymeňte si názory)

Aplikácia metódy: Učiteľ položí otázku, nechá čas na tiché premyslenie, a potom nasleduje rovesnícka výmena názorov v dvojiciach.

Realizácia v triede: Otázka učiteľa: „Klára kvôli Tuláčikovej chorobe zbúrala celú stenu, tehly zakopala a omietku vysypala do jamy. Urobila správnu vec? Prečo to urobila?“ Žiaci uvažujú a potom v slovenčine diskutujú so susedom.

12. Pravidlá našej diskusie (Semafor – komunikačný)

Aplikácia metódy: Vyjadrenie súhlasu/nesúhlasu so slovne predneseným výrokom učiteľa pomocou troch farieb pred seba na lavicu.

Realizácia v triede (Výroky učiteľa pre A2):

- „Tuláčik utekal v parku rýchlejšie, lebo chcel Margitu poraziť a vyhrať.“ (Žiaci by mali dať červenú – nesúhlas, v texte je „aby ho Margita dobehla“).
- „Tuláčik bol džentlmen, lebo dal kosť najprv Margite.“ (Zelená – súhlas).

13. Päťminútovka s textom (Kľúčové slová / slovné spojenia)

Aplikácia metódy: Zhnutie obsahu po čítaní do presne piatich slov, vytvorenie pojmového semaforu dôležitosti.

Realizácia v triede: Žiaci samostatne vyberú z príbehu 5 najdôležitejších slov (Pravidlo 5 slov). Rozdelia ich na semafor: hlavná téma (červená: *Margita/Láska*), dôležitý detail (oranžová: *obrázok, stena*), doplnujúca informácia (zelená: *med, čaj*).

14. „Liečitelia v akcii“ (Zážitková simulácia / Mini-divadlo)

Ako to vyzerá v realite: Trieda sa premení na izbu nešťastného Tuláčika. Žiaci hrajú scénu s reálnymi rekvizitami (šatka na obklad, hrnček na čaj, pohár s medom).

Úloha pre žiakov: Žiaci pracujú v trojiciach. Jeden žiak hrá nešťastného Tuláčika, ktorý sa drží za bruško a guľa očami. Druhý žiak je Klára a snaží sa ho vyliečiť vecami z textu. Tretí žiak je „rozprávač“, ktorý nahlas číta alebo hovorí, čo Klára robí.

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci si takto fyzicky a zážitkovo fixujú slovesné väzby:

- Rozprávač: „Klára robí studený obklad.“ → Klára dáva Tuláčikovi na hlavu mokrú šatku. → Tuláčik vzdychá: „Som zamilovaný.“
- Rozprávač: „Klára varí bylinkový čaj a nesie pravý med.“ → Klára podáva hrnček. → Tuláčik: „Mne je oveľa horšie.“

ÚROVEŇ B1 – B2: Sny a zelené steny (Analýza motívov)

1. Krátka básnická syntéza (Cinquian / päťlístok)

Aplikácia metódy: Päťriadková štruktúra rozvíjajúca slovnú zásobu a slovné druhy (1. téma, 2. dve prídavné mená, 3. tri slovesá, 4. štvorslovný názor, 5. jedno synonymum).

Realizácia v triede (Očakávaná štruktúra od žiaka):

1. riadok: **Margita**
2. riadok: **Ryšavá, krásna**
3. riadok: **Naháňa, spieva, mizne**
4. riadok: **Tuláčik veľmi ochorel kvôli nej.** (Presne 4 slová)
5. riadok: **Obrázok**

2. List Margite (List postave literatúry)

Aplikácia metódy: Písanie listu vybranej postave z knihy s cieľom vyjadriť postoje, overiť hodnoty a pochopiť motiváciu konania.

Realizácia v triede: Žiaci napíšu list namalovanej Margite v mene nešťastného Tuláčika.

- **Formát:** Oslovenie (Drahá Margita), jadro s odkazom na text (Sníval sa mi hrozný sen, že si si vzala veľkého čierneho psa za muža a on ma uhryzol do nohy. Veľmi to bolelo. Prečo si to urobila?), záver a podpis (Tvoj ryšavý Tuláčik).

3. Čítame vo dvojici (Párové čítanie)

Aplikácia metódy: Rozdelenie úloh na spravodajcu (zhrnie odsek vlastnými slovami) a respondenta (kladie doplňujúce otázky partnerovi so šepotom).

Realizácia v triede: Žiaci sa rozdelia na dvojice. Prvú časť (Tuláčikove sny v parku a hoteli) číta Žiak A ako spravodajca a Žiak B ako respondent mu kladie otázky: „Čo jedli v tom hoteli? Kto bol hladnejší?“ Pri druhej časti (zbúranie steny) si roly vymenia.

4. Čo vieme vyčítať medzi riadkami? (INSERT)

Aplikácia metódy: Aktívne čítanie a kategorizácia textu pomocou značiek (✓ – rozumiem/poznám, ! – zaujalo ma, ? – nerozumiem, – – nesúhlasím).

Realizácia v triede: Žiaci čítajú text samostatne a značkujú ho. Značku „?“ dajú k absurdnej reakcii: „Klára zbúrala stenu. Tehly zo steny vyniesla von a zakopala do zeme.“ V záverečnej diskusii rozoberajú stĺpec „?“, prečo Klára musela urobiť takéto radikálne opatrenie, aby Tuláčik vyzdravel.

5. Zastavenie uprostred šialenstva (Buzz Groups / bzučiace skupiny)

Aplikácia metódy: Krátka 3 – 5 minútová stopka uprostred čítania náročnej alebo prekvapivej pasáže na diskusiu v malých mikro-skupinách.

Realizácia v triede: Učiteľ stopne čítanie vo chvíli, keď Klára premaľuje zelenú stenu na modrú a Tuláčik povie: „*Tá modrá stena mi pripomína jednu zelenú stenu. Na zelenej stene bol voľaják obrázok.*“ Zadanie pre bzučiace skupiny: „*Prečo premaľovanie steny Tuláčikovi nepomohlo a stále myslel na Margitu? Ako funguje naša pamäť podľa tohto odseku?*“

6. Interview s liečiteľkou (Čítanie s otázkami)

Aplikácia metódy: Rovesnícke interview, kde dvojica (novinár a svedok/postava) pracuje s vopred vytvorenými otázkami v troch kategóriách (v texte, medzi riadkami, za textom).

Realizácia v triede: Jeden žiak je investigatívny novinár a druhý je dievčatko Klára. Novinár kladie vopred pripravené otázky:

- *V texte:* Aký čaj si uvarila Tuláčikovi, keď ochorel?
- *Medzi riadkami:* Prečo si sa rozhodla ten obrázok nakoniec úplne zvesiť a stenu zničiť?
- *Za textom:* Čo robíš ty, keď tvoj najlepší kamarát prežíva veľký smútok?

7. „Tajné túžby v parku a hoteli“ (Vizuálny komiks / Storyboarding)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci pracujú s predtlačnými prázdnymi komiksovými okienkami a vizualizujú Tuláčikove romantické predstavy.

Úloha pre žiakov: Tuláčik si pred zaspávaním predstavoval tri krásne situácie s Margitou (naháňačku v parku, spoločné zavýjanie na mesiac a obed vo veľkom hoteli). Nakresli trojokienkový komiks o týchto predstavách. Do bublín napíš repliky postáv, ale pozor – Tuláčik musel podľa textu vždy urobiť niečo tak, aby vynikla Margita.

Konkrétne pre učiteľa (Čo má byť v bublinách):

- *Okienko 1 (Park):* Margita naháňa Tuláčika. Tuláčik v bubline hovorí: „Utekám pomalšie, aby si ma dobehla!“
- *Okienko 2 (Mesiac):* Spoločne zavýjajú. Tuláčik v bubline: „Budem ticho, aby všetci počuli tvoj krásny hlas.“
- *Okienko 3 (Hotel):* Na tanieri je talianska piškótová kosť. Tuláčik: „Vezmi si ju, Margita, ty najprv.“

8. Kocka plná perspektív (Cubing / hádzanie kocky)

Aplikácia metódy: Rozbor literárnej postavy alebo javu zo šiestich odlišných myšlienkových úrovní (opíš, porovnaj, asociuj, analyzuj, aplikuj, argumentuj).

Realizácia v triede: Žiaci v skupine hádžu kockou a plnia zadané inštrukcie k motívu **TULÁČIKOVHO SNA O ČIERNOM PSOVI:**

- 1. *OPÍŠ:* Opíš, čo sa presne v tom sne stalo (kto koho uhryzol).
- 2. *POROVNAJ:* Porovnaj Tuláčikove pekné predstavy o Margite s jeho nočnou morou. V čom je najväčší rozdiel?
- 3. *ASOCIUJ:* Aké pocity vo tebe vyvoláva predstava, že veľký čierny pes si vzal ryšavú Margitu za ženu?
- 4. *ANALYZUJ:* Prečo sa v Tuláčikovej hlave objavil motív žiarlivosti? Čoho sa v skutočnosti bál?

- 5. *APLIKUJ*: Ako môžeme v reálnom živote zvládnuť pocit žiarlivosti na kamaráta?
- 6. *ARGUMENTUJ*: Dokáž na základe textu, či bol Tuláčik sen prínosný pre jeho uzdravenie, alebo mu len prihoršil.

9. Rozbor zamilovanosti zo šiestich uhlov (Šesť mysliacich klobúkov)

Aplikácia metódy: Systematický a hlboký rozbor textu z rôznych zorných uhlov na základe paralelného a štruktúrneho myslenia.

Realizácia v triede: Žiaci analyzujú Tuláčikovu chorobu („Som zamilovaný“) podľa úloh klobúkov:

- *Biely (Fakty)*: Aké telesné príznaky mala jeho choroba? (Vypúľil oči, chytil sa za brucho, vzdychol si, nepomáhali lieky).
- *Červený (Pocity)*: Aké čisté emócie prežíval Tuláčik pri pohľade na prázdnu stenu? (Túžba, nostalgia, prázdnota).
- *Čierny (Kritik)*: Aké riziká prináša to, že sa niekto zamiluje len do namalovaného obrázka? Kde urobil Tuláčik chybu?
- *Žltý (Optimista)*: Čo pozitívne priniesla táto skúsenosť Tuláčikovi na konci príbehu? (Začal sám maľovať, našiel v sebe tvorivosť).
- *Zelený (Tvorca)*: Vymyslite úplne iný koniec príbehu. Čo ak by Klára stenu nezbúrala, ale namalovala by k Margite veľkého čierneho psa ako kamaráta?
- *Modrý (Manažér)*: Vypracujte záverečné zhrnutie, ako sa v texte premieňa bolesť z nešťastnej lásky na umeleckú tvorbu.

10. Tajný denník zničenej steny (Dvojité denník – Trojité denník)

Aplikácia metódy: Vrstvené rovesnícke komentovanie vybraného citátu, kde druhý spolužiak reaguje na citát aj na pôvodný komentár prvého spolužiaka.

Realizácia v triede:

- *Žiak A (Citát)*: „Klára zbúrala stenu. Tehly zo steny vyniesla von a zakopala do zeme. Omietku pozametala a vysypala do jamy.“ -> *Komentár Žiaka A*: Myslím si, že Klára musela zničiť fyzické miesto pamäte, pretože Tuláčik bol fixovaný na priestor. Ak by stena stála, hoci prázdna, stále by v nej videl Margitu.
- *Žiak B (Tretí stĺpec)*: Reaguje na Žiaka A: Súhlasím s tebou, Klára urobila radikálnu psychoterapiu. Ukazuje to, že niekedy musíme zničiť staré veci a minulosť úplne zakopať do zeme, aby sme sa oslobodili od bolesti a mohli začať odznova, ako Tuláčik na schodoch.

11. Klára podáva správu (Skladačka I)

Aplikácia metódy: Kooperatívne vyučovanie, kde expertné skupiny naštudujú pridelenú časť celku, a po návrate do domovských skupín učia ostatných a spoločne vytvárajú plagát.

Realizácia v triede: Text sa rozdelí na 4 zložité pasáže (1. Tvorba obrázka, 2. Tuláčikove romantické predstavy, 3. Žiarlivý sen a zvesenie, 4. Proces likvidácie steny a záverečná maľba). Experti zanalyzujú detaily a metafory svojej časti. V domovskej skupine si

navzájom odovzdajú informácie a vytvoria veľký plagát (vizuálny súhrn), ktorý obsahuje 3 kľúčové slová, 1 hlavnú myšlienku vyjadrenú kresbou a 1 otázku.

12. Súdny proces: Je ničenie majetku správna terapia? (Referát v kolotoči)

Aplikácia metódy: Rozdelenie triedy do dvoch kruhov na diskusiu o kontroverznom správaní postáv, tréning aktívneho hovoreného prejavu a zmeny perspektívy.

Realizácia v triede: Pred začiatkom učiteľ použije **komunikačný semafor** na zistenie názorov na výrok: „*Klára konala nezodpovedne a detinsky, keď kvôli psím predstavám kompletne zničila a zbúrala stenu domu. Problémy netreba riešiť búraním, ale rozhovorom.*“ Žiaci sa rozdelia do kruhov (vnútorný kruh výrok obhajuje, vonkajší kruh s ním nesúhlasí) a v dvojiciach počas 2 minút ostro argumentujú s využitím textu, potom sa posunú o jedno miesto doprava.

13. Umelecké znovuzrodenie (Metóda RAFT)

Aplikácia metódy: Rozvoj kreatívneho písania prostredníctvom jasne zadefinovanej Role, Auditória, Formy a Témy.

Realizácia v triede (Tabuľka, ktorú učiteľ premietne na tabuľu):

- *Rola:* Psík Tuláčik, ktorý leží na schodoch a maľuje.
- *Auditórium:* Samotné „Veľké ryšavé srdce“, ktoré práve maľuje na papier.
- *Forma:* Poetická obhajobná reč (Monológ tvorcu).
- *Téma:* Prečo ťa musím namaľovať na zelenú trávu a pod modrú oblohu, prečo už nie si Margitou, ale symbolom mojej vlastnej uzdravenej duše a prečo mi už nie je zle.

14. „Nočná mora ryšavého psíka“ (Tvorivé písanie s premenou nálady)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci pracujú na prechode z romantickej atmosféry do atmosféry strachu (nočná mora o veľkom čiernom psovi).

Úloha pre žiakov: Predstav si, že Tuláčikov sen pokračuje. Veľký čierny pes si vzal Margitu za ženu a Tuláčik leží so zranenou nohou. Napíš krátke pokračovanie sna (40 – 50 slov), kde Tuláčik vymyslí plán, ako Margitu zachrániť. Použi expresívne slovenské výrazy a slovesá akcie (*uhryznúť, utekať, zachrániť, bojovať*).

Konkrétne pre učiteľa: Táto úloha pomáha precvičiť minulé čas sloves a vyjadrenie napätia v slovenčine (napr. „*Vyskočil som, utekal som za nimi, chcel som Margitu zachrániť...*“).

15. „Zvuková stopa zlomeného srdca“ (Synestetická audio-tvorba)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci pracujú s mobilnými telefónmi a nahrávajú zvuky (soundscape), ktoré vyjadrujú postupnú premenu nálady v príbehu.

Úloha pre žiakov: Príbeh má tri fázy: romantickú (predstavy o hoteli a parku), dramatickú (žiarlivý sen a búranie steny) a oslobodzujúcu (maľovanie veľkého srdca na schodoch). Vytvorte v skupinách 1-minútovú audio nahrávku, kde pomocou reálnych zvukov v triede alebo zvukov z internetu vyjadríte tieto tri fázy bez slov.

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci po pustení nahrávky musia pred triedou svoj výtvar po slovensky obhájiť a vysvetliť synestéziu zvukov: „*Najprv sme dali veselú hudbu, lebo*

Tuláčik bol šťastný. Potom sme búchali do stola, lebo Klára búrala stenu a tehly dávala do zeme. Na konci je ticho a spev vtákov, lebo Tuláčikovi je lepšie a maľuje srdce.“

16. „Psychologická poradňa pre Kláru“ (Diskusný klub / Prípadová štúdia)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci sa na hodine stávajú psychológmi a analyzujú Klárovo správanie z hľadiska pedagogiky a psychológie.

Úloha pre žiakov: Klára kvôli Tuláčikovej psychickej chorobe zbúrала reálnu stenu domu, tehly zakopala a omietku vysypala do jamy. Voda z umývania skončila v potoku. Vedťe v triede odbornú diskusiu: *Bolo toto radikálne zničenie priestorovej pamäte správnym terapeutickým krokom? Nezmazala tým Klára aj krásne spomienky? Ako inak sa dá v živote vymazať nešťastná láska z hlavy bez toho, aby sme zničili dom?*

Konkrétne pre učiteľa: Aktivita vedie k používaniu pokročilej slovenskej lexiky z oblasti medziľudských vzťahov a metafor. Učiteľ dbá na to, aby žiaci používali formálne a argumentačné spojenia: *„Z môjho pohľadu...“, „Je dôležité vziať do úvahy, že minulosť sa nedá zakopať do zeme...“, „Klára demonštrovala obrovskú empatiu, keď obetovala stenu pre priateľa...“*

Iné kreatívne aktivity uplatňujúce zážitkové vyučovanie literatúry

ÚROVEŇ A1 – A2

1. Zmyslové a arteterapeutické aktivity

„Uzdravená stena“ – Koláž emócií: Klára stenu zbúrала, ale Tuláčik si na jej miesto sadol a začal maľovať. Učiteľ rozloží na zem veľký pás baliaceho papiera (bude to prázdna stena). Žiaci majú k dispozícii farby, staré časopisy a lepidlo. Ich úlohou je spoločne vytvoriť koláž záveru básne. Maľujú zelenú trávu, modrú oblohu a vystrihujú alebo kreslia veľké ryšavé srdcia. Počas lepenia žiaci po slovensky komentujú, čo na stenu dávajú: *„Ja tu lepím modrú oblohu.“ / „Toto je veľké ryšavé srdce pre Margitu.“*

Hmatový semafor zamilovanosti: Tuláčik kvôli Margite ochorel. Učiteľ prinesie do triedy veci, ktoré Klára použila ako lieky, ale aj veci z textu: *studený obklad* (mokrú vreckovku), *bylinkový čaj* (vrecúško čaju, ktoré žiaci ovoniavajú), *pravý med* (ochutnávka na lyžičke) a *tehlu* (zo steny). Žiaci zapájajú hmat, chuť a čuch, pričom fixujú slovnú zásobu: *„Med je sladký a pravý.“ / „Čaj je voňavý a bylinkový.“ / „Tehla je ťažká a tvrdá.“*

ÚROVEŇ B1 – B2

1. Dramatické a asociačné aktivity

Vnútorň monológ Margity (Zmena perspektívy): Margita je v príbehu iba pasívny obrázok na stene. Čo ak to tak nebolo? Žiaci majú za úlohu napísať alebo predniesť krátky monológ z pohľadu Margity, ktorá visí na stene a pozerá sa na Tuláčika. Ako vníma to, že psík kvôli nej gúľa očami, nechce jesť piškótovú kosť a drží sa za bruško? Čo by mu poradila, aby vyzdravel? Aktivita rozvíja empatiu v cieľovom jazyku a kreativitu.

Simulovaný hotelový dialóg (Etiketa a humor): Tuláčik si predstavoval, ako s Margitou obedujú vo veľkom hoteli a na tanieri majú voňavú taliansku piškótovú

košť. Žiaci v dvojiciach (jeden ako Tuláčik, druhý ako Margita) zahrajú scénu z tohto hotela. Tuláčik sa musí správať ako prehnaný, zamilovaný džentlmen podľa textu (ponúka jej košť, hoci je sám hladný, hovorí jej komplimenty). Žiaci si tak hravou formou precvičujú zdvorilostné frázy v slovenčine (*Nech sa páči, ty prvá... / Si veľmi láskavý... / Táto košť vonia úžasne...*).

2. Digitálne a filozofické projekty

Audio-scenár Tuláčikovho sna (Soundscape): Nočná mora o veľkom čiernom psovi, ktorý Tuláčika uhryzol do nohy a vzal si Margitu za ženu, je vrcholom dramatickosti v texte. Žiaci majú za úlohu pomocou smartfónov nahráť 30-sekundový audio-záznam tejto nočnej mory. Používajú zvuky, ktoré sami vyrobia v triede (zúrivé vrčanie, kňučanie, búchanie, tiché kroky v tme). Nahrávku následne predstavia a v slovenčine opíšu, ako pracovali s napätím a ako zvuky reprezentujú strach zo straty milovanej bytosti.

Filozofický klub: „Dá sa minulosť zakopať do zeme?“: Klára zbúrала stenu, tehly zakopala do zeme a omietku vysypala do jamy, aby Tuláčik zabudol. Pre pokročilých žiakov (B2) je to geniálna metafora na diskusiu o vyrovnávaní sa so sklamaním, rozchodom alebo stratou. Žiaci v slovenčine debatujú o tom, či radikálne vymazanie spomienok (vyhodenie vecí, vymazanie fotiek z telefónu) naozaj človeku pomôže vyzdraviť, alebo či spomienky zostávajú v nás (tak ako Tuláčikovi modrá stena stále pripomínala zelenú stenu). Trénujú sa tým pokročilé argumentačné štruktúry a abstraktné myslenie.

Ukážka uplatnenia metodického materiálu vo vyučovaní slovenskej literatúry č. 10

Literárny text: **Taký obyčajný deň**

Valéria Durecová

Chladný a veterný bol ten februárový deň, a predsa boli ulice plné ľudí. Výklady obchodov sa sfarbili dočervena a kvetinárky nestíhali. Iba oni dvaja nezaujato sledovali rušné mesto.

„Ty, dnes je zase ten deň, však?“ spýtala sa radostne svojho partnera.

„Ten,“ odvetil znudene, „veď vidíš to množstvo kvetín a srdiečkových škatuliek.“

„Prinesieš mi jeden kvietok?“

„Nedaj sa vysmiať. Chceš ho do šalátu?“

„Ale ty si taký... nemáš v sebe ani štipku romantiky. Pozri, ako nadšene nakupujú...“

„No a čo, moja? My sa k sebe predsa správame každý deň tak isto.“

„Áno, máš pravdu,“ odvetila trocha sklamane. „Rovnako na nervy ležúco.“

Pod nimi sa stretol párik s rozžiarenými očami. Mladý muž držal v rukách veľkú kyticu a červenú škatuľku v tvare srdca. Na žene sa dalo badať radostné očakávanie.

„Pozri na nich, však sú zlatí?“

„Hm, keď vravíš... Ale dokedy?“

„Ty všetko ofrfeš. Troška romantiky predsa!“

„Hej, ihneď ma premkli zvláštne pocity. Pod', vykonajme svoju prácu...“

Chlapec začul šuchotanie krídel a zdvihol hlavu. Bol to plný zásah. Ušlo sa mu aj na nos. Nadávajúc zúrivo švihal okolo seba kyticou ruží. Dievča zarazene zdvihlo ruky k ústam a sklamane odstúpilo.

„To ťa naozaj troška špiny na kabáte takto rozzúri? Chod' do čerta!“

„Prepáč,“ ozval sa vydesene chlapec, „tak náhle to prišlo. Prekvapilo ma to. Také pekné veci som ti chcel povedať. Trocha romantiky a tak... Vieš, čo sa v takýto deň zvykne hovoriť.“

„Och, ty hlupáček!“ vykričlo dievča a už neudržalo výbuch smiechu.

Zotrelo chlapcovi z nosa darček od holubov a objalo ho.

Znova šuchotanie krídel a na červenej škatuľke sa rozplásol ľubostný odkaz od holubov. Obaja prepukli v hlasný smiech.

„Tak, a už to máme aj posvätené,“ usmieval sa chlapec.

„Takto ťa ľúbim, ty!“ pritúlilo sa k nemu dievča. „Je jedno, aký je deň. Poďme radšej na kofolu a zahráme si stolný futbal. Potom mi môžeš dať aj tú posvätenú škatuľku,“ žmurkla na neho sprisahanecky. Vykročili v šťastnom objatí, zanechajúc za sebou rozsypané ruže a ulicu dusiacu sa v červených oparoch.

A dva holuby spokojne lietali a hrkútali, hľadajúc svoju ďalšiu obeť. Hlasným plesknutím jeden z nich vrazil do sochy Sládkoviča a trasúc sa metal na zemi.

„Jaj, prepána, je ti dobre?“ pýtala sa holubica.

„Eeej, Marína moja, sme ako dve... neviem čo! Že si mi aká krásna dnes!“ pozviechal sa zo zeme mierne otrasený.

„Och, sväté proso! Voľné veršovanie Sládkoviča? Určite si v poriadku?“ „Nikdy mi lepšie nebolo! Pre teba zasypem celý svet! No najprv sa najeme, napijeme a doplníme strelivo.“

A ľudia s tajuplnými výrazmi a taškami preplnenými darčekom sa naďalej ponáhľali po ulici, nič netušiac o tajnom pláne holubov...

(In. Jablko v župane. Perfekt : Bratislava, 2023, s. 40 – 42. ISBN 978-80-8226-092-5)

Kategória	Obsah a metodické pokyny
Téma	Interpretácia súčasnej slovenskej prózy Valéria Durecová: Taký obyčajný deň Humorná dekonštrukcia sviatku zalúbených Valentín (Sviatok zalúbených), komercializácia sviatkov vs. skutočné city, irónia, mestský život a literárna paródia (Sládkovičova Marína)
Trvanie	90/120 min. (časový limit zohľadňuje prácu s tromi paralelnými rovinami textu, lexikálne cvičenia a záverečnú tvorivú aktivitu)
Ciele	Psychologický a osobnostný: Rozvoj kritického myslenia (pohľad na komerčnú stránku sviatkov), zvládanie nečakaných humorných a trápnych situácií s nadhľadom, rozvoj empatie a schopnosti vidieť romantiku v každodennej všednosti (hra stolného futbalu namiesto drahých darov). Jazykový a literárny: Čítanie s porozumením, identifikácia satirických, ironických a parodických prvkov v texte. Rozlíšenie explicitných motívov (valentínsky nákupný zhon) a implicitných významov (holuby ako symbol ironického osudu a komentátori ľudského správania). Pochopenie a dešifrovanie intertextuálneho odkazu na slovenskú klasiku (Andrej Sládkovič – Marína). Praktické precvičovanie antoným, citovo zafarbených slov, prechýlených tvarov zvierat (holub – holubica) a syntaxe dialógu.
Organizačné formy	Kooperatívne skupinové vyučovanie, párová práca (simulácia dialógov), samostatná textová analýza, riadená diskusia s prvkami literárneho seminára.
Materiálová báza	Tlačené pracovné listy s textom poviedky, interaktívna tabuľa, portrét Andreja Sládkoviča a ukážka z jeho básne Marína na porovnanie, papierové makety holubích krídel, výkresy, kresliace potreby.
Postup	A. Prípravná fáza (Expozícia) Učiteľ navodí dynamickú atmosféru. Na úvod položí žiakom provokatívnu otázku: „Čo pre vás znamená 14. február? Je to komerčný gýč alebo krásny sviatok?“ Žiaci sa rozdelia na dva tábory podľa názoru. Učiteľ zapisuje na tabuľu kľúčové slová spojené s oboma pohľadmi (červená farba, srdiečka, ruže vs. zbytočné výdavky, pretváрка, nuda). Následne premietne na tabuľu obrázok sochy básnika Andreja Sládkoviča v Banskej Štiavnici alebo Nitre a spýta sa, či študenti vedia, kto to je a čo napísal. Učiteľ stručne vysvetlí, že napísal najdlhšiu lúboštnú báseň sveta „Marína“, a pripraví ich na to, že v texte sa objaví nečakané prepojenie na toto dielo.

Kategória	Obsah a metodické pokyny
	B. Fáza realizácie (Uvedomenie) Čítanie textu: Žiaci čítajú text „Taký obyčajný deň“ reťazovo po odsekoch. Text obsahuje tri roviny (cynický ľudský pár, mladý romantický pár, pár holubov), preto učiteľ po každej zmene perspektívy čítanie preruší a overí porozumenie (Kto teraz hovorí? Kde sa nachádzajú?). Nasleduje tiché čítanie, pri ktorom si študenti farebne podčiarkujú kontrasty (napr. červenou romantické prejavy, modrou ironické alebo nepríjemné udalosti). Zadanie problémových a rozvíjajúcich úloh podľa jazykových úrovní: Všetky referenčné rámce (A1, A2, B1, B2, C1, C2): • Úloha 1 (Analýza humoru): Poviedka stavia na kontraste a irónii. Ktorý moment v texte vás najviac rozosmial a prečo? Ako autorka premenila romantickú chvíľu na komickú? • Úloha 2 (Postavy a postoje): V texte vystupujú tri dvojice. Porovnajte ich prístup k Valentínu. Ktorá dvojica je vám osobne najsympatickejšia a prečo? • Úloha 3 (Práca s prostredím): Kde presne sa odohráva dej príbehu? Vyhľadajte indície v texte, ktoré opisujú atmosféru v meste (výklady, kvetinárky, počasie). Začiatok (A1 – A2): • Úloha 1 (Slovná zásoba – Valentínska lexika): Vyhľadajte v texte podstatné a prídavné mená spojené so symbolmi Valentína. Doplňte chýbajúce písmená a preložte do svojho materinského jazyka: 1. s _ _ d _ e č k _ v á škatuľka (srdiečková) 2. k _ _ t _ n á r k y (kvetinárky) 3. k _ _ i _ a ruží (kytica) • Úloha 2 (Gramatika – Prídavné mená a opozitá): Priradte k prídavným menám z textu ich presné antonymá (opačné významy): chladný deň → _____ (teplý) radostné očakávanie → _____ (smutné / sklamané) mladý muž → _____ (starý) hlasný smiech → _____ (tichý) krásna Marína → _____ (škaradá)

Kategória	Obsah a metodické pokyny
	Úloha 3 (Zvieratník – Rodové dvojice): V texte vystupuje holub a holubica. Vytvorte správne dvojice (samec – samica) pre nasledujúce mestské zvieratá: holub → _____ (holubica) pes → _____ (fena / suka) mačka → _____ (kocúr) vrabec → _____ (vrabčia samica / vrabčiak) Úloha 4 (Syntax – Zápor vo vetách): Pretransformujte kladné vety z textu na záporné podľa vzoru: <i>Vzor: Učiteľ si v poriadku. → Určite nie si v poriadku.</i> 1. Ulice boli plné ľudí. → _____ (Ulice neboli plné ľudí.) 2. Prinesieš mi jeden kvietok? → _____ (Neprinesieš mi jeden kvietok?) 3. Chlapec začul šuchotanie krídel. → _____ (Chlapec nezačul šuchotanie krídel.) Stredne pokročilý (B1 – B2): Úloha 1 (Charakteristika cez dialóg): Analyzujte rozhovor prvej dvojice na začiatku textu („Nedaj sa vysmiať. Chceš ho do šalátu?“). Ako by ste charakterizovali muža a ako ženu? Použite aspoň 3 prídavné mená pre každého z nich (napr. pragmatický, cynický, romantická, sklamaná). Úloha 2 (Dramatizácia a simulácia): Pracujte v dvojiciach. Predstavte si, že ste mladý romantický pár po odchode z ulice. Sedíte v podniku na kofole a hráte stolný futbal. Napíšte a zahrajte pokračovanie ich dialógu. Ako chlapec zareaguje, keď mu dievča povie, aby jej dal tú „posvätenú škatuľku“? Použite hovorovú slovenčinu. Úloha 3 (Slovotvorba a synonymia): Autorka používa expresívne a hovorové slovesá. Nájdite k nim v textovom kontexte neutrálne synonymá: 1. „všetko ofrfleš“ → _____ (skritizuješ, skritizovať, sťažovať sa) 2. „premkli zvláštne pocity“ → _____ (zasiahli, ovládli) 3. „pozviechal sa zo zeme“ → _____ (postavil sa, vstal) 4. „žmurkla sprisahanecky“ → _____ (tajomne, spoločne dohodnuto)

Kategória	Obsah a metodické pokyny
	• Úloha 4 (Transformácia textu – Zmena žánru): Prepíšte odsek o útoku holuba na mladého muža z pohľadu policajnej správy o výtržníctve v mestskom parku alebo z pohľadu bulvárneho článku (Rozsah: 60 – 80 slov). Vyhnite sa poetizácii, zamerajte sa na fakty a nadsádzku. Pokročilý (C1 – C2): • Úloha 1 (Literárnovedná analýza – Intertextualita): Zamerajte sa na záverečnú rovinu príbehu, kde holub po náraze do sochy Sládkoviča začne citovať klasickú poéziu („Eeeej, Marína moja...“). Analyzujte, ako autorka využíva paródiu a travestiu vysokého štýlu slovenskej romantickej poézie (Sládkovičov kult lásky a krásy) v nízkom kontexte holubieho života (hľadanie jedla a „dopĺňanie streliva“). Aký estetický účinok to má na čitateľa? • Úloha 2 (Tvorivé písanie – Satirický monológ): Napíšte vnútorný monológ (150 – 200 slov) jedného z dvoch holubov počas letu nad mestom. Holub v ňom kriticky a antropomorfne hodnotí ľudské správanie počas Valentína. Prečo ľudia kupujú zbytočnosti? Ako holuby vnímajú svoju „prácu“ (poškodzovanie kabátov a darčiekov)? Použite iróniu, sarkazmus a bohatú metaforiku. • Úloha 3 (Argumentačná esej / Fejtón): Napíšte krátky fejtón s názvom: „<i>Mesto v červenom opare alebo prečo potrebujeme holuby, aby sme zostali ľuďmi</i>“. Reflektujte v ňom motív z poviedky, kde až nečakaná nehoda (holubí trus) paradoxne prelomí umeľú romantickú pózu chlapca a vyvolá úprimný, oslobodzujúci smiech a skutočnú blízkosť. Rozsah: 200 – 250 slov. • Úloha 4 (Frazeologické hniezdo – „Ísť na nervy“): V texte žena hovorí, že sa k sebe správajú „rovnako na nervy lezúco“. Vyhľadajte v slovenskom frazeologickom slovníku aspoň 5 ďalších frazeologizmov, ktoré vyjadrujú, že niekto niekoho otravuje, hnevá alebo mu prekáža (napr. <i>piť niekomu krv, liezť na city, žrať nervy, mať niekoho po krk, brnká mu na nervy</i>). Vysvetlite ich jemné štýlové rozdiely a použite ich v komplexných súvetiach.

Kategória	Obsah a metodické pokyny
	C. Záverečná fáza a fáza vyhodnotenia (Reflexia) Kooperatívny projekt – „Alternatívny valentínsky sprievodca mestom Nitra“: Žiaci vytvoria štvorčlenné tímy. Ich úlohou je na veľký výkres navrhnuť mapu alebo plagát pre zaľúbené páry, ktoré nechcú zažiť „gýčový Valentín“ plný drahých nákupov, ale chcú prežiť deň ako dvojica z záveru príbehu (hrať stolný futbal, ísť na kofolu, prechádzať sa bez ohľadu na počasie). Plagát musí obsahovať kresby, humorné varovania pred holubmi na námestiach a krátke textové odporúčania, pri ktorých začiatovníci precvičia antonymá a zápor, a pokročilí študenti zakomponujú naučené frazeologizmy alebo vtipné verše. Nasleduje prezentácia projektov formou „galérie“. Učiteľ poskytne študentom formatívne, vysoko podporné a pozitívne hodnotenie, pričom vyzdvihne lingvistickú vynaliezavosť, zmysel pre humor a tímovú synergiu.

Dalšie odporúčané aktivity (podľa referenčného rámca)

ÚROVEŇ A1 – A2: Červený februárový deň (Základná lexika a orientácia)

1. Srdiečka a kvety na tabuli (Brainstorming)

Aplikácia metódy: Asociačná metóda vo fáze evokácie pred čítaním textu, ktorá od-búrava strach zo zlyhania a zisťuje vedomosti žiakov.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Učiteľ napíše na tabuľu slovo **FEBRUÁR / VALENTÍN**. Žiaci majú v časovom limite 3 minút povedať všetky slovenské slová, ktoré im napadnú. Učiteľ ich zapisuje na tabuľu (očakávajú sa slová: *srdce, kvety, červená, láska, darček*).

2. Hľadáme zamilované dvojice (Pexeso – skupinové pexeso)

Aplikácia metódy: Metóda priradovania príbuzných pojmov k sebe, realizovaná v menších skupinách priamo na lavici na začiatku hodiny.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Učiteľ rozdelí triedu do skupín po 4 žiakov a každej skupine dá sadu kariet. Úlohou žiakov je spárovať postavy s ich darčekom alebo činnosťami z textu.

- Karta 1: Mladý muž → Karta 2: Veľká kytica ruží a červená škatuľka
- Karta 3: Kvetinárky → Karta 4: Nestíhajú predávať
- Karta 5: Holuby → Karta 6: Lietajú, hrkútajú a hľadajú obeť
- Karta 7: Jeden z holubov → Karta 8: Vrazil do sochy Sládkoviča

3. Červené výklady miest (Pozorovanie ilustrácie)

Aplikácia metódy: Využitie ilustrácie pred oboznámením sa s textom na navodenie nálady, atmosféry a osvojenie si nových názvov.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Učiteľ ukáže žiakom obrázok zimnej zasneženej ulice plnej ľudí, kde výklady obchodov svietia načerveno a vo vzduchu lietajú holuby. Žiaci identifikujú objekty v slovenčine: *ulica, ľudia, červený výklad, kvet, holub*. Hádajú, aká nálada v meste vládne.

4. Rozpletenie obyčajného dňa (Poprehadzované vety)

Aplikácia metódy: Usporiadanie 5 – 6 lístočkov, ktoré obsahujú priebeh situácie v texte ešte pred samotným čítaním na rozvoj časovo-príčinnej logiky.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Učiteľ rozdá žiakom do dvojíc premiešané pásiky papiera. Žiaci ich zoradujú podľa logiky:

- [] Februárový deň bol chladný a veterný, výklady obchodov boli červené.
- [] Pod dvoma holubmi sa stretol mladý pár, muž držal kyticu a červenú škatuľku.
- [] Holuby pustili na chlapca a jeho škatuľku svoj „darček“.
- [] Dievča sa začalo smiať a pozvalo chlapca na kofolu a stolný futbal.
- [] Jeden z holubov vrazil do sochy básnika Sládkoviča a začal hovoriť básne.

5. Pravda o holuboch (Áno/nie)

Aplikácia metódy: Diskusná metóda, kde žiaci pred čítaním vpisujú názory do tabuľky a po čítaní hľadajú priame textové dôkazy.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci dostanú tabuľku s tvrdeniami. Vyplnia stĺpec „pred čítaním“ a po prečítaní textu hľadajú dôkazy:

- *Tvrdenie 1:* Chlapec sa veľmi nahneval na špinu od holuba. (Po čítaní: ÁNO. Dôkaz: „*Nadávajúc zúrivo švihol okolo seba kyticou ruží.*“)
- *Tvrdenie 2:* Pár išiel na drahú večeru do hotela. (Po čítaní: NIE. Dôkaz: „*Podme radšej na kofolu a zahráme si stolný futbal.*“)

6. Moje prvé valentínske slovíčka (Pracovné listy)

Aplikácia metódy: Podporný materiál pre žiakov, ktorý sprehľadňuje učivo (autor, názov diela, postavy) a obsahuje dopĺňovačky.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci vyplnia pracovný list. Doplníte slová do viet na základe textu: *Výklady obchodov sa sfarbili do_____ (červena). Zotrelo chlapcovi z nosa darček od _____ (holubov). Vykročili v šťastnom objatí, zanechajúc za sebou rozsypané _____ (ruže).*

7. „Valentínsky nákupný košík“ (Vizuálno-materiálová hra)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ prinesie do triedy reálne predmety alebo ich makety (veľkú kyticu ruží, červenú škatuľku v tvare srdca, hračkárskeho holuba, fľašu kofoly, balíček kvetov/šalátu).

Úloha pre žiakov: Žiaci chodia po jednom k stolu. Učiteľ povie vetu z textu a žiak musí bleskovo zdvihnúť správny predmet, zopakovať slovo po slovensky a priradiť k nemu správnu farbu.

Konkrétne pre učiteľa: Cvičíme priradenie prídavného mena a podstatného mena v správnom rode:

- Učiteľ: „Mladý muž drží veľkú...” → Žiak zdvihne ruže: „Veľká kytica.” (ženský rod)
- Učiteľ: „Na stole leží červená...” → Žiak zdvihne krabičku: „Červená škatuľka.” (ženský rod)
- Učiteľ: „Holub vrazil do...” → Žiak ukáže na sochu/holuba: „Sivý holub.” (mužský rod)

8. Signalizujeme zložité výrazy (Semafor)

Aplikácia metódy: Signalizácia porozumenia alebo neporozumenia pri čítaní textu pomocou farebného princípu a práce so slovníkom.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci čítajú text po odsekoch. Ak učiteľ prečíta slovo, ktorému žiak s VJM nerozumie, žiak zdvihne červenú kartu semaforu. Učiteľ sa pristaví pri slovách, ktoré budú pre úroveň A2 kritické: *nezaujato, znudene, ofrfleš, premkli, zúrivo, sprisahanecky, pozviechal sa*. Význam si spoločne overia v slovensko-maďarskom slovníku.

9. Ľudia verzus vtáky (Stratégia porovnaj a rozlíš)

Aplikácia metódy: Analytický nástroj zameraný na sledovanie podobností a odlišností dvoch objektov alebo postáv pomocou Vennovho diagramu.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci nakreslia dva prekrývajúce sa kruhy. Do ľavého kruhu píšu vlastnosti ľudského páru (chlapec a dievča, pijú kofolu, hrajú stolný futbal, chlapec čistí nos). Do pravého kruhu píšu vlastnosti holubieho páru (holub a holubica Marína, lietajú, hrkútajú, dopĺňajú strelivo). Do prieniku (stred) vložia spoločné znaky: *sú zamilovaní, rozprávajú sa, prežívajú Valentína, smejú sa / hrkútajú*.

10. Čo viem o Sládkovičovi? (K-W-L)

Aplikácia metódy: Stratégia kritického myslenia na prepojenie nových informácií s predchádzajúcimi vedomosťami cez tri stĺpce (Čo viem – Čo chcem vedieť – Čo som sa naučil).

Konkrétna realizácia pre učiteľa:

- *Stĺpec K (Viem):* Žiaci pred čítaním napíšu, čo vedia o slove Marína alebo o soche v meste (Andrej Sládkovič bol básnik, Marína je slávna báseň).
- *Stĺpec W (Chcem vedieť):* Prečo holub vrazil do sochy Sládkoviča?
- *Stĺpec L (Naučil som sa):* Po dočítaní textu zapíšu humor záveru (že holub po náraze začal rozprávať ako Sládkovič a volal holubicu „Marína moja”).

11. Akcia a reakcia pod holubmi (T-schéma)

Aplikácia metódy: T-tabuľka na zaznamenávanie reakcií postáv, porovnávanie a hodnotenie dvoch stránok deja.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci rozdelia hárok na dva stĺpce.

- *Ľavý stĺpec (Čo urobil holub):* Pustil „darček” na nos chlapcovi; znova pustil „ľúbostný odkaz” na červenú škatuľku.
- *Pravý stĺpec (Ako reagovali mladí):* Chlapec zúrivo švihol kyticou ruží; dievča sklamané odstúpilo; neskôr obaja prepukli v hlasný smiech a povedali, že to majú posvätené.

12. Sme romantici? (Uvažuj – obráť sa k spolužiakovi – vymeňte si názory)

Aplikácia metódy: Kooperatívna metóda Think-Pair-Share, kde žiaci po zadaní otázky učiteľom najprv samostatne premýšľajú a potom diskutujú so susedom v lavici.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Učiteľ položí otázku: „Prvý holub hovorí, že jeho partnerka nemá v sebe ani štipku romantiky a všetko ofrflé. Je dôležité mať v sebe romantiku na Valentína, alebo stačí ísť na kofolu a správať sa k sebe pekne každý deň?“ Žiaci majú minútu na tiché premyslenie, potom sa otočia k susedovi a vymenia si názory v slovenčine.

13. Päť uzlov obyčajného dňa (Kľúčové slová / slovné spojenia)

Aplikácia metódy: Sumarizácia podstatného obsahu textu po čítaní, skondenzovanie textu do presne piatich slov.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci pracujú samostatne s cieľom vybrať z textu presne 5 slov (Pravidlo 5 slov). Žiaci na úrovni A2 zvolia uzly: *Valentín, ruže, holuby, socha, Sládkovič*.

14. „Nehoda v parku“ (Zážitková simulácia / Komedialné divadlo)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci v trojiciach hrajú kľúčovú humornú scénu z textu s prehnanou emóciou a gestami.

Úloha pre žiakov: Jeden žiak hrá chlapca, ktorý drží kyticu a romanticky hovorí. Druhý žiak hrá dievča, ktoré čaká darček. Tretí žiak drží papierovú maketu holuba, prebehne okolo nich, urobí zvuk krídel (*šuch-šuch*) a hodí chlapcovi na nos malý biely papierik („darček“). Žiaci musia zareagovať replikami z textu.

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci sa učia spájať citové výrazy s akciou:

- *Chlapec (zúrivo máva kyticou):* „Prepáč, tak náhle to prišlo! Chcel som ti povedať pekné veci!“
- *Dievča (utiera mu nos a smeje sa):* „Och, ty hlupáčik!“ (Objme ho).

ÚROVEŇ B1 – B2: Marína a sväté proso (Analýza a interpretácia paródie)

1. Sieťovanie valentínskeho chaosu (Clustering / Zhlukovanie)

Aplikácia metódy: Efektívna nelineárna metóda mapovania asociácií, kde sa budujú asociačné reťazce a každá nová myšlienka sa pripája k tej predchádzajúcej.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci dostanú papier A3 a do stredu umiestnia pojem **TAKÝ OBYČAJNÝ DEŇ**. Zo stredu ťahajú dve hlavné vetvy.

- *Vetva 1: Romantika* → kytica ruží, červená škatuľka, srdiečka, rozžiarené oči.
- *Vetva 2: Realita (Humor)* → chladný deň, darček od holubov, špina na kabáte, stolný futbal, socha Sládkoviča, strelivo.

2. Čítanie s kritickým perom (INSERT)

Aplikácia metódy: Interaktívny poznámkový systém pre efektívne čítanie a kategorizáciu informácií pomocou štyroch značiek priamo v texte.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci samostatne čítajú text a k odsekom robia značky. Značku „✓“ dajú k poznaným veciam (kofola, Valentín). Značku „!“ (zaujímavé/

prekvapivé) dajú k momentu, kedy holub vrazil do sochy. Značku „?“ dajú k literárnej narážke „*voľné veršovanie Sládkoviča*“ a „*Marína moja*“. V reflexii si spoločne vysvetlia stĺpec s otáznikom.

3. Prečo holub veršuje? (RAP)

Aplikácia metódy: Stratégia porozumenia hlavným myšlienkam a detailom cez tri kroky: Read (čítaj odsek), Ask (spýtaj sa na hlavnú myšlienku), Paraphrase (odpovedz vlastnými slovami bez kopírovania).

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiak si potichu prečíta predposledný odsek o náraze holuba do sochy Sládkoviča. Položí si otázku: *Prečo holub zrazu začal hovoriť básne a oslovil partnerku „Marína moja“?* Následne žiak parafrázuje odsek vlastnými slovami: *„Holub po náraze do hlavy sochy dostal otras mozgu a začal rozprávať ako samotný básnik Sládkovič, ktorého socha tam stojí.“*

4. Klobúky na Sládkovičovej ulici (Šesť myšliacich klobúkov)

Aplikácia metódy: Netradičný a hlboký rozbor literárneho textu z viacerých zorných uhlov na základe paralelného myslenia v súvislostiach.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci analyzujú text podľa pokynov klobúkov:

- *Biely klobúk (Fakty):* Aké reálne fakty o meste a počasí sa spomínajú v prvej slohe? (Február, chladno, veterno, plné ulice, červené výklady).
- *Červený klobúk (Pocity):* Aké pocity zažíval chlapec, keď mu holub pustil darček na nos? (Zúrivosť, hnev, neskôr výbuch smiechu).
- *Čierny klobúk (Kritik):* Kde urobil mladý muž chybu pri reakcii na nehodu? Prečo na neho dievča sklamane nakričalo?
- *Žltý klobúk (Optimista):* Čo pozitívne priniesol holubí zásah do vzťahu mladých ľudí? (Odbúrало to umelú romantiku, začali sa smiať a uvoľnili sa pri stolnom futbale).

5. Bzučanie nad ľúbostným odkazom (Buzz Groups / bzučiace skupiny)

Aplikácia metódy: Krátka 3 – 5 minútová stopka uprostred čítania textu, kedy učiteľ zadá konkrétnu mikro-úlohu na diskusiu v trojiciach.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Učiteľ preruší čítanie pri vete: „*Znova šuchotanie krídel a na červenej škatulke sa rozplásol ľúbostný odkaz od holubov.*“ Zadanie pre bzučiace skupiny: „*Prečo autorka nazvala holubí trus ironicky „ľúbostný odkaz“? Akú rolu hrá tento humor v príbehu?*“ Žiaci v trojiciach bzučia a hľadajú vysvetlenie.

6. Interview s očitým svedkom (Čítanie s otázkami)

Aplikácia metódy: Rovesnícke interview (Hra na novinárov), kde dvojica pracuje s vopred vytvorenými otázkami v troch kategóriách (v texte, medzi riadkami, za textom).

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Jeden žiak je investigatívny novinár a druhý je dievča, ktoré videlo celú situáciu pred sochou Sládkoviča. Novinár kladie otázky:

- *Priamo v texte (Faktická):* Kam chlapec a dievča nakoniec odišli a čo zanechali za sebou?

- *Medzi riadkami (Analytická):* Prečo sa dievča najprv nahnevalo, ale po chlapcovom ospravedlnení vybuchlo do smiechu?
- *Za textom (Hodnotová):* Ako by si reagoval ty, keby ti na Valentína počas romantickej chvíle holub znečistil kabát alebo darček?

7. „Tajný denník mestskej holubice“ (Zmena perspektívy a rozvoj tvorivosti)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci menia filter vnímania reality príbehu a píšú text z pozície zvieracieho anti-hrdinu.

Úloha pre žiakov: Na konci textu sa dozvedáme, že holuby majú „tajný plán“ a hľadajú ďalšiu obeť. Napíš krátky zápis do denníka holubice Maríny (40 – 50 slov) o tom, ako úspešne dnes s partnerom splnili misiu, ako „posvätili“ mladý pár a aké strelivo (proso) si musia dokúpiť na ďalší deň.

Konkrétne pre učiteľa (Pomocné slovenské frázy pre žiakov):

- *„Dnes bol skvelý valentínsky deň. S mojím partnerom sme leteli nad mestom. Videli sme veľa červených škatuliek. Môj partner urobil plný zásah priamo na nos jednému chlapcovi. Bola to zábava! Potom vrazil do sochy básnika, ale už je v poriadku. Zajtra doplníme strelivo a znova zaútočíme...”*

8. „Moderné rande na kofole“ (Slohový útvar: Neformálny dialóg)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci rozvíjajú príbeh tam, kde autorka skončila – v krčme pri kofole a stolnom futbale.

Úloha pre žiakov: Predstavte si, že chlapec a dievča už sedia v podniku. Napíšte ich rozhovor (10 – 12 replík) počas toho, ako hrajú stolný futbal a pijú kofolu. Chlapec jej konečne dáva tú „posvätenú škatuľku“ (očistenú od holubieho odkazu). Ako dievča reaguje? Použite moderné hovorové výrazy zo života mládeže.

Konkrétne pre učiteľa: Táto aktivita pomáha žiakom s VJM používať uvoľnenú, prirodzenú konverzačnú slovenčinu bez strachu z formálnych gramatických poučiek.

9. Holub píše Sládkovičovi (Metóda RAFT)

Aplikácia metódy: Tvorba štylistického textu na rozvoj kreatívneho písania na základe presne stanovenej Role, Auditória, Formy a Témy.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Učiteľ premietne žiakom tabuľku RAFT:

- *R – Rola:* Otrasyený holub, ktorý práve vrazil do sochy Sládkoviča.
- *A – Auditórium:* Samotný básnik Andrej Sládkovič (jeho duch alebo socha).
- *F – Forma:* Voľné veršovanie / parodická báseň.
- *T – Téma:* Ospravedlnenie za náraz, vysvetlenie, prečo je holubica Marína dnes taká krásna a prečo plánujú so svätým prosom zasypať celý valentínsky svet.

10. Hlboká úvaha nad Marínou (Dvojité denník)

Aplikácia metódy: Hlboká osobná metóda reflexie po čítaní, kde žiak na ľavú stranu vypíše citát a na pravú stranu napíše súvislý osobný komentár.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci si rozdelia papier.

- *Ľavá strana (Citát z textu):* „Eeeej, Marína moja, sme ako dve... neviem čo! Že si mi aká krásna dnes!... Pre teba zasypem celý svet!“

- *Pravá strana (Vlastný komentár žiaka):* Autorka tu geniálne paroduje najslávnejšiu slovenskú milostnú báseň *Marína*. Ukazuje, že kým Sládkovič písal o čistote a ideálnej láske, holubí svet vidí „zasypanie sveta“ pragmaticky cez jedlo, pitie a dopĺňanie streliva. Je to skvelá satira na prehnaný pátos.

11. Je Durecovej text neúctivý k slovenskej klasike? (Referát v kolotoči)

Aplikácia metódy: Diskusná metóda, kde dve skupiny vo vnútornom a vonkajšom kruhu diskutujú nad kontroverzným výrokom, trénujú argumentáciu a rýchlu zmenu partnera.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Učiteľ predloží žiakom kontroverzný výrok: „*Valéria Durecová v tomto texte dehonestuje a znevažuje pamiatku národného básnika Andreja Sládkoviča tým, že jeho verše vkladá do úst holuba, ktorý produkuje špinu na zamilovaných ľudí. Takáto paródia by sa v školách nemala učiť.*“ Žiaci sa posadia do kolotoča (vnútorný kruh s výrokom súhlasí, vonkajší ostro oponuje a obhajuje slobodu humoru) a každé 2 minúty sa po tlesnutí posunú o jedno miesto doprava.

12. Expertná komisia pre Valentína (Skladačka II)

Aplikácia metódy: Kooperatívne vyučovanie, kde každý žiak číta celý text, ale stáva sa expertom na jednu pridelenú pasáž pomocou expertného hárku s cieľom naučiť to domovskú skupinu.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Učiteľ rozdelí text na 3 logické roviny a prideli expertné hárky s otázkami:

- *Expert 1 (Rovina sociálno-valentínska):* Analyzujte úvodný rozhovor dvoch holubov/postáv o tom, že výklady sú červené a kvetináčky nestíhajú. Ako text kritizuje komercializáciu lásky?
- *Expert 2 (Rovina psychologická):* Preskúmajte zvrät v správaní mladého páru po nehode. Prečo bol stolný futbal a kofola lepším riešením ako kytica ruží?
- *Expert 3 (Rovina literárno-historická):* Analyzujte záverečnú paródiu na Sládkoviča. Aké presné literárne alúzie (odkazy) autorka použila a ako pretvorila romantické motívy na komické?

Experti sa poradia v expertnej skupine a po návrate do domovskej skupiny navzájom prepoja svoje zistenia.

13. Snehová búrka názorov (Snowballing)

Aplikácia metódy: Inkluzívna pohybová technika, kde žiac napíšu odpoveď na papier, pokrčia ho do snehovej gule, hodia cez triedu a iný žiak pripisuje ďalší komentár.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Učiteľ zadá žiakom otázku: „*Čo podľa vás symbolizuje záverečná veta: „A ľudia s tajuplnými výrazmi... sa naďalej ponáhľali po ulici, nič netušiac o tajnom pláne holubov...“? Čo je tým tajným plánom?*“ Žiaci napíšu anonymnú odpoveď, pokrčia papier, hodia ho krížom cez triedu, zdvihnú cudzí papier a pripíšu k názoru spolužiaka svoju reakciu či súhlas/nesúhlas.

14. Hodnotenie obyčajného dňa (Stratégia 3-2-1)

Aplikácia metódy: Rýchla technika formatívneho hodnotenia v závere hodiny, ktorá slúži ako lístok na odchod a späť väzba pre učiteľa.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci pred odchodom z triedy vyplnia krátky formulár:

- *3 dôležité fakty:* (Např. Február, socha Sládkoviča v meste, kofola ako symbol uvoľnenia).
- *2 zaujímavosti / emócie:* (Čo ich pobavilo – např. náraz holuba do sochy, premena hnevu na smiech pri znečistenej škatuľke).
- *1 otázka:* (Např. Kto bola v skutočnosti Marína, ktorú holub spomínal?)

15. „Sládkovičov rapový battle“ (Hudobno-rytmická paródia)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ pustí z reproduktora moderný hip-hopový alebo elektronický beat. Žiaci musia prečítať záverečný rozhovor dvoch holubov (kde holub cituje Sládkoviča) presne do rytmu hudby.

Úloha pre žiakov: Jeden žiak hrá otraseného holuba, ktorý rapom recituje parodované verše Sládkoviča („Eeej, Marína moja, pre teba zasypem celý svet...“). Druhý žiak hrá pragmatickú holubicu, ktorá ho vracia do reality („Och, sväté proso! Určite si v poriadku?“). Musia držať rytmus, meniť intonáciu a gestikulovať.

Konkrétne pre učiteľa: Paródia na klasiku v kombinácii s hudobným podmazom výborne odbúrava prízvuk a učí žiakov pracovať s dĺžkou slovenských samohlások a rytmom slovenskej vety, čo je pre maďarsky hovoriacich žiakov nesmierne dôležité.

16. „Súd s holubmi: Útok na romantiku“ (Dramatická simulácia / Rola)

Ako to vyzerá v realite: Trieda sa zmení na súdnu sieň. Rieši sa „zločin“ dvoch holubov proti verejnému poriadku a oslavám dňa svätého Valentína.

Úloha pre žiakov: Rozdeľte sa na tri tábory:

- *Tábor A (Žalobcovia – kvetínárky a zamilovaní ľudia):* Žiadajú vyhostenie holubov z mesta, pretože ničia kytice ruží, špinia kabáty a kazia romantické vzťahy lásky.
- *Tábor B (Obhajcovia holubov):* Argumentujú, že holuby len vykonávali svoju prácu, zachránili mladých ľudí pred umelou, nudnou romantikou a priniesli do mesta humor a smiech.
- *Tábor C (Súdna porota):* Počúva argumenty v slovenčine a vynesie spravodlivý rozsudok (např. zákaz lietania okolo sochy Sládkoviča).

Konkrétne pre učiteľa: Aktivita vedie k používaniu pokročilých slovenských argumentačných štruktúr a obohacovaniu právnej a publicistickej lexiky (*obvinenie, obhajoba, verejný záujem, svedectvo, vinný/nevinný*).

Iné kreatívne aktivity uplatňujúce zážitkové vyučovanie literatúry

ÚROVEŇ A1 – A2

1. Zmyslové, vizuálne a arteterapeutické aktivity

„Valentínsky antikváriat“ – Práca s gýčom: Učiteľ prinesie do triedy rôzne prehnané valentínske predmety – obrie plyšové srdcia, ligotavé pohľadnice s anjelikmi, umelé ruže. Žiaci sa na ne pozerú optikou prvého holuba z textu, ktorý bol „znudený“ a „nemal v sebe ani štipku romantiky“. Ich úlohou je predmety v slovenčine opísať, ale namiesto obdivu použiť ironické alebo kritické slovenské slová (napr. *priveľké, červené, gýčové, nudné, lezie mi to na nervy*). Skvele to rozvíja negatívnu a hodnotiacu lexiku.

„Posvätená škatuľka“ – Tvorba koláže: Chlapec na konci textu očistil škatuľku od holubieho odkazu a dievča ho pozvalo na stolný futbal. Žiaci dostanú za úlohu vziať obyčajnú kartónovú škatuľku a pretvoriť ju na „posvätenú škatuľku podľa tohto rande“. Olepia ju obrázkami stolného futbalu, pohárov s kofolou, rozsypanými ružami a útržkami Sládkovičových veršov. Počas tvorby prezentujú po slovensky svoj zámer: *„Naša škatuľka je posvätená smiechom a kofolou, nie gýčovými srdiečkami.“*

ÚROVEŇ B1 – B2

1. Dramatické, hudobné a improvizčné aktivity (Ideálne pre B1)

Zvuková réžia príbehu (Foley Art): Žiaci majú za úlohu vytvoriť zvukovú stopu (ruchovú kulisu) k textu iba pomocou predmetov v triede a vlastného tela. Jeden žiak číta text a skupina žiakov v reálnom čase robí zvuky: *šuchotanie krídel* (rýchle listovanie v zošite), *plný zásah* (plesknutie mokrou handrou o dlážku alebo tlesknutie), *výbuch smiechu* (smiech celej triedy), *vrazenie holuba do sochy* (búchnutie knihy o lavicu). Aktivita fantasticky spája sluchové vnímanie s textom a žiakov nesmierne baví.

Sládkovičov komiksový crossover: Žiaci pracujú s prepojením literatúry a výtvarného umenia. Vytvorí krátky strip (komiks), kde sa skutočný, historický Andrej Sládkovič (zo svojej sochy) prebudí po tom, čo do neho vrazil holub. Sládkovič sa pozrie na holubicu Marínu a na dusiacu sa ulicu plnú darčiekov a napíše o nich novú, modernú, parodickú slohu v slovenčine. Pomáha to rozvíjať literárnu predstavivosť a cit pre paródiu.

2. Digitálne, publicistické a filozofické projekty (Ideálne pre B2)

Valentínsky Vlog alebo TikTok reportáž: Žiaci pracujú v dvojiciach so smartfónmi. Predstavujú si, že sú investigatívni reportéri priamo na Sládkovičovom námestí vo chvíli, keď sa tam ponáhľajú ľudia s tajuplnými výrazmi a holuby spúšťajú svoj „tajný plán“. Nahrajú 40-sekundový video-vlog alebo reportáž v slovenčine. Jeden žiak je na kamere a dramaticky komentuje situáciu (*„Vážení diváci, stojíme pred sochou Sládkoviča, kvetináry nestíhajú, atmosféra je hustá a práve sme svedkami tajného holubieho útoku na ruže...“*). Trénuje sa tým pohotový hovorený prejav a publicistický štýl.

Filozofické diskusné fórum: „Komerčný sviatok vs. Každodenný rešpekt“: Ústredná myšlienka textu je skrytá v chlapcových slovách: *„My sa k sebe predsa správame každý deň tak isto.“* Žiaci na úrovni B2 vedú v triede riadenú diskusiu alebo napíšu mikro-esej o sociologickom fenoméne dňa svätého Valentína. Argumentujú v slovenčine na témy:

Potrebujeme špeciálny deň na vyjadrenie lásky, alebo je to len marketingový ťah pre obchody? Prečo sa ľudia v tento deň správajú tajuplne a preplňujú tašky darčekmi? Aktivita rozvíja schopnosť formulovať zložité myšlienky, obhajovať vlastný sociálny postoj a využívať pokročilé slovenské abstraktné výrazy.

Ukážka uplatnenia metodického materiálu vo vyučovaní slovenskej literatúry č. 11

Literárny text: **Archibald**

Terézia Kontová

Archibalda od rána bolelo srdiečko.

Nevedel, či má chrípku alebo nejaký skrytý zápal.

Nuž zveril sa kamarátke Elizabete, že sa mu ťažko dýcha a hrud' má akúsi pritesnú.

Elizabeta vzala Archibalda von z jeho izby, na voňavý letný trávnik.

„Čo to robíme, Elizabeta?“ spýtal sa Archibald.

Ukázala na zem, aby si ľahli.

„Pozrieme nebu do tváre,“ povedala.

Nebo nebolo modré ani biele. Ba dokonca ani čierne.

Nad hlavou im plával veľký šedý ľadovec.

A ten ľadovec sa začal lámať.

Úlomky z neho padali všade okolo nich. Na záhradu pri dome aj okolo nej.

Skadiaľ úlomky vypadli, vykuklo slniečko veľké ako jazero.

No len na malinkú chvíľku. Lebo ľadovec rýchlo dorastal.

A tak sa zmocnil veľkého slniečka ešte väčšou silou.

„Ja sa bojím, Elizabeta,“ zaplakal Archibald.

„Čoho sa bojíš?“

„Úlomky ľadovca padajú všade okolo nás. A hociktorý z nich môže zapichnúť svoj ostrý hrot do môjho srdca. Alebo do toho tvojho.“

„Neboj sa. Zatvor oči a spoľahni sa na mňa.“

„Čo chceš urobiť?“

„Poslúchni ma!“

Archibald zatvoril oči.

Veril svojej kamarátke.

Elizabeta ho chytila za ruku a povedala: „Si môj kamarát a mám ťa rada.“

Archibald zopakoval: „Si moja kamarátka a mám ťa rád.“

A vtedy sa ten ľadovec na oblohe roztopil.

Viac úlomky nepadali.

Padal len dážď z roztopeného ľadu.

„Už ti je lepšie?“ spýtala sa ho Elizabeta.

„Ľadovec uväznil slnko na nebi a moje srdce ochorelo z nedostatku slnka.“

„Ale teraz je toho slnka až priveľa. Je priveľké.“

„Zalieva ma pot,“ povedal, „ale srdce ma už nebolí.“

Ale to už vyšli von Archibaldovi rodičia a niesli obom džbán vychladenej limonády.

„Kto sa chce osviežiť?“ zvolala mama.

„Ja! Ja!“ bežali k nej.

Ani nevedeli ako a slniečko bolo zase také malé ako predtým.

A okolo neho spieval zbor veľkých bielych oblakov.

(In. Jablko v župane. Bratislava : Perfekt, 2023, s. 74 – 75. ISBN 978-80-8226-092-5)

Téma	Súčasná slovenská próza pre deti v školskej interpretácii – Terézia Kontová: Archibald Sila priateľstva
Trvanie	90/120 min. (časový limit je nastavený s rezervou vzhľadom na náročnosť reflexívnej a tvorivej aktivity)
Ciele	Psychologický: Intrapersonálna a interpersonálna komunikácia, zvládanie negatívnych emócií (strach, úzkosť), kooperatívne učenie, empatia a dôvera v partnera. Jazykový a literárny: Čítanie s porozumením, práca s umeleckým textom na báze literárnych pojmov implicitný – explicitný význam, porozumenie personifikácii a metafore v próze. Diferencovaný rozvoj komunikačných kompetencií podľa SERR (A1 – C2).
Organizačné formy	Kooperatívne, skupinové vyučovanie, frontálna práca, individualizované vyučovanie
Materiálová báza	Interaktívna tabuľa, tlačенý text poviedky, prekladové slovníky (podľa materinského jazyka žiakov), slovenský frazeologický slovník, výtvarné a technické pomôcky (výkresy, modrý papier, biela vata/papier na mraky, nožnice, lepidlo, fixky)
	A. Prípravná fáza (expozičia) Učiteľ vytvorí atmosférickú predprípravu na prácu s textom, ktorý pracuje s motívom chladu, strachu a následného uvoľnenia. Využije zvukovú ukážku – napr. zvuk praskania ľadu a silného zimného vetra, ktorý sa po chvíli preleje do zvuku hrejivého letného dažďa a spevu vtákov. Nasleduje riadený rozhovor o pocitoch, ktoré tieto protikladné zvukové vnemy v žiakoch evokujú. Učiteľ smeruje žiakov k vyjadreniu protikladov: zima/chlad = strach, osamelosť, nebezpečenstvo ver- zus teplo/dážď/slnko = úľava, radostné pocity, bezpečie. Druhá fáza otázok prepojí tieto asociácie s telesnými pocitmi (napr. „Kde v tele cítite strach?“ – zvieranie hrude, búšenie srdca). Žiaci interdisciplinárne nadväzujú na svoje poznatky z biológie (fungovanie srdca pri strese) a výtvarnej výchovy (studené vs. teplé farby emócií).

	B. Fáza realizácie <i>Uvedomenie</i> Čítanie konkrétneho textu Archibald od súčasnej autorky Terézie Kontovej. Žiaci dostanú text v tlačenej podobe a zároveň sa premie- ta na interaktívnej tabuli. Po hlasnom, expresívnom čítaní učiteľa (modelovanie emócií) nasle- duje tiché, individuálne čítanie žiakov s podčiarkovaním neznámych slov. Sledovanie textu, hľadanie zlomového bodu v deji (kontrast medzi gradujúcim strachom z padajúceho ľadovca a momentom, kedy sa ľadovec vďaka slovám priateľstva roztopí). Zadanie problémových úloh: Všetky referenčné rámce (A1, A2, B1, B2, C1, C2): • Úloha 1: Nakresli na okraj papiera dvoch smajlíkov alebo sym- boly: jedného pre pocit Archibalda na začiatku príbehu a druhé- ho pre pocit na konci. Porovnaj ho so susedom. • Úloha 2: Na tabuli sa premietne obraz letnej oblohy, na ktorej je primontovaný obrovský ostrý ľadovec. Vyjadri sa, ako na teba tento obraz pôsobí. Využi frazeologizmus „mať srdce z ľadu“ alebo „prelomiť ľady“. • Úloha 3: Zamysli sa, prečo Archibalda na začiatku bolelo srdieč- ko a prečo mu lekár nepomohol, ale pomohla mu Elizabeta? Ako sme zistili, že Archibald nebol fyzicky chorý, ale mal strach, keď to v texte nie je priamo napísané? (Ide o zistenie implicitného významu a metaforu). Začiatočník (A1 – A2): • Úloha 1: Lexikálno-gramatická úloha: Nájdi v texte všetky slová spojené s témou ZIMA/CHLAD (napr. ľadovec, úlomky, hrot, vychladená) a slová spojené s témou TEPLO/LETO (napr. letný trávnik, slniečko, roztopil sa, pot). • Úloha 2: Identifikácia postáv: Vypíš z textu mená všetkých po- stáv, ktoré v príbehu vystupujú. Kto z nich Archibaldovi pomo- hol najviac? • Úloha 3: Rekonštrukcia dialógu: Doplň chýbajúce slová do kľú- čového vyznania: Elizabeta: „Si môj _____ a mám ťa _____.“ Archibald: „Si moja _____ a mám ťa _____.“
--	--

Postup	Stredne pokročilý (B1 – B2): • Úloha 1: Simulácia/Rola: Predstav si, že si Archibaldov rodič, ktorý práve vyšiel von na dvor so džbánom limonády. Opíš z pohľadu rodiča, čo vidíš, ako tie dve deti na trávniku vyzerajú a čo podľa teba práve prežili. • Úloha 2: Transformácia textu: Prepíš pasáž, kde padá ľadovec, do podoby reálneho letného dňa (odstráň fantastické/metaforické prvky strachu a nahraď ich opisom skutočnej prichádzajúcej letnej búrky). • Úloha 3: Tvorba mikrotextu: Napíš krátky recept na „Nápoj proti strachu“. Aké ingrediencie (vlastnosti, činy) by mal obsahovať, aby človeka prestalo bolieť srdiečko? Pokročilí (C1 – C2): • Úloha 1: Dopíš do príbehu epilóg (krátky odsek), v ktorom sa Archibald a Elizabeta stretnú o desať rokov neskôr v dospelosti počas zimného dňa. Využi motív ľadu, no v úplne inom, novom význame. • Úloha 2: Napíš fejtón / krátku esej s názvom „Keď naša obloha zamrzne“. Reflektuj v nej momenty, kedy moderná spoločnosť alebo jednotlivec prežíva úzkosť (metaforický ľadovec – napr. vplyv sociálnych sietí, osamelosť v digitálnom svete) a akú úlohu v tom zohráva reálna prítomnosť priateľa. C. Záverečná fáza a fáza vyhodnotenia <i>Reflexia</i> Skupinové vyučovanie – Výtvarno-literárny projekt „Naša obloha bez ľadovcov“ Žiaci vytvoria kooperatívne skupiny (v každej skupine je namiešaná rôzna úroveň jazykovej znalosti). Spoločne na veľký modrý výkres (ktorý predstavuje čisté nebo) lepia biele vatové oblaky a veľké papierové slnko. Do vnútra oblakov alebo slnečných lúčov píšú texty metódou voľného písania podľa svojich jazykových možností:
---------------	---

	• Žiaci A1/A2 píšú jednoslovné asociácie alebo jednoduché vety o tom, čo im robí radosť („Mám rád mamu. Slnko hreje.“). • Žiaci B1/B2 píšú krátke odkazy podpory pre niekoho, kto má práve strach alebo prežíva ťažké obdobie. • Žiaci C1/C2 koordinujú prácu skupiny a prispievajú krátkymi básnickými veršami či aforizmami o dôvere a priateľstve. Učiteľ na základe schopností žiakov vyhodnotí úroveň spracovania úloh. Výsledné práce sa po prezentácii a slovnom zhodnotení (s dôrazom na pozitívnu motiváciu a kreatívny prístup) vyvesia v triede pod názvom „Zbor veľkých bielych oblakov“, čo slúži ako vizuálna fixácia učiva, nových jazykových štruktúr a pozitívnej emócie z hodiny.
--	--

Ďalšie odporúčané aktivity (podľa referenčného rámca)

ÚROVEŇ A1 – A2

1. Obrázkový slovníček (Slovná zásoba):

Vyhľadaj v texte nasledujúce slová a nakresli k nim jednoduchý obrázok: *srdiečko, trávnik, nebo, slniečko, dážď, džbán*.

2. Farebný svet (Čítanie s porozumením):

V texte sa píše, aké nebo **nebolo**. Vyber správne možnosti. Nebo nebolo:

- a) modré
- b) zelené
- c) biele
- d) žlté
- e) čierne

3. Časti tela (Rozvoj slovnej zásoby):

Archibald a Elizabeta v príbehu zapájajú svoje telo. Spoj slovenské slovo s maďarským prekladom a nájdi v texte, čo s tou časťou tela robili (napr. *zatvoril oči*):

- srdce / srdiečko → szív / szívecke
- ruha → kéz
- oči → szemek
- hrud' → mellkas

4. Kto je to? (Pochopenie textu):

V príbehu vystupujú rôzne postavy. Napíš, kto hovorí tieto repliky (Archibald, Elizabeta alebo mama):

- „Ja sa bojím, Elizabeta...” →
- „Si môj kamarát a mám ťa rada.” →
- „Kto sa chce osviežiť?” →

5. Kreatívne kreslenie (Tvorivá aktivita):

Predstav si, ako vyzerá „veľký šedý ľadovec“ na oblohe z tohto príbehu. Nakresli ho tak, ako si ho predstavuješ, a napíš k nemu tri slovenské slová, ktoré ťa pri pohľade naň napadnú (napr. *zima, strach, sivá*).

6. Limonáda pre kamaráta (Hra na role):

Na konci príbehu mama priniesla džbán limonády. Predstav si, že chceš ponúknuť svojho spolužiaka/kamaráta. Dokonči mini-dialóg pomocou slov: *Prosím si, Nech sa páči, Ďakujem*.

- Ty: „....., tu je limonáda.“
- Spolužiak: „.....“

7. Hra s kartami na začiatok (Pexeso)

Aplikácia metódy: Žiaci v komunitnom kruhu na začiatku hodiny priradujú k sebe príbuzné pojmy z textu s cieľom motivácie a rozvoja slovnej zásoby.

Konkrétna realizácia pre učiteľa (Kartičky na párovanie):

- Karta 1: Letný trávnik → Karta 2: Voňavý
- Karta 3: Šedý ľadovec → Karta 4: Veľký
- Karta 5: Ostrý hrot → Karta 6: Úlomok ľadovca
- Karta 7: Vychladená limonáda → Karta 8: Džbán od rodičov
- Karta 9: Biele oblaky → Karta 10: Veľký zbor

8. Čo vidíme nad hlavou? (Pozorovanie ilustrácie)

Aplikácia metódy: Využitie ilustrácie vo fáze evokácie (pred oboznámením sa s textom) na navodenie nálady, atmosféry a osvojenie si nových názvov a pomenovaní javov.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Učiteľ ukáže žiakom obrázok, kde na tráve ležia chlapec a dievča a nad nimi na oblohe pláva obrovský sivý kus ľadu (ľadovec), z ktorého padajú kúsky na záhradu. Žiaci pomenúvajú objekty, ktoré vidia, po slovensky: *tráva, chlapec, dievča, ľad, záhrada, dom*.

9. Príbeh s rozhádzaným ľadom (Poprehadzované vety)

Aplikácia metódy: Úlohou žiakov pred čítaním je usporiadať 5 – 6 logických častí (viet) deja, čím sa rozvíja časovo-príčinná postupnosť, a čítaním textu si správnosť overujú.

Konkrétna realizácia pre učiteľa (Pásiky na rozstrihanie do obálok):

- [] Archibalda bolelo srdiečko a Elizabeta ho vzala von na voňavý letný trávnik.
- [] Ľahli si na zem a nad hlavami sa im začal lámať veľký šedý ľadovec.
- [] Archibald sa bál, že ostré úlomky ľadu mu zapichnú hrot do srdiečka.
- [] Keď si kamaráti povedali, že sa majú radi, ľadovec sa roztopil a padal len dážď.
- [] Archibaldovi rodičia priniesli džbán vychladenej limonády.

10. Naše predpovede o počasí (Áno/nie)

Aplikácia metódy: Diskusná metóda pre prácu s textom, kde žiaci vpisujú názor pred čítaním a po samostatnom prečítaní hľadajú textové dôkazy v čítanke.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci dostanú tabuľku s tvrdeniami pred čítaním, po čítaní potvrdia správnosť a prstom ukážu na vetu v texte:

- *Tvrdenie 1:* Archibald mal chrípku alebo skrytý zápal. (Po čítaní: NIE. Dôkaz: „Nevedel, či má chrípku... moje srdce ochorelo z nedostatku slnka.“)
- *Tvrdenie 2:* Z roztopeného ľadu padal teplý sneh. (Po čítaní: NIE. Dôkaz: „Padal len dážď z roztopeného ľadu.“)

11. Zastavujeme neznáme slová (Semafor)

Aplikácia metódy: Signalizácia porozumenia alebo neporozumenia textu počas čítania, kedy učiteľ reaguje na zdvihnutú červenú kartičku a objasňuje neznáme slová pomocou slovníka.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci čítajú text nahlas. Učiteľ sleduje, kedy žiaci s VJM zdvihnú červenú kartu („Stoj!“). Pripravte si zjednodušené slovenské vysvetlenia pre slová: *pritesnú, zveril sa, vykuklo, dorastal, zmocnil sa, hrot, uväznil, zaliaty potom.*

12. Dopĺňame Archibaldov deň (Pracovné listy)

Aplikácia metódy: Podporný materiál pre žiakov, ktorý sprehľadňuje preberané učivo (autor, názov diela, príbeh, postavy) a obsahuje dopĺňovačky na fixáciu.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci individuálne vyplnia polia v pracovnom liste: Autor: *Terézia Kontová*, Hlavné postavy: *Archibald, Elizabeta*. Doplníte slová do vety z textu: *Elizabeta vzala Archibalda von z jeho izby, na voňavý letný _____ (trávnik). Úlomky ľadovca padajú všade okolo _____ (nás).*

13. Protiklady v príbehu (Slovná zásoba)

K uvedeným slovám z príbehu nájdí v texte alebo vymysli ich presný opak (antonymum):

- vnútri (v izbe) ×
- teplo / horúco ×
- malý ×
- čierny ×

14. Časová os príbehu (Čítanie s porozumením)

Usporiadaj vety tak, ako nasledovali v príbehu za sebou (očísľuj ich od 1 po 6):

- [] Archibald a Elizabeta si ľahli na trávnik.
- [] Na oblohe sa roztopil veľký ľadovec.
- [] Archibalda od rána bolelo srdiečko.
- [] Rodičia priniesli studenú limonádu.
- [] Úlomky ľadovca začali padať na záhradu.
- [] Kamaráti si povedali, že sa majú radi.

15. Ako sa cítia? (Pochopenie textu & Emócie)

Príbeh je plný pocitov. Priradiť k situáciám správnu emóciu (napr. *strach, láska/priateľstvo, úľava, choroba/smútok*):

- Archibald hovorí, že ho bolí srdiečko a zle sa mu dýcha:
- Archibald plače, lebo padajú ostré úlomky:
- Elizabeta chytí Archibalda za ruku a povie, že ho má rada:
- Archibald povie: „...ale srdce ma už nebolí.“:

16. Detektív v texte (Vyhľadávanie informácií)

Nájdite v texte prirovnania (komparácie). Ako autorka opisuje tieto veci?

- Slniečko vykuklo veľké ako
- Slniečko bolo zase také malé ako

17. Píšeme esemesku (Kreatívne písanie)

Predstav si, že si Archibald a ráno ti je zle. Napíš krátku SMS správu (20-30 slov) Elizabete. Povedz jej, čo ťa bolí a požiadaj ju, aby prišla k tebe.

18. Čo pijeme v lete? (Asociácie a slovná zásoba):

V texte sa spomína „vychladená limonáda“. Vytvorte v skupine myšlienkovú mapu s názvom „**Letné osvieženie**“. Napíšte aspoň 6 vecí (ovocie, nápoje, ingrediencie), ktoré dávate do letnej limonády (napr. *citrón, mäta, ľad...*).

19. Čo sa deje na oblohe? (K-W-L)

Aplikácia metódy: Stratégia zameraná na aktiváciu predvedomostí a reflexiu na konci hodiny cez tri stĺpce: Čo viem – Čo chcem vedieť – Čo som sa naučil.

Konkrétna realizácia pre učiteľa:

- *Stĺpec K (Viem):* Žiaci pred čítaním napíšu, čo je to ľadovec a čo robí slnko (Ľadovec je studený, slnko svieti a dáva teplo).
- *Stĺpec W (Chcem vedieť):* Ako môže ľadovec uväzniť slnko na nebi?
- *Stĺpec L (Naučil som sa):* Na konci hodiny žiaci zapíšu, že Archibaldovo srdce maďarsky „vyzdravelo“ vďaka priateľstvu a slnku, a rodičia im priniesli limonádu.

20. Zhlukovanie strachu a úľavy (Clustering / Zhlukovanie)

Aplikácia metódy: Nelineárna metóda mapovania asociácií, kde sa v bzučiacich skupinách na papier A3 kreslia a heslovito spájajú myšlienkové reťazce okolo ústredného pojmu.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Do stredu papiera učiteľ napíše **ĽADOVEC NA OBLOHE**. Žiaci rýchlo kreslia čiary a dopisujú výrazy z textu: *padanie* → *úlomky* → *záhrada*; *nebezpečenstvo* → *ostrý hrot* → *srdce*; *zmena* → *roztopil sa* → *dážď*.

21. Pred a po roztopení ľadu (T-schéma)

Aplikácia metódy: T-tabuľka na porovnávanie dvoch stránok deja, reakcií na situáciu alebo na otázky, pri ktorých sa porovnáva a hodnotí.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci rozdelia stranu v zošite na dva stĺpce.

- *Ľavý stĺpec (Keď bol ľadovec na nebi):* Srdce bolelo, ťažko sa dýchalo, hrud' pritesná, strach, ostré hroty, tma/šedý ľadovec.
- *Pravý stĺpec (Keď sa ľadovec roztopil):* Dážď, srdce už nebolí, veľa slnka, pot, osvieženie/limonáda, biele oblaky spievajú.

22. Veríš kamarátovi? (Uvažuj - obráť sa k spolužiakovi – vymeňte si názory)

Aplikácia metódy: Metóda Think-Pair-Share, kde žiaci po položení otázky učiteľom dostanú čas na samostatné premyslenie, a potom v dvojiciach diskutujú a porovnávajú názory.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Učiteľ položí otázku: „Elizabeth povedala Archibaldovi: ‚Zatvor oči a spoľahni sa na mňa.‘ Archibald zatvoril oči, lebo jej veril. Je ľahké zatvoriť oči a spoľahnúť sa na kamaráta, keď máme strach? Robíš to aj ty?“ Žiaci majú minútu na tiché premýšľanie, potom sa otočia k susedovi a vymenia si názory v slovenčine.

23. Hodnotíme silu slov (Semafor – komunikačný)

Aplikácia metódy: Žiaci umiestňujú tri farebné papiere pred seba na lavicu a reagujú na nahlas čítané definície učiteľa podľa pravidla: zelená = súhlasím, červená = nesne-súhlasím, oranžová = niečo medzi tým.

Konkrétna realizácia pre učiteľa (Výroky na čítanie):

- „Archibald bol naozaj ťažko chorý na chrípku a potreboval lekára, nie letný trávnik.“ (Žiaci s VJM by mali dať červenú, lebo jeho srdce ochorelo z nedostatku slnka a strachu).
- „Limonáda od rodičov pomohla tomu, aby slniečko na nebi bolo opäť malé a normálne.“ (Zelená/Oranžová – priestor na odôvodnenie v tímoch).

24. Päť kľúčov k Archibaldovi (Kľúčové slová / slovné spojenia)

Aplikácia metódy: Sumarizácia a selekcia významného z textu po čítaní, kedy sa obsah skondenzuje do presne piatich slov.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci pracujú samostatne a podľa pravidla 5 slov zhrnú text. Rozdelia slová na pojmový semafor: hlavná téma (červená: *Srdce/Priateľstvo*), dôležitý detail (oranžová: *Ľadovec, Slnko*), dopĺňajúca informácia (zelená: *Limonáda*).

ÚROVEŇ B1 – B2

1. Slovtvorba a hľadanie príbuzných slov (Slovná zásoba)

V texte sa nachádzajú zdrobneniny (*srdiečko, slniečko*).

- Napíš ich základný tvar (neutrálny).
- Vytvor zo slov *ľadovec, trávnik, oblak* ich zdrobneniny (deminutíva).
- Nájdite v texte prídavné meno odvodené od slova „vôňa“ a slova „ľad“.

2. Kvíz o detailoch (Čítanie s porozumením):

Odpovedz na otázky na základe explicitných aj implicitných informácií z textu:

- Prečo si Archibald myslel, že má chrípku?

- Prečo padal z oblohy dážď a nie úlomky ľadovca?
- Čo urobilo slniečko, keď sa ľadovec roztopil, a prečo sa zmenšilo?

3. Recept na priateľstvo (Pochopenie literárneho textu)

Ľadovec na oblohe v tomto príbehu predstavuje metaforu (problém, strach, samotu). Čo presne ho roztopilo? Napíš krátky „recept“ (4-5 bodov), čo podľa tohto príbehu potrebujú dvaja ľudia, aby prekonal strach a „roztopili ľadovce“ medzi sebou.

4. Zmena perspektívy (Kreatívne písanie)

Pretransformuj časť textu (od slov „Ja sa bojím, Elizabeta...“ až po „...ale srdce ma už nebolí.“). Napíš tento úsek z pohľadu Elizabety v prvej osobe jednotného čísla (Ja-rozprávanie). *Ako sa cítila, keď videla Archibalda plakať? Čo si myslela, keď ho chytila za ruku?*

5. Diskusný klub – Strach (Komunikácia)

Archibald sa bál, že mu ostrý hrot prepichne srdce.

- Čo pre teba znamenajú „ostré hroty“ v reálnom živote? (Např. zlé slová, hádky, neúspech v škole).
- Ako reaguješ, keď máš strach? Pomáha ti, keď ťa niekto drží za ruku alebo ti povie niečo pekné? Diskutujte vo dvojiciach.

6. Dokonči príbeh (Tvorivosť):

Rodičia priniesli limonádu a slnko sa zmenšilo na normálnu veľkosť. Čo sa dialo na záhrade potom? Napíš pokračovanie príbehu (60-80 slov), kde použiješ aspoň tri priame reči medzi Archibaldom, Elizabetou a rodičmi.

7. Poetický päťriadok (Cinquian / päťlístok)

Aplikácia metódy: Päťriadková schéma zlučujúca informácie: 1. podstatné meno (téma), 2. dve prídavné mená, 3. tri slovesá, 4. ucelená štvorslovná formulácia vyjadrujúca názor/vcítenie, 5. jedno slovo – synonymum/zhrnutie.

Konkrétna realizácia pre učiteľa (Očakávaný zápis od žiaka):

1. riadok: **Ľadovec**
2. riadok: **Šedý, veľký**
3. riadok: **Padá, väzní, topí sa**
4. riadok: **Sila lásky ho zničí.** (Učiteľ kontroluje presné pravidlo 4 slov)
5. riadok: **Strach**

8. List Archibaldovi (List postave literatúry)

Aplikácia metódy: Písanie listu literárnej postave, v ktorom žiaci vyjadrujú svoje názory, postoje a overujú hĺbku pochopenia analyzovaného textu.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci napíšu list Archibaldovi.

- *Formát listu:* Oslovenie (Milý Archibald), úvod s dôvodom písania, jadro s argumentáciou a odkazmi na situácie z textu (Čítal som o tvojom chorom srdiečku a o tom, ako si sa bál ostrých hrotov ľadovca. Chcem ti povedať, že máš úžasnú kamarátku Elizabetu...), záver s formálnym či neformálnym podpisom.

9. Rola spravodajcu a respondenta (Párové čítanie)

Aplikácia metódy: Rovesnícke kooperatívne učenie v dvojiciach, kde si text rozdelia na dve časti; jeden žiak funguje ako spravodajca (zhrnie odsek vlastnými slovami) a druhý ako respondent (pozorne počúva a kladie otázky pomocou kartičiek pri hlase 1 – tichý šepot).

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Rozdelte text na dve časti (1. časť: od začiatku po Archibaldov strach z hrotov; 2. časť: od zatvorených očí po záverečný zbor oblakov). V prvej časti Žiak A referuje partnerovi obsah a Žiak B mu šepotom kladie otázky: „Kam vzala Elizabeta Archibalda? Aký bol ten ľadovec?“ V druhej časti si roly vymenia.

10. Čítame so štyrmi značkami (INSERT)

Aplikácia metódy: Interaktívny poznámkový systém pre efektívne čítanie, kde žiak mení pasívne čítanie na dialóg s textom a robí si značky (✓ – rozumie/pozná, ! – zaujalo ho, ? – nerozumie/potrebuje vysvetliť).

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci čítajú text samostatne a značkujú ho. Značku „!“ dajú k metafore: „*Slniečko veľké ako jazero.*“ Značku „?“ dajú k logickému paradoxu v závere: „*Ľadovec uväznil slnko... ale teraz je toho slnka až priveľa. Je priveľké.*“ V reflexii trieda spoločne prediskutuje najmä stĺpce s otáznikom.

11. Bzučiaci šum nad oblohou (Buzz Groups / bzučiace skupiny)

Aplikácia metódy: Forma skupinového vyučovania bez presádzania žiakov, kedy učiteľ preruší čítanie náročnej pasáže a vyhlási 3-minútovú diskusiu v trojiciach s úzkou, konkrétnou inštrukciou.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Učiteľ stopne čítanie pri vete: „*A ten ľadovec sa začal lámať. Úlomky z neho padali všade okolo nich.*“ Pokyn pre bzučiace skupiny: „*Máte 3 minúty na to, aby ste si v trojici vysvetlili: Čo symbolizuje padanie úlomkov ľadovca v živote človeka? Sú to reálne problémy, alebo naše vnútorné myšlienky a strachy? Diskutujte!*“

12. Interview s novinárom na trávniku (Čítanie s otázkami)

Aplikácia metódy: Rovesnícka metóda (peer-learning), kde žiaci vo dvojiciach tvoria a kladú si otázky v troch kategóriách (priamo v texte, medzi riadkami, za textom), čo výrazne zvyšuje ich porozumenie.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Jeden žiak je investigatívny novinár (drží mikrofón) a druhý je svedok udalosti – dievčatko Elizabeta. Novinár kladie tri typy otázky:

- *Priamo v texte (Faktická):* Čo priniesli Archibaldovi rodičia, keď vyšli von zo záhrady?
- *Medzi riadkami (Analytická):* Prečo sa ľadovec na oblohe roztopil presne vo chvíli, keď ste si s Archibaldom podali ruky a povedali, že sa máte radi?
- *Za textom (Hodnotová):* Ako ty sama pomáhaš svojim kamarátom, keď ich „bolí srdiečko“ alebo majú veľký strach?

13. Metaforické vyjadrenia a frazeologizmy (Slovná zásoba & Štylistika)

V texte sa stretávame s bohatým obrazným vyjadrovaním. Vysvetli vlastnými slovami, čo znamenajú tieto literárne obrazy a ako sa dajú aplikovať na reálne ľudské vzťahy:

- „Pozrieme nebu do tváre“
- „Ľadovec uväznil slnko na nebi“
- „Moje srdce ochorelo z nedostatku slnka“

14. Analýza mikroštruktúry textu (Čítanie s porozumením)

Zamerajte sa na vetu: „*Nebo nebolo modré ani biele. Ba dokonca ani čierne.*“

- Prečo autorka vylučuje práve tieto tri farby? Akú atmosféru tým vytvára pred príchodom šedého ľadovca?
- Akú funkciu má v texte kontrast medzi „veľkým šedým ľadovcom“ a „slniečkom veľkým ako jazero“?

15. Symbolika prírodných javov (Pochopenie literárneho textu)

Napište krátku literárno-kritickú úvahu (100-120 slov) o tom, ako autorka Terézia Kontová využíva vonkajšie počasie a prírodné úkazy (ľadovec, topenie, dážď, slnko, oblaky) na zobrazenie vnútorného stavu ľudskej psychiky a emócií hlavného hrdinu.

16. Psychologický profil postáv (Charakteristika)

Porovnajte dve hlavné postavy príbehu – Archibalda a Elizabetu.

- Ktorá postava je pasívna a podlieha úzkosti?
- Ktorá postava je aktívna, racionálna a empatická?
- Nájdite konkrétne citáty z textu, ktoré vaše tvrdenia dokazujú. Vypracujte vo forme komparačnej tabuľky.

17. Prekladateľský oriešok (Prekladový a štylistický tréning)

Preložte nasledujúcu pasáž do maďarčiny tak, aby ste nezachovali len doslovný význam, ale najmä poetickú/umeleckú hodnotu textu:

- „*Úlomky ľadovca padajú všade okolo nás. A hociktorý z nich môže zapichnúť svoj ostrý hrot do môjho srdca. Alebo do toho tvojho.*“
- Následne porovnajte svoje preklady v triede a diskutujte, ktoré maďarské slovo najlepšie vystihujú slovo „úlomok“ a „hrot“ v tomto kontexte.

18. Tvorba paralely (Kreatívna transformácia)

Napište vlastnú krátku alegorickú miniatúru (modernú rozprávku/bájkku), kde namiesto fyzickej bolesti srdca a ľadovca na oblohe použijete iný symbol (napr. *hmlu, búrku, múr, tmu*), ktorý bude symbolizovať nejaký problém medzi kamarátmi alebo v rodine, a opíšte, ako sa tento problém vďaka komunikácii vyriešil.

19. Pohľad zo šiestich zorných uhlov (Metóda Šesť mysliacich klobúkov)

Aplikácia metódy: Systematický rozbor textu, pri ktorom sa využíva hľadanie riešenia problému z viacerých hľadísk a nazeranie z rôznych zorných uhlov podľa presne stanovených inštrukcií pre každý klobúk.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Rozdeľte triedu na skupiny reprezentujúce klobúky a analyzujte motív **ZÁZRAČNÉHO ROZTOPENIA ĽADOVCA:**

- *Biely klobúk (Fakty):* Vymenujte čistú realitu a údaje z textu. Čo presne padalo z neba pred a po roztopení? Čo robili rodičia?

- *Červený klobúk (Pocity)*: Pomenujte čisté emócie bez logického vysvetlenia (strach z ostrého hrotu, úľava, keď srdce prestalo bolieť, pocit bezpečia z podania ruky).
- *Čierny klobúk (Kritik)*: Zvážte riziká a negatívne dôsledky. Kde urobil Archibald chybu na začiatku, keď dovolil, aby ho ovládol strach z hrotov? Čo bolo na príbehu nelogické?
- *Žltý klobúk (Optimista)*: Sústreďte sa na pozitíva a hodnoty. Čo dôležité urobil Archibald, keď poslušol Elizabetu a zatvoril oči? Aké ponaučenie si z ich priateľstva môžeme vziať do reálneho života?
- *Zelený klobúk (Tvorca)*: Vymyslite alternatívne riešenie a kreativitu. Ako by príbeh dopadol, keby sa ľadovec neroztopil, ale slnko by zostalo uväznené navždy?
- *Modrý klobúk (Manažér)*: Vypracujte finálne závery, nadhľad a zhrnutie, ako autorka prepojila zmeny počasia s psychologickým stavom detí.

19. Kognitívna kocka hlbokého myslenia (Cubing / hádzanie kocky)

Aplikácia metódy: Herný princíp na rozvoj hlbokého kritického myslenia, kde 6 stien kocky reprezentuje myšlienkové úrovne a úlohy s rôznou náročnosťou (opíš, porovnaj, asociuj, analyzuj, aplikuj, argumentuj).

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiaci hádžu kockou v skupine a plnia inštrukciu premietnutú na tabuli k pojmu **SRDCE, KTORÉ OCHORELO Z NEDOSTATKU SLNKA**:

- 1. *OPÍŠ*: Ako presne Archibald opisuje bolesť a pocity vo svojej hrudi na začiatku príbehu?
- 2. *POROVNAJ*: Porovnaj Archibaldovu úzkosť so situáciou, keď ho zalieva pot, ale srdce ho už nebolí. V čom sú podobnosti a rozdiely?
- 3. *ASOCIUJ*: Aké osobné spomienky alebo pocity vo tebe vyvoláva predstava, že nad hlavou pláva veľký šedý ľadovec, ktorý sa začína lámať?
- 4. *ANALYZUJ*: Rozbor na drobné. Z čoho sa skladá Archibaldov strach? Aké sú skryté motívy Elizabety, keď ho chytí za ruku a povie, že ho má rada?
- 5. *APLIKUJ*: Ako sa dá toto správanie a sila slov „mám ťa rád“ využiť v reálnom živote žiaka v každodennej praxi pri riešení konfliktov alebo úzkosti v triede?
- 6. *ARGUMENTUJ*: Zaujmite stanovisko a podporte názor dôkazmi z textu. Je pravda, že človek nedokáže vyliečiť svoje vnútorné problémy sám a vždy potrebuje prítomnosť inej blízkej bytosti?

20. List unaveného ľadovca (Metóda RAFT)

Aplikácia metódy: Rozvoj kreatívneho písania a štylistiky, kde žiak vystupuje z pozície pasívneho čitateľa a píše text na základe definovanej Role (kto píše), Auditória (komu), Formy (žáner) a Témy (obsah).

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Učiteľ premietne na tabuľu tabuľku RAFT ako východisko pre písanie textu v záverečnej reflexii hodiny:

- *R – Rola*: Veľký šedý ľadovec na oblohe.
- *A – Auditórium*: Slniečko veľké ako jazero, ktoré bolo uväznené.

- *F – Forma:* List na rozlúčku / Ospravedlnenie.
- *T – Téma:* Prečo som ťa uväznil na nebi, prečo som musel hádzať ostré úlomky všade okolo dvoch detí, a prečo ma obyčajné ľudské slová „mám ťa rád“ zničili a premenili na obyčajný dážď.

21. Dvojitý dialóg o teple a tme (Dvojitý denník - Trojitý denník)

Aplikácia metódy: Hlboká osobná metóda reflexie, rozšírená do vrstvených komentárov, kde Žiak A napíše citát a svoj komentár, a Žiak B pripojí svoj vlastný komentár, pričom komentuje citát aj reakciu spolužiaka.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Žiak A rozdelí papier zvislou čiarou.

- *Ľavá strana (Citát Žiaka A):* „Ľadovec uväznil slnko na nebi a moje srdce ochorelo z nedostatku slnka.“
- *Pravá strana (Komentár Žiaka A):* Autorka tu krásne ukazuje, že „slnko“ v literatúre nemusí znamenať len hviezdu na oblohe, ale symbolizuje radosť, optimizmus a ľudské teplo. Ak sme obklopení chladnými ľuďmi (ľadovcom), naše srdce ochoreje z citového chladu.
- *Tretí stĺpec (Komentár Žiaka B v rámci kolobehu):* Reaguje na Žiaka A: Úplne súhlasím s твоjou interpretáciou. Chcem doplniť, že Elizabeta funguje ako nový zdroj tepla. Jej slová „mám ťa rada“ roztopili šedú oblohu. To dokazuje, že ľudské slovo má obrovskú termodynamickú silu v psychike.

22. Snehová guľa plná úlomkov (Snowballing)

Aplikácia metódy: Inkluzívna pohybová technika, ktorá zapája všetkých, úplne od-búrava strach u introvertných žiakov, pretože písomný prejav zostáva anonymný, a papierové gule slúžia ako podnet do záverečnej diskusie.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Učiteľ sformuluje a napíše na tabuľu hlbokú otázku: „Čo podľa vás symbolizuje záverečná veta: *„Ani nevedeli ako a slniečko bolo zase také malé ako predtým. A okolo neho spieval zbor veľkých bielych oblakov.“* Prečo bolo dôležité, aby sa slnko zmenšilo a oblaky začali spievať?“ Žiaci zapisujú anonymnú odpoveď na papier A4, pokrčia ho do snehovej gule a hodia ho krížom cez triedu. Zdvihnú cudzí papier, otvoria ho, pripíšu k názoru spolužiaka svoju ďalšiu reakciu a papier im slúži ako podklad pre veľkú triednu debatu.

23. Morálna dilema: Je správne slepo dôverovať? (Referát v kolotoči)

Aplikácia metódy: Diskusná metóda na analýzu morálnych dilem a kontroverzného správania postáv, kde prvá skupina sedí vo vnútornom kruhu a druhá vo vonkajšom, pričom vo dvojiciach prediskutujú výroky a každé dve minúty sa posunú doprava.

Konkrétna realizácia pre učiteľa: Pred začiatkom učiteľ použije **kommunikačný semafor** na otestovanie postojov triedy k výroku: „*Archibald konal naivne a nezodpovedne, keď uprostred nebezpečenstva, kedy okolo neho padali ostré hroty ľadu, slepo poslúchol Elizabetu, zavrel oči a vypoľ kontrolu nad situáciou. Slepá dôvera v druhom človeku nás v krízových situáciách môže stáť život.*“ Žiaci zdvihnú kartičky (zelená = súhlas, červená = nesúhlas). Učiteľ ich rozsadí do kolotoča (vnútorný kruh výrok obhajuje, vonkajší oponuje a vyzdvihuje silu odovzdania sa priateľstvu) a po 2 minútach sa kruh posunie.

Iné kreatívne aktivity uplatňujúce zážitkové vyučovanie literatúry

ÚROVEŇ A1 – A2

1. „Počasie v našej triede“ (Vizuálno-kinestetická simulácia)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ premení triedu na oblohu, ktorá mení svoje stavy podľa Archibaldovho príbehu. Využíva jednoduché rekvizity (veľký sivý kartón ako ľadovec, rozprašovač s vodou ako dážď, žltý kruh ako slnko).

Úloha pre žiakov: Učiteľ hovorí slovenské vety o počasí a žiaci musia fyzicky reagovať – buď pohybom tela, alebo zdvihnutím správneho predmetu.

Konkrétne pre učiteľa: Cvičíme základnú slovnú zásobu a prepojenie slova s činom:

- *Učiteľ: „Nad hlavou pláva veľký šedý ľadovec.“* → Žiaci sa schúlia pod lavice a tvária sa, že im je zima.
- *Učiteľ: „Padá len dážď z roztopeného ľadu.“* → Učiteľ jemne frkne vodu z rozprašovača do vzduchu, žiaci otvárajú imaginárne dáždniky a hovoria: „Padá dážď.“
- *Učiteľ: „Vyukuklo slniečko veľké ako jazero.“* → Žiaci vyskočia, usmievajú sa, rozpažia ruky a hovoria: „Svieti slnko.“

2. „Limonádové osvieženie“ (Zážitkovo-komunikačné mini-divadlo)

Ako to vyzerá v realite: Na konci príbehu rodičia prinesú džbán vychladenej limonády, aby sa deti osviežili. Učiteľ prinesie do triedy reálny džbán s vodou, citrónom a mäťou a skutočné poháre.

Úloha pre žiakov: Žiaci v trojiciach hrajú záverečnú scénu. Jeden žiak hrá mamu/ocka (nalieva limonádu), ďalší dvaja hrajú Archibalda a Elizabetu, ktorí dobehnú unavení a zaliati potom.

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci si v reálnej situácii fixujú zdvorilostné frázy, ponuku a vyjadrenie pocitov:

- *Mama (drží džbán): „Kto sa chce osviežiť? Ponúknite sa!“*
- *Archibald: „Ja! Ja! Srdce ma už nebolí, ale zaliatemu potom mi je veľmi teplo.“*
- *Elizabeta: „Ďakujem, táto limonáda je výborná a veľmi studená.“*

3. Arteterapeutické a hmatové aktivity

„Topenie ľadovca“ – Zážitkový vedecko-umelecký pokus: Učiteľ prinesie do triedy veľkú misu a v nej obrovskú kocku ľadu (vopred zamrazenú, ideálne zafarbenú namodro alebo nasivo pomocou potravinárskeho farbiva). Žiaci sa postavia okolo misy. Učiteľ číta pasáž, kedy si Archibald a Elizabeta hovoria: „Mám ťa rád.“ Úlohou žiakov je položiť ruky na ľad a svojím telesným teplom ho spoločne rotopiť. Sledujú, ako z ľadu padá voda (dážď) a odhaľuje dno misy. Aktivita silno prepája hmatový zážitok so slovnou zásobou (*ľad, chlad, teplo, topiť sa, voda, dážď*).

„Džbán emócií“ – Zmyslová ochutnávka: Na konci textu nosia rodičia džbán vychladenej limonády. Učiteľ pripraví do dvoch džbánov protikladné tekutiny. V prvom je čistá ľadová voda s kockami ľadu (reprezentuje strach a pritesnú hruď Archibalda). V druhom je sladká, voňavá, teplá bylinková limonáda s medom (reprezentuje úľavu). Žiaci so zatvorenými očami ochutnávajú a učia sa v slovenčine opisovať chuťové vnemy

a pripisovať ich k náladám príbehu („*Táto voda je studená ako ľadovec na oblohe.*“ / „*Táto limonáda je sladká a teplá ako slniečko.*“).

ÚROVEŇ B1 – B2

1. „Archibaldov kardiogram“ (Emocionálny graf príbehu)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci nedostanú textové otázky, ale kreslia na papier čiaru – kardiogram (graf), ktorý stúpa a klesá podľa toho, ako Archibalda bolelo srdiečko a kedy pociťoval strach.

Úloha pre žiakov: Nakresli na časovú os príbehu vlnovku Archibaldovho srdca. Ku každému vrcholu (keď srdce bolelo najviac) a k pádu (keď nastala úľava) pripíš z básne presný slovenský výraz, ktorý túto úroveň emócie opisuje.

Konkrétne pre učiteľa (Čo má byť na grafe):

- *Bod 1 (Hore): „ťažko sa dýchala, hrud' pritesná“*
- *Bod 2 (Najvyššie - strach): „ostré hroty ľadovca, ja sa bojím“*
- *Bod 3 (Pokles - úľava): „ľadovec sa roztopil, si môj kamarát“*
- *Bod 4 (Stabilizácia): „srdce ma už nebolí, pijeme limonádu“*

2. „Roztopený ľad“ (Kreatívna transformácia do poézie)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci pracujú s textom ako básnici a pretvárajú prozaický rytmus na rýmovanú miniatúru.

Úloha pre žiakov: Predstav si, že moment, kedy sa ľadovec roztopil a premenil na dážď kvôli slovám priateľstva, chceš opísať ako krátku rýmovanú básničku pre Elizabetu. Napíš 4 verše, ktoré sa rýmujú (schéma AABB alebo ABAB) a vyjadrujú silu kamarátstva.

Konkrétne pre učiteľa (Pomocná ukážka pre žiakov):

- *Učiteľ poskytne kostru alebo vzor:*
- *„Keď ma chytiš za ruku, (A)*
- *strach uletí do fuku. (A)*
- *Veľký ľadovec sa zrazu topí, (B)*
- *teplo slnka zanechá tu stopy.“ (B)*

3. „Zvuková stopa padajúcich hrotov“ (Synestetický audio-projekt)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci využívajú svoje smartfóny alebo tablety na vytvorenie 1-minútovej ruchovej a zvukovej nahrávky (soundscape) k celému textu.

Úloha pre žiakov: Príbeh Terézie Kontovej je nesmierne akustický (lámaný zvuk ľadovca, padanie úlomkov, ticho strachu, šum padajúceho dažďa a záverečný spev zboru bielych oblakov). Vytvorte v skupinách zvukovú koláž, ktorá vyjadří tento vývoj prírody bez použitia slov. Použite predmety z triedy (pukanie pravítok ako lámanie ľadu, sypanie ryže/pokrčený papier ako dážď, tichý spev na konci).

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci po pustení audio-stopy musia pred triedou v slovenčine obhájiť svoje dielo: „*Náš projekt sa začína tichým dýchaním, lebo Archibald mal pritesnú hrud'. Potom počujete ostré zvuky trhania papiera – to sa lámal šedý ľadovec. Na konci sme všetci spoločne ticho hmkali melódiu, čo predstavuje spev bielych oblakov a pokoj.*“

4. „Prípadová štúdia: Klimatická úzkosť alebo sila psychiky?“ (Filozoficko-odborná debata)

Ako to vyzerá v realite: Trieda sa zmení na vedecké laboratórium alebo psychologické sympóziu. Analyzuje sa Archibaldov stav metaforicky preklopený do reality súčasného sveta.

Úloha pre žiakov: Archibald hovorí: „*Ľadovec uväznil slnko na nebi a moje srdce ochorelo z nedostatku slnka.*“ Rozdeľte sa na dva tábory a vedzte odbornú diskusiu v slovenčine:

- **Tábor A (Ekológia/Meteorológia):** Tvrdia, že Archibaldov stav bol čisto fyzický – šedá obloha, nedostatok vitamínu D zo slnka a chlad na letnom trávniku naozaj spôsobujú únavu a bolesť tela.
- **Tábor B (Psychológia):** Tvrdia, že celý ľadovec bol len halucináciou a metaforou Archibaldovho vnútorného strachu a osamelosti, pretože akonáhle počul slová „mám ťa rád“, obloha sa v jeho mysli okamžite zmenila.

Konkrétne pre učiteľa: Aktivita je ideálna pre úroveň B2 na rozvoj kritického myslenia a prepájanie literatúry s reálnym svetom. Učiteľ dozerá na používanie pokročilých slovenských fráz: „*Z vedeckého hľadiska sa domnievam...*“, „*Tento text môžeme interpretovať ako...*“, „*Na druhej strane musíme vziať do úvahy psychosomatický faktor...*“

5. Audio-vizuálne a dramatické aktivity (Ideálne pre B1)

Divadlo tieňov „Nebo pod ľadovcom“: Text obsahuje silné vizuálne kontrasty (ľadovec uväznil slnko, slnko veľké ako jazero, padanie úlomkov, zbor bielych oblakov). Žiaci dostanú za úlohu vytvoriť mini-divadlo tieňov pomocou baterky z telefónu a bieleho plátna/steny. Z papiera vystrihnú siluety ľadovca, slnka, hrotov a oblakov. Jeden žiak dramaticky číta text a ostatní pohybom tieňov na stene vizualizujú, ako sa ľadovec nad hlavami detí láme a ako z neho vykukne slnko. Pomáha to hlboko pochopiť estetickú a poetickú rovinu textu.

Rozhovor s Archibaldovým srdcom (Psychologická personifikácia): Archibald hovorí, že ho bolí srdiečko a neví, či má chrípku. Žiaci pracujú v dvojiciach. Jeden žiak hrá Archibalda a druhý žiak hrá **jeho vlastné srdce**, ktoré ožilo a rozpráva. Archibald sa pýta svojho srdca: „*Prečo ma bolíš? Prečo mi stláčaš hrud?*“ Srdce mu odpovedá s využitím indícií z textu: „*Bolím ťa preto, lebo vonku pláva šedý ľadovec a uväznil všetko slnko... Chýba mi teplo a Elizabeta.*“ Hra fantasticky rozvíja dialogickú slovenčinu a empatiu.

6. Digitálne a publicisticko-filozofické projekty (Ideálne pre B2)

ASMR audio-scenár „Zvuky oblohy“: Príbeh je postavený na akustických zmenách prírody (lámaný zvuk ľadu, ticho zatvorených očí, šum padajúceho dažďa, záverečný spev zboru bielych oblakov). Žiaci majú za úlohu pomocou smartfónov nahráť krátku, 40-sekundovú atmosférickú zvukovú stopu (tzv. soundscape alebo ASMR audio). Využívajú predmety v triede na napodobnenie zvukov prírody (praskanie plastových pravítok ako lámanie ľadu, sypanie šošovice na papier ako dažď, tiché zborové hukanie ako spev oblakov). Nahrávku predstavia triede a po slovensky obokoja svoj zvukový výber.

Filozofické sympóziu: „Sila slova vs. Sila medicíny“: Ústredným filozofickým bodom textu je moment, kedy Archibald nevie, či má telesnú chorobu (chrípku, zápal), no vylieči ho obyčajné podanie ruky a veta „mám ťa rád/rada“. Žiaci na úrovni B2 vedú v triede riadenú akademickú diskusiu alebo napíšu mikro-esej o fenoméne **psycho-somatiky**. Argumentujú v slovenčine na témy: *Môže ľudské slovo a prítomnosť priateľa reálne vyliečiť fyzickú bolesť? Čo v dnešnom modernom, technickom svete symbolizuje ten „šedý ľadovec“, ktorý nám občas uväzní slnko v duši? Ako môžeme vyliečiť niekoho, kto upadá do citového chladu?* Aktivita posúva žiakov k používaniu pokročilej slovenskej abstraktnej lexiky a učí ich kriticky premýšľať nad presahom literatúry do reálneho života.

Ukážka uplatnenia metodického materiálu vo vyučovaní slovenskej literatúry č. 12

Literárny text: **Elenka a škriatok Florián**

Ladislav Mihalík

Kde bolo, tam bolo, bolo raz jedno mestečko, v mestečku plno domov a v jednom domčeku s malou záhradkou žila Elenka s mamičkou a oteckom. Čo mimoriadne sa môže stať v takom obyčajnom mestečku? Čo také zvláštne sa môže prihodiť v jednej malej záhradke? No veď uvidíte.

Elenka často chodievala do záhradky, niekedy pomáhala mamičke, niekedy sama plela riadky zeleniny a niekedy len obdivovala rozkvitnuté záhony.

Jedného rána, keď Elenka znova vyšla do záhrady, zazdalo sa jej, že čosi nie je v poriadku. Ale čo? Všade bol pokoj, na stromoch sa ani lístok nepohol, slnko na modrej oblohe žiarilo... Ahááá, to je ono. Slniečko svietilo, ale v celej, celučičkej záhrade nebol ani jediný tieň. Elenka sa neveriacky pozrela za seba. Veru nie, ani za ňou, ani za stromami, ani za kvetmi, jednoducho nikde. Ako sa to mohlo stať? nechápala Elenka. Išla pomaly, pomaličky, po špičkách ďalej do záhrady. A zrazu sa jej čosi zamarilo, z rohu záhrady začula akési neznáme zvuky. Opatrne sa približovala, pripravená obrátiť sa a utiecť do domčeka k mamičke. Stále zreteľnejšie počula akési vzlyky. Áno, niekto tam plače, ale kto? V rohu záhrady mamička nasadila uhorky. Elenka postupovala krôčik po krôčiku k veľkým listom uhoriek, keď tu, pod najväčším listom...

Pod najväčším listom sedel malý človečik, trpaslík či čosi také a vzdychal a nariekal. Ani si nevšimol, že niekto prišiel.

„Kto si?“ spýtala sa opatrne Elenka. „A čo tu robíš?“

Človečik vyskočil na nôžky, pozrel na Elenku, párkrát ešte zavzlykal a potom sa nebojácne spýtal:

„A ty si kto?“

„No dovoľ!“ urazila sa Elenka, „ja tu bývam a volám sa Elenka.“

„Prepáč,“ ospravedlňoval sa človečik, „to tá bolesť.“ Nasadil si na hlávku veľký špicatý klobúčik, potom ho obradne z hlavy zložil a uklonil sa. „Ja som škriatok Florián a vo vašej záhrade mám na starosti tiene.“

„Ako na starosti? Ako tiene? Vôbec tomu nerozumiem,“ nechápala Elenka.

Škriatok prevrátil oči.

„A čomu nerozumieš? Veď je predsa jasné, že aj o tiene sa musí niekto starať.“

„Starať sa? A ako?“

„Nuž, z neba samé nespadnú, v prvom rade ich niekto musí vystrihnúť.“

„Vymýšľaš si, však? To som ešte nikdy nepočula.“

„Prepáč, moja milá, ale vystrihovanie tieňov je vážna vec. A že sa tým veľmi nechválime, to je samozrejme, lebo je to tajomstvo. Pozri, na zemi mám nožnice,“ ukázal na veľké lesklé strieborné nožnice, čo mu ležali pri nohách. „A pod listami sú

uložené balíky tmy, tie som si pripravil ešte v noci. V tejto záhrade strihám tiene ja, inde zase moji priatelia.“

„Vari vás je viac?“ zľakla sa Elenka.

„Pravdaže, veď máme na starosti tiene na celom svete. Vo vašej záhrade som bol doteraz len ja a stačilo to. Lenže kým slniečko vyšlo na oblohu, chcel som sa trošku, trošičku pohojdať na uhorkovom liste a... spadol som a udel si ruku. Teraz v nej nožnice neudržím, ach.“

„Ahá, tak preto dnes v záhrade nie sú žiadne tiene,“ pochopila Elenka.

„No konečne ti to zaplo,“ frľal Florián. „Ale čo teraz budem robiť? Ruka stále bolí. Jój, to je bolesť, to je bolesť.“

„Hojdať sa na uhorkovom liste nebol dobrý nápad,“ zatvárila sa Elenka prísne, „už to viac nerob.“

„Máš pravdu, Elenka,“ musel uznať škriatok, „teraz to viem aj ja. Ale ruka ma zato bolieť neprestane, jajajaj.“

„Tak čo mám s tebou robiť, ty nezbedník?“ usmiala sa na neho Elenka. „Nenechám ťa bez pomoci.“

Natrhala listy skorocelu, čo rástol pri plote, potom Floriánovi rúčku pofúkala, pohladila a nakoniec ovinula skorocelovými listami.

„Do rána bude po bolesti!“ vyhlásila presvedčivo.

„Ďakujem ti, Elenka, už to skoro nebolí,“ pozrel si pokorne na ruku. „Ale vari bude celý deň záhrada bez tieňa?“

Elenka zvrátila čelo, chvíľu tuho rozmýšľala a potom pozrela na Floriána.

„Vieš ty čo? Dnes budem tiene strihať ja!“

„Ty?“ prekvapil sa Florián. „Veď si to ešte nikdy nerobila.“

„No, dajsamisvete. Hádám to nie je až taká veda. Sem s nožnicami.“

„Ach jaj,“ vzdychal Florián, „toto nedopadne dobre.“

Elenka si nevšímala Floriánovo horekovanie, zobrala nožnice a pustila sa do strihania tieňov.

Veru to nebolo také ľahké, ako si myslela. V záhrade bolo plno zelene a o chvíľu jej nožnice v ruke oťaželi. Okrem toho, niektoré tiene sa jej skutočne nevydarili. Jeden bol väčší, ako mal byť, druhý zase menší, kapustné hlavy mali tiene hranaté, paradajky šištaté, iba tieň lopúchového listu sa Elenke celkom vydaril, lebo pripomínal palacinku.

Keď vystrihla posledný tieň, odložila nožnice, s úľavou si vydýchla a pyšne sa poobzerala po záhrade.

„Tak vidíš, už je to hotové.“

Florián sa postavil na uhorkový list a prevrátil oči.

„Ajajáj, ale sme tomu dali!“

„Nepáčia sa ti moje tiene?“ urazila sa Elenka.

„Ale čoby, čoby,“ povedal rýchlo Florián, „iba sú trošku, trošičku iné ako obyčajné.“

„Aké sú, také sú,“ dupla Elenka nôžkou, „hlavná vec, že nejaké sú. Keby si nebol taký nezbedný, mohol si si ich nastrihať sám.“

„Prepáč mi to, Elenka, nemyslel som to tak,“ ospravedlňoval sa škriatok. „Som ti naozaj vďačný, že si mi pomohla.“

„Tak dobre,“ upokojila sa Elenka, „už sa nehnevám. Zajtra snád' budeš zdravý a nastriháš si také tieňe, aké majú byť. Ale keby ťa ruka predsa len bolela, môžem ti ešte pomôcť.“

„Nie, nie,“ naľakal sa Florián, „do zajtra určite vyzdraviem. Ruka ma bolí menej, odkedy si mi ju ošetrila.“ A na dôkaz zamával rúčkou zabalenou v skorocelových listoch.

A čo bolo ďalej? Nuž, odvtedy sa často stretávali, rozprávali, ba keď mal Florián trocha času, aj sa spolu hrali. Elenka ho mala rada a zdalo sa, že aj Florián ju. Prežili spolu ešte všelijaké príbehy. Ale o tom až nabudúce.

(In. Jablko v župane. Bratislava : Perfekt, 2023, s. 95 – 99. ISBN 978-80-8226-092-5)

Téma	Súčasná slovenská próza pre deti v školskej interpretácii Ladislav Mihalík: Elenka a škriatok Florián Sila pomoci a tajomstvá prírody
Trvanie	90/120 min. (časový limit je nastavený s rezervou vzhľadom na náročnosť reflexívnej a tvorivej aktivity)
Ciele	Psychologický: Rozvoj empatie, prosociálneho správania (poskytnutie prvej pomoci), kooperatívne učenie, rozvoj predstavivosti, prekonávanie urážlivosti a zvládanie zodpovednosti za vlastné chyby. Jazykový a literárny: Čítanie s porozumením, rozlišovanie fantastického a reálneho sveta v próze, interpretácia textu na úrovni implicitných významov (hľadanie príčiny chýbajúcich tieňov), práca s personifikáciou a rozvoj špecifických komunikačných zručností podľa SERR (A1 – C2).
Organizačné formy	Kooperatívne, skupinové vyučovanie, frontálna práca, samostatná práca.
Materiálová báza	Interaktívna tabuľa, tlačенý text rozprávky, prekladové slovníky, slovenský frazeologický slovník, reálne listy skorocelu (alebo ich obrázky), výtvarné pomôcky (čierny papier, strieborné/biele pastelky, nožnice, lepidlo, výkresy).
Postup	A. Prípravná fáza <i>Expozícia</i> Učiteľ vytvorí atmosférickú predprípravu zameranú na hru svetla a tieňa. Využije svetelný experiment – pomocou lampy alebo baterky premieta na stenu tieň rôznych predmetov. Nasleduje riadený rozhovor o tom, čo je to tieň, kedy vzniká a či môže svet existovať bez tieňov. Učiteľ smeruje žiakov k predstave „dokonalejšej letnej záhrady“ (slnko žiarilo, všade bol pokoj) a navodí záhadu: „Čo by sa stalo, keby zrazu zo sveta zmizli všetky tieňe?“ Žiaci interdisciplinárne nadväzujú na poznatky z prvouky/prírodovedy (svetlo, slnko, tieň) a výtvarnej výchovy (kontrast svetla a tmy). B. Fáza realizácie <i>Uvedomenie</i> Čítanie konkrétneho textu <i>Elenka a škriatok Florián</i> od Ladislava Mihalíka. Žiaci majú text pred sebou a zároveň sa premieta na interaktívnej tabuli. Po hlasnom a divadelnom prednese učiteľa (ktorý hlasovo odlišuje frflanie škriatka a ráznosť Elenky) nasleduje tiché čítanie žiakov s podčiarkovaním kľúčových výrazov.

Zadanie problémových úloh:**Všetky referenčné rámce (A1, A2, B1, B2, C1, C2):**

- **Úloha 1:** Nakresli smajlíka, ktorý vyjadruje náladu škriatka Floriána na začiatku (bolesť, plač), v strede (strach, frflanie) a na konci príbehu (vdácnosť, úľava).
- **Úloha 2:** Na tabuli je vypísané spojenie „skočiť niekomu do úsmevu“ alebo „zostať vo vlastnom tieni“. Skús vysvetliť, čo znamená Floriánov výrok o „balíkoch tmy“ uložených pod listami.
- **Úloha 3:** Ako Elenka zistila, že v záhrade niečo nie je v poriadku, ešte skôr, ako stretla škriatka? (Zisťovanie implicitného faktu, že chýbajú tieň, hoci slnko svieti). Prečo autorka vybrala na ošetrovanie práve skorocel? (Prepojenie s ľudovým liečiteľstvom).

Začiatočník A1 – A2

- **Úloha 1:** Vyhľadaj v texte názvy zeleniny, ktorá rástla v záhrade (uhorky, kapusta, paradajky, lopúch).
- **Úloha 2:** Nájdi v texte zdobeniny, ktoré vyjadrujú malý vzrast škriatka (mestečko, domček, záhradka, krôčik, človečik, hlávka, klobúčik, rúčka).
- **Úloha 3:** Dopln chýbajúce prídavné mená, ktoré opisujú Elenkine nepodarené tieň:
Kapustné hlavy mali tieň _____, paradajky _____, ale tieň lopúcha bol ako _____.

Stredne pokročilý B1 – B2

- **Úloha 1:** Vžite sa do dvojíc. Jeden je urazená Elenka a druhý je ustráchaný škriatok Florián. Zahrajte scénu, kde Florián kritizuje Elenkine šišaté a hranaté tieň a Elenka sa hnevá.
- **Úloha 2:** Napíš krátky, vtipný „Návod na správne vystrihovanie tieňov“ pre Elenku, aby nabudúce neurobila hranatú kapustu.
- **Úloha 3:** Opíš rannú záhradu z pohľadu otecka alebo mamičky, ktorí netušia, že existuje nejaký škriatok, ale vidia hranaté tieň kapustných hláv.

	Pokročilí C1 – C2 • Úloha 1: Text končí vetou: „<i>Prežili spolu ešte všelijaké príbehy. Ale o tom až nabudúce.</i>“ Napíš toto „nabudúce“ (rozsah 10 – 15 viet). Vymysli pre nich nové dobrodružstvo, kde Floriánov klobúk alebo strieborné nožnice zohrajú dôležitú úlohu. • Úloha 2: Napíš krátku úvahu (fejton) s názvom „<i>Svet bez tieňov</i>“. Zamysli sa nad tým, či v živote potrebujeme aj „negatívne tie- ne“ (chyby, smútok, prekážky), aby sme si dokázali vážiť svetlo (radosť, úspech), rovnako ako záhrada potrebuje Floriánove balíky tmy. C. Záverečná fáza a fáza vyhodnotenia <i>Reflexia</i> Kooperatívna aktivita: „Nastrihajme si vlastnú záhradu“ Žiaci pracujú v zmiešaných skupinách. Ich úlohou je vytvoriť koláž záhrady. Z farebného papiera vytvoria rastliny a stromy, no z čierneho papiera musia vystrihnúť schválne nesprávne, „bláznivé“ tiene (šišaté, hranaté, v tvare palacínok) presne tak, ako ich strihala Elenka. Do vnútra čiernych tieňov píše bielou pastelkou texty podľa úrovne: • Žiaci A1/A2 píše jednoslovné asociácie alebo jednoduché vety o tom, čo im robí radosť („<i>Mám rád mamu. Slnko hreje.</i>“). • Žiaci B1/B2 píše krátke odkazy podpory pre niekoho, kto má práve strach alebo prežíva ťažké obdobie („<i>Ďakujem ti, že si ma nenechal bez pomoci.</i>“). • Žiaci C1/C2 píše krátke básnické reflexie o tajomstvách prírody. Učiteľ na základe schopností žiakov vyhodnotí úroveň spracovania úloh. Výsledné práce sa po prezentácii a slovnom zhodnotení (s dôrazom na pozitívnu motiváciu a kreatívny prístup) vyvesia v triede pod názvom „Floriánova nezvyčajná záhrada“.
--	--

Ďalšie odporúčané aktivity (podľa referenčného rámca)

ÚROVEŇ A1 – A2

1. Čo rastie za domom? (Brainstorming)

Aplikácia metódy: Asociačná metóda vo fáze evokácie pred samotným čítaním textu, ktorá pomáha aktivovať slovnú zásobu bez strachu zo zlyhania.

Konkrétna realizácia: Učiteľ napíše na tabuľu slovo **ZÁHRADA**. Žiaci majú v priebehu 3 minút povedať všetky slovenské názvy rastlín, zeleniny alebo predmetov, ktoré sa v záhrade nachádzajú. Učiteľ slová zapisuje a neskôr v texte žiaci hľadajú, či sa v ňom nachádzajú nimi spomenuté výrazy (napr. *uhorky, kapusta, paradajky, kvet, strom*).

2. Slnko bez tieňa (Pozorovanie ilustrácie)

Aplikácia metódy: Využitie obrázka pred čítaním na vytvorenie motivačnej pozície a vizuálne osvojenie si nových pomenovaní javov.

Konkrétna realizácia: Učiteľ ukáže žiakom ilustráciu záhrady plnej slnka, v ktorej zámerne chýba akýkoľvek tieň za postavou dievčatka alebo stromov. Žiaci identifikujú základné objekty v slovenčine (*slnko, obloha, strom, dievča*) a učia sa kľúčové slovo príbehu – *tieň / tiene*.

3. Hľadáme Floriánov klobúk (Pexeso)

Aplikácia metódy: Didaktická hra v úvodnej fáze na priradovanie príbuzných pojmov a vizuálne fixovanie slovnej zásoby v komunitnom kruhu.

Konkrétna realizácia: Žiaci hľadajú dvojice kartičiek rozložených na koberci. Polovicu tvorí slovenské slovo z textu, druhú polovicu jeho obrázok:

- *Škriatok Florián* → (obrázok malého človečeka)
- *Špicatý klobúčik* → (obrázok klobúka)
- *Strieborné nožnice* → (obrázok nožníc)
- *Uhorkový list* → (obrázok veľkého zeleného listu)

4. Kto plače pod listom? (Poprehadzované vety)

Aplikácia metódy: Logické usporiadanie 5 – 6 rozstrihaných častí deja pred čítaním príbehu na rozvoj časovej následnosti.

Konkrétna realizácia: Žiaci dostanú v obáľkach pásiky papiera s vetami, ktoré musia zoradiť podľa logiky príbehu a po prečítaní textu si overia správnosť:

- [] Elenka vyšla ráno do záhrady a zistila, že nikde nie je ani jediný tieň.
- [] V rohu záhrady pod najväčším uhorkovým listom počula niekoho plakať.
- [] Našla tam malého škriatka Floriána, ktorý si pri páde zranil ruku.
- [] Elenka mu ošetrila boľavú ruku pomocou listov skorocelu.
- [] Elenka zobrala strieborné nožnice a sama vystrihla všetky tiene v záhrade.

5. Pravda o škriatkoch (Áno/nie)

Aplikácia metódy: Práca s tabuľkou tvrdení pred a po čítaní, kde žiaci overujú fakty a hľadajú pre nepriamy dôkaz v texte.

Konkrétna realizácia: Žiaci dostanú tabuľku s výrokmi: 1. *Florián si zranil nohu*. 2. *Tiene sa musia vystrihovať z balíkov tmy*. 3. *Elenka ošetrila Floriána skorocelom*. Po samostatnom prečítaní prstom ukážu na vetu v texte, ktorá tvrdenie potvrdzuje alebo vyvracia (napr. „...spadol som a udel si ruku.“).

6. Elenkin záhradný denník (Pracovné listy)

Aplikácia metódy: Podporný materiál na sprehľadnenie učiva (autor, názov diela, postavy) s jednoduchou dopĺňovačkou na fixáciu textu.

Konkrétna realizácia: Žiaci vpíšu do pracovného listu základné informácie: Autor: *Ladislav Mihalík*, Postavy: *Elenka, škriatok Florián*. Doplňte chýbajúce slová do vety priamo z rozprávky: *V tejto záhrade strihám _____ (tiene) ja. Na zemi mám veľké lesklé strieborné _____ (nožnice).*

7. „Záhradné pexeso naživo“ (Kinestetická slovná zásoba)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ premení triedu na veľkú rozprávkovú záhradu. Žiaci sa pohybujú po triede a hľadajú svoje „dvojčatá“ na základe vizuálnych indícií a slov, ktoré dostali na papierikoch.

Úloha pre žiakov: Polovica žiakov dostane kartičku s obrázkom predmetu alebo zeleniny z príbehu (napr. obrázok klobúka, nožníc, paradajky, listu). Druhá polovica žiakov dostane papierik s textom v slovenčine (napr. *klobúk, nožnice, paradajka, list*). Žiaci chodia po triede a hľadajú svoju správnu dvojicu. Keď sa nájdu, musia spoločne predstúpiť pred učiteľa a nahlas vytvoriť jednoduchú vetu.

Konkrétne pre učiteľa: Cvičíme základnú slovnú zásobu, výslovnosť a gramatickú väzbu „To je...“:

- *Dvojica 1 (Nožnice):* „To sú strieborné nožnice.“
- *Dvojica 2 (Paradajka):* „To je červená paradajka.“

8. Čo sa skrýva pod listami? (Semafor)

Aplikácia metódy: Signalizácia porozumenia alebo neporozumenia slovnej zásoby počas riadeného čítania pomocou farebných kartičiek.

Konkrétna realizácia: Žiaci čítajú text po odsekoch. Ak narazia na výraz, ktorému nerozumejú, zdvihnú červenú kartu („Stoj!“). Učiteľ vysvetlí slová špecifické pre úroveň A2: *celučičkej, zamarilo, človečik, obradne, nezbedník, oťaželi, šišaté, horekovanie*. Význam si žiaci zapíšu do slovníčkov.

9. Ako pomôť Floriánovi? (K-W-L)

Aplikácia metódy: Tabuľka rozvíjajúca kritické myslenie cez tri stĺpce (Čo viem – Čo chcem vedieť – Čo som sa naučil) na prepojenie s reálnym životom.

Konkrétna realizácia:

- *Stĺpec K (Viem):* Čo robíme, keď nás bolí ruka alebo sa udrieme? (Dáme ľad, pofúkame, dáme obväz).
- *Stĺpec W (Chcem vedieť):* Akú rastlinu použila Elenka na ošetrovanie škriatka?
- *Stĺpec L (Naučil som sa):* Žiaci po dočítaní zapíšu, že Elenka natrhala listy skorocelu, ktorý rástol pri plote, rúčku pofúkala a ovinula ju, vďaka čomu bolesť ustúpila.

10. Elenkina verzia tieňov (T-schéma)

Aplikácia metódy: Grafické zaznamenávanie porovnávania dvoch stránok deja alebo hodnotenia vlastností objektov.

Konkrétna realizácia: Žiaci si rozdelia stranu na dva stĺpce.

- *Ľavý stĺpec (Zelenina v záhrade):* Kapustné hlavy, paradajky, lopúchový list.
- *Pravý stĺpec (Aké tiene im Elenka vystrihla):* Hranaté tiene, šišaté tiene, tiene pripomínajúce palacinku.

11. Bol to dobrý nápad? (Uvažuj - obráť sa k spolužiakovi – vymeňte si názory)

Aplikácia metódy: Kooperatívna metóda Think-Pair-Share, kde žiaci po zadaní otázky učiteľom samostatne premýšľajú a následne v dvojiciach diskutujú v slovenčine.

Konkrétna realizácia: Učiteľ položí otázku: „Elenka povedala Floriánovi: ‚Hojdať sa na uhorkovom liste nebol dobrý nápad, už to viac nerob.‘ Myslíte si, že Florián bol naozaj nezbedník? Prečo sa hojdaľ?“ Žiaci minútu uvažujú a potom si v dvojiciach vymenia názory.

12. Balíky tmy pod lupou (Clustering / Zhhlukovanie)

Aplikácia metódy: Nelineárna metóda mapovania asociácií a vytvárania pojmových sietí okolo ústredného slova na veľkom hárku papiera.

Konkrétna realizácia: Učiteľ napíše do stredu tabule/papiera slovo **VYSTRIHOVANIE TIEŇOV**. Žiaci pracujú v bzučiacich skupinách a pripájajú vetvy asociácií z textu: *materiál* → *balíky tmy* → *pripravené v noci*; *nástroj* → *strieborné nožnice* → *lesklé/veľké*; *výsledok* → *vážna vec* → *tajomstvo*.

13. Tri tajomstvá z rozprávky (Stratégia 3-2-1)

Aplikácia metódy: Rýchla technika formatívneho hodnotenia v závere hodiny, ktorá slúži ako spätná väzba pre učiteľa.

Konkrétna realizácia: Žiaci na malý lístok pred odchodom z triedy napíšu: 3 *dôležité veci z príbehu* (*skorocel, nožnice, uhorky*); 2 *tvary tieňov, ktoré Elenka pokazila* (*hranaté, šišaté*); 1 *otázku, ktorú by sa chceli opýtať škriatka Floriána*.

ÚROVEŇ B1 – B2

1. Päť riadkov o škriatkovi (Cinquian / päťlístok)

Aplikácia metódy: Päťriadková básnická štruktúra zlučujúca informácie a precvičujúca slovné druhy (téma, opis, činnosť, názor, synonymum).

Konkrétna realizácia (Očakávaný zápis od žiaka):

1. riadok (Téma): **Florián**
2. riadok (2 prídavné mená): **Malý, neopatrný**
3. riadok (3 slovesá): **Narrieka, padá, vystrihuje**
4. riadok (Štvorslovná veta): **Elenka mu zachránila ruku.** (Učiteľ kontroluje presné pravidlo 4 slov).
5. riadok (Zhrnutie): **Škriatok**

2. List ubolenému kamarátovi (List postave literatúry)

Aplikácia metódy: Písanie listu vybranej literárnej postave, prostredníctvom ktorého žiaci vyjadrujú svoje postoje a mieru pochopenia motivácie konania.

Konkrétna realizácia: Žiaci napíšu neformálny list škriatkovi Floriánovi v mene Elenky.

- *Formát listu:* Oslovenie (Milý Florián), úvod s vyjadrením obavy o zdravie, jadro s odkazmi na text (Dúfam, že ťa už ruka zabalená v skoroceli nebolí. Mrzí ma, ak sa ti moje šišaté tiene pre paradajky nepáčili, ale veľmi som sa snažila...), záver a podpis (Tvoja kamarátka Elenka).

3. Rola referujúceho a odpovedajúceho (Párové čítanie)

Aplikácia metódy: Kooperatívne rovesnícke učenie v dvojiciach, kde si žiaci rozdelia text na dve polovice; jeden funguje ako spravodajca a druhý ako respondent, pričom komunikujú tichým šepotom.

Konkrétna realizácia: Text sa rozdelí na dve roviny (1. časť: od začiatku po ošetrovanie ruky skorocelom; 2. časť: od prevzatia nožníc po záverečné priateľstvo). V prvej časti Žiak A referuje partnerovi obsah vlastnými slovami a Žiak B mu kladie otázky: „Kde presne škriatok sedel? Prečo plakal?“ V druhej časti si úlohy vymenia.

4. Označujeme záhradné tajomstvá (INSERT)

Aplikácia metódy: Interaktívny poznámkový systém pre efektívne čítanie, ktorý mení pasívne vnímanie na kritický dialóg s textom pomocou značiek (✓, !, ?).

Konkrétna realizácia: Žiaci samostatne čítajú pasáž, v ktorej Florián vysvetľuje logiku tieňov. Značku „✓“ dajú k poznanému faktu (tiene sú v záhrade bežné). Značku „!“ dajú k zaujímavej informácii („v prvom rade ich niekto musí vystrihnúť“). Značku „?“ dajú k veciam, ktorým nerozumejú alebo im pripadajú nelogické („pod listami sú uložené balíky tmy“). V reflexii si stĺpec „?“ spoločne vysvetlia.

5. Šum pod uhorkovým listom (Buzz Groups / bzučiace skupiny)

Aplikácia metódy: Forma skupinového vyučovania, kedy učiteľ uprostred čítania vyhlási 3-minútovú diskusiu v trojiciach s úzkou a konkrétnou inštrukciou.

Konkrétna realizácia: Učiteľ preruší čítanie pri Floriánovom frflaní: „Ajajaj, ale sme tomu dali!... iba sú trošku, trošičku iné ako obyčajné.“ Zadanie pre bzučiace skupiny: „Máte 3 minúty na to, aby ste v trojici vymysleli, ako na Elenkine hranaté a šištaté tiene reagovali zvieratká v záhrade (napr. vtáky alebo chrobáky). Boli prekvapené?“ Žiaci v trojiciach intenzívne debatujú.

6. Obrys malého človečika (Dráma na papieri)

Aplikácia metódy: Živá silueta alebo obrys postavy slúžiaci na vizualizáciu vnútornej a vonkajšej charakteristiky literárneho hrdinu prostredníctvom odkazov a lepenia myšlienok.

Konkrétna realizácia: Žiaci nakreslia na veľký hárok papiera obrys malého trpaslíka so špicatým klobúčikom (reprezentuje Floriána). Do vnútra postavy vpisujú jeho vlastnosti a citáty z textu, ktoré vyjadrujú jeho povahu (*nezbedník, ubolený, frfloš, zodpovedný – má na starosti tiene, vďačný*). Okolo neho lepia predmety, ktoré ho definujú (*strieborné nožnice, balíky tmy, uhorkový list*). Plagát vyvesia v triede.

7. „Floriánova domáca lekárnička“ (Zážitková simulácia / Prvá pomoc)

Ako to vyzerá v realite: Trieda sa premení na kútik záhrady, kde škriatok Florián narieka pod uhorkovým listom. Žiaci hrajú scénu, v ktorej využívajú reálne alebo papierové rekvizitné listy, šatku a špicatý klobúk.

Úloha pre žiakov: Žiaci pracujú vo dvojiciach. Jeden žiak má na hlave klobúčik a hrá uboleného škriatka Floriána, ktorý spadol z listu a drží si ruku. Druhý žiak hrá Elenku – musí vziať listy skorocelu (alebo akékoľvek veľké zelené listy), rúčku mu jemne pofúkať,

pohladkať a ovinúť listami ako obväzom. Počas tejto akcie vedú jednoduchý dialóg v slovenčine.

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci si cez hmat, pohyb a zmysly fixujú slovenské slovesá starostlivosti a vyjadrenia bolesti:

- *Elenka:* „Nenechám ťa bez pomoci. Pofúkam ti rúčku a ošetrím ju skorocelom.“
- *Florián:* „Ďakujem ti, Elenka, už to skoro nebolí. Do rána bude po bolesti.“

8. „Tajný inzerát pre tieňového asistenta“ (Tvorivé písanie / Publicistický štýl)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci nepracujú s klasickou čítankou, ale na hárku papiera (alebo na tabletoch v grafickom programe) vytvárajú plagát – ponuku práce v slovenčine.

Úloha pre žiakov: Keďže Florián v texte hovorí, že vystrihovanie tieňov z balíkov tmy je „vážna vec a tajomstvo“, no kvôli zranenej ruke nožnice neudrží, potrebuje pomoc. Vytvorte atraktívny inzerát, ktorým Florián hľadá svojho nového asistenta do záhrady na obdobie, kým vyzdravie. Inzerát musí obsahovať slovenské podmienky, zoznam úloh a ponuku odmeny.

Konkrétne pre učiteľa: Aktivita pomáha precvičovať rozkazovací spôsob, formálnejšiu slovnú zásobu a kreativitu:

Očakávaný obsah plagátu od žiakov:

Hľadá sa tieňový škriatok!

- *Čo budeš robiť:* Strihať tieň pre paradajky a kapustu. Pracovať v noci s balíkmi tmy.
- *Podmienky:* Musíš mať šikovné ruky. Nesmieš sa hojdať na uhorkovom liste!
- *Odmena:* Kamarátstvo s Elenkou a čerstvá zelenina z rozprávkovej záhrady.

9. Hodnotíme Elenkin neúspech (Metóda Šesť myšliacich klobúkov)

Aplikácia metódy: Systematický a hlboký rozbor konania postáv z viacerých zorných uhlov a perspektív podľa prísnych inštrukcií priradených k farbám klobúkov.

Konkrétna realizácia: Trieda analyzuje Elenkino rozhodnutie: „*Dnes budem tieň strihať ja!*“

- *Biely klobúk (Fakty):* Aké presné chyby Elenka pri strihaní urobila? (Tiene boli príliš veľké, malé, hranaté a šištaté).
- *Červený klobúk (Pocity):* Aké emócie prežíval Florián, keď videl jej prácu? (Horekovanie, strach, prekvapenie, neskôr vďačnosť).
- *Čierny klobúk (Kritik):* Prečo Florián hovoril: „*toto nedopadne dobre*“? Aké riziká hrozia záhrade, ak má zlé tieňe?
- *Žltý klobúk (Optimista):* Akú hodnotu mala Elenkina pomoc? Čo bolo dôležitejšie – dokonalý tvar tieňa, alebo fakt, že nenechala Floriána bez pomoci?

10. Hádzanie kockou tieňov (Cubing / hádzanie kocky)

Aplikácia metódy: Herný kognitívny princíp na rozvoj hlbokého kritického myslenia, kde každá zo šiestich stien reprezentuje inú myšlienkovú úroveň úloh (opíš, porovnaj, asociuj, analyzuj, aplikuj, argumentuj).

Konkrétna realizácia: Žiaci hádžu kockou v skupine a plnia inštrukciu premietnutú na tabuli k motívu **BALÍKY TMY A NOŽNICE:**

- 1. *OPÍŠ*: Ako presne škriatok opisuje proces výroby tieňov z balíkov tmy?
- 2. *POROVNAJ*: Porovnaj Floriánovu profesionálnu prácu s Elenkiným pokusom, ktorý pripomínal palacinku.
- 3. *ASOCIUJ*: Čo ti napadne, keď si predstavíš, že každá záhrada na svete má svojho vlastného škriatka, ktorý v noci pripravuje tmu?
- 4. *ANALYZUJ*: Prečo autorka/autor zvolil motív zranenej ruky? Čo nám to hovorí o dôležitosti spolupráce medzi svetom ľudí a svetom rozprávky?
- 5. *APLIKUJ*: Ako môžeme myšlienku „*nenechám ťa bez pomoci*“ aplikovať v reálnych vzťahoch medzi spolužiakmi v triede?
- 6. *ARGUMENTUJ*: Zaujmite stanovisko k Floriánovmu frflaniu. Bol na Elenku príliš prísny, alebo mal právo kritizovať jej hranaté tieňe, keďže išlo o „vážnu vec“? Podporte názor textom.

11. Hlásenie pre cech škriatkov (Metóda RAFT)

Aplikácia metódy: Rozvoj kreatívneho písania a štylistiky prostredníctvom jasne definovanej logiky Role (kto píše), Auditória (komu), Formy (žáner) a Témy (obsah).

Konkrétna realizácia: Žiaci na základe textu vytvoria súvislý text v záverečnej fáze reflexie hodiny:

- *R – Rola*: Škriatok Florián.
- *A – Auditórium*: Hlavný cech tieňových škriatkov sveta (jeho priatelia).
- *F – Forma*: Oficiálna správa o pracovnom úraze / Ospravedlnenie.
- *T – Téma*: Vysvetlenie, prečo dňa 21. júna chýbali v záhrade riadne tieňe, ako došlo k pádu z uhorkového listu, prečo boli kapustné tieňe hranaté z dôvodu zásahu človeka menom Elenka, a uistenie, že do zajtra vďaka skorocelu určite vyzdravie.

12. Rovesnícke analýzy rozprávky (Skladačka II)

Aplikácia metódy: Kooperatívna technika, kde každý žiak číta celý príbeh, ale stáva sa expertom na jednu priradenú rovinu textu pomocou expertného hárku, ktorý neskôr vysvetľuje svojej domovskej skupine.

Konkrétna realizácia: Žiaci v domovských skupinách (4 členovia) dostanú expertné hárky, ktoré usmerňujú ich čítanie:

- *Expert 1 (Rovina prírodná)*: Analyzujte anatómiu záhrady. Aké rastliny sa v nej spomínajú a akú rolu hrá skorocel pri plote v kontexte prvej pomoci?
- *Expert 2 (Rovina fantazijná)*: Preskúmajte logiku tieňov. Ako škriatkovia tmu skladujú, kedy s ňou pracujú a prečo je to vážna vec a tajomstvo?
- *Expert 3 (Rovina sociálna)*: Analyzujte vývoj vzťahu medzi Elenkou a Floriánom – od počiatočného urazenia sa a strachu až po záverečné spoločné hry a vďačnosť.

13. Spor o hranatú kapustu (Referát v kolotoči)

Aplikácia metódy: Diskusná metóda určená na rozbor morálnych dilem, kde dve skupiny vo vnútornom a vonkajšom kruhu stoja proti sebe a v dvojiciach rýchlo argumentujú nad kartičkami s výrokmi.

Konkrétna realizácia: Pred začiatkom hodiny učiteľ použije **komunikačný semafor** na zistenie postojov triedy k provokatívnemu výroku: „*Elenka konala sebecky, drzo a neopatrne, keď vzala strieborné nožnice a začala robiť prácu, ktorej vôbec nerozumela. Svojou nedokonalou prácou (vystrihnutím šištých paradajok a hranatej kapusty) narušila vážny prírodný poriadok a ohrozila tieňové tajomstvo na celom svete.*“ Žiaci sa rozdelia do kruhov (vnútorný kruh Elenku prísne kritizuje, vonkajší kruh obhajuje jej odvahu a čistý úmysel pomôcť) a každé 2 minúty sa posunú doprava k novému partnerovi.

14. Pokrčené tajomstvo tmy (Snowballing)

Aplikácia metódy: Inkluzívna pohybová technika, pri ktorej žiaci anonymne zapíšu odpoveď na otázku na papier A4, pokrčia ho do snehovej gule, hodia cez triedu a iný žiak dopisuje reakciu, čo slúži ako podklad pre veľkú triednu debatu.

Konkrétna realizácia: Učiteľ napíše na tabuľu otázku: „*Čo nám príbeh hovorí o dôležitosti vecí, ktoré berieme ako samozrejmosť? Čo by sa stalo s naším svetom, keby škriatkovia jedného dňa prestali vystrihovať tieň z balíkov tmy?*“ Žiaci napíšu svoje úvahy v slovenčine, pokrčia papier, hodia ho krížom cez triedu, zdvihnú cudzí lístok a pripíšu k názoru spolužiaka svoj súhlas, nesúhlas alebo rozvinutie myšlienky. Na záver lístky nahlas čítajú.

15. „Súdny proces s hranatou kapustou“ (Improvizované divadlo / Debata)

Ako to vyzerá v realite: Trieda sa zmení na súdnu sieň. Rieši sa „zločin“ Elenky proti dokonalosti prírody, pretože vystrihla kapustným hlavám hranaté tieň a paradajkám šišté tieň.

Úloha pre žiakov: Žiaci sa rozdelia na tri tábory:

- *Tábor A (Žalobcovia – nespokojná záhradná zelenina a prísny Florián):* Tvrdia, že Elenka pokazila estetický vzhľad záhrady, narušila vážne tieňové tajomstvo a kapusta s hranatým tieňom vyzerá smiešne. Žiadajú zákaz vstupu do záhrady.
- *Tábor B (Obhajcovia Elenky):* Argumentujú, že Elenka ukázala obrovské srdce, nenechala uboleného škriatka bez pomoci a hoci tieň nie sú dokonalé, dôležitý bol jej čistý úmysel.
- *Tábor C (Súdna porota):* Počúva argumenty oboch strán v slovenčine a na základe debaty vynesie spravodlivý rozsudok (napr. Elenka musí Floriánovi pomáhať, ale tieň bude pred vystrihnutím schvaľovať on).

Konkrétne pre učiteľa: Táto aktivita na úrovni B2 fantasticky rozvíja pohotový hovorový prejav, kritické myslenie a obohacuje slovnú zásobu z oblasti publicistiky a práva (obvinenie, obhajoba, úmysel, dôkaz, vinný/nevinný, svedectvo).

Iné kreatívne aktivity uplatňujúce zážitkové vyučovanie literatúry

ÚROVEŇ A1 – A2

1. Zmyslové a arteterapeutické aktivity

„Vystrihni si svoju palacinku“ – Svetelné laboratórium s baterkami: Učiteľ zatemní triedu a rozsvieti stolnú lampu alebo silnú baterku nasmerovanú na bielu stenu. Žiaci dostanú čierny výkres, špajdle a nožnice. Ich úlohou je zahrať sa na Elenku a vystrihnúť z papiera schválne **nedokonalé tvary tieňov** podľa textu: *hranatú* kapustnú hlavu, *šišatú* paradajku a tieň lopúcha, ktorý pripomína *palacinku*. Následne papier pripevnia na špajdlu, premietnu ho na stenu pomocou svetla a po slovensky ho opíšu.

Slovný prínos pre VJM: Výborná fixácia slovenských geometrických prídavných mien v reálnom kontexte („*Môj tieň je hranatý/šišatý.*“).

„Floriánov hmatový košík“ – Prírodná lekárnička: Učiteľ prinesie do triedy reálnu zeleninu spomínanú v texte (uhorky, kapustu, paradajky) a tiež reálne (alebo vylisované) listy skorocelu a lopúcha. Žiaci so zatvorenými očami hmatom skúmajú predmety a učia sa ich v slovenčine opisovať cez ich textúru a tvar: „*Uhorka je drsná a zelená.*“ / „*Paradajka je hladká a guľatá.*“ / „*List skorocelu je mäkký, pofúkam ho.*“

ÚROVEŇ B1 – B2

1. Audio-vizuálne a dramatické aktivity

Zvuková réžia rozprávky (Foley Art): Žiaci vytvárajú zvukovú stopu (ruchovú kulisu) k príbehu iba pomocou predmetov v triede. Jeden žiak nahlas číta text a skupina spolužiakov v reálnom čase robí zvuky: *pomaly, pomaličky po špičkách* (tiché ťukanie prstov po lavici), *vzlyky a plač škriatka* (fňukanie), *strihanie tieňov veľkými nožnicami* (rýchle strihanie skutočnými nožnicami do vzduchu alebo rytmické cvakanie), *pád z uhorkového listu* (buchnutie knihy o stôl). Táto aktivita spája sluchové vnímanie so slovenskou akciou a žiakov nesmierne baví.

Hra na tajomstvo: „Keď tieň ožije“: Florián hovorí, že vystrihovanie tieňov je vážna vec a tajomstvo. Žiaci pracujú v dvojiciach. Jeden žiak hrá reálnu zeleninu v záhrade (napr. paradajku) a druhý žiak hrá jej tieň. Na povel učiteľa „*Slniečko svieti!*“ musí tieň presne opakovať pohyby svojho majiteľa. Potom učiteľ povie: „*Elenka strihá tieň!*“ a tieň sa zrazu musí premeniť na *hranatý* alebo *šišatý* tvar. Žiaci v slovenčine komentujú svoju premenu: „*Ja som bol guľatý tieň, ale teraz som hranatý, lebo ma Elenka zle vystrihla.*“

2. Digitálne a publicisticko-filozofické projekty

Rozhlasová reportáž: „Záhradná kríza – svet bez tieňov“: Žiaci pracujú v trojiciach so smartfónmi a nahrávajú krátky audio-vlog alebo reportáž pre fiktívne „Rozprávkové rádio“. Jeden žiak je moderátor, druhý je vylakaná Elenka a tretí je frflajúci škriatok Florián. Moderátor dramaticky po slovensky komentuje situáciu v mestečku: „*Vážení poslucháči, hlásime sa vám naživo z Elenkinej záhrady, kde sa stala nevídaná vec – zmizli všetky tieň! Slnko svieti, ale pod stromami je prázdno...*“ Žiaci tak trénujú pohotový hovorený prejav, intonáciu a publicistický štýl v slovenčine.

Filozofický klub: „Čaro nedokonalosti“: Ústredným filozofickým motívom príbehu je, že Elenkine tiene neboli dokonalé, boli *iné ako obyčajné*, no hlavná vec bola, že pomohla ubolenému priateľovi. Žiaci na úrovni B2 vedú v triede diskusiu alebo napíšu mikro-esej na tému **Dokonalosť verus empatia**. Argumentujú v slovenčine: *Je v živote dôležitejšie urobiť prácu stopercentne a dokonale, alebo je cennejšia odvaha pomôcť niekomu v núdzi, aj keď výsledok nie je ideálny? Ako reagujeme my, keď sa nám niečo v škole nepodarí na prvýkrát – horekujeme ako Florián, alebo sa upokojíme ako Elenka?* Aktivita rozvíja schopnosť formulovať zložité slovenské argumentačné štruktúry a pre-pája literatúru s reálnym emocionálnym vývojom žiaka.

Ukážka uplatnenia metodického materiálu vo vyučovaní slovenskej literatúry č. 13

Literárny text: **Prstene zo Saturna**

Ján Žolnaj

Dnes je sviatok! Jeden z najkrajších v roku. Nie, nezačínajú sa letné prázdniny. Dnes má spolužiačka Katka narodeniny. Mišo už týždeň nespí. Po celé noci rozmýšľa, čo jej darovať. Musí to byť niečo okúzľujúce! Báječné! Lenže čo?

„Náhrdelník alebo prsteň,“ radil mu dedko pohotovo. „Dievčence majú rady šperky a drahokamy.“

Mišo premýšľal. Možno by aj mame uchmatol daktorý prsteň, ale všetky zamkla do siedmich šperkovníc a kľúč zahodila. To preto, lebo Mišo sa ich cez leto pokúsil vymeniť za jahodovú zmrzlinu. Našťastie, ušetril si trochu z vreckového. Mohol by jej kúpiť najkrajší prsteň na svete, len nevie, kde také prstene rastú.

„Na Saturne!“ ozval sa znovu dedko.

„Kde?“ začudoval sa Mišo.

„Saturn je šiesta planéta od Slnka. Po Jupiteri druhá najväčšia. Okolo nej obieha sedem obrovských prsteňov. Je to najmohutnejšia reklama na klenotníctvo v celom vesmíre. Tam to určite nájdeš.“

„Ale ako sa tam dostanem? Narodeniny sú dnes!“

„Keď som bol kozmonautom, náhodou som Saturn navštívil. Priniesol som stadiť hromadu nádherných prsteňov. Pozri,“ ukazuje dedko Mišovi.

Mišo raz-dva uchmatol prstene od dedka a už fičal do školy ako na vesmírnej lodi. Celý udychčaný pribehol ku Katke. Uklonil sa, zablahoževal jej k narodeninám a slávnostne jej daroval kopu prsteňov zo Saturna.

„Ďakujem,“ povedala Katka zmätene. „Nemusel si sa trápiť. Mne by stačilo, keby si si spomenul, že som narodeniny mala včera.“

Mišo sa tľapol po čele a od hanby uletel na inú planétu.

(In. Jablko v župane. Bratislava: Perfekt, 2023, s. 131 – 132. ISBN 978-80-8226-092-5)

Téma	Súčasná slovenská próza pre deti v školskej interpretácii Ján Žolnaj: Prstene zo Saturna Humor, časopriestor a medziludské vzťahy
Trvanie	90/120 min. (časový limit je nastavený s rezervou vzhľadom na náročnosť reflexívnej a tvorivej aktivity)
Ciele	Psychologický: Rozvoj empatie, zvládanie sociálneho zlyhania a pocitu hanby, rozvoj zmyslu pre humor, kooperatívne učenie, kritická reflexia vlastnej nepozornosti voči druhým. Jazykový a literárny: Čítanie s porozumením, interpretácia komiky a pointy v umeleckom texte, práca s hyperbolou a prepojením reality s vedecko-fantastickými motívami (astronómia), rozlíšenie implicitnej a explicitnej informácie v texte, rozvoj špecifických komunikačných zručností podľa SERR (A1 – C2).
Organizačné formy	Kooperatívne, skupinové vyučovanie, frontálna práca, samostatná práca.
Materiálová báza	Interaktívna tabuľa, tlačený text poviedky, prekladové slovníky, slovenský frazeologický slovník, obrázky planéty Saturn a jej prstencov, výtvarné pomôcky (výkresy, alobal, trblietky, farebné papiere, kružidlá, nožnice, lepidlo).
Postup	A. Prípravná fáza <i>Expozícia</i> Učiteľ navodí atmosféru rozhovorom o narodeninách, oslavách a darčekom. Kladie otázky: „Čo najbláznivejšie ste niekedy chceli niekomu darovať? Stalo sa vám už, že ste na niekoho sviatok zabudli alebo si poplietli dátum?“ Následne učiteľ premietne na interaktívnu tabuľu fotografiu planéty Saturn a nadviaže interdisciplinárne na vedomosti z astronómie/vlastivedy (Saturn ako šiesta planéta, obrovské prstence). Smeruje žiakov k zamysleniu sa nad metaforou: „Čo ak by tie obrovské vesmírne prstence boli skutočnými šperkami, ktoré môžeme niekomu podarovať?“ Žiaci analyzujú kontrast medzi reálnym vesmírom a fantáziou v detskom prežívaní. B. Fáza realizácie <i>Uvedomenie</i> Čítanie textu <i>Prstene zo Saturna</i> od Jána Žolnajho. Žiaci pozorne sledujú text. Učiteľ text interpretuje s dôrazom na gradáciu deja, dedkovu vtipnú radu a záverečnú nečakanú pointu (humor založený na chybe v čase). Žiaci si potichu prečítajú text a podčiarknu výrazy vyjadrujúce Mišovo nadšenie a následné sklamanie.

	Zadanie problémových úloh Všetky referenčné rámce (A1, A2, B1, B2, C1, C2): • Úloha 1: Nakresli na časovú os troch smajlíkov, ktorí zachytávajú zmenu Mišových pocitov: 1. keď celý týždeň nespí a vymýšľa darček, 2. keď „fičí“ do školy s prsteňmi, 3. v úplnom závere príbehu. • Úloha 2: V texte sa píše, že Mišo „sa tľapol po čele“ a „od hanby uletel na inú planétu“. Nájdite v slovníku alebo vysvetlite ekvivalentné frazeologizmy (napr. „byť červený ako rak“, „prepadnúť sa pod zem“). • Úloha 3: Čo v skutočnosti znamenalo, keď dedko podal Mišovi „hromadu nádherných prsteňov zo Saturna“? Išlo o naozajstné drahokamy z vesmíru, alebo dedko iba zapojil fantáziu, aby vnukovi pomohol (alebo si z neho vystrelil)? Ako reagovala Katka a čo prezrádza jej zmätená odpoveď? Začiatočník (A1 – A2): • Úloha 1: Vypíš z textu všetky slová, ktoré súvisia s témou VESMÍR / ASTRONÓMIA (napr. <i>Saturn, planéta, Slnko, Jupiter, vesmír, kozmonaut, vesmírna loď</i>). • Úloha 2: Nájdí v texte 3 podstatné mená v jednotnom čísle a premeň ich na množné číslo (napr. <i>sviatok</i> → <i>sviatky</i>, <i>prsteň</i> → <i>prstene</i>, <i>kľúč</i> → <i>kľúče</i>). • Úloha 3: Doplň podľa textu správne číslovky: <i>Mamička zamkla prstene do _____ šperkovníc. Saturn je _____ planéta od Slnka a okolo nej obieha _____ obrovských prsteňov.</i> Stredne pokročilý (B1 – B2): • Úloha 1: Predstav si, že si Mišo a večer po škole píšeš Katke správu na sociálnej sieti. Napíš krátke, úprimné a vtipné ospravedlnenie za to, že si si poplietol deň jej narodenín. • Úloha 2: Opíš celú situáciu v triede z pohľadu oslávenkyne Katky. Ako vnímala udychčaného Miša, ktorý jej s veľkou slávou nosil „prstene z vesmíru“, pričom jej sviatok bol včera? • Úloha 3: Vymysli a napíš krátky inzerát (5 – 6 viet) na „Klenotníctvo na Saturne“. Čo všetko tam predávajú a ako sa tam môžu zákazníci dopraviť?
--	--

	Pokročilí (C1 – C2): • Úloha 1: Príbeh končí vetou: „<i>Mišo sa tľapol po čele a od hanby uletel na inú planétu.</i>“ Napíš pokračovanie príbehu, kde Mišo na tej „inej planéte“ reálne alebo v predstave pristane, koho tam stretne a ako sa nakoniec s Katkou udobria. • Úloha 2: Napíš krátky stĺpček alebo fejtón o tom, ako dokáže prehnane zameranie sa na materiálnu dokonalosť darčeka (hľadanie niečoho báječného a okúzľujúceho) zatieniť to najdôležitejšie – skutočný záujem o človeka a pozornosť voči jeho reálnemu času a potrebám. C. Záverečná fáza a fáza vyhodnotenia <i>Reflexia</i> Kooperatívna aktivita: „Vesmírna galaxia narodenín“ Žiaci pracujú v skupinách. Ich úlohou je vytvoriť na veľký tmavý výkres model slnečnej sústavy s dôrazom na Saturn. Prstence Saturna vystrihujú z alobalu a lesklých papierov. Do týchto „vesmírnych prsteňov“ vpisujú texty rozdelené podľa jazykovej úrovne: • A1/A2 píše jednoduché narodeninové prania v slovenčine („<i>Všetko najlepšie k narodeninám! Veľa šťastia!</i>“). • B1/B2 formulujú vtipné rady, ako nezabudnúť na narodeniny svojich kamarátov (napr. „<i>Kúp si veľký kalendár. Nastav si budík na Jupiteri.</i>“). • C1/C2 vpisujú krátke aforizmy a zamyslenia o čase, zabudlivosti a o tom, že najkrajšie darčeky netreba nosiť z vesmíru, pretože tie najlepšie máme priamo na Zemi. Vyhodnotenie: Skupiny predstavia svoje vesmírne klenotníctva. Učiteľ hodnotí formatívne – oceňuje najmä zmysel pre humor, správne zakomponovanie point príbehu do výtvorov a kooperáciu. Plagáty sa vyvesia na nástenku s názvom „Naše prstene zo Saturna“, čím sa fixuje prebraté učivo a slovná zásoba.
--	---

Ďalšie odporúčané aktivity (podľa referenčného rámca)

ÚROVEŇ A1 – A2

1. Čo schováva šperkovnica? (Pexeso)

Aplikácia metódy: Priradovanie príbuzných pojmov a kľúčových slov príbehu k obrázkom alebo slovenským významom v komunitnom kruhu.

Realizácia v triede: Žiaci na koberci hľadajú dvojice rozložených kariet (Slovo → Obrázok):

- *Prsteň* → (obrázok prsteňa)
- *Šperkovnica* → (obrázok ozdobnej škatuľky)
- *Jahodová zmrzlina* → (obrázok kornútka so zmrzlinou)
- *Planéta Saturn* → (obrázok planéty s prstencami)
- *Kozmonaut* → (obrázok postavy vo vesmírnom skafandri)

2. Reklama na vesmír (Pozorovanie ilustrácie)

Aplikácia metódy: Využitie ilustrácie pred samotným čítaním textu na vizuálne navodenie témy a osvojenie si správnych pomenovaní.

Realizácia v triede: Učiteľ ukáže žiakom kresbu veľkej planéty so svietiacimi prstencami a chlapca, ktorý k nej letí. Žiaci hľadajú slovenské názvy pre to, čo vidia: *planéta, hviezdy, vesmír, chlapec, prsteň*.

3. Ako Mišo zháňal šperky (Poprehadzované vety)

Aplikácia metódy: Usporiadanie 5 – 6 logických častí deja pred čítaním textu, čím sa trénuje časovo-príčinná postupnosť a overuje sa čítaním.

Realizácia v triede (Rozstrihané vety do dvojíc):

- [] Katka má narodeniny a spolužiak Mišo už týždeň nespí, lebo hľadá darček.
- [] Dedko mu poradil, aby Katke daroval krásny prsteň alebo náhrdelník.
- [] Dedko povedal, že okolo planéty Saturn obieha sedem obrovských prsteňov.
- [] Mišo zobral od dedka prstene zo Saturna a utekal rýchlo do školy.
- [] Katka mu povedala, že narodeniny mala v skutočnosti už včera.

4. Dátumy a prstene pod lupou (Áno/nie)

Aplikácia metódy: Vyplnenie tabuľky názorov pred čítaním a vyhľadávanie priamych textových dôkazov v čítanke po prečítaní.

Realizácia v triede: Žiaci dostanú tabuľku s tvrdeniami. Po prečítaní označia správnosť a prečítajú dôkaz nahlas:

- *Tvrdenie 1:* Saturn je šiesta planéta od Slnka. (Po čítaní: ÁNO. Dôkaz: „*Saturn je šiesta planéta od Slnka.*“)
- *Tvrdenie 2:* Mišo chcel v lete vymeniť mamine prstene za jahodovú zmrzlinu. (Po čítaní: ÁNO. Dôkaz: „...*sa ich cez leto pokúsil vymeniť za jahodovú zmrzlinu.*“)

5. Zastavenie na vesmírnej lodi (Semafor)

Aplikácia metódy: Signalizácia porozumenia alebo neporozumenia lexiky pri hlasnom čítaní pomocou farebných kariet a práce so slovníkom.

Realizácia v triede: Žiaci čítajú text. Pri náročných výrazoch pre A1 (napr. *okúzľujúce, báječné, pohotovo, uchmatol, udychčaný, zmätene, tľapol sa*) zdvihnú červenú kartu semaforu. Učiteľ sa pristaví a spoločne hľadajú význam v slovensko-maďarskom slovníku.

6. Mišov vesmírny zošit (Pracovné listy)

Aplikácia metódy: Podporný materiál na prehľadné zachytenie učiva (autor, názov diela, postavy) s doplnovkami pre fixáciu učiva.

Realizácia v triede: Žiaci samostatne vyplnia polia v pracovnom liste: Autor: *Ján Žolnaj*, Postavy: *Mišo, dedko, Katka*. Doplnia slová do vety: *Mne by stačilo, keby si si spomenul, že som narodeniny mala _____ (včera). Mišo sa tľapol po _____ (čele) a od hanby uletel na inú planétu.*

7. „Vesmírny beh s darčekom“ (Zážitkovo-pohybová hra)

Ako to vyzerá v realite: Učiteľ vytvorí v triede dráhu, ktorá predstavuje vesmírnu cestu Miša zo Saturnu do školy ku Katke. Na dráhe sú rozmiestnené stanovišťa s rôznymi číslami a predmetmi (prstene, šperkovnice, kalendár).

Úloha pre žiakov: Žiak dostane do ruky papierové prstene. Musí prebehnúť dráhu „udychčaný a rýchlo ako na vesmírnej lodi“. Keď dobehne na koniec ku spolužiačke (Katke), musí sa obradne ukloniť a správne po slovensky zablahoželať.

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci si fyzicky fixujú slovnú zásobu akcie a základné narodeninové frázy:

- *Mišo (vbehne udychčaný, ukloní sa): „Ahoj Katka, všetko najlepšie k narodeninám! Tu máš prstene zo Saturna.“*
- *Katka: „Ďakujem, Mišo.“*

8. Čo robíme, keď niekto oslavuje? (K-W-L)

Aplikácia metódy: Trojstĺpcová tabuľka (Viem – Chcem vedieť – Naučil som sa) na aktiváciu predvedomostí a reflexiu na konci hodiny.

Realizácia v triede:

- *Stĺpec K (Viem):* Čo kupujeme kamarátom na narodeniny? (Hračky, knihy, čokoládu).
- *Stĺpec W (Chcem vedieť):* Prečo letel Mišo hľadať prstene až na Saturn?
- *Stĺpec L (Naučil som sa):* Žiaci zapisujú pointu, že Mišo poplietol dni a daroval prstene o deň neskôr, z čoho mal veľkú hanbu.

9. Ako rástol Mišov plán (Clustering / Zhľukovanie)

Aplikácia metódy: Nelineárna metóda sieťovania asociácií okolo ústredného pojmu na papieri A3 v malých bzučiacich skupinách.

Realizácia v triede: Učiteľ napíše do stredu papiera heslo **DARČEK PRE KATKU**. Žiaci pripájajú vetvy so slovami z textu: *nápady dedka → náhrdelník, prsteň → drahokamy; mamine šperky → zamknuté → sedem šperkovníc; vesmírny nápad → Saturn → sedem prsteňov → klenotníctvo.*

10. Dnes verzus Včera (T-schéma)

Aplikácia metódy: T-tabuľka na porovnávanie dvoch stránok deja, časových rovín alebo protikladných reakcií.

Realizácia v triede: Žiaci rozdelia stranu zošita na dva stĺpce.

- *Ľavý stĺpec (Čo si myslel Mišo - DNES):* Dnes je najkrajší sviatok, Katka má narodeniny, letí do školy ako na vesmírnej lodi, slávnostne gratuluje a daruje prstene.
- *Pravý stĺpec (Aká bola realita - VČERA):* Katka mala narodeniny včera, darček prišiel neskoro, Katka je zmätená, Mišo má obrovskú hanbu.

11. Zabudol si niekedy? (Uvažuj - obráť sa k spolužiakovi – vymeňte si názory)

Aplikácia metódy: Kooperatívna metóda Think-Pair-Share, kde žiaci po položení otázky učiteľom samostatne premýšľajú a následne v dvojiciach konverzujú v slovenčine.

Realizácia v triede: Otázka učiteľa: „*Mišo kvôli darčeku celý týždeň nespál, no zabudol na správny dátum. Stalo sa to niekedy aj tebe alebo tvojim rodičom? Ako sa vtedy človek cíti?*“ Žiaci minútu uvažujú, potom v dvojiciach porovnávajú svoje zážitky.

12. Sme experti na vesmír? (Semafor - komunikačný)

Aplikácia metódy: Učiteľ nahlas prednáša definície a žiaci reagujú vyložením troch farieb na lavicu: zelená = súhlas, červená = nesúhlas.

Realizácia v triede (Tvrdenia pre učiteľa):

- „*Mišo dostal prstene zo Saturna preto, lebo ich dedko priniesol, keď bol kozmonautom.*“ (Zelená – súhlas podľa dedkovho rozprávania).
- „*Katka sa na Miša veľmi nahnevala a prstene vyhodila von oknom.*“ (Červená – nesúhlas, v texte bola iba „zmätená“).

13. Päť slov o hanbe (Kľúčové slová / slovné spojenia)

Aplikácia metódy: Výber a selekcia podstatného významu po čítaní príbehu, skondenzovanie deja do presne piatich slov podľa dôležitosti.

Realizácia v triede: Žiaci samostatne aplikujú Pravidlo 5 slov a zhrnú pointu. Rozdelia ich na farebný semafor uzlov dôležitosti: hlavná téma (červená: *Narodeniny/Zabudnutie*), detail (oranžová: *Saturn, Prstene*), atmosféra (zelená: *Hanba*).

14. „Mamine zamknuté šperkovnice“ (Zmyslová hra / Počítanie)

Ako to vyzerá v realite: Text hovorí, že mama zamkla prstene do siedmich šperkovníc a kľúč zahodila. Učiteľ prinesie do triedy 7 malých škatuliek (alebo vrecúšok) očíslovaných od 1 do 7. V každej škatulke je ukrytý nejaký fiktívny „šperk“ alebo sladkosť.

Úloha pre žiakov: Žiaci pracujú v tímoch. Aby „odomkli“ šperkovnicu číslo 3, musia správne odpovedať na slovenskú otázku učiteľa o texte alebo o čase (napr. „*Koľko prstienkov obieha okolo Saturna?*“ alebo „*Aký deň bol včera?*“). Ak odpovedia správne, môžu škatuľku otvoriť a spočítať, čo je vnútri.

Konkrétne pre učiteľa: Aktivita je skvelá na precvičovanie radových a základných číselníkov (*prvá šperkovnica, tri prstene, sedem krabičiek*) a časových pojmov (*včera, dnes, cez leto*), ktoré sa maďarským žiakom častopletú.

ÚROVEŇ B1 – B2

1. Poetická miniatúra o Saturne (Cinquian / päťlístok)

Aplikácia metódy: Päťriadková štruktúra zameraná na zhrnutie informácií (téma, opis, činnosť, štvorslovná veta vyjadrujúca postoj, synonymum).

Realizácia v triede (Očakávaný zápis od žiaka):

1. riadok: **Saturn**
2. riadok: **Šiesty, mohutný**
3. riadok: **Obieha, svieti, láka**

4. riadok: **Mišo poplietol Katkin sviatok.** (Učiteľ kontroluje striktné pravidlo 4 slov)
5. riadok: **Planéta**

2. List ospravedlnenia z inej planéty (List postave literatúry)

Aplikácia metódy: Písanie listu vybranej postave z textu na vyjadrenie postojov, analýzu hodnôt a precvičenie štylistiky v slovenčine.

Realizácia v triede: Žiaci napíšu list zmätenej Katke v mene nešťastného a zahanbeného Miša, ktorý „od hanby uletel na inú planétu“.

- *Formát:* Oslovenie (Milá Katka), jadro s vysvetlením (Veľmi sa ti ospravedlňujem za ten včerašný trapas v škole. Celý týždeň som nespál a rozmýšľal nad okúzľujúcim darčekom. Dedko mi dal prstene zo Saturna a ja som tak utekal, že som poplietol dni...), záver s prísľubom a podpis (Tvoj zábudlivý spolužiak Mišo).

3. Novinár pátra po maminých kľúčoch (Čítanie s otázkami)

Aplikácia metódy: Rovesnícke interview (Čítanie vo dvojici s otázkami), kde žiaci pracujú s tromi kategóriami otázok: priamo v texte, medzi riadkami, za textom.

Realizácia v triede: Jeden žiak je investigatívny novinár a druhý hrá postavu chlapca Miša. Novinár kladie tri vopred pripravené otázky:

- *Priamo v texte:* Prečo mama zamkla všetky svoje prstene do siedmich šperkovníc a kľúč zahodila? (Odpoveď: Lebo ich Mišo chcel cez leto vymeniť za jahodovú zmrzlinu).
- *Medzi riadkami:* Veril Mišo dedkovi naozaj to, že bol kozmonautom a tie prstene priniesol zo vesmíru, alebo bol len taký zúfalý, že vzal čokoľvek?
- *Za textom:* Aký najkreatívnejší alebo najzvláštnejší darček k narodeninám si kedy dostal ty?

4. Dialóg na chodbe školy (Párové čítanie)

Aplikácia metódy: Kooperatívne učenie v dvojiciach, kde si text rozdelia na dve polovice; jeden funguje ako spravodajca (parafrázuje obsah) a druhý ako respondent (kladie doplňujúce otázky tichým šepotom).

Realizácia v triede: Rozdeľte text (1. časť: rozhovor s dedkom a opis Saturna; 2. časť: beh do školy a finálny trapas s Katkou). V prvej časti Žiak A referuje partnerovi dej vlastnými slovami a Žiak B mu šepotom kladie otázky: „Ktorá planéta od Slnka je Saturn? Koľko prsteňov okolo nej obieha?“ V druhej časti si roly vymenia.

5. Značky vo vesmírnej lodi (INSERT)

Aplikácia metódy: Interaktívny poznámkový systém pre efektívne čítanie a kritický dialóg s textom pomocou symbolov (✓, !, ?).

Realizácia v triede: Žiaci samostatne čítajú text a k odsekom robia značky. Značku „✓“ dajú k faktom, ktoré poznajú (narodeniny, prázdniny). Značku „!“ (zaujímavé) dajú k dedkovmu výroku, že Saturn je „najmohutnejšia reklama na klenotníctvo v celom vesmíre“. Značku „?“ dajú k logickému paradoxu, ako mohol dedko reálne priniesť

„hromadu prsteňov zo Saturna“, keď ide o plynného giganta a prstence sú z ľadu a prachu. V reflexii prediskutujú stĺpec „?“.

6. Stopka pred veľkým behom (Buzz Groups / bzučiace skupiny)

Aplikácia metódy: Krátka 3 – 5 minútová stopka uprostred čítania napínavej alebo prekvapivej pasáže na diskusiu v malých mikro-skupinách.

Realizácia v triede: Učiteľ stopne čítanie vo chvíli, keď Mišo berie prstene od dedka a „fičí do školy ako na vesmírnej lodi“. Zadanie pre bzučiace skupiny: „*Máte 3 minúty na to, aby ste v trojiciach predpovedali, ako Katka zareaguje na kopu prsteňov zo Saturna. Bude nadšená, alebo sa stane nejaký problém? Diskutujte!*“

7. „Komiks: Mišov letný biznis so zmrzlinou“ (Storyboarding / Kreatívna retro-spektíva)

Ako to vyzerá v realite: Text spomína vtipný detail z minulosti: „*Mišo sa cez leto pokúsil vymeniť mamine prstene za jahodovú zmrzlinu.*“ Žiaci nedostanú textové otázky, ale kreslia trojkienkový komiks o tejto letnej udalosti.

Úloha pre žiakov: Predstav si, ako vyzeral ten moment v lete, keď išiel Mišo za zmrzlinárom. Nakresli krátky komiks. Do bublín napíš rozhovor medzi Mišom a udiveným zmrzlinárom v slovenčine.

Konkrétne pre učiteľa (Čo má byť v bublinách): Žiaci precvičujú minulý čas sloves a hovorovú slovenčinu:

- *Okienko 1 (Mišo pri stánku):* „Dobrý deň, prosím si tri jahodové zmrzliny. Nemám peniaze, ale dám vám tento mamin zlatý prsteň.“
- *Okienko 2 (Zmrzlinár gúľa očami):* „Chlapče, nedaj sa vysmiať! Ja chcem peniaze, nie prstene!“
- *Okienko 3 (Prichádza mama):* „Mišo! Čo to robíš s mojimi šperkami?!“

8. Šesť farieb vesmírneho trapasu (Metóda Šesť mysliacich klobúkov)

Aplikácia metódy: Systematický a paralelný rozbor literárneho textu z viacerých zorných uhlov na základe prísne stanovených inštrukcií klobúkov.

Realizácia v triede: Žiaci analyzujú Mišovo konanie a Katkinu reakciu:

- *Biely klobúk (Fakty):* Zhrňte čisté fakty a údaje z textu. Kedy mala Katka narodeniny? Čo presne Mišo priniesol a ako reagoval na konci príbehu?
- *Červený klobúk (Pocity):* Pomenujte emócie postáv. Čo cítil Mišo počas celého týždňa, keď nespával? Aký pocit ho ovládol v záverečnej sekunde príbehu? (Hanba, túžba utiecť).
- *Čierny klobúk (Kritik):* Zvážte riziká a chyby. Kde urobil Mišo zásadnú strategickú chybu? Prečo bolo jeho plánovanie darčeka neefektívne, hoci bolo veľkolepé?
- *Žltý klobúk (Optimista):* Sústreďte sa na pozitíva a hodnoty. Čo pekné text hovorí o Mišovi? (Že mu na Katke veľmi záležalo, bol ochotný dať jej najkrajší darček na svete a obetovať vreckové).

9. Kocka plná prstencov (Cubing / hádzanie kocky)

Aplikácia metódy: Rozbor literárneho fenoménu (motív **DARČEKA ZO SATURNA**) zo šiestich odlišných myšlienkových úrovní pomocou hernej kocky.

Realizácia v triede: Skupiny žiakov hádžu kockou a plnia inštrukcie premietnuté na tabuli:

- 1. *OPÍŠ*: Opíš, ako dedko Mišovi vysvetlil polohu a vzhľad planéty Saturn.
- 2. *POROVNAJ*: Porovnaj Mišov letný pokus vymeniť mamine reálne šperky za jahodovú zmrzlinu s jeho narodeninovým pokusom darovať Katke fiktívne prstene zo vesmíru.
- 3. *ASOCIUJ*: Čo ti napadne pod slovným spojením „uletieť od hanby na inú planétu“? Aké reálne situácie zo školského života ti to pripomína?
- 4. *ANALYZUJ*: Rozoberte vzťah dedka a Miša. Prečo mu dedko rozprával rozprávky o tom, že bol kozmonautom? Chcel mu pomôcť, alebo si z neho strieľal?
- 5. *APLIKUJ*: Ako sa dá poučenie z tohto príbehu aplikovať v reálnom živote, keď organizujeme oslavu alebo kupujeme darček pre niekoho blízkeho?
- 6. *ARGUMENTUJ*: Dokážte na základe textu, či by Katke naozaj stačilo, keby si Mišo len „spomenul na správny deň“, alebo či by bola sklamaná, ak by prišiel s prázdnyimi rukami.

10. Katka píše status na sociálnu sieť (Metóda RAFT)

Aplikácia metódy: Rozvoj kreatívneho písania a precvičovanie štylistiky na základe určenia Role, Auditória, Formy a Témy.

Realizácia v triede: Žiaci vypracujú písomnú reflexiu podľa tabuľky RAFT, ktorú učiteľ premietne na tabuľu:

- *R – Rola*: Spolužiačka Katka.
- *A – Auditórium*: Jej kamaráti a sledovatelia na školskej sociálnej sieti.
- *F – Forma*: Vtipný príspevok / status (s hashtagmi).
- *T – Téma*: Recenzia na najbláznivejší a najneskorší narodeninový darček v mojom živote – kopa prsteňov zo Saturna od udychčaného spolužiaka Miša, ktorý si poplietol včerašok s dneškom a momentálne sa nachádza niekde v hlbokom vesmíre.

11. Expertná analýza vesmírnej hanby (Skladačka I)

Aplikácia metódy: Kooperatívne učenie, kde expertné skupiny naštudujú pridelenú časť celku a po návrate do domovských skupín učia ostatných a spoločne vytvárajú plagát.

Realizácia v triede: Text sa rozdelí na 4 zložité tematické celky:

- *Expertná skupina 1 (Rovina psychologická)*: Analyzujte Mišov vnútorný svet – jeho bezodné noci, túžbu darovať niečo okúzľujúce a strach zo zlyhania.
- *Expertná skupina 2 (Rovina rodinná)*: Preskúmajte rolu dedka a mamy. Prečo mama zamkla šperkovnice a ako dedko motivoval chlapca svojimi fiktívnymi príbehmi z kozmu?

- *Expertná skupina 3 (Rovina astronomicko-humorná):* Analyzujte dedkov opis Saturna ako reklamy na klenotníctvo. Ako autor využíva vedecké fakty na stavbu humoru?
- *Expertná skupina 4 (Rovina komunikačná):* Rozoberte záverečný dialóg. V čom spočíva pointa nedorozumenia a prečo Mišo odišiel s hanbou?

Po porade v expertných skupinách sa žiaci vrátia do domovských skupín, odovzdajú si informácie a vytvoria vizuálny plagát s tromi kľúčovými vetami a jednou kresbou points.

12. Snehová guľa plná zmeškaných dátumov (Snowballing)

Aplikácia metódy: Inkluzívna pohybová technika, kde žiaci anonymne napíšu názor na papier, pokrčia ho, hodia cez triedu a iný žiak pripisuje ďalší komentár k ich myšlienke.

Realizácia v triede: Učiteľ napíše na tabuľu otázku: „Čo nám tento príbeh hovorí o hodnote pozornosti v medziľudských vzťahoch? Je dôležitejšia materiálna veľkolepí darček (prstene zo Saturna), alebo obyčajný fakt, že si pamätáme presný deň, kedy má náš priateľ sviatok?“ Žiaci napíšu úvahu, pokrčia papier, hodia ho krížom cez triedu. Každý zdvihne cudzí papier a pripíše k názoru spolužiaka svoj súhlas/nesúhlas alebo rozvinutie, čo slúži ako otvárač pre veľkú triednu debatu.

13. Je dedko vinný za Mišov trapas? (Referát v kolotoči)

Aplikácia metódy: Diskusná metóda vo dvoch kruhoch (vnútorný a vonkajší), kde dvojice žiakov ostro argumentujú nad kontroverzným výrokom a po dvoch minútach sa posúvajú.

Realizácia v triede: Učiteľ otestuje postoj triedy **komunikačným semaforom** k výroku: „Dedko nesie plnú zodpovednosť za Mišov obrovský trapas v škole. Namiesto toho, aby chlapca vrátil do reality, skontroloval s ním dátum a poradil mu normálny darček, vymýšľal si rozprávky o kozmickej lodi a dal mu fiktívne prstene, čím z neho pred Katkou urobil blázna.“ Žiaci sa rozsadia do kolotoča (vnútorný kruh dedka prísne obviňuje, vonkajší kruh dedka obhajuje, že mu dal krásnu metaforu a dátum si mal skontrolovať Mišo sám) a každé 2 minúty sa posunú doprava k novému partnerovi.

14. „Rozhlasový rozhovor s bývalým kozmonautom“ (Rovesnícke interview / Rola)

Ako to vyzerá v realite: Jeden zo žiakov sa stane moderátorom „Vesmírneho rádia“ a druhý žiak hrá Mišovho dedka, ktorý tvrdí, že bol kozmonautom a navštívil Saturn.

Úloha pre žiakov: Vytvorte vo dvojiciach rozhlasový rozhovor (8 – 10 replík). Moderátor sa pýta dedka na jeho vesmírnu minulosť a dedko mu s humorom a fantáziou odpovedá na základe textu.

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci si precvičujú dialogickú slovenčinu a rozvíjajú rečnícke schopnosti:

- *Moderátor:* „Pán dedko, vy ste naozaj leteli na Saturn? Aké to tam bolo?“
- *Dedko:* „Pravdaže! Saturn je obrovská planéta. Je to šiesta planéta od Slnka. Sú tam obrovské prstene, vyzerá to ako veľké klenotníctvo. Priniesol som odtiaľ hromadu darčiekov.“

15. „Zvuková stopa vesmírnej hanby“ (Synestetická audio-tvorba / Soundscape)

Ako to vyzerá v realite: Žiaci pracujú s mobilnými telefónmi a nahrávajú zvuky (soundscape), ktoré vyjadrujú dramatickú zmenu nálady v príbehu.

Úloha pre žiakov: Príbeh má prudký emočný obrat. Začína sa nadšením (Mišo letí ako na vesmírnej lodi), pokračuje udychčaným očakávaním a končí sa absolútnym tichom a hanbou (uletel na inú planétu). Vytvorte v trojiciach 1-minútovú audio nahrávku, kde pomocou zvukov z triedy (búchanie o stôl ako motor lode, rýchle dýchanie, bleskové ticho, zvuk tikajúcich hodín) vyjadríte tento príbeh bez slov.

Konkrétne pre učiteľa: Žiaci po pustení nahrávky musia pred triedou po slovensky obhájiť svoj výtvor: *„Najprv sme robili hluk s pravítkami, lebo Mišo fičal do školy. Potom sme dýchali, lebo pribehol ku Katke. Keď Katka povedala slovo ‚včera‘, urobili sme úplné ticho, lebo Mišo zažil šok. Na konci počuť len jemné pískanie, lebo Mišo uletel od hanby na inú planétu.“*

16. „Psychologická analýza trapasu: Materiálny dar vs. Časová pozornosť“ (Diskusný klub / Prípadová štúdia)

Ako to vyzerá v realite: Trieda sa zmení na diskusné fórum o medziludských vzťahoch. Rieši sa hlboká pointa autorovho textu.

Úloha pre žiakov: Katka hovorí: *„Nemusel si sa trápiť. Mne by stačilo, keby si si spomenul, že som narodeniny mala včera.“* Rozdeľte sa na dva tábory a vedzte debatu v slovenčine:

- **Tábor A (Obhajcovia veľkoleposti):** Tvrdia, že Mišo urobil maximum – týždeň nespál, obetoval vreckové, priniesol prstene až zo Saturna. To, že sa pomýlil o jeden deň, je maličkosť, pretože jeho snaha bola obrovská.
- **Tábor B (Obhajcovia pozornosti):** Tvrdia, že Katka má pravdu. Najdrahší darček na svete (zo Saturna) nemá žiadnu hodnotu, ak si človek nepamätá samotný deň, kedy má priateľ sviatok. Skutočným darom je pozornosť a prítomnosť v správny čas.

Konkrétne pre učiteľa: Táto aktivita núti žiakov na úrovni B2 formulovať zložité myšlienky v slovenčine, obohacovať slexiku o abstraktné pojmy (*pozornosť, hodnota, sklamanie, úsilie, materiálna vec*) a používať pokročilé argumentačné spojky (*„Z môjho pohľadu...“, „Treba brať do úvahy, že...“, „Nesúhlasím s názorom, pretože...“*).

Iné kreatívne aktivity uplatňujúce zážitkové vyučovanie literatúry

ÚROVEŇ A1 – A2

1. Astronomicko-kreatívne aktivity (Ideálne pre A1 – A2)

„Klenotníctvo Saturn“ – Hmatové laboratórium šperkov: Učiteľ prinesie do triedy materiál na výrobu fiktívnych kozmických prsteňov (pestrofarebné chlpaté drôtičky, trblietky, koráliky, polystyrénové gule). Žiaci sa stanú dizajnérmí dedkovho klenotníctva. Ich úlohou je vyrobiť „prsteň zo Saturna“ a po slovensky ho opísať pomocou vesmírnych prídavných mien: *„Môj prsteň je modrý, obrovský a svieti ako hviezda.“* Následne šperky vložia do papierovej „šperkovníce“ a učia sa ich počítať v slovenčine.

Vesmírny kalendár pre Katku: Keďže Mišo poplietol dátum, žiaci vytvoria na výkres veľký ilustrovaný kalendár na aktuálny mesiac. Do okienok namiesto čísiel kreslia planéty a vesmírne lode. Ich úlohou je označiť tri kľúčové dni z príbehu: *Deň 1 (Predvčerom):* Mišo rozmýšľa a nespí. *Deň 2 (Včera):* Katka má narodeniny (nakreslia tortu). *Deň 3 (Dnes):* Mišo beží s prsteňmi a zažíva trapas. Aktivita vizuálne a nezmazateľne fixuje slová *včera - dnes - zajtra*, ktoré maďarským žiakom v slovenčine často robia problémy.

ÚROVEŇ B1 – B2

1. Dramatické a improvizáčne aktivity (Ideálne pre B1)

„Zmrzlinový výmenný obchod“ – Improvizované scény: Text spomína, že Mišo chcel cez leto vymeniť mamine prstene za jahodovú zmrzlinu. Žiaci v dvojiciach zahrajú túto letnú scénu z minulosti. Jeden hrá malého, prefíkaného Miša a druhý udiveného zmrzlinára na kúpalisku. Mišo sa snaží zmrzlinára presvedčiť, že zlatý prsteň má väčšiu hodnotu ako tri kornútky jahodovej zmrzliny. Žiaci pri tom trénujú vyjednávanie, argumentáciu a hovorovú slovenčinu v humornom kontexte („*Pán zmrzlinár, tento prsteň je zo zlata, dajte mi zaň celý košík zmrzliny!*“ / „*Chlapče, si ty normálny? Utekaj za mamou!*“).

Vesmírny stopár – Monológ z druhej planéty: Na konci príbehu Mišo „od hanby uletel na inú planétu“. Žiaci napíšu alebo nahrajú na diktafón krátky monológ (40 – 50 slov) z pohľadu Miša, ktorý sedí sám na Marse alebo na Mesiaci, pozerá sa na Zem a hovorí sám sebe, akú obrovskú hanbu si vyrobil. Aktivita rozvíja tvorivé písanie, používanie minulého času a prácu s humorom a sebaíroniou („*Sedím tu na Marse. Je tu zima. Prečo som sa neopýtal Katky, kedy má presne narodeniny? Tie prstene vyhodím do vesmíru...*“).

2. Digitálne a sociálno-psychologické projekty (Ideálne pre B2)

„Insta-Story z oslavy“ – Digitálny dizajn: Žiaci pracujú s aplikáciami na grafický dizajn (napr. Canva) alebo priamo na papieri kreslia šablónu smartfónu. Ich úlohou je vytvoriť sériu fiktívnych príspevkov na Instagram z pohľadu Katky. Príspevky zachytávajú moment, kedy Mišo dobehol celý udychčaný a podal jej prstene. Žiaci navrhujú vizuál, píšú slovenské komentáre k fotkám a vymýšľajú ironické či vtipné hashtagy (*#narodeninyvčera #trapasroka #prstenezoSaturna #zmätenáKatka #Mišouletel*).

Simulované psychologické fórum: „Umenie dávať darčeky“: Príbeh sa končí hlbokou myšlienkou o tom, že pozornosť je viac ako drahokam. Žiaci na úrovni B2 premenia triedu na diskusný klub. Učiteľ im premietne tézu: *Žijeme v dobe „Saturnu“ – obklopuje nás obrovská reklama na obchody, obchody sú plné šperkovníc a drahých vecí, no zabúdame na to podstatné – na čistý záujem o druhého človeka*. Žiaci v slovenčine debatujú o tom, aký najkrajší nefyzický darček (čas, pomoc, spomienku) kedy niekomu dali alebo dostali. Táto aktivita posúva maďarských žiakov od mechanického prekladu slov ku komplexnému, hlbokému a plynulému vyjadrovaniu vlastných hodnôt a sociálnych postojov v slovenskom jazyku.

LITERATÚRA

- ALABÁNOVÁ, Mária (2015): *Slovenský jazyk a slovenská literatúra v základných školách s vyučovacím jazykom maďarským*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. 208 s.
- BABIAKOVÁ, Simoneta a kol. (2020): *Čítanie a čitateľstvo slovenských detí*. Banská Bystrica: Beliana. Dostupné na: https://www.pdf.umb.sk/cms/saveDataFilePublic.php?uid=sbabiakova&path=JrXA1Vaqfb9qmXZNy-qrEdu2qJ84saXc60r_wnelSF5sdjOhQTbhiEVY5Zk6e6BF4P1S IzDMOccZFdk1KZ4A (cit. 26.6.2026).
- BOROVSKÁ, Jana (2015): *Rozvoj čitateľskej gramotnosti inovatívnymi metódami*. Trenčín: MPC. 34 s.
- ČAPEK, Robert (2019): *Moderní didaktika. Lexikon výukových a hodnotících metod*. Praha: Grada Publishing, a. s. 608 s.
- DIDAKTICKÉ HRY. Dostupné online: https://www.aitec.sk/assetsd/files/didakticke-hry-slabikar_489_sk.pdf (26.6.2026).
- DVORSKÝ, Maroš (2009): *Využitie metód kritického myslenia na hodinách slovenského jazyka a literatúry*. Prešov: MPC. 100 s. Dostupné online: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/sutaze/pedagogicke_citanie_dvorsky.pdf (cit. 26.6.2026).
- DRÁĽ, Peter a kol. (2011): *Vzdelávanie detí cudzincov na Slovensku. Príklady dobrej praxe*. Bratislava: Centrum pre výskum etnicity a kultúry, Nadácia Milana Šimečku. 131 s.
- GADUŠOVÁ, Zdenka (2015): *Možnosti aplikácie alternatívnych vyučovacích metód cudzích jazykov do výučby slovenčiny na školách s vyučovacím jazykom maďarským*. In: ALABÁNOVÁ, Mária (2015): *Slovenský jazyk a slovenská literatúra v základných školách s vyučovacím jazykom maďarským*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. s.175 – 185.
- GAVORA, Peter a kol. (2012): *Ako rozvíjať porozumenie textu u žiaka*. Nitra: ENIGMA publishing, s. r. o. 193 s.
- GEJGUŠOVÁ, Ivana (2010): *Doporučená četba a literárni výchova na základní škole*. In: *Čeština – jazyk slovanský 4. Sborník z webové konference KCD PdF Ostravské univerzity*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity s. 16 – 20. Dostupné online: <https://konference.osu.cz/cestina/dok/2010/gejgusova-ivana.pdf> (cit, 26.6.2026).
- HINCOVÁ, Katarína – HÚSKOVÁ, Alena (2011): *Metodika výučby slovenského jazyka a literatúry v rámci nových pedagogických dokumentov*. Bratislava: MPC. 56 s.
- HNÍK, Ondřej (2020): *Didaktika literatury: výzvy oboru*. Praha: Karolinum. 180 s.
- HNÍK, Ondřej (2016): *K problému kvantity poznatků v literární výchově*. In *Český jazyk a literatura*. 2016, roč. 67, č. 2, s. 83 – 87.

- HNÍK, Ondřej (2017): *Didaktika literatury: výzvy oboru. Od textů umělecké povahy k didaktice estetickovýchovného oboru*. Praha: Karlova univerzita, Karolinum. 182 s.
- HOMOLOVÁ, Kateřina (2005): Žák – čtenář vs. Čtenář – žák v pedagogickém procesu. In J. Vašátková (ed.): *Aktuální problémy pedagogiky ve výzkumech studentů doktorských studijních programů*. Olomouc: Votobia. 2005. s. 235 – 237.
- HOMOLOVÁ, Kateřina (2008): Struktura dětského pubescentního čtenářství a cíle současné literární výchovy. In *Inovácie vo vyučovaní jazyka a literatúry*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove. 2008. s. 145 – 160.
- HRAŠKOVÁ, Mariana a kol. (2021): *Literárne praktikum II*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. 162 s.
- KONÍČKOVÁ, Jaroslava (2015): *Metóda riadeného čítania (metóda kritického myslenia EUR)*. Dostupné na: <https://slovenskyjazyk.com/metoda-riadeného-cítania-metoda-kritickeho-myslenia-eur/> (cit.26.6.2026).
- KONÍČKOVÁ, Jaroslava (2020): *Metódy kritického myslenia a ich využitie v škole*. Dostupné na: <https://eduworl.sk/cd/jaroslava-konickova/2651/metody-kritickeho-myslenia-a-ich-vyuzitie-v-skole> (cit.26.6.2026).
- KOPÁL, Ján (1995): Recepčné dispozície básnických textov pre deti. In: *Poézia pre deti (v interpretácii a recepcii)*. Nitra: Vysoká škola pedagogická. 1995. s. 7 – 26.
- KOPÁL, Ján (1980): Základné pojmy a teoretické otázky literatúry pre deti a mládež. In: KOPÁL, Ján – TUČNÁ, Eva – PRELOŽNÍKOVÁ, Eva (eds.): *Literatúra pre deti a mládež*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1980, s. 13 – 24.
- KOVÁČOVÁ ŠVECOVÁ, Z. a kol. (2026): *Čitateľská gramotnosť. Metodická príručka*. Dostupné na: https://ucime.vzdelavanie21.sk/wp-content/uploads/2026/06/Citateľska_gramotnost_metodicka_prirucka_NIVAM.pdf (cit. 16. 6.2026).
- KOSTURKOVÁ, Martina (2012): Možnosti využitia stratégie E-U-R v edukácii. In: *Pedagogické rozhľady*. roč. 21, č. 1 – 2, s. 15.
- KOSTURKOVÁ, Martina (2016): *Kritické myslenie v edukačnej praxi na Slovensku*. Prešov: FHPV PU v Prešove. 176 s.
- KOZÁROVÁ, Nina – GUNIŠOVÁ, Denisa (2020): *Stratégie rozvoja kritického myslenia vo vyučovaní PEDAGOGIKY*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Dostupné na: https://www.pf.ukf.sk/images/docs/projekty/2017/pC-Cp/publikacie/Strategie_rozvoja_kritickeho_myslenia_vo_vyučovani_pedagogiky.pdf (cit. 26.6.2026).
- LEDERBUCHOVÁ, Ladislava (2004): *Čítanka 7 – Príručka učiteľa*. Praha: Fraus. 92 s.
- MIKO, František (1980): *Hra a poznanie v detskej próze*. Bratislava: Mladé letá. 277 s.
- OBERT, Viliam (1993): Literárna komunikácia v pedagogickej komunikácii. Integračné vzťahy v komunikatívnom vyučovaní literatúry. In: *Komunikatívnosť v literárnej výchove*. Bratislava: Ústredné metodické centrum Ministerstva školstva a vedy SR 1993. s. 3 – 9.
- OBERT, Viliam (1998): *Komunikatívnosť v čitateľskej recepcii a interpretácii*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. 151 s.
- OBERT, Viliam (2009): *Detská literatúra a čitateľský rozvoj dieťaťa*. Sered': ADC Print. 264 s.
- PETLÁK, Erich (1997): *Všeobecná didaktika*. Bratislava: Iris. 274 s.

- PETRASOVÁ, Alica (2003a): *Práca s náučným textom na 1.stupni ZŠ: Kto, ak nie ja? Kedy, ak nie teraz?* Prešov: Mercury-Smékal. 81 s.
- PETRASOVÁ, Alica (2003b): *Využitie stratégie EUR ako prostriedku eliminácie funkčnej negramotnosti rómskych žiakov.* Prešov: MPC. 96 s.
- PÍŠOVÁ, Janka a kol. (2026): *Slovenský jazyk ako druhý jazyk. Metodická príručka pre 1. stupeň (1. a 2. cyklus) a 2. stupeň (3. cyklus) ZŠ.* Dostupné na: https://ucime.vzdelavanie21.sk/wp-content/uploads/2026/05/Slovensky_jazyk_druhy_jazyk_metodicka_prirucka_NIVAM.pdf (cit. 16.6.2026).
- PLESNÍK a kol. (2011): *Tezaurus estetických výrazových kvalít.* Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. 486 s.
- PRŠOVÁ, Eva (2015): *Literárny text v komunikačno-zážitkovom vyučovaní.* Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici 2015. 121 s. Dostupné na: <https://publikacie.umb.sk/publication/publicationFileDownload.php?ID=18720> (cit. 26.6.2026).
- RONKOVÁ, Jolana a kol. (2019): *Lapbook a Squashbook.* Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. 51 s.
- SEDLÁKOVÁ, Marianna a kol. (2021): *Praktická didaktika slovenčiny ako cudzieho jazyka pre študentov slovakistiky Vysokoškolská učebnica.* Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Vydavateľstvo ŠafárikPress. 193 s.
- SPOLOČNÝ EURÓPSKY REFERENČNÝ RÁMEC PRE JAZYKY. UČENIE SA, VYUČOVANIE, HODNOTENIE. Dostupné na: https://www.statpedu.sk/files/sk/publikacnacinost/publikacie/serr_tlac-indd.pdf (cit. 16.6.2026).
- ŠTEFÁNIK, Jozef (2000): *Jeden človek, dva jazyky: dvojjazyčnosť u detí – predsudky a skutočnosti.* Bratislava: Academic Electronic Press. 146 s.
- TATP CREATIVE TEACHING STRATEGY #4: „Snowball Active Learning Technique“ (2018): Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=zeQ7GFSwohs> (cit. 26.6.2026).
- TUREK, Ivan (2005): *Inovácie v didaktike.* Bratislava: MPC. 360 s.
- TUREK, Ivan (2014): *Didaktika.* Bratislava: Wolters Kluwer. 620 s.
- VANČO, Ildikó – STRANOVSKÁ, Eva (2020): *Szövegértő olvasást fejlesztő intervenciók program - magyar nyelv. Intervenciálny program čítania s porozumením – maďarský jazyk.* Praha: Verbum. 181 s.
- VITÉZOVÁ, Eva (2016): *Dieťa a kniha.* Trnava: Pedagogická fakulta Trnavskej Univerzity. 67 s. Dostupné na: <https://pdfweb.truni.sk/download?e-skripta/vitezova-dietakniha-2016.pdf> (cit. 26.6.2026).
- ZAJAC, Peter (2010): *Zážitkovosť – brikolážový príbeh jedného pojmu.* In *Slovenská literatúra*, roč. 57, č. 6. s. 14 – 18.

Internetové portály

www.minedu.sk

www.statpedu.sk

www.vzdelavanie21.sk
www.ucime.vzdelavanie21.sk
www.wiki.rvp.cz
www.bibiana.sk
www.litcentrum.sk
www.snk.sk
www.ibby.org
www.vydavatel.sk
www.hevi.sk
www.mladeleta.sk
www.buvik.sk
www.clovekvtisni.cz
www.slovenskyjazyk.com
www.new.ctenarskekluby.cz
www.arpok.cz
www.mendelova.cz
www.edu.nivam.sk
www.cloud-c.edupage.org
www.minedu.sk
www.nivam.sk

OpenAI. ChatGPT (verzia GPT-5.3), použitý pri tvorbe pracovných listov a obrázkov.
Dostupné na: <https://chat.openai.com>

Pramene

ĎURIČOVÁ, Ivona (2021): *Vesmír a pehy*. Bratislava: Ikar, s.r.o. 2021, 56 s.
GROCH, Erik Jakub (2011): *Tuláček a Klára*. Uloža: Knižná dielňa. 80 s.
HEVIER, Daniel (2019): *tak také básne pre deti píše hevier*. Bratislava: TRIO publishing. 128 s.
KOL. AUTOROV (2023): *Jablko v župane*. Bratislava: Perfekt. 168s.
ŠEFČÍK, Valentín (2021): *Zázraky*. Bratislava: SLOVART. 72 s.